

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, Κυριακή 2 Μαρτίου 2025 • Έτος 16^ο • Αρ. φύλλου 862

Κυπριακή Πολιτική και Οικονομική Εφημερίδα

www.kathimerini.com.cy | €2,90

ΑΠΟΚΩΔΙΚΟΠΟΙΩΝΤΑΣ ΤΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ ΤΩΝ ΠΛΑΤΕΙΩΝ

Η οργή των «αμνών»

Το αυθόρμητο κίνημα για τα Τέμπη και οι πολιτικοί του «μετασεισμού»

Δεν υπήρχαν καθοδηγητές, ούτε έτοιμα συνθήματα, ούτε ντουντούκες. Για τους περισσότερους από τους συμμετέχοντες στις πρωτοφανείς διαδηλώσεις της Παρασκευής ήταν η πρώτη φορά που κατέβαιναν στον δρόμο. Οι ρεπόρτερ της «Κ» περπάτησαν μέσα στο πλήθος και κατέγραψαν τις φωνές και τις «φυλές» των διαδηλωτών –τα συναισθήματα και τα αιτήματά τους– σε Αθήνα και Θεσσαλονίκη. Πώς αναλύουν οι επιτελείς της κυβέρνησης τις διαδηλώσεις. Μαζικές και οι συγκεντρώσεις διαμαρτυρίας στις μεγάλες πόλεις της Κυπριακής Δημοκρατίας. Κεντρικό πρόσωπο της διαμαρτυρίας στη Λευκωσία, ο πατήρ Χριστόδουλος, πατέρας του Κυπριανού Παπαϊωάννου. **Σελ. 17-20**

ΤΑΓΙΠ ΕΡΝΤΟΓΑΝ

«Σωτήρας» Ε.Ε. με μεγάλη λίστα από απαιτήσεις

Εκμεταλλευσόμενος τη δεινή σχέση στην οποία έχουν περιέλθει οι σχέσεις ΗΠΑ-Ε.Ε., ο Ταγίπ Ερντογάν παρουσιάζεται ως ένας «δυσνητικός σωτήρας» της Ευρώπης. Κάνει διάφορες επαφές, προβάλλοντας ταυτόχρονα και πολλά αιτήματα που «θυμίζουν λίστα σουπερμάρκετ». Ζητεί αναζωογόνηση της ενταξιακής πορείας, Τελωνειακή Ένωση, βίζες και άλλα, ενώ δεν κάνει λόγο για Κυπριακό. **Σελ. 6**

ΓΡΑΦΟΥΝ ΣΤΗΝ «Κ»

ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ
Οι πλασιέ του πατριωτισμού. **Σελ. 12**

ΞΕΝΙΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ
Το καταφύγιο του... «Imagine». **Σελ. 16**

Με Nurofen, ο πονοκέφαλος **δεν θα χαλάσει** τη στιγμή.

ΑΦΗΣΤΕ ΤΟΝ ΠΟΝΟ ΣΕ ΕΜΑΣ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Η ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟ ΣΑΣ.

ΦΟΡΟΛΟΓΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΜΕΤΑ ΑΠΟ 23 ΧΡΟΝΙΑ

Μεταρρύθμιση με ανοικτά μέτωπα

Θετική αποτίμηση από παράγοντες της αγοράς – Ο λόγος τώρα στη διαβούλευση

Διορθώνει στρεβλώσεις για νοικοκυριά και για επιχειρήσεις, αυξάνοντας ταυτόχρονα τη φοροεισπρακτική ιδιότητα του κράτους το νέο φορολογικό πλαίσιο που προτείνεται από την κυβέρνηση. Παράγοντες της αγοράς προσδίδουν θετικό πρόσημο στο πλαίσιο που ήρθε μετά από 23 χρόνια, θέτοντας παράλληλα ορισμένους προβληματισμούς. Με τις εισηγήσεις μειώνεται το φορολογικό βάρος των νοικοκυριών και γεφυρώνεται το χάσμα μεταξύ εγχώριων και ξένων επενδυτών, τονίζουν. Στα υπέρ είναι και η οριστική άρση των ισχυρισμών περί φορολογικού παράδεισου. Οι εμπλεκόμενοι φορείς εντοπίζουν ωστόσο και μειονεκτήματα και παραλείψεις στο πλαίσιο. Σειρά έχει νέος γύρος δημόσιας διαβούλευσης, με την όλη διαδικασία να ολοκληρώνεται τον Αύγουστο προκειμένου να τεθεί σε εφαρμογή το πλαίσιο στις αρχές του 2026. **Σελ. 4**

■ **Παρέμβαση του αναπληρωτή κυβερνητικού εκπροσώπου στην «Κ».** **Σελ. 5**

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΣ

Αναβάθμιση θέλει η υγεία

Ένα σύστημα υγείας χρειάζεται συνεχώς αναβαθμίσεις, δηλώνει ο υπ. Υγείας και αναφέρεται σε προγράμματα που θα προωθηθούν φέτος. **Σελ. 7**

ΓΙΑΝΝΗΣ ΚΑΡΟΥΣΟΣ

Επιστρέφουν στον ΔΗΣΥ

Πολλοί που υποστήριξαν Χριστοδουλίδη επιστρέφουν στον ΔΗΣΥ, λέει ο Γιάννης Καρούσος. Μιλά για τους Takata, τον Βίκτωρα και τις διαγραφές. **Σελ. 9**

ΤΟ ΣΧΙΣΜΑ ΣΤΗ ΔΥΣΗ

«Η προχωράμε ή σπάμε»

Απαντώντας σοκ προκαλεί στους εταίρους του στην Ευρώπη ο Ντόναλντ Τραμπ – με τελευταίο τον διαπληκτισμό του στο Οβάλ Γραφείο με τον Ζέλνσκι. Η «Κ» καταγράφει τις ιδιωτικές συζητήσεις των αξιωματούχων στις Βρυξέλλες και τα εμπόδια που θα συναντήσει η προσπάθεια δημιουργίας ευρωπαϊκού μηχανισμού άμυνας. **Σελ. 21-23**

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Κοινωνική ισορροπία

Η κυβέρνηση με τη φορολογική μεταρρύθμιση που προτείνει προσπαθεί να αμβλύνει τις ανισότητες και να βοηθήσει την αγορά. Μάλιστα, όπως είπε και ο πρόεδρος της Δημοκρατίας αυτή η μεταρρύθμιση αντανάκλα και την ανθρωποκεντρική προσέγγιση της κυβέρνησης. Αυτή ακριβώς η προσέγγιση θα πρέπει να αρχίσει να εφαρμόζεται σε κάθε κυβερνητική απόφαση και πρόταση. Οι κοινωνικές ανισότητες που παρατηρούνται ολόένα και πιο έντονα σε ολόκληρη τη χώρα θα πρέπει να ανησυχίσουν σοβαρά την κυβέρνηση, ώστε περιστατικά όπως αυτά των θανάτων της Λεμεσού να μην ξανασυμβούν.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ «IMAGINE»

Η γνωριμία με τον Άλλο φοβίζει

Το δικινοτικό πρόγραμμα της Τεχνικής Επιτροπής για την Εκπαίδευση «Imagine» μπήκε στο στόχαστρο την προηγούμενη εβδομάδα, ενώ λειτουργεί από το 2016. Ακραίες πολιτικές φωνές να το δαιμονοποιούν. **Σελ. 8**

■ **ΡΕΝΑ ΧΟΠΛΑΡΟΥ:** Imagine όντως να μας ένοιαζε η παιδεία των παιδιών μας. **Σελ. 8**

αντομοιβή

ΑΚΟΥ ΤΗΝ ΤΣΕΠΗ ΣΟΥ

ΔΙΑΒΑΣΤΕ ΠΡΟΣΕΚΤΙΚΑ ΤΙΣ ΟΔΗΓΙΕΣ ΧΡΗΣΗΣ. ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΕΙΤΕ ΤΟΝ ΙΑΤΡΟ Η ΤΟΝ ΦΑΡΜΑΚΟΠΟΙΟ ΣΑΣ.

Σε κάθε επόμενη κίνηση **Τράπεζα Κύπρου**

ΑΥΞΗΣΗ ΜΕΡΙΔΙΟΥ ΣΤΟ ΚΥΠΡΙΑΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

Εντονο ελληνικό χρώμα στις τράπεζες

Μετά την εξαγορά της Astrobank από την Alpha Bank στην Ελλάδα για να ενισχυθεί η θέση της θυγατρικής της Alpha Bank στην κυπριακή αγορά, οι καταθέσεις και ο δανεισμός στο κυπριακό σύστημα ανήκουν σε ελληνικές τράπεζες σε ποσοστό γύρω στο 50%. **Οικονομική, σελ. 3**

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Κυριακή, βραδιά βραβείων Οσκαρ

Για πολλούς η 97η τελετή απονομής των Οσκαρ είναι η πιο αμφιρροπή και ανοικτή σε προβλέψεις της τελευταίας τουλάχιστον δεκαετίας. Η «Κ» παραθέτει από τη μία τις αρετές και από την άλλη τις αδυναμίες των φετινών μονομάχων. **Τέχνες, σελ. 1**

ΠΟΔΟΣΦΑΙΡΟ

Οφειλές 30 χρόνων 10 σχέδια εξόφλησης

Από το 1998 μέχρι σήμερα το κράτος προχώρησε σε 10 σχέδια/τροποποιήσεις, διευκολύνοντας τα σωματεία να εξοφλήσουν τα χρέη τους. Εν έτει 2025 γίνονται συνεννοήσεις για νέο σχέδιο αποπληρωμής παλαιών οφειλών. **Σελ. 24**

CHRONOMASTER SPORT

Vassos Eliades Accessories Ltd
Nicosia - Limassol, Tel.: 22 897 361

ZENITH

ΤΑ ΙΟΥΛΙΑΝΑ / Γράφει ο ΣΤΑΥΡΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ

Συγγνώμη, κύριε, ποιος είστε;

Αν η Αθηνά Μιχαηλίδου είχε χιού-μορ, έπρεπε ν' απαντήσει στον Φαίδωνα: Συγγνώμη, κύριε, ποιος είστε; Αλλά σ' αυτόν τον τόπο μας έφαγε ο καθωσπρεπισμός. Και το λέω εγώ, που αν υπερασπίστηκα κάτι με πάθος στη ζωή μου αυτό ήταν η ευγένεια, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Όταν όμως κάποιος βγαίνει στο ραδιόφωνο και αναφέρεται απαξιωτικά σε «καλή κυρία» το μόνο που καταλαβαίνει είναι το attitude της παμμέγιστης Κατερίνας Στανίση: «Δεν άκουσα, πώς είπατε, ορίστε; Συγγνώμη, κύριε, ποιος είστε;».

Η βδομάδα που πέρασε δεν ήταν πάντως η πιο ήρεμη για την υπουργό Παιδείας κι αυτό δεν οφείλεται μόνο στη σύγκρουση με τον δήμαρχο Πάφου. Η διοργάνωση εκδήρω- μής στα κατεχόμενα, στο πλαίσιο του προγράμματος Imagine, ήταν η αφορμή για να ζητήσει την παραι- τηση της Αθηνάς Μιχαηλίδου το επιλεκτικά ευαίσθητο ΕΛΑΜ. Παύ- ση της μπορεί να μην ζήτησε, πλην όμως πλατσούρισε εξίσου αποτελε- σματικά στα εθνικιστικά απόνερα και η συμπολιτευόμενη ΕΔΕΚ. Imagine να βρούμε και λύση τι έχει να γίνει, μάνα μου.

Στα χαριτωμένα της βδομάδας ήταν η έφοδος της αντιτρομοκρατι- κής για να συλλάβουν πρόσωπο το οποίο, σύμφωνα με πληροφορία, ήταν τρομοκράτης. Η επιχείρηση έφερε κάπως σε εμβληματικές τη- λεοπτικές σειρές, όπως το «24» και το «Homeland», αλλά πιο... low budget. Εξ ου και το μεγαλειώδες φιάσκο που μας έφερε στον νο- τους επίσης εμβληματικούς στίχους των αγαπημένων μας Ζιγκ Ζαγκ από το παλαιολιθικό 1989: «Ήρεμα ήρε- μα δεν είμαι τρομοκράτης. Ήρεμα ήρεμα είμαι το θύμα μιας αγάπης».

Μιλώντας για τα παλαιολιθικά χρό- νια, αγαπημένο μου ημερολόγιο, δεν μπορώ να μη θυμηθώ την υπό-

Η Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον περιμένει με ενθουσιασμό τη δημοπρασία των αντικειμένων του ειδώλου τη ς Iris Apfel. More is more and less is a bore!

θεση αεροπειρατείας το 1978 όταν αιγυπτιακές ειδικές δυνάμεις εισέ- βαλαν στον χώρο του αεροδρομίου της Λάρνακας. Πώς να ξεχάσω άλ- λωστε τη σπαρακτική κραυγή αγω- νίας του ογκόλιθου της εγκώριας πολιτικής σκηνής Σπύρου Κυπρια- νού, ο οποίος απευθύνθηκε στον πιλότο λέγοντας: Μάριε, σου μιλώ ελληνικά!

Από τον καιρό βεβαίως που οι ένο- πλοι Αιγύπτιοι προσγειώθηκαν στα ιερά χώματα της βραχονησίδας μας κύλησε πολύ νερό στο αυλάκι. Τόσο πολύ, που φτάσαμε στη (σχεδόν) συγκινητική δήλωση του Προέδρου Χριστοδουλίδη: «Μετά από έξι επι- σκέψεις θεωρώ την Αίγυπτο το

δεύτερό μου σπίτι, τη δεύτερή μου πατρίδα». Εμείς πάλι, ως καρέ, ως άνθρωποι και ως αγγλόφωνη Δεξιά, αισθανόμαστε ως δεύτερη πατρίδα την Berkeley Square στο Mayfair, αλλά βεβαίως περί γούστου και ορέξεως κολοκυθόπιτα.

Κάπως έτσι κύλησε η εβδομάδα, αγαπημένο μου ημερολόγιο. Ήρε- μα, με πολιτικό κους κους, σε συν- θήκες πολιικού ψύχους. Όσπου η Ευγενία η Καλαμαρού άκουσε στο ΡΙΚ: «Στην κυριολεξία η Κύπρος μπήκε στο ψυγείο». Και δικαίως η συνταξιούχος φιλόλογος έθεσε στο καρέ το αγωνιώδες ερώτημα: «Για να λένε στην κυριολεξία εννοούν ότι χώρεσαν μέσα σε ένα ψυγείο

και τα βουνά και οι πόλεις και οι πε- διάδες και το ευαγές Ίδρυμα που το πληρώνουμε αγόγγυστα για να τα- λαιπωρεί τα αφτιά και την αισθητι- κή μας;». Εγώ θα πρόσθετα και κάτι ακόμα, αγαπημένο μου ημερολό- γιο: είμαστε βέβαιοι πως χρειαζό-μαστε μια κρατική ραδιοτηλεόραση με τα σημερινά της χάλια; Μια ιδέα ρίχνω, αν ευκαιρούν εκεί στη Βου- λή, ως κουβεντιάσουν το υπαρξιακό ζήτημα.

Ως καρέ ασχοληθήκαμε επίσης και με τον κεραυνό που έριξε ο Κεραυ- νός (sic) για τις πολλαπλές συντά-ξεις. Τις οποίες αντικαθιστά με πλου- σιοπάροχα φιλοδωρήματα, ώστε να μη μείνει κανείς νυν αξιωματούχος

παραπονεμένος. Ομολογουμένως μια ευφάνταστη ιδέα, η οποία εξηγεί γιατί αυτό που καταβρέχει το οικονο- μικό επιτελείο της κυβέρνησης δεν είναι φιλόβορο, για να το θέσω όσο πιο κομψά γίνεται.

Στις μέρες μας φαίνεται το μόνο που έχει αξία είναι να είσαι Τραμπ. Τουτέστιν, αδιάβροχος! Ο άνθρω- πος βρίσκεται τόσο επιδεικτικά αλ- λού, που δεν τον κόφτει κι αν τον φτύνει ολόκληρη η υφήλιος. Τελευ- ταίο «κρούσμα» το φιλήματι που ανέβασε με την τεχνολογία της τε- χνητής νοημοσύνης, όπου παρου- σιάζει τη Γάζα ως «Ριβιέρα της Με- σογείου». Το βίντεο ξεκινά από τα συντρίμια της περιοχής, τα οποία

ως διά μαγείας μετατρέπονται σε έναν παράδεισο με εξωτικές παρ- λίες, πολυτελή γιοτ, πύργο Τραμπ, τεράστιο χρυσό άγαλμα Τραμπ, χρυσά αγαλμάτιδια Τραμπ, χρυσό μπαλόνι με το πρόσωπο του Τραμπ και άλλες, ανάλογης αισθητικής, γελοιότητες. Η παρωδία περιλαμ- βάνει τον Μασκ και τον Νετανιάχου, οι οποίοι αποθεώνουν την κακο- γουστιά.

Αφού περάσαμε αισίως στο ελα- φρολαϊκό ρεπερτόριο, αγαπημένο μου ημερολόγιο, δεν μπορώ να μην παραθέσω αυτούσιο απόσπασμα από τη μακροσκελή ανάρτηση του φιλοσοφημένου Μαυρίκιου Μαυρι- κίου, με αφορμή (ενδεχομένως) τον χωρισμό της ληθωρικής Ιωάν- νας Τούνη από τον σύζυγό της Δη- μήτρη Αλεξάνδρου: «Ακόμα κι οι ωραίες εικόνες ξεθωριάζουν... Ένας χωρισμός, ακόμα και ανάμεσα σε ένα κατ' εξοχήν όμορφο ζευγά- ρι, αποδεικνύει ότι η αισθητική αρ- μονία δεν εγγυάται τη συναισθημα- τική διάρκεια. Η ομορφιά, αν και μαγνητίζει, δεν μπορεί να λειτουρ- γήσει ως συνδετικός κρίκος αν λεί- πει η ουσία, η βαθιά κατανόηση, η αμοιβαία εξέλιξη, η αίσθηση ότι οι ψυχές πορεύονται προς την ίδια κατεύθυνση...». Λόγια Μεγάλων Αν- δρών, τρομάρα μας.

Με τούτα και με κείνα την εξαντλή-σαμε την τελευταία βδομάδα του Φλεβάρη και είμαστε πανέτοιμοι να υποδεχτούμε το τρελό Καρναβάλι. Ως αισιόδοξο επίλογο, σημειώνω τη δημοπρασία 2.000 ρούχων, αζε- σουάρ, κοσμημάτων και αντικειμέ- νων της iconic Iris Apfel, υπό τον εύγλωτο τίτλο: More is more and less is a bore. Την Τρίτη 4 Μαρτίου θα γίνει η διαδίκτυακή πώληση οπότε και σύσσωμο το καρέ θα εί- ναι συντονισμένο.

Ιουλία Παλαιολόγου Ουίλσον

stavros.christodoulou@gmail.com

Ο ΦΙΛΙΣΤΩΡ

Επιλογή και επιμέλεια:
ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΗΝΑΚΑΚΗΣ, ΜΥΡΤΩ ΚΑΤΣΙΓΕΡΑ

90 χρόνια πριν στην «Κ»
2.3.1935

Κίνημα: Το από πολλού εξαγγελόμενον βενιζελοπλαστηρικών κίνη- μα εξεδηλώθη χθες και οι βενιζελοπλαστηρικοί με τας δημοκρατι- κές οργανώσεις αυτών τας οποίας ίδρυσαν προς τον σκοπόν αυτόν αιματοκύλισαν ακόμη μίαν φοράν την Ελλάδα, αποπειραθέντες να καταλύσουν το νόμιμον αυτό καθεστώς της γαλήνης, της ησυχίας και της αναδιοργανώσεως, το οποίον κατόπιν τώσων μόχθων και τώσων αγώνων απέκτησεν ο ελληνικός λαός. [...] Μετά τας πρώτας πληρο- φορίας περί εκρήξεως κινήματος, ο διευθυντής της ειδικής ασφα- λείας, αντισυνταγματάρχης κ. Ζέ- ζας, έθεσεν όλην την δύναμιν αυτού εν επιφυλακή και συγχρό- νως ειδοποίησε τηλεφωνικώς τον υπουργόν των Ναυτικών κ. Χατζηκυριάκον και τον υπουργόν των Στρατιωτικών κ. Κονδύλην [φωτογραφία]. [...] Ο κ. Κονδύλης

έσπευσε να θέσθ όλην την στρατιωτικήν δύναμιν εν επιφυλακή και εσήμανε συναγερμόν. Από την ταράτσαν του υπουργείου των Στρα- τιωτικών εξεπέμφθη σήμα διά πυραύλων (ρουκέτες), αμέσως δε το πυροβολείον του Λυκαβηττού ήρχισε να βάλλη ασφαιρούς βολάς διά να ειδοποιήση τους αξιωματικούς να σπεύσουν εις τα τμήματά των. Αμέσως ο κόσμος ο ευρισκόμενος εις τα κέντρα συνεταράχθη, από στόματος δε εις στόμα μετεδίδετο η πληροφορία ότι εξεργράγη επαναστατικόν κίνημα, εκυκλοφόρουν δε τερατώδεις διαδόσεις, ενώ οι κανονιοβολισμοί εξακολούθουν και οι αξιωματικοί έσπευδον με αυτοκίνητα να μεταβούν εις τα σώματά των και να αναλάβουν υπηρεσίαν.

Πρόβλεψη: Παρίσιοι - Η προσέγγιγσις των δημοτικών εκλογών αίτι- νες ωρίσθησαν διά την 5ην Μαΐου έδωσε νέαν επικαιρότητα εις το ζήτημα της γυναικείας ψήφου. [...] Δύναται τις άραγε να προβλέψη ότι αι γυναίκες θα μετάσχουν είτε εν ισοτιμία μετά των ανδρών, είτε άλλως πως μετά τας εκλογάς της 5ης Μαΐου.

Αναβολή: Η Διεθνής Ολυμπιακή Επιτροπή ανέβαλε διά την διάσκε- ψιν, η οποία θα γίνη εις Βερολίνον το 1936, την απόφασιν την αφορώ- σαν το μέρος όπου θα λάβουν χώραν οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 1940.

ΟΜΗΡΟΥ & Σ Ε Β Ε Ρ Η / Γράφει ο ΟΝΑΣΑΓΟΡΑΣ

Τον Μάρτη ξύλα φύλαγε μην κάψεις τα παλούκια

Πέντε μέλη του Συμβουλίου της Αγ- γλικής Σχολής φέρονται να πιέζαν τον διευθυντή να δεχτεί μαθητή που απέτυχε στις εξετάσεις εισδοχής λέγοντάς του πως αυτό «would stay in the room», δηλαδή «θα έμενε στο δωμάτιο», ή πιο κυπριακά «εν μετα- ξύ μας, σιόρ». Προφανώς όμως δεν υπολόγισαν πως θα το έβγαζε εκτός δωματίου ο ίδιος, καταγγέλλοντας την κατακρίτέα και απαράδεκτη συμπεριφορά των μελών του Συμ- βουλίου και εκθέτοντας για άλλη μία φορά τη διαδικασία επιλογής και σχηματισμού Συμβουλίων. Τι μέλλει γενέσθαι; Oh well, που θα 'λεγαν και στο English School, φαίνεται πως η καυτή πατάτα βρίσκεται τώρα στα χέρια του Προέδρου.

Πιθανότητα μικρής προόδου στο Κυ- πριακό βλέπει ο Γκουτέρες τον Μάρ- τιο -τον Μάρτη ξύλα φύλαγε μην κά- ψεις τα παλούκια, λέει ο λαός- και έτσι θα ήθελε να υπάρξει και συνέ- χεια μετά τη Γενεύη. Βέβαια, γιατί όχι, υπάρχουν τόσες όμορφες πόλεις για να συνεχίσουμε τον κουνούσμά, εεε... τις συνομιλίες ήθελα να πω. Εξάλλου, όπως λέει και ο Μιχάλης Βιολάρης, τι Λοζάνη τι Κοζάνη, χιόνια η μια και χιόνια η άλλη.

Η πλειονότητα των βουλευτών είναι αντίθετη με το ενδεχόμενο ορίζον- τας ψηφοφορίας. Αναμενόμενο φυ- σικά, αφού τα παιδιά του κομματικού σωλήνα δύσκολα θα δώσουν ευκαι- ρίες στα άλλα παιδιά, που θεωρούν- ται κατώτερου Θεού. Μια τροποποι-

Oh my God, what a mess.

νη του εκλογικού νόμου που προ- τείνεται από βουλευτές του ΔΗΣΥ θα είχε ως αποτέλεσμα -αν τα ποσοστά παρέμεναν όπως στις προηγούμενες εκλογές- να κερδίσουν από μία έδρα ο ΔΗΣΥ και το ΕΛΑΜ και να χάσει δύο έδρες το ΔΗΚΟ. Δύσκολοι καιροί για πρίγκιπες και ειδικότερα για τον εθνι- κό πρίγκιπα της καρδιάς μας.

43.000 ευρώ τιμολόγιο έστειλε η Αστυνομία Κύπρου σαν χρέωση για να παρέχει αστυνόμευση της καρνα- βαλίστικης παρέλασης. Θεωρώ πως ανάλογες χρεώσεις πρέπει να στέλ- νονται και στα πανηγύρια. Εξάλλου δεν είμαστε μόνο για τα καρναβάλια, είμαστε και για τα πανηγύρια. Fair enough.

Διαβάζω, πάντως, πως θα υπάρχουν

αυξημένα μέτρα αστυνόμευσης κατά το τριήμερο του Κατακλυσμού. Ελπί- ζω να μη μας έλθει λογαριασμός στο σπίτι για αυτή την έξτρα υπηρεσία που θα μας παρέχει η Αστυνομία Κύ- πρου. Βρε τι πάθαμε. Πού είναι ο επί παντός επιστητού ειδικός Λοιζίδης να μας διαφωτίσει; Μήπως να δίνουμε και φιλοδώρημα στον αστυνομικό της γειτονιάς, όπως κάνουμε στα ντελί- βερι μπόις;

Μουρμούρα για τη φορολογική με- ταρρύθμιση, αφού το ποσό των 20.500€ σαν όριο αφορολόγητου εισοδήματος, με βάση τις τιμαριθμι- κές αναπροσαρμογές και την προ- εκλογική υπόσχεση Χριστοδουλίδη με αναφορά τις 24.000, κρίνεται από πολλούς ως μη ικανοποιητικό. Θετικό το ότι προτείνονται εξαιρέ-

σεις για άτομα σε ιδιάζουσες οικο- νομικές συνθήκες.

Δεν πρόλαβε να ξεκινήσει το e-kala- thί (μετά από κωλυσιεργίες και σκό- πιμες καθυστερήσεις ετών) και η λει- τουργία του αναστάληκε για λίγο ακόμη. Τόσα χρόνια το παλεύουν - δίδην- και ακόμη δεν έχουν επιλύσει τα προβλήματα του συστήματος. Βέ- βαια, αν πω ότι δεν το περίμενα, θα είμαι ψεύτης.

Ακούγοντας τους χαρακτηρισμούς «ρουφιάνοι» για στελέχη του Δημο- κρατικού Συναγερμού, κάποιος θα μπορούσε εύκολα να υποθέσει πως ο Τορναρίτης που μιλούσε ήταν ο Χρι- στόφορος. Εντούτοις ήταν ο συνήθως πράος και μελίχιος Νίκος και από την ένταση των εκφράσεών του εύκολα κάποιος αντιλαμβάνεται πως είναι ακόμη πικραμένος από την εκλογική αποτυχία στον Δήμο Λευκωσίας. Στη- ρίζει πάντως -ακόμη- τη βασιλίσα του instagram.

Δύσκολες οι μάχες που δίνει ο γίγαν- τας της ενέργειας αφού έχει από τη μία να αντιμετωπίσει τις κλίκες της ΑΗΚ και από την άλλη τα οργανωμέ- να ιδιωτικά συμφέροντα. Συχνά μοι- άζει με τον Ηρακλή που έκοβε ένα κεφάλι της Λερναίας Ύδρας και στη θέση του βλαστούσαν άλλα δύο. Να του ευχηθούμε κουράγιο, προσδο- κώντας μια άγια μέρα να δούμε συ- σιαστική μείωση στους λογαρια- σμούς ώστε όταν τους βλέπουμε να μην παθαίνουμε ηλεκτροπληξία.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Ιδιοκτησία
«Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ
ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ ΕΚΔΟΣΗ ΚΥΠΡΟΥ ΛΤΔ»

Εκδίδεται σε συνεργασία και μετά από άδεια της εταιρείας
ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ Α.Ε.

Διευθύνων Σύμβουλος: ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΛΟΤΤΙΑΝΗΣ • Διευθύντρια: ΜΑΡΙΝΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ • Σύμβουλος Εκδόσης: ΑΛΚΗΣ ΑΝΔΡΕΟΥ

Υπεύθυνος Υλης: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ • Υπεύθυνος Ατελιέ: ΠΑΝΤΕΛΗΣ ΔΑΜΙΑΝΟΥ

Νικόλαου Σαρπίδου 2 & Λεωφ. Λυκαβητού, 2401 Έγκωμη, Λευκωσία, Κύπρος
e-mail: info@kathimerini.com.cy Τηλ.: +357 22472500 Fax: Σύνταξη +357 22472540
Fax: Διαφημιστικό Τμήμα - Μικρές Αγγελίες +357 22472550

ΑΠΑΓΟΡΕΥΕΤΑΙ η αναδημοσίευση, αναπαραγωγή, διανομή ή απόδοση του περιεχομένου της εφημερίδας με οποιονδήποτε τρόπο, χωρίς προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη.

Διευθυντής: ΑΛΕΞΗΣ ΠΑΠΑΧΕΛΑΣ • Διεύθυνση συντάξεως: ΚΩΣΤΗΣ ΦΑΦΟΥΤΗΣ - ΝΟΤΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

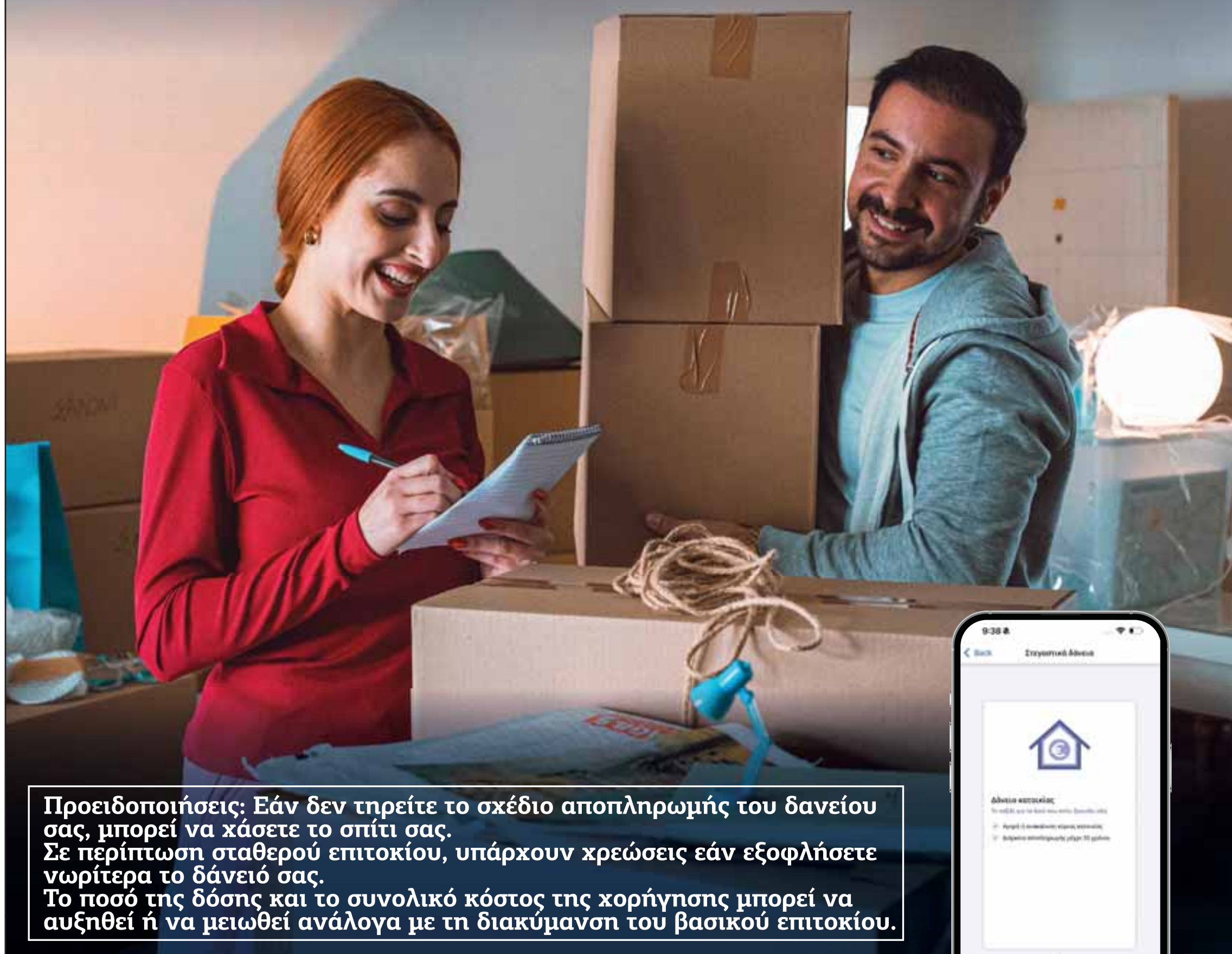
COÏNECT

🌐 ONLINE | 📱 MOBILE APP | 💳 CONTACT PAY | 💼 WALLETS | 🏧 ATM

Αίτηση για **Δάνειο Κατοικίας** μέσω του Hellenic Bank Mobile App.

- Με επιλογή **σταθερού επιτοκίου** για τα **πρώτα 3 ή 5 χρόνια** βάσει κριτηρίων της Τράπεζας.
- **Χαμηλότερο κυμαινόμενο επιτόκιο** για Δάνειο «Green» κατοικία.
- Μέχρι **€2,000 cashback** με το σχέδιο My Home Rewards.

Το μέλλον είναι εδώ. **Ζήσ'το σήμερα!**

Προειδοποιήσεις: Εάν δεν τηρείτε το σχέδιο αποπληρωμής του δανείου σας, μπορεί να χάσετε το σπίτι σας.
Σε περίπτωση σταθερού επιτοκίου, υπάρχουν χρεώσεις εάν εξοφλήσετε νωρίτερα το δάνειό σας.
Το ποσό της δόσης και το συνολικό κόστος της χορήγησης μπορεί να αυξηθεί ή να μειωθεί ανάλογα με τη διακύμανση του βασικού επιτοκίου.

Περισσότερα στο <https://www.hellenicbank.com/housingloans>
Ισχύουν Όροι & Προϋποθέσεις

 HELLENIC BANK

Μέλος του Ομίλου **EUROBANK**

Της ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ

Μπήκε το νερό στ' αυλάκι με τη φορολογική μεταρρύθμιση που παρουσιάστηκε την περασμένη εβδομάδα από την κυβέρνηση με σημαία μια δίκαιη και σύγχρονη φορολογική πολιτική. Η διαδικασία διαμόρφωσης του νέου φορολογικού πλαισίου, άρχισε από τον Σεπτέμβριο του 2023 και αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Αύγουστο φέτος με τη διαμόρφωση των νομοθετημάτων και την κατάθεσή τους στο Υπουργικό Συμβούλιο και στη Βουλή των Αντιπροσώπων, θέτοντας σε εφαρμογή το πλαίσιο στις αρχές του 2026. Αν και είναι κοινώς αποδεκτό ότι ο φορολογικός μετασχηματισμός ήταν αναγκαίος, μιας και η τελευταία φορολογική μεταρρύθμιση στην Κύπρο έγινε το 2002, προκειμένου η Κύπρος να ευθυγραμμιστεί με το διεθνές πλαίσιο, οι εισηγήσεις που παρουσίασε το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών (ΚΟΕ) του Πανεπιστημίου Κύπρου αφήνουν ορισμένα ανοικτά ζητήματα, τα οποία θα τεθούν επί τάπητος στη δημόσια διαβούλευση που θα ακολουθήσει.

Το πλαίσιο που προτείνεται φαίνεται ότι διορθώνει τις στρεβλώσεις που εντοπιζόνταν στο φορολογικό σύστημα της Κύπρου τόσο για τα νοικοκυριά όσο και για τις επιχειρήσεις, αυξάνοντας ταυτόχρονα τη φοροεισπρακτική ιδιότητα του κράτους. Ως εκ τούτου, θετικά αποτιμούν εκ πρώτης όψεως το προτεινόμενο φορολογικό πλαίσιο οι εμπλεκόμενοι φορείς, θέτοντας ωστόσο επί τάπητος ορισμένα ζητήματα που χρήζουν διευκρινίσεων αλλά και θέματα που έμειναν εκτός του πλαισίου και αφορούν μεγάλη ομάδα πληθυσμού. Στο επίκεντρο των λογιστικών και συμβουλευτικών οίκων τίθενται ζητήματα όπως η αύξηση του εταιρικού φόρου και τα ζητήματα της ακίνητης ιδιοκτησίας και του τέλους των εταιρειών. Από την άλλη, οικονομικοί αναλυτές καυτηριάζουν το γεγονός ότι οι χαμηλόμισθοι εργαζόμενοι δεν φαίνεται να έχουν κανένα όφελος από τη φορολογική μεταρρύθμιση. Εκτός από τα νέα δεδομένα που θα δημιουργήσει εντός της χώρας το φορολογικό πλαίσιο που προτείνεται, αναμένεται να έχει αντίκτυπο και στον τρόπο με τον οποίο προσεγγίζουν την Κύπρο οι επιδοχοί ξένοι επενδυτές.

Φεύγει ο λεκές

Η αύξηση του εταιρικού φόρου θα καθαρίσει οριστικά τον λεκέ του φορολογικού παραδείσου που είχε η Κύπρος, επομένως αυτό δημιουργεί θετικό πρόσημο ανάμεσα στους επιδοχούς ξένους επενδυτές, σημειώνει ο επικεφαλής φορολογικών υπηρεσιών της Baker Tilly Κύπρου Σάββας Κλείτου. «Είναι σαν να λέμε στους ξένους ότι δεν επιδιώκουμε την ευκαιριακή παρουσία τους στη χώρα αλλά πρόθεσή μας είναι να μείνουν στη χώρα» προσθέτει. Αναφορικά με τα νοικοκυριά, τονίζει ότι είναι ιδιαίτερα σημαντικό το γεγονός ότι μέσω του πλαισίου δημιουργούνται ευνοϊκότερα σενάρια για οικογένειες και παράλληλα μειώνεται το φορολογικό βάρος στους πολίτες και τονίζει: «Από εδώ και πέρα, κρίνεται επιτακτικό όπως οι εμπλεκό-

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Κλείνει ζητήματα και στόματα η φορολογική μεταρρύθμιση

Οι big5 και οικονομικοί παράγοντες αναλύουν στην «Κ» τα υπέρ και τα κατά του προτεινόμενου πλαισίου

μενοι φορείς τηρήσουν τα χρονοδιαγράμματα που έχουν τεθεί μακριά από μικροπολιτικές».

Ο σύμβουλος φορολογικών υπηρεσιών της PWC Μάριος Ανδρέου υποδεικνύει ότι το πλαίσιο καλύπτει όλα τα στρώματα του πληθυσμού και ιδιαίτερα τη μεσαία τάξη. Την ίδια ώρα, αναφέρει ότι καθιστά τις επιχειρήσεις της χώρας ακόμα πιο ανταγωνιστικές. Ο κ. Ανδρέου, που ήταν και μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής του έργου, ανέφερε επίσης ότι μελετήθηκαν πολλά φορολογικά συστήματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, τα οποία διαμορφώθηκαν στα μέτρα της κυπριακής πραγματικότητας με σκοπό να ανταλθούν βέλτιστες πρακτικές.

Προβληματικές παροχές

Προβληματικές χαρακτηρίζει τις προτάσεις για τα νοικοκυριά ο επικεφαλής φορολογικών και νομικών υπηρεσιών της Deloitte Αντώνης Ταλιώτης. Όπως σημειώνει, οι παροχές για τους ιδιώτες θα μπορούσαν να δοθούν υπό τη μορφή επιδομάτων και όχι μέσω της φορολογικής νομοθεσίας. «Στόχος του φορολογικού συστήματος είναι να προάγει και να ενθαρρύνει την

Ο εταιρικός φόρος στην Ευρωζώνη

Αυστρία	23%
Βέλγιο	25%
Κροατία	18%
Κύπρος	15%
Εσθονία	20%
Φινλανδία	20%
Γαλλία	25%
Γερμανία	30%
Ελλάδα	22%
Ιρλανδία	12,5%
Ιταλία	24%
Λετονία	20%
Λιθουανία	15%
Λουξεμβούργο	24,9%
Μάλτα	35%
Κάτω Χώρες	25,8%
Πορτογαλία	21%
Σλοβακία	21%
Σλοβενία	19%
Ισπανία	25%

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ανάπτυξη, φορολογώντας ταυτόχρονα τους πολίτες ορθά και με δίκαιο τρόπο», προσθέτει ο εμπειρογνώμονας φορολογίας. Ουσιαστικά σημειώνει ότι το νέο πλαίσιο για τα νοικοκυριά αποτελεί επιστροφή στο σύστημα που είχαμε πριν από

“

Μειονέκτημα του πλαισίου αποτελεί το γεγονός ότι έχει διαμορφωθεί με τέτοιο τρόπο που ευνοεί τα υψηλά εισοδήματα.

Μειώνει το φορολογικό βάρος των νοικοκυριών και γεφυρώνει το χάσμα μεταξύ εγχώριων και ξένων επενδυτών.

το 2000, το οποίο και καταργήσαμε με στόχο να το καταστήσουμε πιο απλό. Αναφορικά με τις επιχειρήσεις, ο κ. Ταλιώτης επισημαίνει ότι οι εισηγήσεις με εξαίρεση την αύξηση του εταιρικού φόρου κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση. Την

άποψη ότι η αύξηση του εταιρικού φόρου θα μπορούσε να αποφευχθεί υποστηρίζει και ο διευθυντής φορολογικών υπηρεσιών της Ernst & Young Κύπρου, Φίλιππος Ραπτόπουλος, λέγοντας χαρακτηριστικά: «Το πρόβλημα δεν είναι τόσο η αύξηση των 2,5 μονάδων στον εταιρικό φόρο από 12,5 σε 15%, όσο η εικόνα που δημιουργείται προς τους ξένους επενδυτές, ότι δηλαδή η Κύπρος αυξάνει τη φορολογία της». Ωστόσο, επισημαίνει ότι με την πλήρη κατάργηση της λογιζόμενης διανομής μερισμάτων και την αντικαταχρηστική ρήτρα για επιβολή φόρου παρακράτησης σε υψηλότερο ποσοστό φόρου από 5%, πάνω σε συγκεκαλυμμένη διανομή μερισμάτων δημιουργείται ένα όφελος της τάξης του 12% για τον μέτοχο, αντισταθμίζοντας την αύξηση του εταιρικού φόρου. Την ίδια ώρα, ο κ. Ραπτόπουλος υπογραμμίζει ότι το πλαίσιο δημιουργεί μεγάλα ερωτηματικά αναφορικά με την ακίνητη ιδιοκτησία και με την επιβολή τέλους για τις εταιρείες. Η ΕΥ Κύπρος εισηγείται όπως αυτό το τέλος να είναι κλιμακωτό και όχι σταθερό για όλες τις εταιρείες, λαμβάνοντας υπόψη το μέγεθος αλλά και τα κέρδη της κάθε εταιρείας προκειμένου να προάγει τη δικαιοσύνη στο σύστημα.

Η φορολογική μεταρρύθμιση γεφυρώνει το χάσμα που υπήρχε μεταξύ ξένων και εγχώριων επενδύσεων, σύμφωνα με τον Γιώργο Μαρκίδη επικεφαλής φορολογικών υπηρεσιών της KPMG. Όπως εξήγησε, διαπιστώθηκε μια διαφορά στο φορολογικό βάρος που επωμιζόνταν οι ξένοι επενδυτές με αυτό που επωμιζόνταν οι Κύπριοι επενδυτές και με βάση το προτεινόμενο πλαίσιο αυτή η διαφορά φαίνεται να ισοσταθμίζεται. «Οι Κύπριοι επωφελούνται και την ίδια ώρα οι ξένοι δεν επιβαρύνονται» πρόσθεσε ο κ. Μαρκίδης, σημειώνοντας ότι οι πρόνοιες μέσα στη νομοθεσία που είχαν οι ξένοι επενδυτές παραμένουν ως έχουν με μόνη διαφορά την αύξηση του εταιρικού φόρου. Επισημάνει, μάλιστα, ότι μέσα από διάφορες συζητήσεις που προηγήθηκαν οι ξένοι ήταν δεκτικοί στην αύξηση του φορολογικού συντελεστή, οπότε δεν αναμένεται ότι θα δημιουργήσει οποιοδήποτε πρόβλημα στις επενδυτικές ροές που παρατηρούνται. Εκτός του προτεινόμενου πλαισίου, ωστόσο, φαίνεται ότι μένει ο εκσυγχρονισμός μέσω του ψηφιακού μετασχηματισμού και της τεχνολογικής αναβάθμισης των εταιρειών, παρατήρησε ο κ. Μαρκίδης.

Τρεις ελλείψεις

Τρία μειονεκτήματα στο πλαίσιο της φορολογικής μεταρρύθμισης εντοπίζει ο οικονομικός αναλυτής Πάμπος Παπαγεωργίου. Πιο συγκεκριμένα, καταδεικνύει ότι ουσιαστικά μένουν εκτός του προτεινόμενου πλαισίου όσοι έχουν εισόδημα που δεν φορολογείται, δηλαδή οι χαμηλόμισθοι, που έχουν και τη μεγαλύτερη ανάγκη. Γι' αυτή τη μερίδα που αποτελεί περίπου τον μισό πληθυσμό της χώρας η κυβέρνηση μπορεί να προσφέρει ελαφρύνσεις μέσω μείωσης του ΦΠΑ στην ενέργεια και μείωσης του φόρου στα καύσιμα, εισηγείται ο κ. Παπαγεωργίου. Δεύτερη αδυναμία του πλαισίου, σύμφωνα με τον κ. Παπαγεωργίου, είναι ότι δεν καλύπτει τη διάβρωση των εισοδημάτων και την αθέατη αύξηση της φορολογίας λόγω του πληθωρισμού. Το τρίτο προβληματικό σημείο του πλαισίου είναι ότι έχει διαμορφωθεί με τρόπο που ευνοεί τα υψηλά εισοδήματα, καθώς προσφέρει οφέλη σε όσους έχουν εισόδημα πέραν των 60 χιλιάδων.

Εταιρικός φόρος Ευρωζώνης

Η Κύπρος εξακολουθεί να διατηρεί χαμηλό εταιρικό φορολογικό συντελεστή συγκριτικά με τις χώρες της Ευρωζώνης παρά την αύξηση των 2,5 μονάδων (από το 12,5% στο 15%) που προτείνεται μέσω της φορολογικής μεταρρύθμισης. Σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία της Eurostat, μόνο η Ιρλανδία διατηρεί τον εταιρικό φορολογικό της συντελεστή στο 12,5% ενώ στα ίδια επίπεδα με την Κύπρο (15%) είναι η Λιθουανία. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η Μάλτα, η οποία αποτελεί και ανταγωνιστικό επενδυτικό προορισμό της Κύπρου, έχει τον υψηλότερο εταιρικό φορολογικό συντελεστή (35%) ανάμεσα στις χώρες της Ευρωζώνης.

Οι πρώτες αντιδράσεις από επιχειρηματικό κόσμο και κόμματα

Θετικά αποτιμά ο επιχειρηματικός κόσμος την προτεινόμενη φορολογική μεταρρύθμιση της κυβέρνησης. Με βάση όσα προτείνονται, η Κύπρος θα αποκτήσει ένα ευέλικτο, σύγχρονο και αναπτυξιακό φορολογικό πλαίσιο που θα συμβάλει στην πρόοδο και στην ανάπτυξη τα επόμενα χρόνια, αναφέρει το ΚΕΒΕ. Η ΟΕΒ από τη μεριά της διαπιστώνει ότι καταργείται επιτέλους η λογιζόμενη διανομή μερισμάτων, ενώ για την αύξηση του εταιρικού φορολογικού συντελεστή σημειώνει ότι αίρει τη διεθνή αρνητική κριτική. Απουσιάζουν πλήρως, αναφέρει η ΠΕΟ, από όσα παρουσιάστηκαν μέτρα που να οδηγούν σε δικαιότερη αναδιάρθρωση των φορολογικών εσόδων.

Οι σοβαρότεροι προβληματισμοί του ΔΗΣΥ αφορούν στον τρόπο με τον οποίο η κυβέρνηση αντιλαμβάνεται τη λεγόμενη πράσινη φορολογική μεταρρύθμιση. Οι εξαγ-

γελίες απέχουν από τις προεκλογικές δεσμεύσεις του Πιτά, υποστηρίζει το ΑΚΕΛ, υποδεικνύοντας πως ένα σημαντικό μέρος της κοινωνίας θα συνεχίσει να μένει στο περιθώριο χωρίς ουσιαστική στήριξη. Από την άλλη, τις κυβερνητικές εξαγγελίες χαιρετίζει τόσο το ΕΛΑΜ όσο και κόμματα της συμπολίτευσης. «Χαιρετίζουμε τις σημερινές εξαγγελίες της κυβέρνησης αναφορικά με τον φορολογικό μετασχηματισμό. Αυτές θα συμβάλουν θετικά στην ικανοποίηση βασικών στόχων που είχαμε θέσει ως παράταξη», αναφέρει το ΕΛΑΜ.

Η ΕΔΕΚ επισημαίνει πως βρίσκεται στην ορθή κατεύθυνση η φιλοσοφία των εισηγήσεων της κυβέρνησης για τη φορολογική μεταρρύθμιση για φυσικά πρόσωπα και ειδικότερα η αύξηση του φορολόγητου ορίου εισοδήματος και η αναμόρφωση των φορολογικών κλιμάκων, που αποτελούσαν θέσεις

Τα κόμματα θα συνεχίσουν να μελετούν τις εισηγήσεις της κυβέρνησης, που αναμένεται να οδηγηθούν ενώπιον της Βουλής το επόμενο διάστημα.

και προτάσεις της ΕΔΕΚ και υιοθετήθηκαν από την κυβέρνηση. Η ΔΗΠΙΑ από την πλευρά της σημειώνει: «Κρίνουμε πως η νέα φορολογική μεταρρύθμιση θα έχει θετικές επιδράσεις στην οικονομική μεγέθυνση, απασχόληση και ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών και τη δικαιοτερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος». Φυσικά, όλα τα κόμματα θα συνεχίσουν να μελετούν διεξοδικά τις εισηγήσεις της κυβέρνησης, που αναμένεται να οδηγηθούν ενώπιον της Βουλής το επόμενο διάστημα.

Η κυβέρνηση

«Στόχος της κυβέρνησης μέσω της φορολογικής μεταρρύθμισης είναι η ενίσχυση της πραγματικής οικονομίας και της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών επιχει-

ρήσεων, η προσέλκυση παραγωγικών και ποιοτικών επενδύσεων και η ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος των πολιτών». Αυτό ανέφερε ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας Νίκος Χριστοδουλίδης κατά τη διάρκεια της παρουσιάσεως του φορολογικού πλαισίου, τονίζοντας πως οι εισηγήσεις αντανακλούν την πολιτική προσέγγιση της κυβέρνησης και τον κοινωνικό φιλελευθερισμό. Σε σχέση με τα χρονοδιαγράμματα, ο υπουργός Οικονομικών, Μάκης Κεραυνός, επισήμανε ότι η φορολογική μεταρρύθμιση της κυβέρνησης θα πρέπει να έχει ολοκληρωθεί έως τις αρχές του φθινοπώρου.

Ο κ. Κεραυνός ανέφερε ότι η μεταρρύθμιση βασίζεται σε περισσότερες από 50 διαβουλεύσεις με κοινωνικούς εταίρους και οργανισμούς, ενώ οι πρώτες αντιδράσεις δείχνουν ευρεία αποδοχή της κυβερνητικής πρωτοβουλίας.

Το ουσιαστικό βήμα μιας εμβληματικής μεταρρύθμισης

“
Στόχος είναι η ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος των πολιτών σε μια εποχή με πολλές προκλήσεις.

Η πρόταση αντικατοπτρίζει κατά τρόπο σαφή την ιδεολογική κατεύθυνση της κυβέρνησης, στη βάση και του προγράμματος διακυβέρνησης του Προέδρου Χριστοδουλίδη.

Η πρόταση έτυχε κατ’ αρχήν θετικής αποδοχής, ζητούμενο τώρα είναι η ολοκλήρωση της διαδικασίας ώστε το νέο καθεστώς να ισχύσει για το φορολογικό έτος 2025.

Του ΓΙΑΝΝΗ ΑΝΤΩΝΙΟΥ

Η ανακοίνωση του πλαισίου εισηγήσεων για την ολοκληρωμένη φορολογική μεταρρύθμιση της χώρας, συνιστά την αφετηρία μιας μεγάλης προσπάθειας που στοχεύει στη δικαιότερη κατανομή του εισοδήματος, στον περιορισμό των κοινωνικών ανισοτήτων και στην ενίσχυση της οικονομικής δραστηριότητας. Η τελευταία ευρεία φορολογική μεταρρύθμιση έγινε το 2002 προκειμένου να υπάρξει εναρμόνιση με το ευρωπαϊκό κεκτημένο. Στο διάστημα των 23 χρόνων που έχουν παρέλθει από τότε, έχουν σημειωθεί σημαντικές αλλαγές σε όλα τα επίπεδα, στην Κύπρο και διεθνώς, ως εκ τούτου, η ανάγκη για επικαιροποίηση του φορολογικού πλαισίου είναι επιβεβλημένη, όπως εξάλλου αναγνωρίζεται σε καθολικό επίπεδο.

Το φιλόδοξο έργο «Ολοκληρωμένος Φορολογικός Μετασχηματισμός» προβλέπει την παρουσίαση εισηγήσεων για τη δημιουργία ενός νέου φορολογικού συστήματος, το οποίο θα έχει θετικές επιδράσεις στην οικονομική μεγέθυνση, την απασχόληση και την ανταγωνιστικότητα της κυπριακής οικονομίας, διασφαλίζοντας ταυτόχρονα τη βιωσιμότητα των δημοσίων οικονομικών, τη δικαιότερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος, λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο Μακροχρόνιας Στρατηγικής Ανάπτυξης της Κύπρου. Το έργο έχει ανατεθεί στο Κέντρο Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου (ΚΟΕ), του οποίου η τεχνογνωσία και αξιοπιστία σε συνδυασμό με τη συνδρομή ομάδας εμπειρογνομών, αποτελεί εκέγγυο για την έκβαση αυτής της εμβληματικής προσπάθειας. Η παρουσίαση των εισηγήσεων, που είναι αποτέλεσμα μεθοδικής δουλειάς μετά από διαβούλευση με τους κοινωνικούς εταίρους, τα πολιτικά κόμματα και όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, ακόμη και από πολίτες, είναι μια πρωτοβουλία της κυβέρνησης που απαντά στις ανάγκες των πολιτών και

Η δίκαιη επιβάρυνση, η αποτελεσματικότερη φορολογική αντιμετώπιση των κερδών, με παράλληλη αύξηση του εταιρικού φόρου στο 15%, αποδεικνύουν τη βούληση της κυβέρνησης για ενίσχυση του παραγωγικού ιστού της χώρας και βεβαίως για τη βελτίωση της διεθνούς εικόνας και της αξιοπιστίας της χώρας.

των επιχειρήσεων. Για τη διαμόρφωση της πρότασης έγιναν διμερείς συναντήσεις στις οποίες κατατέθηκαν θέσεις, απόψεις και εισηγήσεις, που έτυχαν αξιολόγησης.

Σε συνέχεια της παρουσίασης του προκαταρκτικού πλαισίου από το Κέντρο Οικονομικών Ερευνών του Πανεπιστημίου Κύπρου, θα ακολουθήσει δημόσια διαβούλευση για ακόμα τρεις εβδομάδες και η πρόταση θα συζητηθεί σε επίπεδο κυβέρνησης και αφού πάρει τη μορφή νομοσχεδίων, θα τεθεί ενώπιον της Βουλής για ψήφιση. Είναι θετικό ότι το προκαταρκτικό περίγραμμα που παρουσιάστηκε από την κα Έλενα Ανδρέου, τον κ. Γιώργο Συρίχα, εκ μέρους του ΚΟΕ, έτυχε κατ’ αρχήν θετικής αποδοχής από τη συντριπτική

πλειοψηφία των κοινωνικών εταίρων. Ζητούμενο τώρα είναι η ολοκλήρωση της διαδικασίας το συντομότερο δυνατόν ώστε το νέο καθεστώς να ισχύσει για το φορολογικό έτος 2025.

Επί της ουσίας η πρόταση προβλέπει την ουσιαστική αύξηση του αφορολόγητου εισοδήματος για τα φυσικά πρόσωπα και μια σειρά από σημαντικές φορολογικές εκπτώσεις που λαμβάνουν υπόψη τις ανάγκες των νοικοκυριών και τη σύνθεση της οικογένειας. Δίδεται έμφαση στους νέους, και παραχωρούνται κίνητρα φορολογικής ελάφρυνσης και για τους δύο γονείς, στην περίπτωση των οικογενειών, ενθαρρύνοντας περαιτέρω την εργοδότηση των γυναικών και απαντώντας σε δομικές, διαχρονικές στρεβλώσεις, όπως

το δημογραφικό και το στεγαστικό. Ειδικά σε ό,τι αφορά το στεγαστικό, που μαζί με το ενεργειακό κόστος αποτελεί μείζονα πρόκληση για την κάθε οικογένεια, η φορολογική μεταρρύθμιση που προτείνεται δίνει έμφαση στη διευκόλυνση απόκτησης πρώτης κατοικίας.

Επιπλέον, το πλαίσιο εισηγήσεων αντανακλά την ανθρωποκεντρική προσέγγιση που υιοθετεί η κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, σε κάθε τομέα πολιτικής. Ειδικότερα, σε ό,τι αφορά στην ισότητα των φύλων, οι εισηγήσεις καταδεικνύουν την προσπάθεια ουσιαστικής εφαρμογής της ενσωμάτωσης της διάστασης του φύλου στην οικονομική και κοινωνική πολιτική, καθώς ανταποκρίνονται στοχευμένα σε ανάγκες και συνθήκες που διαφέρουν για γυναίκες και άντρες.

Οι εισηγήσεις φορολογικής ελάφρυνσης που προτείνονται, για παράδειγμα, και για τους δύο γονείς στην περίπτωση οικογενειών, με βάση τον αριθμό εξαρτώμενων παιδιών και φοιτητών, και η πρόταση για παραχώρηση σε μονογονεϊκές οικογένειες της ίδιας ελάφρυνσης που θα ισχύει για οικογένειες με δύο γονείς, αποτελούν μέτρα που ενθαρρύνουν τις γυναίκες να συμμετέχουν πιο ενεργά και πιο δυναμικά στην αγορά εργασίας και ταυτόχρονα συμβάλλουν στη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης και του βιοτικού επιπέδου τόσο των ιδίων όσο και των οικογενειών τους.

Σε ό,τι αφορά τις επιχειρήσεις, σημαντική είναι η πλήρης κατάργηση της λογιζόμενης διανομής μερισμάτων και η δραστηκή μείωση στο 5% του φόρου παρακράτησης στη διανομή πραγματικών μερισμάτων. Η δίκαιη επιβάρυνση, η αποτελεσματικότερη φορολογική αντιμετώπιση των κερδών με παράλληλη αύξηση του εταιρικού φόρου στο 15% αποδεικνύουν τη βούληση της κυβέρνησης για ενίσχυση του παραγωγικού ιστού της χώρας και βεβαίως για τη βελτίωση της διεθνούς εικόνας και της αξιοπιστίας της χώρας, τομείς τους οποίους η κυβέρνηση ιε-

ραρχεί ως ύψιστες σημασίες.

Συνειδητά η κυβέρνηση επενδύει στην καινοτομία, την ποιότητα και την αξιοπιστία, γιατί αυτά είναι τα βασικά συστατικά που καθιστούν την Κύπρο πόλο έλξης ποιοτικών επενδύσεων, κέντρο παροχής επαγγελματικών υπηρεσιών υψηλού επιπέδου, και φυσικά παράγοντα ασφάλειας και σταθερότητας στην ευρύτερη περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Ο εκσυγχρονισμός του φορολογικού καθεστώτος, 23 χρόνια, αποδεικνύει την πολιτική βούληση της κυβέρνησης για αλλαγές, που έχουν στο επίκεντρο τους πολίτες.

Κοινωνικός φιλελευθερισμός

Η προτεινόμενη φορολογική μεταρρύθμιση αντικατοπτρίζει κατά τρόπο σαφή τον κοινωνικό φιλελευθερισμό ως την ιδεολογική κατεύθυνση της κυβέρνησης, στη βάση και του προγράμματος διακυβέρνησης του Προέδρου Χριστοδουλίδη. Εξάλλου, όπως και ο ίδιος ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας σημείωσε κατά την παρουσίαση των εισηγήσεων του ΚΟΕ την περασμένη Τετάρτη, η φορολογική πολιτική δεν είναι μια ουδέτερη τεχνική διαδικασία, αλλά πρωτίστως είναι μια πολιτική πράξη. Στόχος της προσπάθειας, είναι η ενίσχυση της πραγματικής οικονομίας και της ανταγωνιστικότητας των κυπριακών επιχειρήσεων, η προσέλκυση παραγωγικών και ποιοτικών επενδύσεων που δημιουργούν καλά αμειβόμενες θέσεις εργασίας, και πάνω απ’ όλα η ενίσχυση του διαθέσιμου εισοδήματος των πολιτών σε μια εποχή με πολλές προκλήσεις. Πέραν όλων των άλλων, στόχος της μεταρρύθμισης είναι η αντιμετώπιση της παραοικονομίας και ο περιορισμός της φοροδιαφυγής, δύο μεγάλες προκλήσεις για την Κύπρο.

Ο κ. Γιάννης Αντωνίου είναι αναπληρωτής κυβερνητικός εκπρόσωπος.

ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΖΟΝΤΑΣ ΤΗΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ

Το NextGenerationEU μας κάνει πιο δυνατούς.

Μαζί, διασφαλίζουμε ότι οι νέοι Ευρωπαίοι είναι έτοιμοι για το μέλλον. Με το NextGenerationEU βελτιώνουμε την πρόσβαση σε ποιοτική εκπαίδευση σε όλα τα επίπεδα.

Μάθε περισσότερα:

Του ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ

Ο Τούρκος πρόεδρος Ταγίπ Ερντογάν επιχειρεί να εκμεταλλευθεί στο έπακρον τη διειρήνηση στην οποία έχουν περιέλθει οι σχέσεις Ε.Ε.-ΗΠΑ, αλλά και το απολεσθέν κύρος της ενωμένης Ευρώπης διεθνώς, η οποία βρίσκεται στο όριο της πολιτικής ανυποληψίας. Σύμφωνα με πληροφορίες της «Κ», ο Τούρκος πρόεδρος, που είχε τηλεφωνική επικοινωνία με τον πρόεδρο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Αντόνιο Κόστα, πρόσφερε «χειρά βοηθείας» στην Ε.Ε. και εμφανίστηκε έτοιμος να συνδράμει τις προσπάθειες της Ένωσης να ανακτήσει το χαμένο έδαφος σε όλα τα μείζονα ανοικτά μέτωπα, περιλαμβανομένου του Ουκρανικού, ως επίσης και στην οικονομία, την εξωτερική πολιτική, αλλά και την άμυνα και την ασφάλεια, ως επίσης και να «ξεκλειδώσει πόρτες» που σήμερα είναι κλειστές για τις Βρυξέλλες.

Όλα αυτά, «με το αζημίωτο», καθώς όπως είμαστε σε θέση να γνωρίζουμε, ο κ. Ερντογάν ζήτησε ως αντάλλαγμα την εκπόνηση ενός «οδικού χάρτη για αναζωογόνηση όλου του φάσματος (fully-fledged)

Ο Ερντογάν εμφανίζεται σαν ένας «δυναμικός σωτήρας», του οποίου οι «σωτήριες υπηρεσίες» προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, «θυμίζουν λίστα σουπερμάρκετ (shopping list)», όπως χαρακτηριστικά ανέφερε κοινοτικός επίσημος.

των ευρωτουρκικών σχέσεων», ως επίσης και ρόλο στον «σχεδιασμό» της πολιτικής της Ε.Ε. για ζητήματα άμυνας και ασφάλειας. Όπως μάλιστα έλεγε στην «Κ» άριστα ενημερωμένη κοινοτική πηγή, ο Τούρκος Πρόεδρος άφησε εκτός του Κυπριακού «σαν να μην υφίσταται», αποφεύγοντας να τοποθετηθεί στην τυπική και «καθκόντως» τοποθέτηση που έκανε ο Αντόνιο Κόστα, για διευθέτηση του προβλήματος της Κύπρου, στηρίζοντας τις προσπάθειες του γ.γ. ΟΗΕ. Σύμφωνα με δύο Ευρωπαίους διπλωμάτες, η κίνηση Ερντογάν να προσφέρει χειρά βοηθείας προς την Ε.Ε. ήταν «αναμενόμενη», όπως εξίσου αναμενόμενη ήταν και η διασύνδεση της «τουρκικής προσφοράς» με την εξασφάλιση ανταλλαγμάτων. Επιχειρώντας να εκμεταλλευθεί τα μεγάλα προβλήματα που ορθώνονται αυτή τη στιγμή ενώπιον της Ε.Ε., που δείχνει να μην έχει λύσεις, στην παρούσα συγκυρία.

Τα «ευρωπαϊκά κενά» εκτείνονται αλλάωστε σε όλα τα επίπεδα, με την Ε.Ε. να κινδυνεύει να χάσει το

παιχνίδι στο Ουκρανικό, δεδομένου του «αποκλεισμού» από τις συζητήσεις για τερματισμό του πολέμου, που της επιφυλάσσει ο Ντόναλντ Τραμπ. Ενώ την ίδια ώρα κινείται σε πολύ «ρηκά νερά» στη Συρία, έχει αυτοεξαιρεθεί στο ζήτημα της Γάζας δεδομένης της αδυναμίας της να αποκτήσει ρόλο και λόγω στις εξελίξεις, «ψάχνεται» στο ζήτημα της αυτονομίας της άμυνας και της ασφάλειάς της, ενώ οι πραγματικές προοπτικές για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής οικονομίας υπολείπονται κατά πολύ των εξαγγελιών της Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν και των ημιμέτρων του Συμβουλίου, που δεν φαίνονται να πείθουν κανένα. Το δύσκολο αυτή εξίσωση συνδράμει κατ' εξακολούθηση ο Ντόναλντ Τραμπ, ο οποίος με ερειστικό τρόπο, συγκρουσιακό ύφος και τη γνωστή του «ευγένεια» προανήγγειλε ότι θα επιβάλει δασμούς 25% στα ευρωπαϊκά προϊόντα, δηλώνοντας ενόπιον τηλεοπτικών συνεργειών ότι η Ε.Ε. έχει «γαμ@@@» τις ΗΠΑ (!). Η πρακτική «αποκλεισμού» της Ε.Ε. από

τις ΗΠΑ εκτιμάται ότι εξηγεί και την ακύρωση της συνάντησης του ΥΠΕΞ Μαρκ Ρούμπιο με την ύπατη εκπρόσωπο Κάγια Κάλας, στην Ουάσινγκτον.

Κι ενώ η νέα αμερικανική διοίκηση Τραμπ βάζει στο ψυγείο τις Βρυξέλλες και φέρεται να επιδιώκει την «προσαρμογή» της Ε.Ε. στη νέα τάξη πραγμάτων που επιδιώκει να επιβάλει ο πλανητάρχης στην Ουκρανία και στη Μέση Ανατολή, ο Ταγίπ Ερντογάν εμφανίζεται σαν ένας «δυναμικός σωτήρας», του οποίου οι «σωτήριες υπηρεσίες» προς την Ευρωπαϊκή Ένωση, «θυμίζουν λίστα σουπερμάρκετ (shopping list)», όπως χαρακτηριστικά ανέφερε κοινοτικός επίσημος.

Τα θέλει όλα

Η έκταση των απαιτήσεων του προέδρου της Τουρκίας έναντι της Ε.Ε., υπερβαίνει την αναβάθμιση της Τελωνειακής Ένωσης, στην οποία είχαν επενδύσει τόσο οι Βρυξέλλες, όσο και το Βερολίνο αλλά και το Παρίσι, που θεωρούσαν ότι προσφέροντας στην Άγκυρα μια τέ-

τοιου είδους εμπορικοοικονομική συμφωνία, θα μπορούσαν να εξασφαλίσουν την υποκατάσταση της ενταξιακής πορείας της υποψήφιας χώρας και κατά συνέπεια τον τερματισμό της «ευρωπαϊκής της προοπτικής». Ωστόσο, οι κινήσεις του Ταγίπ Ερντογάν διαψεύδουν τις προσδοκίες που δημιουργήθηκαν στους κόλπους της Ε.Ε. και καταδεικνύουν ότι ο Τούρκος Πρόεδρος δεν εξαντλεί τις απαιτήσεις του μόνο σε μια εμπορικοοικονομική σχέση, αλλά απαιτεί τόσο για λόγους ουσίας, όσο και για λόγους υστεροφημίας την υλοποίηση του οράματος της πλήρους ένταξης της χώρας του στην Ε.Ε., «διατηρώντας σε πρώτο χρόνο ανοικτή αυτή την προοπτική, ώστε να είναι δυνατή η υλοποίησή της, σε δεύτερο μεταγενέστερο χρόνο, όταν δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες». Με βάση αυτή την ανάγνωση, που ανήκει σε σημαίνοντες κύκλους στην Ε.Ε., «οι υπηρεσίες σωτηρίας» που προσφέρει ο Ταγίπ Ερντογάν προς την Ε.Ε., προϋποθέτουν τις εξής ανταποδοτικές κινήσεις εκ μέρους της Ένω-

σης, κάτι που όπως ανέφεραν κοινοτικοί κύκλοι «ήταν το ζητούμενο» τόσο στο τηλεφώνημα με τον Αντόνιο Κόστα, όσο και στις συζητήσεις του Τούρκου προέδρου με την Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν, προ δύο περιπτών μηνών:

- Την εκπόνηση οδικού χάρτη για αναζωογόνηση όλου του φάσματος των ευρωτουρκικών σχέσεων, κάτι που συνεπάγεται την επανένταξη και των ενταξιακών διαπραγματεύσεων της Τουρκίας, οι οποίες κρίθηκε ότι βρίσκονται σε αδιέξοδο από το 2018.

- Τη συμμετοχή της Τουρκίας στον σχεδιασμό της πολιτικής άμυνας και ασφάλειας της Ε.Ε.

- Τη δρομολόγηση της αναβάθμισης της Τελωνειακής Ένωσης της Τουρκίας που εκτιμάται ότι θα υπερδιπλασιάσει τον όγκο ευρωτουρκικών εμπορικών συναλλαγών που το 2023 ανήλθε σε 206 δισεκατομμύρια ευρώ. Σημειώνεται ότι η εν λόγω διαδικασία αναβάθμισης έχει ήδη δρομολογηθεί, αλλά ο Ερντογάν απαιτεί ολοκλήρωσή της με συνοπτικές διαδικασίες.

- Τον τερματισμό της υποχρέωσης θεωρήσεων διαβατηρίων για όλους τους Τούρκους πολίτες, χωρίς την εκπλήρωση των απαραίτητων 72 κριτηρίων (benchmarks) και ενώ η Ε.Ε. εμφανίζεται έτοιμη να παράσχει μόνο «διευκολύνσεις» για φοιτητές και επιχειρηματίες.

- Την υπογραφή Περιεκτικής Αεροπορικής Συμφωνίας Ε.Ε.-Τουρκίας, κάτι που επίσης είναι έτοιμη να δρομολογήσει η Ε.Ε., αλλά όχι με τους γοργούς ρυθμούς και την αμεσότητα που αξιώνει η Άγκυρα.

Ανύπαρκτο το Κυπριακό

Αν και η Ε.Ε. θέτει συχνά ενώπιον του Ερντογάν και Τούρκων αξιωματούχων το Κυπριακό και την ανάγκη διευθέτησής του, στο πλαίσιο του ΟΗΕ, οι ευρωπαϊκές επισημάνσεις έχουν μάλλον τυπικό χαρακτήρα, ως μέρος των αναφορών που καθκόντως οφείλει να κάνει η Ε.Ε. Τέτοιου είδους αναφορές, έκανε η Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν στο πλαίσιο της τελευταίας της επίσκεψης στην Άγκυρα, καθώς και η ύπατη εκπρόσωπος της Ε.Ε. Κάγια Κάλας, αλλά και ο Αντόνιο Κόστα, πριν από μερικές μέρες στη διάρκεια της τηλεφωνικής επικοινωνίας με τον Τούρκο πρόεδρο. Με την αναφορά στο Κυπριακό να αποσπά λιγότερη προσοχή, αλλά και δημοσιότητα από τις ευχές που απηύθυνε ο κ. Κόστα στον Ταγίπ Ερντογάν, ο οποίος την προηγούμενη μέρα είχε την 71η επέτειο των γενεθλίων του.

Άλλωστε, καμιά από αυτές τις αναφορές για το Κυπριακό δεν συνοδεύονταν από κάποιο μοχλό πίεσης, έστω και αμφίβολου αποδοτικότητας/ αποτελεσματικότητας, έναντι της Τουρκίας και ως εκ τούτου, η Άγκυρα και ο Τούρκος πρόεδρος έχουν κάθε λόγο να θεωρούν ότι οι ευρωπαϊκές εκκλήσεις για διευθέτηση του Κυπριακού, εξαντλούνται σε ένα τυπικό ευχολόγιο άνευ ουσίας. Πόσο μάλλον, όταν η Ε.Ε., κυρίως όπως εμφανίζεται σήμερα, δεν μπορεί να κοιτάξει στα μάτια κανέναν από τους ισχυρούς παίκτες της διεθνούς σκηνής και άρα η όποια άσκηση επιρροής, είναι εκ των πραγμάτων εξαιρετικά περιορισμένη.

Δεν είναι άλλωστε τυχαίο ότι η Άγκυρα έχει ακούσει μεν το τελευταίο διάστημα πολλές φραστικές επισημάνσεις «και» για την ανάγκη λύσης του Κυπριακού, αλλά σε καμιά περίπτωση δεν μπήκε στον κόπο ούτε να απαντήσει, αλλά ούτε και να δεσμευθεί έστω εξίσου φραστικά για τη διευθέτηση του προβλήματος. Όπως μας έλεγε κοινοτική πηγή, σε προηγούμενες συζητήσεις που είχαν γίνει με Τούρκους αξιωματούχους, το μάξιμουμ που έχει ειπωθεί από τουρκικά χείλη για το Κυπριακό είναι ότι «θα το δούμε». Εμμένοντας σε κάθε περιήγηση στις γνωστές θέσεις για λύση του προβλήματος στη βάση της «κυριαρχικής ιδιότητας», δύο ισότιμοι γείτονες που απλώς διαβιούν δίπλα-δίπλα.

ΑΡΘΡΟ / Του ΧΑΡΙΔΗΜΟΥ Κ. ΤΣΟΥΚΑ

Περιφρονείς την αλήθεια; Σπέρνεις την οργή

Αν και η επιτυχία τους είχε προεξοφληθεί, τα γεμάτα συγκίνηση μεγελαιών συλλαλητήρια για τα Τέμπη, της 28ης Φεβρουαρίου, ισχυροποίησαν πολιτικά το πάνδημο αίτημα για αλήθεια (δηλαδή απουσία λήθης) και δικαιοσύνη. Την αρχή είχαν κάνει τα καταλυτικές σημασίας συλλαλητήρια της 26ης Ιανουαρίου. Ακριβώς επειδή εκείνο το αυθόρμητο ξέσπασμα εξέπληξε, δεν είχε προλάβει να το οικειοποιηθεί ο αδηφάγος κομματικός λόγος. Έκτοτε, στο μέτρο που η κομματική πόλωση κινδυνεύει να εκφυλίσει την καθολικότητα του αιτήματος για αλήθεια και δικαιοσύνη («εργαλειοποίηση» vs. «συγκάλυψη»), οφείλουμε να θυμόμαστε τον θεσμικό πυρήνα του.

Δύο χρόνια μετά, τα συλλαλητήρια αποκάλυψαν ότι η φωτιά που άναψε το σιδηροδρομικό δυστύχημα των Τεμπών σιγόκαιγε. Αρκετοί το διασηθάνονταν. Οι κοινικοί το αρνούσαν. Ο υπουργός Άδωνις Γεωργιάδης παρατήρησε χωρίς ντροπή: «Αυτό θεωρώ ότι δεν είναι θέμα που αφορά τον κόσμο. Δεν είναι το πρώτο θέμα συζήτησης σήμερα εάν πρέπει να κάνουμε

Προανακριτική ή Εξεταστική για τα Τέμπη» (9.11.23). Τα συλλαλητήρια συνέτριψαν τον κυβερνητικό κυνισμό: ναι, μας αφορούν τα Τέμπη. Πολύ, μάλιστα. Θέλουμε να αποδοθεί δικαιοσύνη. Πώς; Συντεταγμένα, φυσικά, όπως αρμόζει στο κράτος δικαίου: δικαστικά και πολιτικά.

Εδώ αρχίζουν τα δύσκολα. Γιατί; Διότι ενεργοποιούνται οι δαίμονες του συλλογικού βίου. Ο σημαντικότερος: η έλλειψη εμπιστοσύνης στους κρατικούς-πολιτικούς θεσμούς. Αυτό είναι το βαθύ ρήγμα στα έγκατα της πολιτικής μας ψυχής, το οποίο ενεργοποιείται με κάθε ευκαιρία. Δημοσκοπήσεις (Public Issue, 11/4/24) δείχνουν το βάθος του ρήγματος: το 70% των πολιτών δεν εμπιστεύεται τη Δικαιοσύνη, το 78% δεν εμπιστεύεται τη Βουλή και την κυβέρνηση, το 87% δεν εμπιστεύεται τα κόμματα, το 54% δεν εμπιστεύεται την Αστυνομία. Πώς ζεις, όταν δεν εμπιστεύεσαι βασικούς θεσμούς της χώρας σου; Αγριεύεις. Αδυνατίζει ο κοινωνικός σου εαυτός (δεν σε αφορά η κοινωνία/μετοχή στον κοινό λόγο). Ωθείσαι ψυχολογικά στον κυνισμό και τον ανε-

πεξήραστο θυμό, πολιτικά στους καιροσκόπους λαϊκιστές που εκμεταλλεύονται το θυμό σου και γνωστικά στην υπεραπλούστευση, ακόμη και την εξηλιθίωση. Όταν πάσχει το κοινωνείν, υποφέρει το αληθεύειν, θα έλεγε ο Χρήστος Γιανναράς.

Επειδή, όμως, ως έλλογο ον, είναι αδύνατον να χάσεις παντελώς τη γνωσιακή-ηθική υπόστασή σου, επιζητείς αλήθεια και δικαιοσύνη. Η αντίφαση είναι εξουθενωτική: δεν εμπιστεύεσαι τους θεσμούς, αλλά θέλεις οι θεσμοί να υπηρετούν τις αξίες που ασπάζεσαι. Πώς, όμως, θα αποδεχθείς τις αποφάσεις τους αν δεν τους εμπιστεύεσαι; Το πιθανότερο είναι ότι θα αποδεχθείς μόνο ό,τι επιβεβαιώνει τις προκαταλήψεις σου. Τότε, όμως, θα ζεις σε μια αυτοσυνβεβαιοτική φούσκα – δεν σε ενδιαφέρει, στ' αλήθεια, η αλήθεια. Αδιέξοδο.

Οι κατέχοντες θέσεις ευθύνες έχουν την πρώτιστη ευθύνη να δείχνουν την έξοδο από τα αδιέξοδα. Για να συμβεί αυτό απαιτείται σθεναρή υπεράσπιση των αξιών που υπηρετεί έκαστος θεσμός, πρωτίστως από την ηγεσία του. Οι θε-

σμικοί φορμαλιστές το υποτιμούν. Θεωρούν ότι, αν τηρούνται οι τύποι, κερδίζεται η εμπιστοσύνη. Σφάλουν. Η νομιμοφάνεια δεν υποκαθιστά τη νομιμότητα. Οι διαδικασίες, αν και, κατ' αρχήν, νομιμοποιητικές του αποτελέσματός τους, δεν εκτοπίζουν τις υποκείμενες αξίες τους.

Ορθές οι διαδικαστικές επισημάνσεις του Αρείου Πάγου (24/2/25) για τον διορισμό εφ'είτη ανακριτή στην υπόθεση των Τεμπών, αλλά είναι απίθανο να γίνουν πιστευτές, αν δεν εμπιστευόμαστε ήδη τον Άρειο Πάγο. Πρώτα εμπιστεύομαι, μετά σκέπτομαι.

Όταν αντισταγγελάς του Αρείου Πάγου, στο πόρισμα για τις τηλεφωνικές υποκλοπές (2024), μεροληπτεί υπέρ των κυβερνητικών θέσεων και όταν ο εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, πάλι με αφορμή τις υποκλοπές, ψαλιδίζει τις ελεγκτικές αρμοδιότητες της Αρχής Διασφάλισης του Απορρήτου των Επικοινωνιών (2023), η αξιοπιστία του Αρείου Πάγου κλονίζεται – ό,τι λέει για μείζονος πολιτικής σημασίας θέματα προσλαμβάνεται υπό το φίλτρο της δυσπιστίας. Οι ταγοί

του, αισθάνεται η κοινή γνώμη, μερμινούν, κυρίως, να παρέχουν κάλυψη στην κυβερνητική εξουσία, όχι να είναι στιβαρά ανεξάρτητοι. Εμπειρικά μιλώντας, είναι θέμα χρόνου η δυσπιστία να μετατραπεί σε έλλειψη εμπιστοσύνης, η οποία, τροφοδοτούμενη από την κομματική πόλωση, θα καλλιεργήσει το έδαφος για θεωρίες συνωμοσίας περί γενικευμένης συγκάλυψης.

Η δικαιοσύνη αποδίδεται, φυσικά, από τη Δικαιοσύνη. Με πολιτικούς όρους, το περί δικαίου αίσημα ικανοποιείται όταν οι πολιτικοί θεσμοί, με ηγετική πρωτοβουλία, επιφέρουν ηθικοπολιτική «κάθαρση» (καθαρισμό, εξάγνιση): αναζητείται εμπράκτως η αλήθεια και επιβάλλονται συμβολικές-πολιτικές κυρώσεις στους κατέχοντες θέσεις πολιτικής ευθύνης. Στα Τέμπη, δεν συνέβη – η αποτυχία ηγεσίας είναι κραυγαλέα. Ο πρωθυπουργός έσπευσε να εστιάσει μεροληπτικώς στα αίτια του δυστυχήματος, το κυβερνών κόμμα προσπάτευσε ποικιλοτρόπως τον τένεσ υπουργό Μεταφορών Κ. Καραμανλή, η κυβερνητική παράταξη έθεσε επικεφαλής της εξεταστικής επι-

τροπής της Βουλής έναν εμφανώς ακατάλληλο για τη θέση αυτή βουλευτή (με επιδόσεις εριστικότητας και μεροληψίας), ενώ οι βουλευτές της υιοθέτησαν ξεδιάντροπα μεροληπτική στάση. Εκδόθηκαν έξι διαφορετικά πορίσματα! Υιοθετήθηκε το πόρισμα της κυβερνητικής πλειοψηφίας. Το μήνυμα; Αλήθεια είναι ό,τι ο ισχυρός λέει ότι είναι αλήθεια.

Όταν, όμως, η αλήθεια δεν αναζητείται στοχαστικά-διαβουλευτικά, αλλά είναι συνάρτηση κομματικών συσχετισμών, γιατί να μην υποψιασθεί η χρονίως φιλόπονη κοινή γνώμη ότι η κυβέρνηση επιδιώκει την ελαχιστοποίηση των πολιτικών ευθυνών της; Όταν μπορείς να επιβάλεις την άποψή σου επειδή έχεις την πλειοψηφία, γιατί να πιστέψουμε ότι η άποψή σου δεν είναι αυτή που σε συμφέρει; Όταν περιφρονείς την αλήθεια, γιατί εκπαιδεύεις με την οργή;

Ο κ. Χαρίδημος Τσοόκας είναι καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και αντεπιστέλλον μέλος της Κυπριακής Ακαδημίας Επιστημών, Γραμμάτων και Τεχνών. www.htsoukas.com

Συνέντευξη στην
ΟΡΙΑΝΑ ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

«Μέχρι το Πάσχα θα κατατεθεί το νομοσχέδιο για τη δημιουργία Εθνικής Αρχής Ασθενοφόρων», δηλώνει σε συνέντευξή του στη «Κ» ο υπουργός Υγείας Μιχάλης Δαμιανός. Προσθέτει ότι ο ΟΚΥπΥ μπορεί να προχωρήσει σε μεταβατικές διατάξεις δημιουργώντας αρχικά πέντε πανεπιστημιακές κλινικές και επισημαίνει ότι η δημιουργία τους δεν θα επηρεάσει την ανέλιξη των νοσοκομειακών ιατρών.

—Μπορεί το νομοσχέδιο για κατοχύρωση του επαγγέλματος του διασώστη να οδηγείται στη Βουλή, ωστόσο το νομοσχέδιο για τη δημιουργία Εθνικής Αρχής Ασθενοφόρων ακόμη εκκρεμεί.

—Αναμένω ότι θα προχωρήσουμε στην κατάθεση και αυτού του νομοσχεδίου πριν από το Πάσχα. Ουσιαστικά το νομοσχέδιο προνοεί ότι τα επείγοντα θα μεταφερθούν από τον ΟΚΥπΥ είτε με την αυτονόμηση των δημόσιων νοσπλευτηρίων είτε το αργότερο στις 31 Δεκεμβρίου 2026. Άρα η υπηρεσία, όπως είναι σήμερα, θα μεταφερθεί, με κάποια μορφή ανεξαρτησίας ενδεχομένως, κάτω από την επιβλεψη του υπουργού Υγείας.

—Δεν θα υπάρχει δηλαδή μία ενιαία αρχή για διαχείριση επειγόντων και διακομιδών;

—Οι προγραμματισμένες μετακινήσεις μέσα στο 24ωρο θα μπορούν να γίνονται με βάση και το νομοσχέδιο των ασθενοφόρων και από τα ιδιωτικά νοσπλευτήρια και γενικά από τους πάροχους υγείας, οι οποίοι θα κατέχουν αδειοδοτημένα ασθενοφόρα, έτσι ώστε να αποσυμφορηθεί η υφιστάμενη υπηρεσία κατά 30% και να καλύτερευουν πολύ οι χρόνοι ανταπόκρισης στις επείγουσες κλήσεις. Το σημαντικό είναι να καταφέρουμε ένα μεγάλο κομμάτι των μετακινήσεων να γίνεται από τους πάροχους υγείας, περιλαμβανομένου και του ΟΚΥπΥ, ο οποίος θα δικαιούται να έχει δική του υπηρεσία για διακομιδές.

—Θα υπάρχει επιπλέον κόστος για αυτή τη διαφοροποίηση;

—Όχι για τον ασθενή αλλά ίσως για το σύστημα υγείας. Αλλά καλύτερα να υπάρχει ένα ενδεχόμενο κόστους νοουμένου ότι θα μειωθούν οι χρόνοι ανταπόκρισης των επειγόντων. Θεωρώ πως σίγουρα θα μειωθούν αυτοί οι χρόνοι μιας και ο στόχος είναι η υπηρεσία των ασθενοφόρων να μη διεκπεραιώνει τις απλές διακομιδές. Θα μπουν στο παιχνίδι των διακομιδών και τα ιδιωτικά νοσπλευτήρια, τα οποία έχουν δικαιο σήμερα που εκφράζουν δυσανεξία, μιας και τους αναγκάζουμε να έχουν ασθενοφόρο, αλλά δεν υπάρχει ευχέρεια να το χρησιμοποιήσουν σε ικανοποιητικό βαθμό. Αξίζει να σημειωθεί ότι θα υπάρχουν τριών κατηγοριών ασθενοφόρα, γιατί σίγουρα υπάρχουν διαφορετικών ειδών περιστατικά.

—Δηλαδή εγκαταλείπετε τον αρχικό σχεδιασμό για μοντέλο της εθνικής αρχής ασθενοφόρων...

—Εμείς λέμε ότι δεν χρειάζεται να γίνει ένας εντελώς νέος ημικρατικός οργανισμός με νέα γραφεία και επιπρόσθετο διοικητικό προσωπικό. Δεν υπάρχει διαφορά, αν μεταφερθεί μια υπηρεσία σε καινούργιο κτήριο, με νέους διοικητικούς λειτουργούς, για να κάνουν κάτι που ήδη κάνει καλά η υπηρεσία ασθενοφόρων. Γιατί η υπηρεσία των επειγόντων στον ΟΚΥπΥ είναι μια καλή υπηρεσία και σε αυτό συμφωνούν όλοι, νοουμένου όμως ότι τους βοηθήσουμε να αντεπεξέρχονται γρηγορότερα στις επείγουσες κλήσεις.

—Αναφερθήκατε στην αυτονόμηση των δημόσιων νοσπλευτηρίων, πιστεύετε ότι αυτή μπορεί να γίνει πριν από το τέλος του 2026;

—Όπως είναι τα πράγματα σήμερα δεν μπορεί να γίνει νωρίτερα. Το σχέδιο δράσης, το οποίο έχει συνμοιολογηθεί από τον ΟΚΥπΥ και τα υπουργεία Υγείας και Οικονομικών έχει ορίζοντα μέχρι το τέλος του 2026. Πρέπει να δοθεί χρόνος στον οργανισμό. Είναι όμως πολύ σημαντικό για το κράτος και για το υπόλοιπο κοινωνικό σύστημα της υγείας να σταματήσει η παροχή μεγάλης οικονομικής στήριξης ή να γίνεται μόνο για ορισμένους λόγους και με συγκεκριμένα ποσά.

Μιχάλης Δαμιανός, υπουργός Υγείας

«Ο θεσμός του προσωπικού ιατρού χρήζει βελτίωσης»

Εντός του 2025 τρία νέα ανιχνευτικά προγράμματα για εντοπισμό του καρκίνου, με πρώτο του παχέος εντέρου

Η υπηρεσία των επειγόντων στον ΟΚΥπΥ είναι μια καλή υπηρεσία και σε αυτό συμφωνούν όλοι, νοουμένου όμως ότι τους βοηθήσουμε να αντεπεξέρχονται γρηγορότερα στις επείγουσες κλήσεις.

Είναι πολύ σημαντικό για το κράτος και για το υπόλοιπο κοινωνικό σύστημα της υγείας να σταματήσει η παροχή μεγάλης οικονομικής στήριξης ή να γίνεται μόνο για ορισμένους λόγους και με συγκεκριμένα ποσά.

Ένα σύστημα υγείας χρειάζεται συνεχώς αναβαθμίσεις και εκεί πρέπει να επικεντρωθούμε, να λύνουμε τα προβλήματα και μετά να δούμε την αρχιτεκτονική του, λέει ο υπουργός Υγείας Μιχάλης Δαμιανός.

Πάντως, 31 Δεκεμβρίου του 2026 είτε αυτονομηθεί ο ΟΚΥπΥ είτε όχι τα ασθενοφόρα για επείγοντα θα πάνε αλλού.

—Είναι σε εξέλιξη οι διαδικασίες που θα οδηγήσουν σε αυτονόμηση του οργανισμού;

—Κάθε δύο μήνες υπάρχει μια συνάντηση της επιτροπής παρακολούθησης του σχεδίου δράσης, έτσι ώστε να παρουσιάζει ο ίδιος ο οργανισμός μέχρι πού το έχει υλοποιήσει. Μέχρι σήμερα οι περισσότεροι στόχοι είναι στο 35-40% και παρόλο που υπάρχει ακόμη χρόνος, η προσπάθεια θα πρέπει να εντατικοποιηθεί.

Πανεπιστημιακές κλινικές

—Ενώπιον της Βουλής και το νομοσχέδιο για τις πανεπιστημιακές κλινικές. Παλαιότερα είχατε δηλώσει ότι όλοι τις θέλουν, αλλά κανένας δεν επιθυμεί να επηρεαστούν τα δικαιώματά του.

—Αυτό ισχύει και σήμερα. Οι πανεπιστημιακές κλινικές θα αναβαθμίσουν και την εκπαίδευση των

γιατρών μας στα νοσπλευτήρια, και την έρευνα, αλλά και την παροχή υπηρεσιών στους ίδιους τους ασθενείς, γι' αυτό και στα γενικά συμφωνούν όλοι. Ο ιδιωτικός τομέας θα ήθελε να προχωρήσει και να κάνει πανεπιστημιακές κλινικές, ωστόσο το εγχείρημα είναι δύσκολο. Το νομοσχέδιο τους δίνει βέβαια το δικαίωμα. Το πρόβλημα όμως που δημιουργείται είναι στη διαχείριση των δημόσιων νοσπλευτηρίων και με ποιο τρόπο θα συμβιάσουν οι νοσοκομειακοί γιατροί με τους πανεπιστημιακούς. Λύσεις μπορούν να υπάρξουν, αν και υπάρχει ο αστάθμητος παράγοντας που είναι οι νοσοκομειακοί γιατροί και οι συντεχνίες τους που αντιδρούν.

—Οι προθέσεις του υπουργείου ποιες είναι;

—Η Ιατρική Σχολή του Πανεπιστημίου Κύπρου να προχωρήσει με δημιουργία πανεπιστημιακών κλινικών στο νοσοκομείο αναφοράς του τόπου, το Γενικό Νοσοκομείο Λευκωσίας. Ο ΟΚΥπΥ μπορεί να προχωρήσει σε μεταβατικές διατάξεις, δημιουργώντας αρχικά πέντε πανεπιστημιακές κλινικές. Οι τέσσερις είναι κύριες ειδικότητες, χει-

ρουργική, παθολογία, ψυχιατρική, και παιδιατρική—που θα είναι στο Μακάριο Νοσοκομείο, και η πέμπτη η νευρολογία. Ένα μέρος των κλινικών που έχουν σήμερα οι νοσοκομειακές κλινικές θα διατεθεί στο πανεπιστήμιο για να γίνουν οι πανεπιστημιακοί τομείς όσον αφορά τη χειρουργική, την παθολογία και την παιδιατρική, ενώ για την ψυχιατρική και τη νευρολογία ενδεχομένως να μετατραπούν οι υφιστάμενες κλινικές σε πανεπιστημιακές. Εκεί που θα πρέπει να υπάρξει συνεργασία μεταξύ των νοσοκομειακών γιατρών και των πανεπιστημιακών γιατρών, είναι για παράδειγμα στις εφημερίες. Το νομοσχέδιο δεν θα μπαίνει σε αυτές τις λεπτομέρειες που ενδεχομένως να προκαλούσαν προβλήματα στο παρελθόν, αλλά σίγουρα κλίνες πρέπει να δοθούν στους πανεπιστημιακούς γιατρούς. Να είναι υπεύθυνοι γι' αυτές, να έχουν τη διεύθυνση και να συνεργάζονται με τους κλινικούς γιατρούς που θα έχουν το μεγαλύτερο μέρος των κλινικών κάποιες ειδικότητες, εάν δεν είναι εξ ολοκλήρου πανεπιστημιακή. Αυτό το οποίο προσπαθούμε να πείσουμε και το οποίο διασφαλίζεται από το νομοσχέδιο είναι ότι δεν θα

επηρεαστεί η ανέλιξη των νοσοκομειακών γιατρών.

—Δεν έπρεπε όμως να βρείτε κοινή συνισταμένη με τους νοσοκομειακούς γιατρούς πριν καταθέσετε το νομοσχέδιο;

—Το θέμα συζητιέται τα τελευταία έντεκα-δώδεκα χρόνια. Πρόκειται για ένα νομοσχέδιο στο οποίο αν συμφωνούσαν οι πλευρές θα είχε ψηφιστεί από καιρό. Όταν όμως υπάρχουν μικρές διαφωνίες και η υπόλοιπη κοινωνία το θέλει, η θέση της κυβέρνησης είναι πως το νομοσχέδιο πρέπει να ψηφιστεί. Από εκεί και πέρα ζητούμε και από τα κοινοβουλευτικά κόμματα να το υπερψηφίσουν, αν θέλουν να το τροποποιήσουν καλώς, εμείς θεωρούμε ότι δεν μπορεί να γίνει άλλη διαβούλευση αφού το θέμα έχει εξαντληθεί. Δεν μπορεί αυτό το νομοσχέδιο να ικανοποιεί τους πάντες σε όλα, αλλά είναι ο μόνος τρόπος για να προχωρήσουμε, κατά την άποψή μου.

—Θα γίνουν προσλήψεις αφού όπως και εσείς λέτε θα δημιουργηθούν νέες απαιτήσεις, υπάρχει το απαιτούμενο κονδύλι;

—Δεν είναι μεγάλα τα ποσά που θα χρειαστούν για την πρόσληψη συγκεκριμένων γιατρών. Αναμένουμε ένα κόστος περίπου 150.000 ευρώ ανά έτος, ανά κλινική. Δεν είναι μεγάλα τα επιπρόσθετα ποσά.

—Οι πανεπιστημιακοί γιατροί έχουν συμφωνήσει σε όσα προνοεί το νομοσχέδιο;

—Σε μεγάλο βαθμό, ναι, αν και κανένας δεν έχει δει την τελική μορφή του νομοσχεδίου. Κατά κύριο λόγο αυτοί που διαφωνούν είναι οι νοσοκομειακοί γιατροί. Οι πανεπιστημιακοί θέλουν να έχουν κάποιες κλίνες σε ένα νοσοκομείο για τις ανάγκες του πανεπιστημίου.

—Γιατί παρατηρούνται προβλήματα στη διαχείριση των ονομαστικών αιτημάτων για φάρμακα από τον ΟΑΥ, αν και γνώριζε πως θα αναλάμβανε τη συγκεκριμένη υπηρεσία;

—Ακολουθήσαμε ένα σύστημα που βόλευε όλους σε βάρος όμως του φορολογούμενου πολίτη, γιατί η αγορά πολλών φαρμάκων σε ονομαστική βάση κοστίζει πολύ περισσότερο. Αυτό έπρεπε να τελειώσει. Οι Φαρμακευτικές Υπηρεσίες του υπουργείου Υγείας είναι εκεί για να βοηθήσουν όπου χρειάζεται, έχει αποσπαστεί και προσωπικό προς τον ΟΑΥ. Πρόσφατα κοινοποιήσαμε και επιπρόσθετες θέσεις μας για το πώς εμείς πιστεύουμε πως πρέπει να απλοποιηθούν κάποιες από τις διαδικασίες ώστε να λαμβάνονται γρηγορότερα οι αποφάσεις. Ό,τι και να γινόταν, θεωρώ ότι στην αρχή θα υπήρχαν καθυστερήσεις, είτε φέτος πήγαιναν, είτε σε ένα χρόνο, είτε σε δύο χρόνια. Ο οργανισμός θα πρέπει να βρει τα πόδια του, γιατί είναι μονόδρομος να λυθεί το πρόβλημα.

—Ένας οργανισμός που σύντομα θα πρέπει να αναλάβει και τη διαχείριση των ασθενών που μεταφέρονται στο εξωτερικό. Θα κινδυνέψουν ανθρώπινες ζωές λόγω διαδικασιών;

—Δεν θα κινδυνέψουν ανθρώπινες ζωές, γιατί καλά κάναμε και μεταβίβαμε την επιτροπή ονομαστικών αιτημάτων των φαρμάκων πρώτα, που είναι πιο απλή η διαδικασία, για να δούμε πώς αυτή η μετάβαση από το υπουργείο στον ΟΑΥ θα δούλευε. Για να μεταβιβαστούν οι διαδικασίες των επιδοτούμενων ασθενών στο ΟΑΥ, που είναι πολύ πιο πολύπλοκες αλλά και πιο επείγουσες για την ανθρώπινη ζωή, πρέπει να είμαστε σίγουροι πως η ίδια υπηρεσία που έχουμε σήμερα στο υπουργείο θα μεταφερθεί ως ένα σημαντικό βαθμό στον οργανισμό, έτσι ώστε να συνεχίσουν όλα ακριβώς με τον ίδιο ομαλό τρόπο. Ο οργανισμός έχει ήδη ξεκινήσει τη διαδικασία για να τα αναλάβει αλλά αυτό θα γίνει μόνο όταν είναι πανέτοιμοι.

—Υπάρχουν κενά στη διαδικασία λειτουργίας του Οργανισμού Ασφάλισης Υγείας;

—Δημιουργήθηκε πριν από πολλά χρόνια, αλλά το ΓεΣΥ στην ουσία μπήκε σε εφαρμογή 17-18 χρόνια μετά από τη σύσταση του ΟΑΥ. Στόχος μας είναι να τον βοηθήσουμε να πετύχει, για αυτό και έρχεται ο εποπτικός έλεγχός του στο υπουργείο. Δεν είναι θέμα να επιβάλουμε θέσεις, αλλά να σπράξουμε πράγματα να γίνονται πιο γρήγορα.

Ο ΟΑΥ θεωρεί ότι δεν έχει αρκετό προσωπικό, κάτι που εν μέρει είναι ορθό, και πρέπει να εγκριθούν κάποιες θέσεις, ενδεχομένως όμως όχι στον αριθμό που θέλει. Έχουμε ήδη καταθέσει κάποιες προτάσεις στον οργανισμό για τους προσωπικούς γιατρούς με στόχο τη βελτίωση του συστήματος.

—Θα μπορούσαν να υπάρχουν σκέψεις για πολυσταθιαστικό ΓεΣΥ;

—Η αρχιτεκτονική του ΓεΣΥ αυτή τη στιγμή δεν θα επέτρεπε αυτό και θέλουμε να τη διασφαλίσουμε. Πρέπει πρώτα να προσπαθήσουμε για διόρθωση οποιωνδήποτε στρεβλώσεων και οποιεσδήποτε άλλες σκέψεις θα μπορούσαν να γίνουν μόνο σε μεγάλο βάθος χρόνου. Ένα σύστημα υγείας συνέχεια χρειάζεται αναβαθμίσεις και εκεί πρέπει να επικεντρωθούμε, να λύνουμε τα προβλήματα και μετά να δούμε την αρχιτεκτονική, που έχει να κάνει, για παράδειγμα και με τον θεσμό του προσωπικού γιατρού που σήμερα χρήζει βελτίωσης.

Εντός Μαρτίου θα εξαγγελθεί το μοντέλο για το Εθνικό Ινστιτούτο Καρκίνου

—Η βελτίωση του συστήματος υγείας περιέχει και το ανθρώπινο δυναμικό, καταφέρατε τον στόχο σας να εξευρεθεί νοσπλευτικό προσωπικό;

—Σε ό,τι αφορά την παρότρυνση των νέων, μέσα και από την εκστρατεία του περασμένου καλοκαιριού καταφέραμε να διπλασιάσουμε τον αριθμό αποφοίτων λυκείου που επέλεξαν τη νοσπλευτική φέτος. Άρα σε τέσσερα χρόνια που θα αποφοιτήσουν θα υπάρχουν διαφορετικά δεδομένα. Για τους νοσπλευτές από τρίτες χώρες έχουν γίνει συζητήσεις με τα οργανωμένα σύνολα των νοσπλευτών και φαίνεται να κατανοούν πως είναι και προς όφελός τους να έχουμε κάποια ελεγχόμενη εισροή νοσπλευτών από τρίτες χώρες. Συζητάμε για περιορισμένο αριθμό και για συγκεκριμένο διά-

στημα. Έπεται συνάντηση εντός Μαρτίου της διυπουργικής ομάδας για το θέμα.

—Σε ό,τι αφορά το Εθνικό Ινστιτούτο Καρκίνου υπάρχει πρόδος σε σχέση με την υλοποίησή του;

—Είμαστε σε θέση να πούμε με βεβαιότητα ότι εντός Μαρτίου θα εξαγγελθεί το μοντέλο. Αυτή τη στιγμή έχουμε λύσει τα περισσότερα προβλήματα και φαίνεται ότι καταλήγουμε σε ένα μοντέλο νομικού προσώπου ιδιωτικού δικαίου. Το ίδιο μοντέλο που έχουμε προχωρήσει και με το Κέντρο Τεκμηρίωσης.

—Με τα ανιχνευτικά προγράμματα εντοπισμού καρκίνου, πού βρίσκεται η διαδικασία;

—Το πρόγραμμα για τον καρκίνο του μαστού τρέχει και μάλιστα με πολύ καλούς ρυθμούς και την ίδια ώρα ετοιμάζονται άλλα τρία ανιχνευτικά προγράμματα. Του παχέος εντέρου που ευελπιστούμε ότι το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Μαρτίου θα αρχίσει να υλοποιείται. Οι δικαιούχοι θα λάβουν ταχυδρομικά τα απαραίτητα και θα ακολουθούν μία απλή διαδικασία. Το επόμενο ανιχνευτικό πρόγραμμα είναι του καρκίνου του προστάτη και προς το τέλος τού έτους μια επέκταση του προγράμματος τραχήλου της μήτρας.

Πλην του προγράμματος του παχέος εντέρου, για τα υπόλοιπα προγράμματα θα ενημερώνονται οι δικαιούχοι για να επισκεφτούν τον προσωπικό τους ιατρό για παραπεμπτικό.

Ο μεγάλος περίπατος του... «Imagine»

Ένα πρόγραμμα που στόχο έχει να μάθει τουλάχιστον στα παιδιά των δύο κοινοτήτων να κουβεντιάζουν ήσυχα και απλά

Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Από το 2016 λειτουργεί το δικοινοτικό εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Imagine» (η συμμετοχή στο πρόγραμμα είναι εθελοντική και δωρεάν), έχοντας αυτά τα χρόνια δώσει τη δυνατότητα σε χιλιάδες μαθητές και μαθήτριες να γνωρίσουν μία άλλη Κύπρο, από αυτή που βλέπουν εκατέρωθεν της γραμμής κατάλυσης του πυρός. Το πρόγραμμα έχει λάβει τα εύσημα από τα Ηνωμένα Έθνη, αλλά και από τον πρόεδρο της Δημοκρατίας Νίκο Χριστοδουλίδη, σε γραπτή ενημέρωση που υποβλήθηκε προς τον γ.γ. των Ηνωμένων Εθνών, Αντόνιο Γκουτέρες, πριν από την τελευταία έκθεση Καλών Υπηρεσιών του, και την πρόεδρο της Βουλής και πρόεδρο του ΔΗΣΥ Αννίτα Δημητρίου, η οποία κατά την επίσκεψή της στο Σπίτι της Συνεργασίας στις 21 Σεπτεμβρίου 2023 για την Παγκόσμια Ημέρα Ειρήνης, είχε αναρτήσει σε μέσο κοινωνικής δικτύωσης: «Η ειρήνη μπορεί να εδραιωθεί μόνο μέσα από πράξεις. Επενδύουμε και εργαζόμαστε σκληρά και αδιάλειπτα προς αυτή την κατεύθυνση, έτσι κι αν ο δρόμος είναι δύσκολος και γεμάτος εμπόδια. Παραγωγικές και χρήσιμες συναντήσεις με ΜΚΟ στο “Σπίτι της Συνεργασίας”».

Η προσπάθεια εξάλλου δεν σταματά με την υπογραφή ή διευθέτηση μιας συμφωνίας, αλλά κάπου εκεί αρχίζει». Ενάμιση χρόνο μετά, η κα Δημητρίου στην εκπομπή του Ανδρέα Δημητρώπουλου «Πρωτοσέλιδο», την Παρασκευή 21 Φεβρουαρίου 2025, ερωτώμενη σχετικά για το ζήτημα που είχε ακούσει με τις εκδρομές στα Κατεχόμενα, είπε πως το υπουργείο Παιδείας πρέπει να δώσει κάποια απάντηση, λέγοντας ότι και η ίδια δεν είχε καταλάβει τι ακριβώς είχε γίνει και πως άκουσε και τον κ. Μυλωνά, αλλά δεν θέλησε να τοποθετηθεί περαιτέρω, διότι δεν γνώριζε τι ισχυε, και αν οι επισκέψεις ήταν μέρος κάποιου προγράμματος ή τι ακριβώς έχει γίνει, αναφέροντας πως το «υπουργείο πρέπει να είναι πολύ προσεκτικό όσον αφορά τα παιδιά μας». Να σημειώσουμε πως το πρόγραμμα τελεί υπό την αιγίδα της Τεχνικής Επιτροπής για την Εκπαίδευση και υλοποιείται από τον Όμιλο Ιστορικού Διαλόγου, με χρηματοδότηση από το γερμανικό υπουργείο Εξωτερικών. Το πρόγραμμα υποστηρίζεται από την ΟΥΝΦΙΚΥΠ και το Γραφείο του Ειδικού Αντιπροσώπου του γ.γ. του Ο.Η.Ε στην Κύπρο.

Οι εκπαιδευτικοί Έρρικα Δημητρίου και Κυριάκος Ευριπίδου λένε στην «Κ» πως το αποτύπωμα που έχει αφήσει το πρόγραμμα «Imagine» και στις δύο κοινότητες έως σήμερα είναι μόνο θετικό, αν και πολλές φορές μπορεί να φαντάζει ασθενές.

Το πρόγραμμα τερματίστηκε από πλευράς της τ/κ ηγεσίας, τον Νοέμβριο του 2022, όταν ο Τ/κ ηγέτης Ερσίν Τατάρ, επικαλέστηκε πολιτικούς λόγους. Τις περασμένες ημέρες το πρόγραμμα «Imagine» βρέθηκε στο στόχαστρο και στην ε/κ πλευρά, όταν το ΕΛΑΜ κατήγγειλε το υπουργείο Παιδείας πως προωθεί μέσω εγκυκλίων στα σχολεία εκδρομές στα Κατεχόμενα, φτάνοντας ως το σημείο να ζητήσουν την παραίτηση της υπουργού. Πράγμα που διέψευσε η υπουργός Παιδείας Αθηνά Μιχαηλίδου, τονίζοντας μεταξύ άλλων πως το ΥΠΑΝ εδώ και εννέα χρόνια ενημερώνει τα σχολεία για το πρόγραμμα αλλά δεν εμπλέκεται οργανωτικά στις δράσεις του και πως για το 2025 το υπουργείο ενημερώθηκε για διοργάνωση επισκέψεων μαθητών όχι μόνο στην πρόσφατη γραμμή, αλλά στα κατεχόμενα, «σε μη σχολικό χρόνο, με τη συγκατάθεση των γονέων τους», επαναλαμβάνοντας εμφανικά πως η θέση του υπουργείου, όπως ανακοινώθηκε ήδη, είναι ξεκάθαρη – να μην εμπλέκονται τα σχολεία στο θέμα των επισκέψεων. Αρμόδια της Τεχνικής Επιτροπής για την Εκπαίδευση και υλοποιείται από τον Όμιλο Ιστορικού Διαλόγου, με χρηματοδότηση από το γερμανικό υπουργείο Εξωτερικών. Το πρόγραμμα υποστηρίζεται από την ΟΥΝΦΙΚΥΠ και το Γραφείο του Ειδικού Αντιπροσώπου του γ.γ. του Ο.Η.Ε στην Κύπρο.

νεί εν πολλοίς στην Επιτροπή Παιδείας της Βουλής, όπου θα συζητηθεί το θέμα, εντός Μαρτίου, όπως δήλωσε την περασμένη Πέμπτη στο Κυπριακό Πρακτορείο Ειδήσεων ο πρόεδρος της Επιτροπής, Παύλος Μυλωνάς, μιας και το θέμα έχει ήδη εγγραφεί από τουλάχιστον δύο κόμματα.

«Το Imagine δεν αποτελεί απλώς ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με θεωρητική προσέγγιση, αλλά μια βαθιά βιωματική εμπειρία που μετατρέπει τους συμμετέχοντες σε πρεσβευτές της ειρηνικής συνύπαρξης»

Έρρικα Δημητρίου, φιλόλογος

«Η εκπαίδευση είναι ο δρόμος που θα οδηγήσει τις δύο κοινότητες σε έναν ειλικρινή διάλογο, όσο δύσκολος και επίπονος μπορεί να φαντάζει»

Κυριάκος Ευριπίδου, δάσκαλος

ένα κοινό καλό, αφήνει χώρο για κοινά οράματα». Ο κ. Ευριπίδου σημείωσε πως μετά από τόσο χρόνο με την Κύπρο διαιρεμένη, η εκπαίδευση οφείλει να οδηγεί προς την κατεύθυνση μιας ειρηνικής συνύπαρξης σε μια ενωμένη Κύπρο. «Το Imagine μάς συνδέει με την κατεχόμενη γη, συνδέει τις δύο κοινότητες, σπάει προκαταλήψεις και μπορεί να φέρει τους μαθητές και τις μελλοντικές γενιές μαζί μέσα από συνεργασία και ουσιαστική παιδεία», λέγοντας πως το πρόγραμμα μπορεί να φαντάζει ουτοπία στα μάτια μεγάλης μερίδας του απλού κόσμου, αλλά για να μπορείς να ονειρευτείς μια πατρίδα, ενωμένη και ειρηνική, προγράμματα εκπαιδευτικά σαν το imagine είναι η αρχή.

Μια βιωματική εμπειρία

Οι δύο εκπαιδευτικοί ανέφεραν πως το αποτύπωμα που έχει αφήσει το πρόγραμμα και στις δύο κοινότητες έως σήμερα είναι μόνο θετικό, αν και πολλές φορές μπορεί να φαντάζει ασθενές. Η κα Δημητρίου είπε πως οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί που συμμετέχουν, βιώνουν θετικά συναισθήματα μέσα από την αλληλεπίδραση μεταξύ τους, γεγονός που έχει αποδειχθεί ότι μειώνει τη ρητορική μίσους και ενισχύει την επιστοσύνη σε βάθος χρόνου. «Το Imagine δεν αποτελεί απλώς ένα εκπαιδευτικό πρόγραμμα με θεωρητική προσέγγιση, αλλά μια βαθιά βιωματική εμπειρία που μετατρέπει τους συμμετέχοντες σε πρεσβευτές της ειρηνικής συνύπαρξης».

Ο κ. Ευριπίδου ανέφερε πως το αποτύπωμα τέτοιων προγραμμάτων στις δύο κοινότητες μπορεί να φαντάζει αρχικά μικρό, ασθενές. «Τέτοια προγράμματα όμως βοηθάνε τις δύο κοινότητες να εξωτερικεύσουν τις σκέψεις τους, τους φόβους τους, να διαλύσουν τις προκαταλήψεις που επικρατούν δυστυχώς και από τις δύο μεριές του συμματωμένου, τονίζοντας πως η εκπαίδευση είναι ο δρόμος που θα οδηγήσει τις δύο κοινότητες σε έναν ειλικρινή διάλογο, όσο δύσκολος και επίπονος μπορεί να φαντάζει. «Το Imagine προωθεί και υπηρετεί τον στόχο ενός δημοκρατικού σχολείου, στο οποίο η πολυπολιτισμικότητα θα είναι βασικός πυλώνας, ένα δημοκρατικό σχολείο που στοχεύει στην κατανόηση και συμβίωση των δύο κοινοτήτων της Κύπρου», πρόσθεσε.

Η πατρίδα

Για το αν κινδυνεύει άραγε η πατρίδα από παρόμοια προγράμματα και οι δύο συνομιλητές μας είναι κατηγορηματικοί, κανένας κίνδυνος από τις επαφές των ανθρώπων και από προγράμματα που έχουν στόχο να επανενώσουν την πατρίδα. Η κα Δημητρίου είπε συγκεκριμένα: «Η πατρίδα δεν μπορεί να κινδυνεύει από τις επαφές ανθρώπων. Δεν είναι οι άνθρωποι και οι επαφές τους που στέκονται εμπόδιο στην ειρήνη. Ο πραγματικός κίνδυνος για την Κύπρο έγκειται στην παραμονή κατοχικών στρατευμάτων και στη διαιώνιση του μίσους και της έλλειψης επικοινωνίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων. Το πρώτο δεν είναι στο χέρι μας ως κοινωνία να το αποσείσουμε. Το δεύτερο είναι. Όταν οι νέες γενιές μεγαλώνουν χωρίς να γνωρίζουν την “άλλη πλευρά”, η διαιρέση παγιώνεται, και η κοινωνία παραμένει στάσιμη. Η πατρίδα δεν κινδυνεύει από τη γνώση, την επικοινωνία και τη συνεργασία. Κινδυνεύει από τη σιωπή, την απομόνωση και τον φόβο», προσθέτοντας πως σε ένα δημοκρατικό σχολείο, που στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, πρέπει να υπάρχει ο υγιής διάλογος που προσφέρει επιχειρήματα και προκρίνει την κριτική και παραγωγική σκέψη, ιδιαίτερα, σε μια σχολική κοινότητα όπου αναπόφευκτα υπάρχουν πολυφωνία απόψεων. «Λένε διδάσκουμε συνθήματα. Δίνουμε εργασία στα παιδιά μας για να καταφέρουν να ζήσουν σε ένα καλό αούρι». Ο κ. Ευριπίδου από την πλευρά του είπε πως καμία πατρίδα δεν κινδυνεύει από εκπαιδευτικά προγράμματα που προάγουν την κατανόηση, τον σεβασμό στη διαφορετικότητα και την ειρηνική συμβίωση και από προγράμματα που ο σκοπός τους είναι να βγάλουν από τα σπλάχνα της εκπαίδευσης ένα δημοκρατικό, κριτικό σκεπτόμενο πολίτη που θα νοιάζεται για την πατρίδα και τις κοινές πανανθρώπινες αξίες. «Προγράμματα που θα φέρουν και τις δύο κοινότητες σε έναν κοινό δρόμο συνεργασίας και προόδου. Εκπαιδευτικά προγράμματα όπως το Imagine μάς γνωρίζουν ολόκληρο τον τόπο μας μέσα από την προοπτική της συνεργασίας και ειρήνης. Εξάλλου, χρέος όλων μας είναι να τον επανενώσουμε».

ΑΡΘΡΟ / Της ΡΕΝΑΣ ΧΟΠΛΑΡΟΥ

Imagine όντως να μας ένοιαζε η παιδεία των παιδιών μας

Από το 2016, τον πρώτο χρόνο λειτουργίας του προγράμματος «Imagine», γίνεται θετική αναφορά σε αυτό σε όλες τις εκδόσεις του γενικού γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών. Είναι ένα επιτυχημένο πρόγραμμα της Δικονομικής Τεχνικής Επιτροπής για την Εκπαίδευση, η οποία ξεκίνησε να λειτουργεί ύστερα από σχετική συμφωνία του Νίκου Αναστασιάδη και του Μουσταφά Ακιντζί. Υλοποιείται από τον Όμιλο Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας και χρηματοδοτείται από το υπουργείο Εξωτερικών της Γερμανίας, χώρα η οποία έχει ιδιαίτερες ευαισθησίες, γιατί έπρεπε και η ίδια να αντιμετωπίσει τον διαμοιρασμό και τις δυσκολίες της επανένωσης. Είναι τιμή για το επιστημονικό και εκπαιδευτικό προσωπικό του τόπου μας που μια μεγάλη ευρωπαϊκή χώρα αξιολόγησε θετικά το συγκεκριμένο πρόγραμμα και επέλεξε να το χρηματοδοτήσει, όταν υπάρχουν εκατοντάδες ανταγωνιστικές αιτήσεις απ' όλη την Ευρώπη.

Το 2022, ο Τατάρ το δέχτηκε μονομερώς επλύνοντας τους μετριοπαθείς Τ/κ με τους οποίους δουλεύαμε χρόνια, συμποστάροντας κάθε επαφή ανάμεσα σε Ε/κ και Τ/κ μαθητές ή εκπαιδευτικούς, όλες τις πολυεπίπεδες δράσεις του Imagine,

που δεν είναι μόνο οι ιστορικές περιηγήσεις με τις οποίες κόλλησαν κάποιοι σήμερα. Για τη στάση του αυτή έχει συχνά επικριθεί δημόσια από τα Η.Ε. και ξένους διπλωμάτες. Έρχονται λοιπόν κάποιοι υπεργαβιστές σήμερα και μας ζητούν να βγάλουμε τα μάτια μας μόνοι μας. Θέλουν να γίνουνε πιο ταταρικοί από τον Τατάρ. Αν ακούσει κανείς το κανάλι Σίγμα, το οποίο πρωτοστατεί στις επιθέσεις, θα νομίσει πως κομάντος του Ομίλου μπαίνουν νύχτα στα σπίτια των παιδιών, τα τραβούν με το ζόρι για να τα πάνε επισκέψεις στα κατεχόμενα όπου τους γίνεται πλύση εγκεφάλου. Γελοιότητες που καμία σχέση δεν έχουν με την πραγματικότητα.

Ας επιστρέψουμε στην πραγματικότητα: Το πρόγραμμα δεν είναι υποχρεωτικό. Όποια οικογένεια θέλει στέλνει τα παιδιά της. Οι ιστορικές περιηγήσεις γίνονται εκτός σχολικού χρόνου. Μια επίσκεψη σε έναν αρχαιολογικό χώρο, όπου η ιστορία ζωντανεύει μπροστά στα μάτια των παιδιών, ισοδυναμεί με πολλά αντίστοιχα μαθήματα στην τάξη. Τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να γνωρίσουν σημαντικά μνημεία της Κύπρου, μαθαίνουν να αγαπούν και να σέβονται ολόκληρη την πατρίδα τους αντί να την αντιλαμβάνονται

Η πολιτική θέση δεν στερεώνεται μόνο με δημόσιες σχέσεις και χαμόγελα σε φωτογραφίες.

ως μισή μόνο. Γιατί τώρα ο χαμός, ενώ το πρόγραμμα τρέχει από το 2016; Γιατί βάλλουν την υπουργό Παιδείας λες και έκανε κάποιο έγκλημα, επειδή έστειλε την εγκύκλιο στα σχολεία, όπως έκαναν όλοι οι προηγούμενοι υπουργοί, ο Κώστας Καδής, ο Κώστας Χαμπανούρης και ο Πρόδρομος Προδρόμου;

Χτυπώντας την υπουργό αδυνατίζουν τη θέση της και για άλλες «μάχες» που ακολουθούν, όπως τα αγγλόφωνα προγράμματα στο Πανεπιστήμιο Κύπρου και το νέο σύστημα αξιολόγησης των εκπαιδευ-

τικών. Επιπλέον, οι τελευταίες εκλογές έδειξαν ότι τα παραδοσιακά κόμματα χάνουν ψήφους, ενώ κερδίζουν αντιποσυστημικές ομάδες και προσωπικότητες. Ο κ. Κουλιάρης ξέρι πως δεν έχει δυνατότητα επανεκλογής με το ίδιο κόμμα. Ισχυροποιεί το διαπραγματευτικό του χαρτί, εάν καταφέρει να μείνει στη δημοσιότητα με ακραίες και φοβικές ρητορικές. Ο κ. Μυλωνάς, πρώτος σε σταυρούς στη Λεμεσό, όπου το ΔΗΚΟ δεν έχει μεγάλο πρόβλημα απώλειας έδρας, ποντάρει και αυτός στην ισχυροποίηση της πολιτικής

του θέσης παίζοντας το χαρτί του εθνικισμού, των «ξένων κέντρων» και των «χρηματοδοτήσεων», καλύπτοντας τα νώτα του σε σχέση με τη δεξαμενή ψηφοφόρων που μοιράζεται με το ΕΛΑΜ και ισχυροποιώντας τη θέση του τόσο για το 2026 όσο και ως παράγοντας για τις προεδρικές του 2028.

Απογοητευτική η στάση της προέδρου του ΔΗ.ΣΥ., η οποία συγκατένευσε στην περιρρέουσα ρητορική, ζητώντας διερεύνηση και απαντήσεις από το Υπουργείο αντί να στηρίξει το πρόγραμμα. Η ίδια επισκέφθηκε το Σπίτι Συνεργασίας τον Σεπτέμβριο του 2023, φωτογραφήθηκε με τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Ομίλου, γράφοντας τότε πως «Η ειρήνη μπορεί να εδραιωθεί μόνο μέσα από πράξεις. Επενδύουμε και εργαζόμαστε σκληρά και αδιάλειπτα προς αυτή την κατεύθυνση, έτσι και αν ο δρόμος είναι δύσκολος και γεμάτος εμπόδια».

Στο πρώτο εμπόδιο όμως έδειξε ευθυνοφοβία και υποχώρησε υπό τον φόβο των αντιδραστικών. Η πολιτική θέση δεν στερεώνεται μόνο με δημόσιες σχέσεις και χαμόγελα σε φωτογραφίες. Εάν στήριζε με μια νούσιμη κουβέντα και ο ΔΗΣΥ, το πολιτικό τοπίο θα ήταν δια-

φορετικό και οι ακραίοι εθνικιστές πιο αποδυναμωμένοι.

Ενδοτισμός εν τέλει είναι να μη μεταρρυθμίζεις το δημόσιο σχολείο, να κρατάς τα παιδιά του λαού χωρίς κριτική σκέψη και σύγχρονες αντανιστικές δεξιότητες. Φοβικά, εξαρτημένα και φανατικά, εξασφαλίζοντας έτσι την εκλογή των επόμενων πατριδοκάπηλων στις εκλογές. Όσοι συνειδητοποιούμε το χρέος μας απέναντι στα παιδιά του τόπου μας, θέλουμε να τους δώσουμε μια ευκαιρία για να συνυπάρχουν με μεγαλύτερο αλληλοσεβασμό, κατανόηση και ασφάλεια απ' ό,τι εμείς.

Όσοι εργαζόμαστε συνειδητά προς αυτή την κατεύθυνση δεν έχουμε καμία αφέλεια για τη δυσκολία ή ουτοπία του εγχειρήματος. Μια φορά όμως να βρεθείς με τη Μαρία και την Τορπράκ της φωτογραφίας ξέρεις ότι δεν υπαρκτός άλλος δρόμος. Φαντάσου να μας ένοιαζε όντως η παιδεία των παιδιών μας αντί οι ψήφοι της Ακροδεξιάς για εξυπηρέτηση της προσωπικής μας ατζέντας.

Η Ρένα Χόπλάρου είναι εκπαιδευτικός, πρώην εκλεγμένο μέλος του Δ.Σ. του ΟΙΔΕ και του Σπιτιού Συνεργασίας (2004 - 2014), πρώην γραμματέας Δικονομικών Σχέσεων ΔΗΣΥ (2015 - 2017).

Συνέντευξη στον
ΑΝΤΡΕΑ ΚΗΜΗΤΡΗ

«**Βλέπουμε** πάρα πολύ κόσμο που υποστήριζε Νίκο Χριστοδουλίδη να επιστρέψει στον ΔΗΣΥ», δηλώνει σε συνέντευξη στην «Κ» ο αντιπρόεδρος του Συναγερμού, Γιάννης Καρούσος. Αναφέρει ότι αρκετοί έχουν μετανιώσει που στις προεδρικές εκλογές έκαναν άλλη επιλογή από αυτήν του κόμματος, λένε το mea culpa τους και επιστρέφουν στο κόμμα. Ερωτηθείς για τον διορισμό ερευνητικής επιτροπής για την υπόθεση των ελαττωματικών αερόσκακων Takata, ο κ. Καρούσος αναφέρει ότι επί υπουργίας του δεν τέθηκε θέμα ανακλήσεων ενώπιόν του. Σχολιάζοντας το ρεπορτάζ του συνάδελφου Παύλου Ξανθούλη την προηγούμενη Κυριακή στην «Κ» στο οποίο αναφέρεται ότι το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης της Ε.Ε., από το 2019 μέχρι και το 2025, εξέπεμψε σήμα κινδύνου για το πρόβλημα με τους αερόσκακους Takata 57 φορές, ο κ. Καρούσος επισημαίνει ότι γι' αυτό πρέπει να τοποθετηθούν το Τμήμα Οδικών Μεταφορών που χειρίζεται το θέμα αλλά και η Υπηρεσία Καταναλωτή. **–Ποιο είναι το κλίμα στον κόσμο του Συναγερμού μετά το Συνέδριο;**
–Τα μηνύματα που λαμβάνουμε είναι πολύ θετικά. Καθημερινά βλέπουμε πολύ κόσμο να επιστρέφει στο κόμμα, να συμμετέχει στις τοπικές επιτροπές, τη νεολαία μας να ενισχύεται και τα σωματεία να είναι γεμάτα, κάτι που δεν συνέβαινε το προηγούμενο διάστημα. Ακούσαμε τη βάση, μάθαμε από τα λάθη μας, εκσυγχρονίσαμε και θωρακίσαμε την Παράταξη και ήρθε πιο κοντά στα μέλη μας.

–Τι σας λένε για το θέμα των διαγραφών;

–Ο κόσμος το είδε θετικά, γιατί κατανόησε ότι εκείνη η κατάσταση δεν μπορούσε να συνεχιστεί. Ήταν ένα τυπικό θέμα που έπρεπε να γίνει πριν από δύο χρόνια, έληξε και πλέον πρέπει να σταματήσει η σχετική συζήτηση στο κόμμα. **–Τυπικό θέμα λέτε, όμως, η ηγεσία του κόμματος έλεγε άλλα. Τι έγινε και η ηγεσία έκανε στροφή 180 μοιρών;**

–Ήρθε η ώρα του Καταστατικού Συνεδρίου, τέθηκε το θέμα και λήφθηκε μία συλλογική απόφαση. Δεν αποφασίστηκε από ένα πρόσωπο ή μια μικρή ομάδα ατόμων.

–Είναι και ένα μήνυμα εντός ΔΗΣΥ σε αυτούς που συντηρούσαν το σενάριο της συγκυβέρνησης με τον Χριστοδουλίδη κάποια στιγμή;
–Δεν υπάρχει θέμα συγκυβέρνησης, αυτό έχει ξεκαθαρίσει εδώ και δύο χρόνια με τη συνεδριακή απόφαση. Σίγουρα, όμως, οι αποφάσεις του Καταστατικού Συνεδρίου έστειλαν ένα δυνατό μήνυμα και το επιβεβαίωσαν.

–Όταν ολοκληρωθεί η παρουσία τους στην κυβέρνηση, θα μπορούν να επιστρέψουν στον ΔΗΣΥ έτσι απλά;

–Υπάρχουν διαδικασίες βάσει καταστατικού που θα πρέπει να ακολουθηθούν για επανεγγραφή στο Μητρώο Μελών και θα πρέπει να ληφθεί απόφαση από το αρμόδιο σώμα του κόμματος, αν εγκρίνεται ή όχι μια αίτηση.

–Πώς κρίνετε τη στάση παλαιότερων στελεχών για το θέμα όπως του κ. Ιωάνη Νικολάου και του κ. Κούσιου;

Κόσμος που υποστήριζε Νίκο Χριστοδουλίδη επιστρέφει στον ΔΗΣΥ

Εχουν μετανιώσει για τις προεδρικές εκλογές και λένε το mea culpa τους

«Δεν υπάρχει θέμα συγκυβέρνησης, αυτό έχει ξεκαθαρίσει εδώ και δύο χρόνια. Σίγουρα, όμως, οι αποφάσεις του Συνεδρίου έστειλαν δυνατό μήνυμα και το επιβεβαίωσαν» δηλώνει σε συνέντευξη στην «Κ» ο αντιπρόεδρος του Συναγερμού, Γιάννης Καρούσος.

–Ο ΔΗΣΥ είναι ένα δημοκρατικό κόμμα και όλες οι απόψεις είναι σεβαστές. Εκφραστήκαμε, ψηφίσαμε και αποφασίσαμε.

–Πώς κρίνετε τη στάση αυτών που διαγράφηκαν;

–Δεν θα ήθελα να σχολιάσω κάτι, απλώς να σημειώσω ότι για λόγους πολιτικής ηθικής θα έπρεπε να ζητήσουν από μόνοι τους να διαγραφούν από το κόμμα, αφού επέλεξαν να συμμετάσχουν σε μια κυβέρνηση την οποία το κόμμα αντιπολιτεύεται. Ήταν κάτι που ταλαιπώρησε το κόμμα για δύο χρόνια χωρίς κανένα λόγο και γι' αυτό έπρεπε να τελειώνουμε. Σε καμία χώρα του κόσμου δεν συμβαίνει κάτι τέτοιο

–Υπήρχε λόγος η πρόεδρος του κόμματος να επικοινωνήσει μαζί τους για να τους ενημερώσει;
–Η πρόεδρος είπε ότι το έκανε στο πλαίσιο της πολιτικής ηθικής. Το διέρρευσε κάποιος από το Προεδρικό και το μόνο που κατάφεραν ήταν να έχει περισσότερο κόσμο στο Συνέδριο για να ψηφίσει υπέρ των διαγραφών.

–Αυτές τις μέρες παρακολουθήσαμε την αντιπαράθεση του Βικτώρια Παπαδόπουλου με τον Ονούφριο Κουλλά για το θέμα των πολιτικών συντάξεων. Είναι μέλος του ΔΗΣΥ ο Βικτώριος; Αν ναι, δεν πρέπει να διαγραφεί μετά τις επιθέσεις προς τον εκπρόσωπο Τύπου του ΔΗΣΥ;

–Το Συνέδριο καθόρισε τη γραμμή γι' αυτούς που συμμετέχουν στην εκτελεστική εξουσία. Μετά

Υπάρχουν διαδικασίες βάσει καταστατικού που θα πρέπει να ακολουθηθούν για επανεγγραφή στο Μητρώο Μελών και θα πρέπει να ληφθεί απόφαση από το αρμόδιο σώμα του κόμματος, αν εγκρίνεται ή όχι μια αίτηση.

από αυτές τις επιθέσεις ο Βικτώριος θα πρέπει να επεξηγήσει γιατί και με ποια λογική και πολιτική ηθική θέλει να είναι μέλος του ΔΗΣΥ. **–Θεωρείτε ότι θα είναι πλήγμα για τον ΔΗΣΥ η απόφαση κάποιων οπαδών του κ. Χριστοδουλίδη;**
–Εμείς βλέπουμε πάρα πολύ κόσμο που υποστήριζε Νίκο Χριστοδουλίδη να επιστρέψει στον ΔΗΣΥ. Βλέπουμε και στις δημοσκοπήσεις πόσο χαμηλή είναι η αξιολόγηση προς την κυβέρνηση, ιδιαίτερα σε θέματα εσωτερικής διακυβέρνησης.

Οι πόρτες του ΔΗΣΥ είναι ανοικτές για τα απλά μέλη και τον κόσμο που αγαπά, πονάει και νοιάζεται για τον ΔΗΣΥ και τον τόπο.

–Πώς το διαπιστώνετε αυτό;

–Έρχεται κόσμος και μας βρίσκει και μας λέει ότι έχουν μετανιώσει που στις προεδρικές εκλογές έκαναν άλλη επιλογή από αυτήν του κόμματος, λένε το mea culpa τους και επιστρέφουν στον Συναγερμό. Κατανοούν ότι ο ΔΗΣΥ έβαλε πλώρη για να επανέλθει στην εξουσία το 2028 και θέλουν να στηρίξουν αυτή την προσπάθεια.

–Το γεγονός ότι η επιλογή του υποψηφίου για τις προεδρικές μεταφέρεται πλέον στα μέλη του κόμματος, θεωρείτε ότι λύνει και τα όποια ζητήματα προκύπτουν μεταξύ όσων ενδιαφέρονται για το χρίσμα;

–Βεβαίως. Όσοι ενδιαφέρονται μπορούν να συμμετάσχουν στη διαδικασία και στο τέλος θα επιλέξει ο κόσμος. Έτσι θα σταλεί και ένα δυνατό μήνυμα ότι ο υποψήφιος θα είναι ο εκλεκτός των μελών του κόμματος και την επόμενη μέρα όλοι ενωμένοι θα στηρίξουμε την υποψηφιότητα που θα επιλεγεί, η οποία θα είναι μια υποψηφιότητα νίκης.

–Στις βουλευτικές εκλογές του 2026, ποιο ποσοστό πρέπει να είναι ο στόχος του κόμματος;

–Σίγουρα χρειάζεται αύξηση ποσοστού από τις ευρωεκλογές, όμως δεν μπορεί σε αυτή τη φάση να το προσδιορίσω με ακρίβεια. Πρέπει

ο Συναγερμός να είναι πρώτο κόμμα με διαφορά, γιατί οι βουλευτικές θα είναι η βάση για να πάμε καλά και στις προεδρικές.

–Εσείς θα είστε υποψήφιος στην Αμμόχωστο;

–Ασχολούμαι αποκλειστικά με τον ΕΟΑ Αμμοχώστου και τις αρμοδιότητες του αντιπροέδρου του ΔΗΣΥ, με τίποτα άλλο.

–Έγινε κουβέντα με την ηγεσία;

–Όχι. **–Ακούγεται το όνομά σας και ως πιθανή λύση για περιορισμό των διαρροών του κόμματος προς το ΕΛΑΜ ειδικά στην Αμμόχωστο.**

–Όντως υπάρχει πρόβλημα στην Αμμόχωστο, γι' αυτό και πρέπει να γίνει μια σωστή προεκλογική εκστρατεία προσαρμοσμένη στα σημερινά δεδομένα.

–Αναφερόμαστε στον ΕΟΑ Αμμοχώστου. Παραμένουν τα προβλήματα ή έχουν μπει σε τροχιά επίλυσης;

–Υπάρχουν πάρα πολλά προβλήματα. Δεν έγινε η κατάλληλη προετοιμασία και πρέπει να το παραδεχθούμε όλοι. Δεν έχουμε ούτε διευθυντή, ούτε οικονομικό διευθυντή, ούτε διευθυντή αδειοδότησης και πριν από μερικές μέρες μείναμε και χωρίς λογιστήριο. Υπάρχουν οικονομικά ελλείμματα, για παράδειγμα στην υδατοπρομήθεια υπήρχε έλλειμμα και αναγκαστήκαμε να αυξήσουμε τα τέλη για να το καλύψουμε. Δεν υπάρχουν χρήματα για να γίνουν αντιληπμυρικά έργα και με βάση τον νόμο για να

τα κάνεις πρέπει να φορολογήσεις τον κόσμο. Υπάρχουν ζητήματα με απώλειες νερού και θέματα με το αποχετευτικό στα Κοκκινόχωρια που είναι ευθύνη της κυβέρνησης να το ολοκληρώσει, γι' αυτό και δεν προτίθεται να φορολογήσω τον κόσμο.

–Η κυβέρνηση πώς απαντά σε όλα αυτά;

–Όταν πρόσφατα ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας πήλε επίσκεψη στην επαρχία υποσχέθηκε λύσεις, του έχω στείλει επιστολή και αναμένουμε να δούμε πράξεις.

–Υπήρχαν και ζητήματα με θέματα αδειοδότησης αναπτύξεων.

–Τα Συμβούλια των ΕΟΑ δεν έχουν τις εξουσίες που θα έπρεπε, όπως για παράδειγμα η αδειοδότηση αναπτύξεων και θα πρέπει να επέλθουν αλλαγές στις αρμοδιότητές τους, αν θέλουμε να πετύχει αυτό το σύστημα. Θα πρέπει επίσης να αξιοποιήσουμε την τεχνολογία. Ακόμη και στη Ρουάντα οι πολεοδομικές άδειες εξετάζονται με τεχνική νομοσύνη, ενώ εμείς έχουμε ένα απλό, προβληματικό σύστημα. Δεν γίνεται να κάθεται ένας λειτουργός να κάνει μετρήσεις που μπορούν να βγαίνουν αυτόματα. Πρέπει να ενταχθεί η τεχνητή νομοσύνη στη διαδικασία αδειοδότησης. Αν δεν αλλάξουμε τις διαδικασίες με τις οποίες λειτουργούμε, δεν θα πετύχουμε το στόχια της γρήγορης αδειοδότησης. Ο κόσμος δεν ενδιαφέρεται ποιος έχει την αρμοδιότητα, αλλά να γίνεται η δουλειά του έγκαιρα.

–Τι μπορεί να γίνει;

–Επικοινωνήσαμε με τον υφυπουργό Καινοτομίας και είπε να το δούμε το θέμα.

–Διορίστηκε ερευνητική επιτροπή για την υπόθεση των ελαττωματικών αερόσκακων Takata. Σας αγχώνει αυτό;

–Επί υπουργίας μου δεν τέθηκε θέμα ανακλήσεων ενώπιόν μου για ελαττωματικούς αερόσκακους Takata. Όμως ενημερώθηκα για άλλα θέματα που είχαν σχέση με το Τμήμα Οδικών Μεταφορών για τα οποία λάβαμε μέτρα, όπως για παράδειγμα η δράση κυκλομάτος εισαγωγής κατεστραμμένων οχημάτων από το εξωτερικό, που ακολούθως πωλούνταν ως καινούργια στην κυπριακή αγορά. Τότε κατέθεσα και σχετικό νόμο στη Βουλή που δυστυχώς ακόμη εκκρεμεί.

–Ήσασταν υπουργός Μεταφορών από τον Δεκέμβριο του 2019 μέχρι τον Φεβρουάριο του 2023. Δεν ήρθε κάτι ενώπιόν σας για το θέμα;

–Τίποτα απολύτως.

–Πάντως, σε ρεπορτάζ του συνάδελφου Παύλου Ξανθούλη την προηγούμενη Κυριακή στην «Κ» αναφέρεται ότι το σύστημα έγκαιρης προειδοποίησης της Ε.Ε., από το 2019 μέχρι και το 2025, εξέπεμψε σήμα κινδύνου για το πρόβλημα με τους αερόσκακους Takata 57 φορές, αλλά οι υπηρεσίες του κράτους και δη το Τμήμα Οδικών Μεταφορών, δεν έπραξαν τίποτα απολύτως. Άρα, πώς γίνεται να μην πήρατε ειδοση τι γινόταν;

–Αυτό πρέπει να το απαντήσει η υπηρεσία που χειρίζεται το θέμα, το Τμήμα Οδικών Μεταφορών αλλά και η Υπηρεσία Καταναλωτή.

–Πώς κρίνετε τη διαχείριση του θέματος από αυτή την κυβέρνηση;

–Την κρίνουν οι πολίτες και της βάζουν απορίβαστο, όπως αποτυπώνεται και σε σχετική έρευνα.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΔΗΜΗΤΡΗ Μ. ΔΗΜΗΤΡΙΟΥ**

Με ύφους χιλίων καρδιναλίων

«**Είμαι** το μεγαλύτερο θύμα της υπόθεσης του ΣΑΠΙΑ», μας είπε σε podcast ο Κυριάκος Χρυσόχοδς, αναφερόμενος στην υπόθεση όπου παραδέχτηκε ότι λάδωσε. Βεβαίως και δεν καταδικάστηκε, βγήκε μάρτυρας κατηγορίας. Οι δικωτικές αρχές, αν έπρεπε να επιλέξουν, αν δεν μπορούσαν να προσάψουν κατηγορίες και σε αυτούς που έδιναν μίζες και σε αυτούς που έπαιρναν μίζες, σωστά έπραξαν και επέλεξαν να κατηγορήσουν και εν τέλει να καταδικάσουν σε φυλάκιση τους πολιτικούς, αυτούς που έπαιρναν τις μίζες. Είναι όμως αδιανόητο, στη δική μου αντίληψη τουλάχιστον, να έρχεται με ύφους χιλίων καρδιναλίων δέκα χρόνια μετά, ένας εξ αυτών που το όνομά του καταγράφεται ως μέρος της διαπλοκής και να αυ-

τοπαρουσιάζεται ως το θύμα ή και ως ο άνθρωπος που θυσίαστηκε για να βοηθήσει τους θεσμούς. Και όταν λέω καταγράφεται, εννοώ πως στη δική αναφέρεται ονομαστικά τόσο ο κ. Χρυσόχοδς και η εταιρεία που τότε είχε, όπως και άλλες πέντε εταιρείες.

Στη δεκαετία που μεσολάβησε κανένα θεσμικό όργανο δεν έλαβε οποιοδήποτε μέτρο απέναντι στα πρόσωπα, φυσικά και νομικά, που κατονομάζονται στη δικαστική απόφαση. Οι τρεις θεσμοί που είχαν υποχρέωση να το πράξουν είναι η Επιτροπή Αποκλεισμού Οικονομικών Φορέων από διαδικασίες σύναψης δημοσίων συμβάσεων, το Συμβούλιο Εγγράφων και Ελέγχου Εργοληπτών Οικοδομικών και Τεχνικών Έργων και το ΕΤΕΚ. Η Επιτροπή Αποκλεισμού μάλλον δεν

πήρε χαμπάρι πως έξι εταιρείες που είχαν σύμβαση με το δημόσιο πιάστηκαν με τη «γίδα στον ώμο». Βάσει των κανονισμών λειτουργίας μπορούν, έχουν υποχρέωση λέω εγώ, να λειτουργήσουν αυτεπάγγελτα και να αποκλείσουν τις εταιρείες αυτές, όταν καταδικαστούν ή όταν εμπλέκονται σε υποθέσεις διαφθοράς. Βεβαίως, για να είμαστε και δίκαιοι ούτε άλλοι φορείς του Δημοσίου προσέτρεξαν στην εν λόγω επιτροπή για να ζητήσουν τον αποκλεισμό των εταιριών αυτών. Και επίσης επειδή η νομική και η επιχειρηματικότητα είναι πολλές φορές υπεράνω της ηθικής, τα πρόσωπα αυτά σε πολλές περιπτώσεις δημιούργησαν νέες εταιρείες για να έχουν την κάλυψη πως τα νέα αυτά νομικά πρόσωπα δεν είναι τα ίδια με αυτά που αναφέ-

ρονται στη δικαστική απόφαση. Ως εκ τούτου, λέγεται ή θα πρέπει να λογοδοτήσει το συμβούλιο αυτό και το γενικό λογιστήριο που άρνησε αυτά τα πρόσωπα, νομικά και φυσικά, ανενόχλητα μετά από αυτό το σκάνδαλο.

Την ίδια ώρα, τα άλλα δύο σώματα που έχουν την ευθύνη αυτορρυθμίσεων, δεν τα κατάφεραν ή δεν τα καταφέρνουν να αυτορρυθμιστούν. Το μεν συμβούλιο ελέγχου των εργοληπτών κατέληξε μετά από οκτώ χρόνια αναβολών, αλλαγών συμβουλίων και άλλων κολλημάτων πως πέρασε αρκετός χρόνος από τη διάπραξη των αδικημάτων και δεν μπορεί να επιβάλει ποινή. Στο δε ΕΤΕΚ, ακόμα το παλεύουν. Και εκεί μετά από αναβολές, απαιτήσεις για αποκλεισμό προσώπων από το πειθαρχικό σώμα και άλλα

διαδικαστικού τύπου ζητήματα, μετά από δέκα ολόκληρα χρόνια πάει και πάει η διαδικασία. Το ζήτημα με τα σώματα που αυτορρυθμίζονται είναι πως αν αδυνατούν να το πράξουν θα πρέπει να βρούμε άλλες λύσεις.

Το τραγικό βεβαίως είναι πως σαν σε χορογραφία κανείς μα κανείς δεν κατάφερε να επιβάλει την ελάχιστη ποινή. Είναι λες και ήταν δοκιμασμένο στην πρόβα ή κάποιος να δικαιούται να υποψιαστεί ευλόγως πως όταν γινόταν η συμφωνία για να βγουν μάρτυρες κατηγορίας συμφώνησαν επίσης να μην έχουν την οποιαδήποτε άλλη ποινή. Εκτός και αν η ανεπάρκεια είναι τόσο στεριωμένη που απλώς η υπόθεση του ΣΑΠΙΑ ήταν μια αναλαμπή στον σαθρό μας κόσμο.

Το πιο τραγικό, βεβαίως, είναι

πως κάποιος εξ αυτών που κουβαλούσαν τις μίζες σε σακούλες ή χαρτοφύλακες, στα ξενοδοχεία της Λευκωσίας ή στα γραφεία των δημάρχων, αφού έβγαλαν τα βρωμέρα τους ρούχα και διέγραψαν τις εταιρείες του τότε, φόρεσαν γυαλιστερά κοστούμια με ακριβά σκαρπίνια και ενέγραψαν τις εταιρείες τους σήμερα και θεώρησαν πως μπορούν να μας κάνουν μαθήματα επιχειρηματικής ηθικής. Μας μιλούν χωρίς αιδώ από καθέδρας, με ύφους χιλίων καρδιναλίων, θεωρώντας πως τα δέκα χρόνια ήταν αρκετά για να διαγράψουν τις διαπλοκές τους, μια και τη μνήμη μας. Πόσο λάθος κάνουν.

Ο κ. Δημήτρης Δημητρίου είναι Βουλευτής Λευκωσίας ΔΗΣΥ, πρόεδρος Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Θεσμών twitter: @dmdemetriou

Αυτή την περίοδο, προτεραιότητα των υπηρεσιών της DG MARE και του γραφείου του κ. Καδή είναι η προετοιμασία του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τους Ωκεανούς, το οποίο θα πρέπει να έχει εγκριθεί από το Κολέγιο των Επιτρόπων μέχρι τα τέλη Μαΐου.

Του ανταποκριτή μας στις Βρυξέλλες
ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ

Στη φάση της διαβούλευσης και των επισκέψεων επί του εδάφους βρίσκεται ο Κύπριος επίτροπος Αλιείας και Ωκεανών, Κώστας Καδής, με στόχο τη διαμόρφωση των πολιτικών της Ε.Ε. για τις θάλασσες και τους ωκεανούς, τη στιγμή που, τρεις μήνες μετά την ανάληψη των καθηκόντων της την 1η Δεκεμβρίου, η νέα Ευρωπαϊκή Επιτροπή αρχίζει να παρουσιάζει τις προτάσεις της. Οι πρώτες 100 ημέρες του Κύπριου επιτρόπου αφορούσαν τον σχεδιασμό και τα πρώτα βήματα για το Ευρωπαϊκό Σύμφωνο για τους Ωκεανούς (συμπίπτοντας με το πρώτο του τεστ, τη διαπραγμάτευση και την επίτευξη συμφωνίας στο Συμβούλιο AGRIFISH Δεκεμβρίου για τα δικαιώματα αλιείας). Οι δεύτερες 100 θα είναι η τελική ευθεία μέχρι τη συμμετοχή της Ε.Ε. στη Διεθνή Διάσκεψη για τους Ωκεανούς των Ηνωμένων Εθνών στη Νίκαια τον Ιούνιο.

Από εκεί και πέρα τα πράγματα δυσκολεύουν, καθώς ξεκινά η δουλειά για το άλλο μεγάλο διακύβευμα της θητείας Καδή. Η καταγραφή της κατάστασης στον τομέα της αλιείας, από τις ανάγκες των αλιέων και των παράκτιων κοινοτήτων μέχρι τα μεγάλα συμφέροντα και τα θέλω των επηρεαζόμενων κρατών μελών, θα γίνει η βάση για να ληφθούν αποφάσεις είτε για διορθώσεις στην Κοινή Αλιευτική Πολιτική είτε για αλλαγή της.

Συμπίπτοντας με μια άλλη δύσκολη συζήτηση που θα περιπλέξει το παζλ: αυτή της διαμόρφωσης του επόμενου πολυετούς προϋπολογισμού της Ε.Ε. μέχρι το 2034, εν μέσω μιας περιόδου προκλήσεων και αναδιαμόρφωσης προτεραιοτήτων για τις Βρυξέλλες.

Το σίγουρο είναι πως τους επόμενους μήνες το πρόγραμμα του κ. Καδή γεμίζει καθώς υπάρχουν πολλοί εμπλεκόμενοι, από την αλιεία στις μεταφορές και από τη βιομηχανία στην προστασία του περιβάλλοντος, που θα θέλουν να έχουν λόγο στο Ευρωπαϊκό Σύμ-

φωνο για τους Ωκεανούς. Και καθώς η Κομισιόν, μετά από μια περίοδο όπου παρήγαγε κυρίως δηλώσεις προθέσεων και στρατηγικές (όπως η ανακοίνωση για τις επενδύσεις στην τεχνητή νοημοσύνη ή την αγροτική πολιτική), ξεκίνησε να παρουσιάζει προτάσεις, όπως την πολύπλοκη απλοποίηση της ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής νομοθεσίας για τις επενδύσεις και τις επιχειρήσεις (μέσω των πακέτων Omnibus), και τη στρατηγική για πράσινη και ανταγωνιστική βιομηχανία, σε συνέχεια του εντατικού homework που έβαλε στην Ε.Ε. η έκθεση Ντράγκι.

Πλώρη για Νίκαια

Αυτή την περίοδο, προτεραιότητα των υπηρεσιών της DG MARE και του γραφείου του κ. Καδή είναι η προετοιμασία του Ευρωπαϊκού Συμφώνου για τους Ωκεανούς. Το σύμφωνο θα πρέπει να έχει εγκριθεί από το Κολέγιο των Επιτρόπων μέχρι τα τέλη Μαΐου, ούτως ώστε η ΕΕ να έχει μια συνεκτική συνεισφορά στη σύνοδο του ΟΗΕ στη Νίκαια (9 - 13 Ιουνίου).

Το σύμφωνο, που αποτελεί ένα από τα κύρια παραδοτέα που η κ. Φον ντερ Λάιεν έχει αναθέσει στον κ. Καδή, φιλοδοξεί να βάλει σε σειρά

όλες τις σχετικές πολιτικές της ΕΕ, συνδυάζοντας σε ένα πακέτο την υγεία και τη βιοποικιλότητα των ωκεανών, τις παράκτιες κοινότητες, την αλιεία, τις μεταφορές, την ενέργεια και τη «γαλάζια οικονομία» του θαλάσσιου χώρου.

Η διαβούλευση που γίνεται με τοπικούς φορείς, οργανωμένα συμφέροντα, αλιείς, βιομηχανίες αλλά

**100 μέρες μετά την
ανάληψη καθηκόντων
η Κομισιόν αρχίζει
να καταθέτει προτάσεις
και ο Κύπριος
επίτροπος μπαίνει
στα βαθιά.**

και κράτη μέλη, έχει απώτερο στόχο το σύμφωνο να μην είναι απλώς μια σειρά εισηγήσεων, αλλά οι κυβερνήσεις της ΕΕ να προσυπογράψουν ένα πακέτο που θα έχει έναν όσο το δυνατόν πιο δεσμευτικό χαρακτήρα.

Οι συζητήσεις, που γίνονται με επισκέψεις του κ. Καδή σε παράκτιες κοινότητες, μέχρι στιγμής

μεταξύ άλλων στην Κύπρο, το Βέλγιο, την Ιταλία, την Κροατία, τις Κάτω Χώρες και την Ιρλανδία, αλλά και με συναντήσεις με φορείς, συνδικαλιστικές οργανώσεις και εκπροσώπους της βιομηχανίας της αλιείας, πήραν μια πιο επίσημη μορφή για πρώτη φορά με την πρώτη συζήτηση στοργγυλίες τραπέζης στις 21 Φεβρουαρίου.

Συνεχίζονται την ερχόμενη εβδομάδα (3 - 7 Μαρτίου) στις Ευρωπαϊκές Ημέρες Ωκεανών που οργανώνονται για δεύτερη χρονιά από την Κομισιόν και περιλαμβάνουν εκδηλώσεις όπως διάλογο του επιτρόπου Καδή με τους νέους, και συζητήσεις για την αποκατάσταση της υγείας των ωκεανών, τον ρόλο της αλιείας, τον τομέα των επενδύσεων και την προώθηση της έρευνας.

ΚΑΛΠ, όπως ΚΑΠ

Η μεγάλη πρόκληση όμως για το χαρτοφυλάκιο του κ. Καδή έρχεται μετά την κατάρτιση του συμφώνου για τους ωκεανούς, καθώς το δεύτερο μισό του 2025 ξεκινά η διαδικασία αξιολόγησης της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής. Η ΚΑΛΠ, όπως και η μεγάλη της αδελφή, η Κοινή Αγροτική Πολιτική (ΚΑΠ), ρυθμίζει ένα πολύπλοκο πλέγμα

συμφερόντων, βιομηχανίας και μικρών και μικρομεσαίων επιχειρήσεων, τα οποία επηρεάζουν και επηρεάζονται από την υγεία της φύσης και την κλιματική αλλαγή.

Το χρονοδιάγραμμα για ολοκλήρωση της αξιολόγησης είναι οι αρχές του 2026, συμπίπτοντας με την έναρξη της Κυπριακής Προεδρίας του Συμβουλίου της Ε.Ε., η οποία θα πρέπει και να συντονίζει τουλάχιστον την πρώτη φάση των συζητήσεων μεταξύ των κρατών μελών για το κατά πόσο αρκούν στοχευμένες αλλαγές, ή αν θα χρειαστεί μεταρρύθμιση της ΚΑΛΠ.

Η αξιολόγηση αναμένεται πως θα αναδείξει την ανάγκη για περισσότερη στήριξη στους μικρούς αλιείς, καθώς και στήριξη αλλά και περιορισμούς στη βιομηχανία, όπου υπάρχουν μεγάλα οικονομικά συμφέροντα. Στην αξιολόγηση εντάσσονται και τα μέτρα προστασίας του θαλάσσιου περιβάλλοντος, αλλά και ο ρόλος που μπορεί να έχει η υδατοκαλλιέργεια.

Αν και η Κύπρος παραδοσιακά δεν εμπλέκεται έντονα σε αυτές τις συζητήσεις (όπου οι μεγάλες συγκρούσεις αφορούν τις βόρειες θάλασσες της Ε.Ε.), στη συζήτηση στη χώρα μας αναμένεται να προκαλέσει νέο ενδιαφέρον η υδατοκαλλιέργεια, στην οποία έχει αναφερθεί ήδη αρκετές φορές ο κ. Καδής σε δημόσιες δηλώσεις του, κάνοντας λόγο για καλές πρακτικές που θα μπορούσαν να βοηθήσουν την υπόλοιπη Ε.Ε. και το περιβάλλον, αφαιρώντας πίεση από το θαλάσσιο περιβάλλον.

Η συζήτηση για την ΚΑΛΠ αναπόφευκτα θα συνδεθεί με τις ευρύτερες διαβουλεύσεις που θα ξεκινήσουν το καλοκαίρι για το επόμενο επταετές Πολυετές Δημοσιονομικό Πλαίσιο της Ε.Ε. (2028 - 2034), και το οποίο θα πρέπει να καλύψει όλο και περισσότερες ανάγκες, από την πράσινη μετάβαση μέχρι την άμυνα. Τη στιγμή που η Ε.Ε. προσπαθεί να απλοποιήσει τους κανόνες της προς όφελος της ανταγωνιστικότητας, χωρίς να απορρυθμίσει οικονομικά και περιβαλλοντικά ευαίσθητους τομείς.

ΑΡΘΡΟ / Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΠΑΦΡΑ**

Κλιματική αλλαγή: Απειλεί αλιεία και υδατοκαλλιέργειες

Η αλιεία και οι υδατοκαλλιέργειες αποτελούν κρίσιμους κλάδους της ελληνικής οικονομίας, συμβάλλοντας σημαντικά στην τοπική ανάπτυξη και την επισιτιστική ασφάλεια. Ωστόσο, η κλιματική αλλαγή επηρεάζει τις θάλασσες και παράκτιες περιοχές, προκαλώντας αλλαγές στη βιοποικιλότητα, στη διαθεσιμότητα των ιχθυοαποθεμάτων και στις οικονομικές αποδόσεις του κλάδου.

Η κλιματική αλλαγή επηρεάζει άμεσα την αλιεία μέσω της μεταβολής των θαλάσσιων θερμοκρασιών, της οξύτητας των ωκεανών και της συχνότητας των ακραίων καιρικών φαινομένων. Οι αλλαγές αυτές οδηγούν σε μετακίνηση των ιχθυοπληθυσμών προς ψυχρότερα ύδατα, επηρεάζοντας τις τοπικές οικονομίες που εξαρτώνται από συγκεκριμένα είδη ψαριών. Πα-

ράλληλα, μειώνονται τα αλιευτικά αποθέματα λόγω του ευτροφισμού και της οξίνισης των θαλασσών, γεγονός που επηρεάζει την ανάπτυξη των θαλάσσιων οργανισμών και οδηγεί σε πτώση των αλιευτικών αποδόσεων.

Ένα ακόμη σημαντικό ζήτημα είναι η αύξηση του κόστους παραγωγής, καθώς οι αλιείς αναγκάζονται να ταξιδεύουν μεγαλύτερες αποστάσεις ή να χρησιμοποιούν πιο δαπανηρές τεχνολογίες για να διατηρήσουν τα επίπεδα αλιείας. Επιπλέον, η αβεβαιότητα στο εισόδημα των αλιέων αυξάνεται, καθώς οι ακραίες καιρικές συνθήκες προκαλούν μεγαλύτερη μεταβλητότητα στις αλιευτικές δραστηριότητες.

Οι υδατοκαλλιέργειες επηρεάζονται εξίσου από την κλιματική αλλαγή. Η αύξηση των θαλάσσιων

θερμοκρασιών μεταβάλλει τον ρυθμό ανάπτυξης των ιχθυοκαλλιεργειών, ενώ ενδέχεται να προκαλέσει μεγαλύτερη θνησιμότητα και να αυξήσει τις απαιτήσεις σε οξυγόνο. Παράλληλα, οι υψηλότερες θερμοκρασίες ευνοούν την ανάπτυξη παθογόνων οργανισμών που επηρεάζουν την παραγωγή. Οι μεταβολές στην ποιότητα του νερού λόγω πλημμυρών και μεταβολής των θαλάσσιων ρευμάτων επηρεάζουν επίσης την αποδοτικότητα των υδατοκαλλιεργειών.

Για την αντιμετώπιση αυτών των επιπτώσεων, είναι απαραίτητη η εφαρμογή στρατηγικών προσαρμογής. Αυτές περιλαμβάνουν τη βελτίωση των αλιευτικών τεχνικών, την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών για βιώσιμη αλιεία, την εφαρμογή περιβαλλοντικών πολιτικών για τον περιορισμό της υπεραλιείας

και τη δημιουργία θαλάσσιων προστατευόμενων περιοχών. Σημαντική είναι και η καινοτομία στις υδατοκαλλιέργειες, με την ανάπτυξη νέων ειδών ανθεκτικών στις κλιματικές αλλαγές και την εφαρμογή τεχνολογιών που μειώνουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα. Επιπλέον, η οικονομική στήριξη των αλιέων, μέσω επενδύσεων σε ασφάλειες και επιδοτήσεις, μπορεί να ενισχύσει την προσαρμοστικότητα τους στις νέες συνθήκες. Η διεθνής συνεργασία αποτελεί επίσης βασικό πυλώνα, καθώς η αντιμετώπιση της κλιματικής κρίσης στις θάλασσες απαιτεί κοινές πρωτοβουλίες και συντονισμένες δράσεις.

Ένας ακόμη κρίσιμος παράγοντας που πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι η ανάγκη για εκπαίδευση και ευαισθητοποίηση των αλιέων και των παραγωγών υδατοκαλλιεργειών

σχετικά με τις επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και τις διαθέσιμες λύσεις. Η ενίσχυση της επιστημονικής έρευνας και η αξιοποίηση σύγχρονων τεχνολογιών, όπως η τηλεπισκόπηση και τα μοντέλα πρόβλεψης, μπορούν να προσφέρουν πολύτιμα δεδομένα για τη λήψη τεκμηριωμένων αποφάσεων. Παράλληλα, η προώθηση πιο ανθεκτικών και βιώσιμων πρακτικών, όπως η πολυτροφική υδατοκαλλιέργεια και η διαφοροποίηση των αλιευόμενων ειδών, θα μπορούσε να μειώσει την εξάρτηση από εύαλωτα οικοσυστήματα. Μόνο με μια ολοκληρωμένη και μακροπρόθεσμη στρατηγική μπορούμε να διασφαλίσουμε ότι ο τομέας της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών θα συνεχίσει να αποτελεί βασικό πυλώνα της οικονομίας και της διατροφικής ασφάλειας, παρά τις προκλήσεις

που θέτει η κλιματική αλλαγή. Η κλιματική αλλαγή αποτελεί μια σοβαρή πρόκληση για τον τομέα της αλιείας και των υδατοκαλλιεργειών. Οι οικονομικές επιπτώσεις της είναι αισθητές, αλλά μπορούν να μετριαστούν μέσω στοχευμένων πολιτικών και στρατηγικών προσαρμογών. Η βιώσιμη διαχείριση των θαλάσσιων πόρων είναι ζωτικής σημασίας για τη διατήρηση της αλιευτικής οικονομίας και την εξασφάλιση της μακροχρόνιας ευημερίας των παράκτιων κοινωνιών. Η ανάληψη δράσης σήμερα είναι επιτακτική, καθώς οι αλλαγές που σημειώνονται είναι ήδη εμφανείς και επηρεάζουν τη βιωσιμότητα του κλάδου.

Ο κ. Δημήτρης Πάφρας είναι συγγραφέας, υποψήφιος διδάκτωρ Θαλάσσιας Βιολογίας και Αλιευτικής Δυναμικής στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας.

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

ΜΕΡΟΣ Β

Η Ελένη Ξένου παρακολουθεί και καταγράφει τη διάλεξη του καθηγητή γλωσσολογίας Γεώργιου Μπαμπινιώτη για το πώς ο δημοσιογραφικός λόγος επιδρά στη διαμόρφωση της δημόσιας συζήτησης και της κοινής γνώμης.

Αμφιθέατρο Θεόφιλος Γεωργιάδης, κτήριο Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών, μέρα Τρίτη. Οι παρευρισκόμενοι –κυβερνητικοί αξιωματούχοι, δημοσιογράφοι, λειτουργοί υπουργείων, φοιτητές, εκπαιδευτικοί κ.ά.– έχουν ήδη πάρει τις θέσεις τους. Ντισκέ και ipad ανοικτά για σημειώσεις, κινητά τηλέφωνα κλειστά και η προσοχή στραμμένη στο βήμα. Ο καθηγητής Γλωσσολογίας κ. Γεώργιος Μπαμπινιώτης κάνει την εισαγωγική του ομιλία, στην οποία καθιστά σαφές πως ο δημοσιογράφος είναι ένας κόσμος κειμένων. Και πως γι’ αυτό ακριβώς η ευθύνη του στην κατάκτηση της γλώσσας είναι τεράστια. Πιο κάτω ακολουθεί η συνέχεια της διάλεξης (μέρος β΄ από την προηγούμενη Κυριακή) του διακεκριμένου καθηγητή μέσα από τη συμπύκνωση που επιχειρήσα, ώστε να αποτυπώσω συνοπτικά τα κυριότερα σημεία της ομιλίας του σχετικά με τη σημασία της γλώσσας στη δημο-

«Αν δεν εκφέρει ο δημοσιογράφος ποιοτικό και προσεγμένο λόγο, θα βλάψει και τη γλωσσική μας συγκρότηση».

σιογραφία και τον ρόλο του δημοσιογράφου ως «δασκάλου».

Συνεχής διαδικασία επιλογών

«Τόσο ο δημιουργός του κειμένου όσο και ο αναγνώστης ή ο θεατής που προσλαμβάνει το κείμενο είναι δύο κόσμοι», λέει ο κ. Μπαμπινιώτης εμφατικά. Και επεξηγεί: «Εσύ, εγώ, ο άλλος, που γράφουμε ένα κείμενο ή που μιλάμε δημόσια, έχει ο καθένας μας έναν κόσμο, από τον οποίον ξεκινάει. Έχω βιώματα, αντιλήψεις, εμπειρίες, ευαισθησίες, ιδεοληψίες, ιδεολογίες, ιδεολογήματα. Έχω αξίες, έχω αρχές, έχω κανόνες ή δεν έχω. Ένας κόσμος ολόκληρος είμαι εγώ που πάω να δημιουργήσω ένα κείμενο, και ένας κόσμος ολόκληρος είσαι εσύ που προσλαμβάνεις το κείμενο. Από αυτόν τον κόσμο λοιπόν θα δημιουργηθεί το κείμενο από τον δημιουργό, και αυτή τη λειτουργία τη λέμε προθετικότητα. Δηλαδή όταν γράφω ένα κείμενο, τι προθέσεις έχω; Γιατί το γράφω; Γιατί το λέω; Γιατί κάνω ένα κείμενο; Γιατί δημιουργώ ένα κείμενο; Ποιες είναι οι προθέσεις μου; Και όταν διαβάζουμε κάτι και θέλουμε να το καταλάβουμε, τι θέλουμε να καταλάβουμε; Τι ήθελε να πει. Το “τι ήθελε να πει” είναι οι προθέσεις

Η σημασία της γλώσσας στη δημοσιογραφία

«Κάθε λέξη είναι μια έξοδος για συνάντηση, πολλές φορές ματαιωμένη. Αλλά τότε είναι μια λέξη αληθινή, σαν επιμένει στη συνάντηση».

του. Και δεν είναι καθόλου εύκολο πάντοτε να ξέρεις τι ήθελε να πει. Σκοπός και στόχοι βέβαια συνιστούν το κείμενο που θέλω να δώσω. Και πάρα πολύ σημαντικό, καθοριστικό είναι οι επιλογές μου». Ο δημοσιογράφος, όταν δημιουργεί ένα κείμενο, έρχεται κάθε στιγμή ενώπιον μιας σειράς επιλογών, οι οποίες αφορούν στη γλώσσα, το λεξιλόγιο, τη σύνταξη, τη γραμματική αλλά και καταστάσεις ή στόχους. Όπως λέει ο κ. Μπαμπινιώτης, όλο το κείμενο είναι μια συνεχής διαδικασία επιλογών και αν δεν λειτουργήσουν σωστά αυτές οι επιλογές, τότε θα βγει ένα κείμενο «πατάτα». Δεν αρκούν όμως μόνο οι σωστές επιλογές. «Πρέπει να έχεις μια επάρκεια, μια δυνατότητα, για να κάνεις ένα κείμενο», λέει ο κ. Μπαμπινιώτης και συνεχίζει: «Πρέπει να έχεις αίσθηση καταλληλότητας, τι λες, πού το λες και γιατί το λες, και με τι το συνδέεις; Και τελικά αποτελεσματικότητα. Κάνεις κάτι, θα σε καταλάβει ο άλλος; Θα προσλάβει αυτό, για το οποίο ξεκίνησες να δώσεις ένα κείμενο;»

Ηθική και αποδεκτότητα

Τι σημαίνει σε ένα κείμενο ηθική; Καίριο ερώτημα και δη στις μέ-

ρες μας. Ο κ. Μπαμπινιώτης δίνει την απάντηση. Σημαίνει «ότι ξεκινάω για να συναντήσω τον άλλον. Η “συνάντηση” στη γλώσσα είναι πάρα πολύ σημαντική. Ο Ρίτσος λέει κάτι ωραίο: “Κάθε λέξη είναι μια έξοδος για συνάντηση, πολλές φορές ματαιωμένη. Αλλά τότε είναι μια λέξη αληθινή, σαν επιμένει στη συνάντηση”. Συνάντηση λοιπόν με τον άλλο, με τον αναγνώστη, με τον ακροατή. Συνάντηση σε επίπεδο αποκάλυψης, όχι συγκάλυψης. Δεν σου μιλάω, δεν γράφω, δεν δίνω ένα κείμενο, για να σε εξαπατήσω. Δεν το κάνω δημιουργώντας επίπλαστα ειδήσεις, θέματα». Και εδώ επιβάλλεται να ανοίξουμε μια παρένθεση, για να τονίσουμε μια σημαντική διευκρίνιση που κάνει ο κ. καθηγητής, η οποία είναι δυστυχώς χρήσιμη στην εποχή που διανύουμε, όπου κυριαρχούν τα fake news. Προσέξτε, λέει ο κ. Μπαμπινιώτης. Το fake συχνά αποδίδεται με το «ψευδής». Αυτό όμως, δεν είναι σωστό, όπως επισημαίνει, διότι χωρίς να το καταλάβει κανείς και χωρίς να φταίει μπορεί να πάρει κάτι ψευδές και να το λέει, δεν έχει όμως ευθύνη γι’ αυτό ή κι αν έχει είναι περιορισμένη. Όταν όμως κάποιος φτιάχνει, κατασκευάζει κάτι ψευτικό, επίπλαστο, fake, τότε είναι καθαρά προπάθεια εξαπατήσης. Και τότε η ευθύνη είναι τεράστια. Άλλο λοιπόν το «ψευδής» και άλλο

το «επίπλαστο» που είναι το fake. Κλείνει η παρένθεση. Όλα αυτά ωστόσο ανήκουν στην ηθική του κειμένου. «Το κείμενο δεν πρέπει να έχει καμία σχέση με συγκάλυψη ή παραπλάνηση», τονίζει ο κ. Μπαμπινιώτης, «αλλά με αποκάλυψη αντιλήψεων ή ιδεών. Αυτή είναι η ηθική που πρέπει να υπάρχει», καταλήγει.

Στην επικοινωνία, όμως, όλα τα θέματα παίζονται στην αποδεκτότητα, λέει. Και αναλύει τι εννοεί με παραστατικότητα: «Το κείμενο που κάνει ο δημιουργός και που πρέπει να έχει τα χαρακτηριστικά που λέμε, έχει αποδεκτότητα; Έχει αναγνώριση από κάποιον, ότι είναι ένα καλό κείμενο, ένα σωστό κείμενο με κειμενικότητα; Κι από την άλλη μεριά, ο αναγνώστης, ο ακροατής έχει επάρκεια να το καταλάβει, έχει σωστή ερμηνεία προθέσεων; Τι κάνω εγώ, όταν διαβάζω ή ακούω ένα κείμενο; Θέλω να καταλάβω τι θέλει να πει, το ερμηνεύω. Αυτή η ερμηνεία που κάνω είναι σωστή; Έχω επάρκεια να την κάνω καλά; Εάν δεν καταλαβαίνω, φταίω εγώ ή φταίει αυτός που έγραψε ή είπε το κείμενο; Αρχίζουν θέματα, θέματα του κειμένου σε σχέση με τον αναγνώστη ή τον ακροατή. Ως δημοσιογράφοι γράφετε ένα κείμενο σε μια εφημερίδα και δεν το καταλαβαίνει ο άλλος. Ποιος φταίει; Εσύ που το έγραψες ή ο άλλος που δεν

το καταλαβαίνει; Κυρίως φταίει εσύ, γιατί αρχίν, που το έγραψες έτσι, ώστε να μην το καταλαβαίνει. Αλλά αν εσύ το έχεις γράψει καλά και δεν καταλαβαίνει; Ποιος δεν καταλαβαίνει; Ο μέσος θεατής; Ο μέσος αναγνώστης; Εσύ σε ποιον απευθύνεσαι; Απευθύνεσαι στον επαρκή αναγνώστη, δηλαδή στον πολύ μελετημένο ειδικό; Δεν απευθύνεσαι σε αυτόν. Ο επαρκής θα καταλάβει είτε θετικά είτε αρνητικά. Στον μέσο αναφέρεσαι. Αν ο μέσος αναγνώστης, ο μέσος θεατής δεν καταλαβαίνει, έχεις πρόβλημα εσύ. Ή έχει πρόβλημα αυτός, αν πράγματι κάνει παρερμηνείες συνειδητά κ.λπ. Υπάρχει ένα τεράστιο θέμα εν προκειμένω, το κείμενό μας είναι τελικά επιτυχημένο, αν έγινε κατονητό, αποδεκτό, εάν υπάρχει σωστή πρόσληψη. Εάν δεν υπάρχει πρόσληψη, έχει αποτύχει το κείμενο. Άλλο θέμα είναι με ποιανού ευθύνη, πάντως έχει αποτύχει το κείμενο ως κείμενο. Και βεβαίως, κάθε κείμενο ξεκινάει με προσδοκίες, προϋποθέτει κάποια πράγματα. Δεν ξεκινάει με το μηδέν. Έτσι, λ.χ. ως αποδέκτες όταν ακούω ένα πολιτικό κείμενο, επειδή έχω ακούσει και άλλα πολιτικά κείμενα, προσβλέπω πάνω-κάτω πού θα κινηθεί. Εάν δεν κινηθεί πάνω-κάτω εκεί που περιμένα, αν δεν επαληθευθούν οι προσδοκίες μου, τότε θα μου κάνει η έκπληξη η κατάπληξη.

Έκπληξη με κάτι ωραίο που είπες, κάτι καινούργιο, και το εκπιάω. Κατάπληξη, διότι λέει περίεργα, τρελά πράγματα. Κατάπληξη που μπορεί να καταλήξει σε καταπληξία, σε σοκ, ανάλογα με το πόσο με πειράζει αυτό που λέει». Συνοψίζοντας ο κ. Μπαμπινιώτης επαναλαμβάνει την ευθύνη που έχει ο δημοσιογράφος, λέγοντας χαρακτηριστικά πως «αν δεν εκφέρει ο δημοσιογράφος ποιοτικό και προσεγμένο λόγο, θα βλάψει και τη δική μας γλωσσική συγκρότηση».

Η ευθύνη των Κρατικών Μέσων

Ο κ. Μπαμπινιώτης επιλέγει να κλείσει την ομιλία του με την ευθύνη των κρατικών μέσων να προσφέρουν περισσότερες εκπομπές λόγου στην τηλεόραση και στο ραδιόφωνο. «Μάς δόθηκε η ευκαιρία και κάναμε μια εκπομπή για τη γλώσσα στην τηλεόραση της Βουλής, την εκπομπή “Σε προσκυνώ, γλώσσα” με τη Βίκυ Φλέσσα, κάναμε 120 ωριαίες εκπομπές που παίζονται και εδώ στο ΡΙΚ. Είναι υποχρέωση της κρατικής τηλεόρασης να προσφέρει στους πολίτες ποιότητα γλώσσας και διδασκαλία γλώσσας μέσα από εκπομπές. Αυτό

«Τόσο ο δημιουργός του κειμένου όσο και ο αναγνώστης ή ο θεατής που προσλαμβάνει το κείμενο είναι δύο κόσμοι».

γινόταν παλιά στην Ελλάδα». Ο ίδιος ο κ. Μπαμπινιώτης έκανε κάποτε με τη Λιάνα Κανέλλη το ιστορικό «Ομιλείτε Ελληνικά», που αργότερα το συνέχισε σε νέα μορφή με τη Μαρία Χούκλη. «Η τηλεόραση τότε μας αναζητούσε», λέει. «Τώρα υπάρχει αδιαφορία. Η αδιαφορία όμως έχει και γλωσσικό κόστος. Εγώ λέω πάντοτε ότι κάθε τηλεοπτικός σταθμός, ίσως και κάθε ραδιοφωνικός θα πρέπει να έχει κάποιους ειδικούς –δεν είναι ανάγκη να είναι γλωσσολόγοι, ας είναι φιλόλογοι, δάσκαλοι, κάποιοι που τέλος πάντων έχουν μια ενασχόληση με τη γλώσσα– να βλέπουν τα κείμενα, να εξηγούν πράγματα, να κατευθύνουν, να βοηθάνε, να βγαίνει ένας ποιοτικός λόγος. Είναι ευθύνη αυτό». Και όσο για τους δημοσιογράφους, τους προειδοποιεί πως «η γλώσσα δεν δαμάζεται εύκολα. Γι’ αυτό ακριβώς ο δημοσιογράφος θα πρέπει να έχει μια άλλη σχέση με τη γλώσσα. Ποια πρέπει να είναι αυτή; «Φρόντισε να την έχεις με τη λεγόμενη αυτομόρφωση», προτρέπει ο κ. Μπαμπινιώτης. «Να ανοίγεις λεξικά, να ανοίγεις γραμματικές, να μελετάς κείμενα, να διαβάζεις κείμενα, να ακούς κείμενα, και να έχεις μια άλλη ευαισθησία με τη γλώσσα. Αν δεν έχεις την ιδιαίτερη αυτή σχέση, πώς όλη σου τη ζωή θα παρήγεις λόγο; Δεν είναι μια αντίφαση;»

ΑΡΘΡΟ / Της **ΝΑΣΙΑΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ**

Πολεοδομική ανάπτυξη και το δικαίωμα στο πολιτιστικό περιβάλλον

Συζητείται αυτές τις μέρες το ενδεχόμενο αδειοδότησης των ανέγερσης πολυορόφου κτηρίου στην περιοχή Πύλως Αμμοχώστου. Το ζήτημα αναδείχθηκε μέσα από σχετική ανακοίνωση του Συνδέσμου Κυπρίων Αρχαιολόγων, σύμφωνα με την οποία τόσο ο Σύνδεσμος, όσο και το Τμήμα Αρχαιοτήτων, έχουν εκφράσει την έντονη διαφωνία τους στην προώθηση μιας τέτοιας παρεμβατικής ανάπτυξης μεγάλης κλίμακας σε μια τόσο ευαίσθητη αρχαιολογική και ιστορική περιοχή. Η εν λόγω συζήτηση διεξάγεται στον απόηχο των πρόσφατων περιστατικών κατεδάφισης στη Λευκωσία κατοικιών, με μοναδικά αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά που τις καθιστούσαν αναπόσπαστο κομμάτι της αστικής φυσιογνωμίας, καθώς και της καταστροφής λόγω πυρκαγιάς ιστορικών κτηρίων της Λεμεσού.

Έχω την άποψη ότι τα πιο πάνω γεγονότα μάς δίνουν το έναυσμα για μια συζήτηση που δεν εξαντι-

λείται στο τεχνοκρατικό επίπεδο του άμεσα επιλεκόμενου δημόσιου τμήματος ή των επαγγελματιών του κλάδου, ούτε στο επίπεδο της τοπικής κοινωνίας και της ήδη εκφρασθείσας κοινωνικής ευαισθησίας μεμονωμένων ομάδων του πληθυσμού. Μία ευρύτερη συζήτηση πολιτικής και δικαίου. Και εξηγώ: οφείλουμε να αναζητήσουμε τις έννομες προσδοκίες και αξιώσεις που ως πολίτες έχουμε από το κράτος για σεβασμό, προστασία και προαγωγή του δικαιώματός μας στο πολιτιστικό περιβάλλον.

Μετά από πρόσφατη τροποποίηση του Συντάγματος της Κυπριακής Δημοκρατίας, έχει περιληφθεί στο Μέρος 2, το οποίο αφορά στα θεμελιώδη δικαιώματα και ελευθερίες, το άρθρο 7Α, το εδάφιο 1 του οποίου προβλέπει ότι, «Έκαστος έχει το δικαίωμα σε ένα ασφαλές, καθαρό, υγιές και βιώσιμο περιβάλλον». Σε αντίθεση με άλλα Συντάγματα, όπως το ελληνικό, όπου γίνεται ρητή αναφορά στο «πολιτιστικό περιβάλλον»,

στο δικό μας Σύνταγμα μια τέτοια αναφορά απουσιάζει. Ωστόσο, είναι γενικά αποδεκτό ότι, ο όρος «περιβάλλον» υπό ευρεία έννοια περιλαμβάνει τόσο το φυσικό, όσο και το πολιτιστικό ή ανθρωπογενές περιβάλλον, το περιβάλλον δηλαδή το οποίο αποτελεί ανθρώπινο δημιούργημα. Η αρχή, δε, της βιωσιμότητας ή της αειφορίας του περιβάλλοντος επιτάσσει όπως η οποιαδήποτε ανάπτυξη, διαχείριση ή εκμετάλλευση των φυσικών ή πολιτιστικών πόρων, οι οποίοι είναι πολύτιμοι και αναντικατάστατοι, διασφαλίζει τη διάσωσή τους προς χάρη, όχι μόνο των τωρινών, αλλά και των επόμενων γενεών.

Η έννοια του «πολιτιστικού περιβάλλοντος» ταυτίζεται με εκείνην της «πολιτιστικής κληρονομιάς», έννοια η οποία καλύπτει τα αποτυπώματα της υλικής ή άυλης ανθρωπίνης δραστηριότητας (μνημεία, αρχαιοτήτες, έθιμα, παραδόσεις), τα οποία μια κοινωνία θεωρεί ως ουσιώδη για την ταυτότητα και τη

συλλογική της μνήμη και τα οποία επιθυμεί να προστατεύσει, προκειμένου να τα μεταδώσει στις επόμενες γενεές. Αξίζει, δε, να σημειωθεί ότι με την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν επιχειρείται απλώς η διατήρηση του ιστορικού παρελθόντος ενός τόπου, αλλά ο εμβολιασμός του παρόντος, μέσω μιας δυναμικής, ζωντανής σύνδεσης των δύο, κατά τρόπο που, αφενός, να εμπλουτίζεται η ποιότητα της καθημερινής ζωής και της δημιουργικής δραστηριότητας των ανθρώπων, αφετέρου, να εξασφαλίζεται η πληρότητα, σταθερότητα και ιστορική συνέχεια της πολιτισμικής ταυτότητάς τους, η οποία ενισχύει και ενδυναμώνει τους συναισθηματικούς δεσμούς που καθιστούν τους ανθρώπους κοινότητα.

Τα πιο πάνω εξηγούν γιατί το κράτος θεωρείται ως κύριος εγγυητής του δικαιώματος στο πολιτιστικό περιβάλλον, κάτι που ορίζεται ρητά στη Σύμβαση της UNESCO του 1972 για την προστασία της παγκόσμιας

πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, την οποία έχει κυρώσει και η Κύπρος και η οποία καθιερώνει την υποχρέωση των κρατών να προστατεύουν, να προστατεύουν, να αξιοποιούν και να μεταβιβάζουν στις μέλλουσες γενεές αυτή την κληρονομιά, λαμβάνοντας κατάλληλα μέτρα, μέσω και της πολεοδομικής τους νομοθεσίας.

Καθίσταται, επομένως, πρόδηλη η υποχρέωση όλων των κρατικών που ασκούν ή χαράσσουν πολεοδομική πολιτική όχι μόνο να προστατεύουν στο διηνεκές τα πολιτιστικά στοιχεία καθαυτά, αλλά και να αποφεύγουν οποιαδήποτε βλάβη, αλλοίωση ή υποβάθμιση του χώρου που τα περιβάλλει, ώστε να μην απομεινώσει η προβολή και η πολιτιστική τους αξία, ακόμα και αν αυτό συνεπάγεται περιορισμούς ή παρεμπόδιση της κατασκευαστικής δραστηριότητας. Κατ’ επέκταση, επιβάλλεται η ενσωμάτωση της παραμέτρου της περιβαλλοντικής προστασίας σε όλες τις χωροταξικές και

πολεοδομικές πολιτικές και αποφάσεις, ώστε να επιτυγχάνεται η ισορροπία στάθμιση μεταξύ της πολεοδομικής ανάπτυξης και της περιβαλλοντικής προστασίας.

Όταν, επομένως, ζητούμε από τις αρμόδιες αρχές του κεντρικού κράτους και της τοπικής αυτοδιοίκησης να μην υποτιμούν, να μην παραγνωρίζουν και να μη διακινδυνεύουν τον ιστορικό χαρακτήρα κτηρίων ή περιοχών, αυτό που στην πραγματικότητα αξιώνουμε είναι να σεβαστούν και να προστατεύσουν ένα συνταγματικό δικαίωμά μας, το δικαίωμα στο περιβάλλον. Και μέσα από αυτό, να σεβαστούν και να προστατεύσουν τη ζωντανή μας σχέση με τον τόπο, την ιστορία και την ταυτότητά μας, καθώς και την ποιότητα και αισθητική της ζωής και της καθημερινότητας, τόσο της δικής μας γενιάς, όσο και αυτών που θα μας ακολουθήσουν.

Η Νασία Διονυσίου είναι νομικός - συγγραφέας.

Κινδυνεύουμε να γίνουμε ζόμπι

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΞΕΝΟΥ**

Δύο άντρες βρέθηκαν νεκροί σε ένα χώρο εργασίας που παρίστανε το διαμέρισμα. Κοιμήθηκαν εκεί πάνω σε ένα φουσκωτό κρεβάτι και για να ζεσταθούν από το τσουχτερό κρύο άφησαν τη φουκού αναμμένη μέσα στο δωμάτιο, με αποτέλεσμα να χάσουν τη ζωή τους από τις βλαβερές αναθυμιάσεις. Προηγούμενως, μια φτωχή πενταμελής οικογένεια κάπκε μέσα στο ίδιο της το σπίτι από πυρκαγιά, που ίσως να προκλήθηκε από την τηλεόραση ή άλλες ηλεκτρικές συσκευές αμφίβολης ποιότητας, ενώ λίγες μέρες μετά μία γυναίκα –οικιακή βοηθός– πήδηξε από το μπαλκόνι προκειμένου να σωθεί από τη φωτιά που ξέσπασε εκεί όπου διέμενε. Μεμονωμένα θλιβέρα περιστατικά, θα μπορούσε να ισχυριστεί κάποιος και οποιαδήποτε προσπάθεια συσχέτισής τους κρίνεται ως υπερβολικός ζήλος ανάδειξης ενός κοινωνικο-οικονομικού χάσματος, το οποίο δεν έχει τόσο ανησυχητικές διαστάσεις όσο αρέσκονται τα μίντια να προβάλλουν. Είναι όμως έτσι ή μήπως μια τέτοια προσέγγιση αποτελεί εθελουφλία μπροστά σε μια «νέα» πραγματικότητα, η οποία εμπρικλείει τη φθορά και την αλλοτρίωσή μας; Τον χρόνο που μας πέρασε, μέλη της Υπηρεσίας Αλλοδαπών και Μετανάστευσης κτύπησαν την πόρτα ενός διαμερίσματος στις έξι και μισή το πρωί για να κάνουν έλεγχο, γιατί είχαν πληροφορίες ότι εκεί διέμεναν παρόνομοι αλλοδαποί.

Σε εκείνο το άθλιο διαμέρισμα μιας άθλιας πολυκατοικίας, διέμεναν έντεκα άνθρωποι τσουβαλιασμένοι ο ένας πάνω στον άλλο και όταν κατάλαβαν πως έξω από την πόρτα ήταν τα μέλη της Υπηρεσίας, δύο από αυτούς φοβούμενοι ότι θα τους συλλάβουν πήδηξαν από το μπαλκόνι. Ο ένας σκοτώθηκε, ο άλλος τραυματίστηκε κρίσιμα. Το παιδί που σκοτώθηκε ήταν μόνο 19 χρονών. Τον προ-προηγούμενο χρόνο μια βόλτα στα στενά της παλιάς πόλης με έφερε αντιμέτωπη με μια ακόμα αθλιότητα. Κάποιοι ιδιοκτήτες καταστημάτων τα μετέτρεψαν σε «σπίτια» και τα ενοικίαζαν σε οικογένειες μεταναστών. Περνώντας έξω από μια από αυτές τις τρώγλες, που ούτε ένα παράθυρο δεν έχουν, είδα από τη μισάνοικτη πόρτα ένα μικρό παιδάκι να κάθεται πάνω σε ένα κρεβάτι και να διαβάζει τα μαθήματά του και αισθάνθηκα θλίψη και ντροπή που ανεχόμαστε να συμβαίνουν μπροστά στα μάτια μας αυτές οι κατάφωρες αδικίες και απάνθρωπες παρανομίες.

Έκτοτε γράφτηκαν πολλά στον Τύπο και στα ΜΚΔ γι' αυτές τις απαράδεκτες μετατροπές καταστημάτων σε χώρους διαμονής ανθρώπων αλλά τίποτα δεν έγινε, εξακολουθούν να βρίσκονται εκεί ανέγγιχτες, με παιδιά να μεγαλώνουν μέσα σε αδιανόητες συνθήκες και τους αρμόδιους να παριστάνουν τις πάπες. Τι ακριβώς συμβαίνει σ' αυτό τον τόπο; Τι μας συμβαίνει; Χτίζουμε πύργους, προαναγγέλλουμε μεγάλες οικοδομικές «αναπτύξεις» και έργα και μεγαλειπήδους φοιτητικές εορτές και δεν ξέρω κι εγώ τι άλλο και αδιαφορούμε πλήρως που άνθρωποι ζούνε σε τρώγλες και τσουβαλιάζονται μέσα σε ετοιμόρροπα διαμερίσματα. Και όταν συμβεί κάτι τραγικό συγκλονίζομαστε για λίγο και ύστερα σκρολάρουμε στην επόμενη «συνταραχτική» είδηση. Σε έναν τόπο, ωστόσο, τόσο μικρό όσο ο δικό μας είναι ανεπίτρεπτο να δημιουργείται ένα τόσο μεγάλο κοινωνικό χάσμα και εμείς να σφυρίζουμε αδιάφορα μέχρι να συμβεί η τραγωδία. Κι αν αυτή η αλλοτρίωση αποτελεί σύμπτωμα της εποχής που διανύουμε, τίποτα δεν δικαιολογεί τη μετατροπή της εν λόγω παραδοχής σε άλλοθι της αδυναμίας μας να δράσουμε και να αντιδράσουμε απέναντι στην επερχόμενη απανθρωπιά. Και δεν χρειάζεται να συμβούν πολλά για να διαφανεί το περίγραμμά της μεγάλης εικόνας.

Και ποια είναι αυτή η εικόνα; Είναι αυτό που περιγράφει εύστοχα η συγγραφέας Όλγα Τοκαρτσούκ: «Ο κόσμος πεθαίνει κι εμάς αυτό μας διαφεύγει. Αδυνατούμε να δούμε ότι ο κόσμος γίνεται μια άψυχη έκταση μέσα στην οποία κινούμαστε χαμένοι και μόνοι, ατράκτως ερριμμένοι, περιορισμένοι από μια αίσθηση ότι είμαστε το παίγνιο των μεγάλων δυνάμεων της ιστορίας ή της τυχαιότητας. Η πνευματική γέννημα ως είτε εξαφανίζεται είτε γίνεται επιφανειακή». Η αλήθεια γινόμαστε έρμια των απλών δυνάμεων –φυσικών, κοινωνικών και οικονομικών– που μας μετακινούν σαν να ήμασταν ζόμπι. Και σε έναν τέτοιο κόσμο πραγματικά είμαστε ζόμπι».

elenixenou11@gmail.com

Υποστηρίκτρια της ομάδας κρίκετ του Αφγανιστάν παρακολουθεί τον αγώνα μεταξύ Αφγανιστάν και Αυστραλίας, στη Λαχόρ του Πακιστάν κατά τη διάρκεια ICC Champions Trophy.

Οι πλασιέ του πατριωτισμού

Της **ΜΑΡΙΝΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΟΥ**

Την εβδομάδα που πέρασε μία νέα συνωμοσία ανακάλυπταν οι μονίμως εθνικώς ανησυχούντες. Το κόμμα της Ακροδεξιάς, το ΕΛΑΜ, καλούσε την υπουργό Παιδείας σε παραίτηση, όταν δημοσιεύματα και διαρροές ήθελαν μη κυβερνητικό οργανισμό να διοργανώνει εκδρομές μαθητών και εκπαιδευτικών στα κατεχόμενα. Κατήγγειλαν μάλιστα το υπουργείο πως δεν εξυπηρετεί την ελληνορθόδοξη παιδεία, αλλά μία ποικιλόμορφη διαπαιδαγώγηση η οποία προσπαθεί να εξυπηρετήσει «αλλότριες προθέσεις». Εμβρόντητοι παρουσιάζονταν και άλλοι βουλευτές. Ο πρόεδρος της Επιτροπής Παιδείας Παύλος Μυλωνάς, για παράδειγμα, προειδοποιούσε με παραίτηση, ο Χρύσανθος Σαββίδης εξοργιζόταν και ο Ζαχαρίας Κουλιás σιγόνταρε πως αν αυτά τα προγράμματα εκπροσωπούν την κυβέρνηση, τότε «εμείς δεν έχουμε θέση στην κυβέρνηση».

Ένα δικονομικό πρόγραμμα που λειτουργούσε από το 2016, ήταν μέχρι σήμερα άγνωστο προφανώς στους άγρυπνους φρουρούς του ελληνισμού και της ορθοδοξίας. Όπως άγνωστος ήταν και οι κινήσεις του προέδρου Χριστοδουλίδη τον οποίο όλοι αυτοί εξέλεξαν, όταν μόλις τον περασμένο Ιανουάριο κατήγγειλε τον Ερσίν Τατάρ για αδιαλλαξία χρησιμοποιώντας ως παράδειγμα την αναστολή της συμμετοχής της τ/κ πλευράς στο βραβευμένο όπως έλεγε πρόγραμμα Imagine, που διοργάνωνε η Τεχνική Επιτροπή για την Εκπαίδευση και υπογράμμιζε πως αυτό το πρόγραμμα προωθούσε την ειρήνη και τη συμφιλίωση μέσω της εκπαίδευσης. Το δικονομικό έργο των επιτροπών αλλά και των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων υποστήριζε όπως φάνηκε και η πρόεδρος του ΔΗΣΥ Αννίτα Δημητρίου, όταν τον περασμένο Μάιο πραγματοποιούσε επίσκεψη στο Σπίτι της Συνεργασίας, φωτογραφιζόταν με μέλη του Ομίλου Ιστορικού Διαλόγου και Έρευνας, υπογραμμίζοντας την ανάγκη τ/κ και Ε/κ γυναίκες να δουλέψουν από κοινού με προτάσεις για την ενεργότερη εμπλοκή γυναικών στις διαπραγματεύσεις. Ο ενορχηστρωμένος ολοφυρμός εννέα χρόνια μετά συνεπώς δεν επιβεβαίωσε μόνο το πόσο ανεπαρκείς είναι στον κοινοβουλευτικό ρόλο τους. Εμπέδωσε κυρίως πως ο πατριωτισμός αποτελεί ένα ευκαιριακό όπλο στα χέρια τους που στόχο έχει να αποκομίσουν πολιτικά οφέλη. Παραπλανώντας τους πολίτες, ενισχύοντας το μίσος, τον φόβο και την καχυποψία. Κάποια στιγμή θα ήταν καλό να δούμε σοβαρά την επάρκεια των προσώπων που συμμετέχουν στην Επιτροπή Παιδείας της Βουλής. Αν έχουν τη θέληση να πάρουν την εκπαίδευση ένα βήμα παραπέρα, αν η

σύγκρουση συμφερόντων κάποιων εξ αυτών, τους εμποδίζει να αποφασίζουν με γνώμονα το δημόσιο συμφέρον. Και να διερωτηθούμε αν τελικά κρατούν την παιδεία όμπρο των δικών τους ιδεολογιών και προκαταλήψεων. Κυρίως, όμως, όμπρο των δικών τους πολιτικών και οικονομικών συμφερόντων.

Κάποια στιγμή, όμως, θα ήταν καλό να δούμε και τη ζημιά που προκαλούν εκπαιδευτικοί κύκλοι, οι οποίοι μεθοδευμένα καλλιεργούν τη μισαλλοδοξία. Γιατί ενώ η παιδεία θα έπρεπε να προάγει τη διαλεκτική, την κριτική σκέψη και τον δημοκρατικό διάλογο, εκπαιδευτικοί μπήκαν με ζήλο στο παιχνίδι στοχοποίησης. Παρουσιάζοντας συναδέλφους τους ως δούρειους ίππους ξένων συμφερόντων. Τη στιγμή που γνωρίζουν πολύ καλά πως το πρόγραμμα που πραγματοποιείται τα τελευταία εννέα χρόνια είναι σε εθελοντική βάση, γίνεται στον ελεύθερο χρόνο των μαθητών και με τη συγκατάθεση των γονέων τους. Σήμερα όμως είδαں υπονόμους του ελληνισμού, σήμερα ανακαλύπτουν έντρομοι πως ξένα συμφέροντα ενδεχομένως να εισβάλλουν στα σχολεία. Σήμερα, που συγκυριακά συζητείται και η αξιολόγηση των εκπαιδευτικών. Η συζήτηση αυτή δεν θα έπαιρνε την τροπή που πήρε, αν φωνές του ορθολογισμού αποδομιούσαν με επιχειρήματα όλον αυτό τον παραλογισμό. Πώς αναμένουν για παράδειγμα από τις νέες γενιές να αγωνιστούν και να μην ξεχάσουν τους τόπους που οι ίδιοι τους αποτρέπουν από το να γνωρίσουν; Και πώς ακριβώς θα εφαρμοστεί η λύση που κατά τα άλλα επιδιώκουμε, όταν πολιτικοί και εκπαιδευτικοί καλλιεργούν σε αυτούς την ιδέα πως θα πρέπει να υπονομεύσουν τη λύση. Η συζήτηση θα έληγε αν ο Πρόεδρος εξηνούσε τη ζημιά που κάνουν οι δηλώσεις τους στην επίτευξη λύσης. Αν η υπουργός Παιδείας δεν γινόταν υποχείριο εκβιασμών από εκπαιδευτικές οργανώσεις για να διατηρήσει την καρέκλα της. Αν η Αννίτα Δημητρίου συνέχιζε να εξάρει τη σημασία τέτοιων δράσεων, παρά να εκφράζει σήμερα ανησυχίες για το τι συμβαίνει στα παιδιά μας. Οι ακραίες φωνές έκαναν ανέκαθεν περισσότερο θόρυβο. Τα εύπλα συνθήματα και ο συναισθηματισμός πάντοτε κέρδιζε περισσότερο ακροατήριο. Το ανησυχητικό, πλέον, δεν είναι ότι ενισχύθηκαν οι φωνές της αδιαλλαξίας και της συντήρησης. Είναι ότι δυστυχώς ολόένα και περισσότερο χάνονται οι όποιες φωνές μετριοπάθειας. Αυτές που με ορθολογισμό και επιχειρήματα θα μπορούσαν να αποτελέσουν το αντίβαρο. Αντίβαρο σε όλη αυτή την υποκρισία και τον σκοταδισμό που εμπεδώνεται μέρα με την ημέρα.

economidoum@kathimerini.com.cy

Ο οδοστρωτήρας χρόνος

Του **ΣΤΑΥΡΟΥ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ**

Σκεφτήκατε ποτέ γιατί ακούμπησε τόσους πολλούς, από διαφορετικές γενιές, ανθρώπους το ποίημα της Νεσέ Γιασίν «Η δική μου η πατρίδα»; Οι στίχοι είναι σχεδόν απλοίκοι... «Λένε πως ο άνθρωπος πρέπει την πατρίδα ν' αγαπά. Έτσι λέει κι ο πατέρας μου συχνά». Δεκαοκτώ ετών ήταν άλλωστε όταν τους έγραψε. Μόλις τρία χρόνια μετά το τρομακτικό καλοκαίρι του 1974... «Η δική μου η πατρίδα έχει μοιραστεί στα δυο. Ποιο από τα δυο κομμάτια πρέπει ν' αγαπώ». Απλά τα λόγια, αλλά σύνθετα τα συναισθήματα. Γιατί πίσω από τους στίχους χάσκει ανοικτό το τραύμα ακόμα και τώρα. Μισό αιώνα μετά. Που η Γιασίν προχώρησε κι έγινε πια μια ώριμη καταξιωμένη ποιήτρια. Κι όλοι εμείς –εμείς που τραγουδήσαμε το ποίημά της με τη μελωδία του Μάριου Τόκα– ακόμα κι αν γκριζάρουμε παραμένουμε με το ένα πόδι μετέωρο πάνω από τον γκρεμό της Ιστορίας.

Είναι φανερό γιατί το ποίημα αυτό άγγιξε βαθιά τους Κύπριους και στίς δύο πλευρές της πράσινης γραμμής. Αυτούς τους Κύπριους τουλάχιστον που συνεχίζουν, ρομαντικά έστω, να επιθυμούν την επανένωση. Είναι γιατί εκφράζει με τον πιο αφτιασιδωτο τρόπο τον πόθο να ενωθεί ξανά ο τόπος μας. Πολιτικά ομιλώντας, με διζωνική, δικονομική ομοσπονδία, όχι γιατί είναι η ιδανική λύση αλλά επειδή δεν υπάρχει στιδήποτε άλλο. Οποιαδήποτε άλλη ρεαλιστική φόρμουλα λύσης. Αν υπήρχε, εξάλλου, υποθέτω κάποιος απ' όλους αυτούς που κραδαίνουν το πατριδομέτρο τόσα χρόνια θα μας το έλεγε. Όμως κανείς, από το ΕΛΑΜ μέχρι την ΕΔΕΚ, δεν καταθέτει μια πρόταση που να εμπεριέχει ψήγματα ρεαλισμού. Ο λόγος τους στην καλύτερη των περιπτώσεων είναι ένα κράμα ευσεβοπισμού και ουτοπίας. Στη χειρότερη, είναι ένας παραληρηματικός λόγος που ξεχειλίζει εθνικιστικές κορώνες και αφορισμούς.

Όλοι αυτοί, οι εκ του ασφαλούς υπερπατριώτες που συνεχίζουν τον ανένδοτο από τη βολή του σαλονιού τους, δεν υπολογίζουν τον νοσηρό ένα εκθρό: τον οδοστρωτήρα χρόνο. Θα επικαλεστώ μια προσωπική εμπειρία, η οποία είναι πιστεύω χαρακτηριστική του τι ακριβώς βιώνουμε ως λαός, Έλληνοκύπριοι και Τουρκοκύπριοι. Το μυθιστόρημά μου «Τρεις σκάλες Ιστορία» θα μεταφερθεί στον κινηματογράφο από μια μεγάλη εταιρεία παραγωγής στην Ελλάδα («Υπάρχω», «Φόνισσα» κ.ά.). Πέρσυ, λοιπόν, όταν άρχισαν να δουλεύουν το project, ήρθαν στην Κύπρο ο παραγωγός και η σεναριογράφος. Τους είχα πει ότι έπρεπε να πάμε στην Λάπθο όπου εκτυλίσσεται μεγάλο μέρος του βιβλίου (η ιστορία βιασμού εγκλωβισμένων μετά την τουρκική εισβολή). Εγώ είχα να πάω στα κατεχόμενα από το 2017, όταν έκανα την έρευνα για το βιβλίο. Πόσα να άλλαζαν μέσα σε επτά χρόνια; Πιστέψτε με πολλά. Τόσα πολλά, που δεν μπορούσα να προσανατολιστώ, όταν βγήκαμε στον παραλιακό δρόμο δυτικά της Κερύνηας. Όταν φτάσαμε στη Λάπθο ένιωσα ένα μούδιασμα γι' αυτό που αντικρίσα. Έκτισαν τα πάντα. Κι όχι μόνο αλλοίωσαν τον χαρακτήρα του χωριού, αλλά δύσκολα πλέον μπορείς ν' αναγνωρίσεις εικόνες από τα προπολεμικά χρόνια – τα περβόλια ιδιαίτερα ως κάτω στη θάλασσα. Τα λέω αυτά γνωρίζοντας πως δεν προσθέτω κάποια νέα πληροφορία σ' αυτά που ήδη γνωρίζουμε. Ο κάμπος από τη Λευκωσία ως τον Πενταδάκτυλο έχει κτιστεί επίσης – ταξιδιά, πανεπιστήμια, οικισμοί, ό,τι μπορεί να βάλε ο νους. Ο οικοδομικός οργανισμός απλώνεται σε όλη την κατεχόμενη Κύπρο, η οποία δεν έχει μόνο μοιραστεί στα δυο και δεν ξέρουμε ποιο κομμάτι πρέπει ν' αγαπάμε. Αλλά είναι που δεν την αναγνωρίζουμε πια, καθώς ο χρόνος αποδεικνύεται αμείλικτος.

Υγ. Όσοι αναρωτιέστε ποιο ήταν το ερέθισμα γι' αυτές τις σκέψεις, αναζητήστε την αιτία στην υστερία που προκάλεσε η εκδρομή μαθητών στα κατεχόμενα κάτω από την «ομπρέλα» του προγράμματος επαναπροσέγγισης «Imagine». Τον χορό έσυρε πρώτο το ΕΛΑΜ, αλλά βίαιως ακολούθησε πρόθυμα η ΕΔΕΚ και οι συνήθεις ύποπτοι που ολοφύρονται στα εθνικιστικά μετερίζια. Κι επειδή δεν γίνεται να λείπει ο Μάρτης από τη Σαρακοστή, ο πρόεδρος της Κοινοβουλευτικής Επιτροπής Παιδείας και Πολιτισμού Παύλος Μυλωνάς ανακοίνωσε ότι οι βουλευτές μας θα συζητήσουν το πρόγραμμα «Imagine» τον Μάρτιο. Σε δουλειά να βρισκόμαστε δηλαδή, ως συνήθως.

stavros.christodoulou@gmail.com

Η πανευρωπαϊκή πατέντα της Αννίτας

Του **ΠΑΥΛΟΥ Κ. ΞΑΝΘΟΥΛΗ**

Η πρόεδρος του ΔΗΣΥ, Αννίτα Δημητρίου, χαρακτηρίσε ως «πολιτικά οξυμωρο» αυτό που συνέβαινε για δύο χρόνια, δηλαδή τη συμμετοχή στελεχών του κόμματος στην κυβέρνηση, προς την οποία η Πινδάρου ασκεί «υπεύθυνη αντιπολίτευση». Κι έτσι, όπως μας είπε η πρόεδρος του ΔΗΣΥ, τα στελέχη αυτά έθεσαν εαυτούς εκτός κόμματος, δεδομένου των πολιτικών τους επιλογών, εξηγώντας ότι με την απόφαση των διαγραφών λυθήκε μια «πολιτική παραδοξότητα, η οποία θόλωνε τα πολιτικά μηνύματα του κόμματός μας» (Τρίτο ΡΙΚ).

Η κα Αννίτα Δημητρίου θεωρεί λοιπόν ότι με τη διαγραφή των στελεχών του ΔΗΣΥ που συμμετέχουν στην κυβέρνηση Χριστοδουλίδη, διέρρηξε τον κύκλο μιας «πολιτικά οξυμωρης» κατάστασης, που «θόλωνε τα πολιτικά μηνύματα» του ΔΗΣΥ. Και άρα, με βάση αυτά που ισχυρίζεται η κα Δημητρίου, ο ΔΗΣΥ πλέει πλέον σε πολιτικά ορθόδοξα νερά, χωρίς παλινδρομήσεις.

Πολύ φοβάμαι, όμως, ότι οι ισχυρισμοί της πρόεδρου του ΔΗΣΥ δεν σχηματίζουν ένα ειλικρινές πορτρέτο της επικρατούσας κατάστασης. Καθώς, η πολιτική συμπεριφορά της ίδιας της κας Αννίτας Δημητρίου δεν διαφέρει ουδόλως από τη συμπεριφορά των στελεχών που έχουν διαγραφεί και αντανακλά ύψιστο πολιτικό παραδοξολόγημα, καταγράφοντας μοναδικότητα αλληλοαναιρούμενης πολιτικής συμπεριφοράς σε όλη την Ε.Ε. Αυτή λοιπόν η μοναδικότητα έγκειται στο αναντίλεκτο γεγονός της πολιτικής συμβίωσης του ΔΗΣΥ και του προέδρου Χριστοδουλίδη, στους κόλπους του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (ΕΛΚ).

Άρα, τι σόι αντιπολίτευση ασκεί σε μια κυβέρνηση ένα κόμμα που συμβίοι στον ίδιο πολιτικό χώρο με τον πρόεδρό της εν λόγω κυβέρνησης; Μπορεί αλήθεια κάποιος να φανταστεί τον Μπισσοτάκη στην Ελλάδα ή τον Μερτς στη Γερμανία να συγκατατίθενται στη συμμετοχή των πολιτικών τους αντιπάλων στο Ευρωπαϊκό Λαϊκό Κόμμα, αλλά την ίδια ώρα να διαγράφουν μια κού-

φτα στελέχη γιατί συνεργάζονται με αυτούς, με τους οποίους οι ίδιοι αποφάσισαν να συμβιώσουν στην Ε.Ε.;

Υπάρχει αλήθεια μεγαλύτερη πολιτική παραδοξότητα από αυτήν στην οποία έχει σπρωθεί η ηγεσία του ΔΗΣΥ, υπό την κα Αννίτα Δημητρίου, επιτρέποντας σε μια κυβέρνηση την οποία (σ.σ. υποτίθεται ότι) αντιπολιτεύεται, να συμμετάσχει στην ισχυρότερη πολιτική οικογένεια της Ε.Ε.; Εκκωτώντας βήμα, ρόλο και λόγο στον Νίκο Χριστοδουλίδη, κάτι καταφανώς πολύ σημαντικότερο, από την εικόνα που σχηματίζει η συμμετοχή μερικών στελεχών του ΔΗΣΥ στην εν λόγω κυβέρνηση.

Εάν λοιπόν η κα Δημητρίου θεωρεί ότι η συμπεριφορά των εν λόγω στελεχών του ΔΗΣΥ ήταν πολιτικά οξυμωρη και γι' αυτό διαγράφηκαν, ποια μέτρα θα πρέπει να επιφυλάξει αναλογικά για την ίδια την ηγεσία του κόμματος, περιλαμβανομένου και του εαυτού της, που έχουν συναινέσει στη συμμετοχή του Νίκου Χριστοδουλίδη στο ΕΛΚ; Υπάρχει πρόνοια αυτοδιαγραφών

στον ΔΗΣΥ; Αλλωστε, το πολιτικά οξυμωρο και η πολιτική παραδοξότητα της άσκησης αντιπολίτευσης ενός κόμματος σε μια κυβέρνηση στο εσωτερικό της συμβίωσης του ίδιου κόμματος με την εν λόγω κυβέρνηση στην Ε.Ε., εκεί που λαμβάνονται όλες οι αποφάσεις, είναι τρισεπτότερο από αυτό που αποδόθηκε σε μερικά στελέχη του ΔΗΣΥ, με αποτέλεσμα να τεθούν εκτός κόμματος.

Και δεν υποστηρίζω ότι θα έπρεπε να παραμείνουν στον ΔΗΣΥ. Αυτό όμως που λέω, είναι ότι εάν ο ΔΗΣΥ αυτοπροσδιορίζεται ως κόμμα αντιπολίτευσης, δεν είναι δυνατόν να διαγράφει μερικά στελέχη γιατί συμμετείχαν στην εν λόγω κυβέρνηση, ενώ η ίδια η ηγεσία του κόμματος, να εμμένει στην εκχώρηση βήματος, λόγου και ρόλου στον πρόεδρο της κυβέρνησης, (που υποτίθεται ότι αντιπολιτεύεται), στη μεγαλύτερη πολιτική οικογένεια της Ε.Ε. και τον ισχυρότερο πόλο παραγωγής πολιτικής στο ευρωπαϊκό στερέωμα.

Κατά συνέπεια, η επιτομή της πολιτικής

οξυμωρης συμπεριφοράς και της παραδοξότητας, είναι η ίδια η στήση της ηγεσίας του ΔΗΣΥ και της κας Αννίτας Δημητρίου. Η οποία προφανώς και έχει κληρονομήσει από τον προκάτοχό της, Αβέρωφ Νεοφύτου, την έγκριση της πολιτικής συμβίωσης του Δημοκρατικού Συναγερμού με τον Νίκο Χριστοδουλίδη, στο ΕΛΚ. Κάτι όμως που έχει ανελθεί και απλώς κρύβει κάτω από το χαλί.

Εάν λοιπόν η κα Αννίτα Δημητρίου επιφυλάσσει πραγματικά ρόλο αντιπολίτευσης στον ΔΗΣΥ, τότε οφείλει να κάνει πραγματικές τομές, αρχίζοντας από τη σχέση της συγκεκριμένης, από την ίδια, συστέγασης και συμβίωσης ΔΗΣΥ-Χριστοδουλίδη, υπό την ομπρέλα του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (με τις ευλογίες του προέδρου του ΕΛΚ, Μάνφρεντ Βέμπερ). Γιατί αυτό αποτελεί πανευρωπαϊκή πατέντα παραδοξότητας, που ανάλογ ή δεν υπάρχει σε κανένα άλλο κράτος-μέλος της Ε.Ε.

xanthoulis.pavlos@gmail.com

Το πικρό μήνυμα της οργής

Του **ΑΛΕΞΗ ΠΑΠΑΧΕΛΑ**

Η Ελλάδα βρίσκεται συχνά σε σταυροδρόμια. Υπάρχουν στιγμές στην Ιστορία μας που νιώθει κανείς ότι η χώρα μπορεί είτε να καταρραυχθεί με φόρα και μανία αυτοκαταστροφής στον γκρεμό είτε να ανασυνταχθεί και να πάει μπροστά. Είναι στιγμές που ο θυμός μάς θολώνει το μυαλό και μας κάνει να λειτουργούμε με άκρατο συναισθηματισμό και ακαλίγωτο πάθος. Ημασταν έτσι πριν από τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τα οποία έχουν «τρέλάνει» παραδοσιακά ορθολογικές κοινωνίες. Θα μπορούσαμε εύκολα, στην εποχή της παγκόσμιας τρέλας, να φύγουμε από τις ράγες της λογικής και να μπούμε σε μια φάση ακυβερνησίας και χάους.

Η ελληνική κοινωνία ξέρεi, όμως, πια να αποφεύγει τις καταστροφές, ίσως γιατί πέρασε ξυστά από μία πριν από δέκα χρόνια. Έχουμε ωριμάσει.

Αυτό, βέβαια, δεν σημαίνει ότι ο θυμός δεν είναι τεράστιος ή ότι θα είναι περαστικός. Οι μεγάλες συγκεντρώσεις για τα Τέμπη κατόρθωσαν το ακατόρθωτο: κατέβασαν στους ίδιους δρόμους τους οπαδούς και του «Ναι» και του «Όχι», όσους υπερασπίζονται την αδράνεια, αλλά και όσους θέλουν η χώρα να αλλάξει πιο γρήγορα και αποτελεσματικά. Ανθρωποι που δεν κατεβαίνουν ποτέ σε συγκεντρώσεις περπάτησαν χιλιόμετρα για να είναι εκεί. Δεν τους ταίριαζαν τα πανό, που μοιάζουν με σκηνικά τα οποία ανασύρονται κάθε τόσο από τις αποθήκες για το ίδιο έργο που παίζεται πενήντα χρόνια. Ηθελαν, ωστόσο, να δώσουν το πιο πικρό μήνυμα στον πρωθυπουργό. Τα Τέμπη συμπυκνώνουν όλα όσα τους θυμίζουν σε σχέση με την κυβέρνηση: αλαζονεία λόγω απουσίας αντιπάλου, έλλειψη ενσυναί-

σθησης, ψευδαισθηση ότι όλα μπορούν να κρυφτούν με μια επικοινωνιακή κυριαρχία, πασαλείμματα σε κρίσιμους τομείς με πυροτεχνήματα τύπου επιτελικού κράτους, συμβιβασμούς με το παλαιοκομματικό σύστημα διακυβέρνησης της χώρας, βολική χρήση ζωτικών θεσμών.

Οι πολίτες εμπιστευθήκαν τον κ. Μητσοτάκη μετά τα επικίνδυνα ακροβατικά του ΣΥΡΙΖΑ γιατί θεώρησαν ότι έχουν απέναντί τους έναν πολιτικό-τεχνοκράτη, που θα μπορούσε να τους εγγυηθεί τα στοιχεία. Στα Τέμπη, η εμπιστοσύνη τους κατέρρευσε, γιατί είναι πολύ βασικό να νιώθεις ότι το παιδί σου μπορεί να πάει στην πόλη όπου σπουδάζει με το τρένο χωρίς να κινδυνεύει από τις συσσωρευμένες αμαρτίες του πολιτικού μας συστήματος. Η οργή κλιμακώθηκε από τους άγαρμπους χειρισμούς, από την άρνηση να γίνει αντιληπτός ο θυμός, από την πολιτική ατιμωρησία και από το απίστευτο γεγονός ότι, επί δύο χρόνια και μέχρι να βγει το πόρισμα, δεν υπήρχαν καθαρές απαντήσεις για το τι συνέβη.

Πολλοί από τους πολίτες που κατέβηκαν στον δρόμο γνωρίζουν καλά ότι δεν θα έχουν άλλη επιλογή πέραν του κ. Μητσοτάκη όταν θα στηθούν πάλι κάλπες. Αν τους θεωρήσει αγκιστρωμένο ψάρι, όμως, και δεν αλλάξει ρότα και πρακτική, και στους δρόμους θα κατέβουν πάλι και με την αντισυστημικότητα θα φλερτάρουν. Γιατί; Διότι τους βγάζει από τα ρούχα τους ένα ερώτημα που βασανίζει πολλούς: «Αν δεν αλλάξει αυτή η χώρα τώρα, τότε στον διάολο θα μπορέσει να αλλάξει;». Απέναντι σε αυτό το οργισμένο και δύσπιστο κοινό, ο πρωθυπουργός θα πρέπει να αναμετρηθεί με τον εαυτό του και τις προσδοκίες που τον έφεραν στην εξουσία.

Τέλος εποχής

Του **ΚΩΣΤΑ ΙΩΡΔΑΝΙΔΗ**

Εικόνα πολιτικής ασυναρτησίας έχει αρχίσει να εμφανίζει η Δύση, καθώς ο πρόεδρος των ΗΠΑ Ντόναλντ Τραμπ επικειρεί να οικοδομήσει σχέσεις εμπιστοσύνης και συνεργασίας με τον πρόεδρο της Ρωσικής Ομοσπονδίας Βλαντιμίρ Πούτιν, προωθώντας λύση του ρωσοουκρανικού πολέμου, ενώ οι ηγέτες της Δυτικής Ευρώπης αντιτίθενται, άλλοι με σθένος και άλλοι απίως δυσφορούντες.

Περιώνυμοι αναλυτές παραληλίζουν το γκεχίριμα συνεννοήσεως του προέδρου Τραμπ με τον ομόλογό του Πούτιν με την «πολιτική εξευμενισμού» του Βρετανού πρωθυπουργού Νέβιλ Τσάμπερλεν το 1938, που εκτιμάται ότι ενεθάρρυνε τον Αδόλφο Χίτλερ να αρχίσει τον κατακτιπικό του πόλεμο στην Ευρώπη. Είναι και αυτή μία άποψη υποστηρικτική της αντιλήψεως ότι η Ρωσία διαχρονικά υπήρξε δύναμη ανατρεπτική της «ευρωπαϊκής» τάξεως πραγμάτων, που έπρεπε να τιθασευθεί.

Ήδη από τον Μάιο του 1854 και διαρκούντος του Κριμαϊκού Πολέμου, ο λόρδος Πάλμερστον έγραφε τα εξής: «Ο αποτελεσματικότερος τρόπος διασφαλίσεως της ειρήνης στην Ευρώπη είναι η απόσπαση μεθοριακών προς τη Ρωσία περιοχών» και ανέφερε συγκεκριμένα έξι χώρες – Γεωργία, Κιρκασία, Κριμαία, Βεσσαραβία, Πολωνία και Φινλανδία. Είχε προηγηθεί βεβαίως η συντριβή της Μεγάλης Στρατιάς του Βοναπάρτη το 1812 στη Ρωσία του τσάρου Αλεξάνδρου Α', που μέγιστα συνέβαλε στην αποκατάσταση της ειρήνης στην Ευρώπη. Και εν συνεχεία η στρατιωτική παρέμβαση του τσάρου Νικολάου Α', με αποτέλεσμα τη συντριβή το 1849 των Ούγγρων επαναστατών, που είχαν στραφεί εναντίον των Αψβούργων σε μια περίοδο που η αυτοκρατορία διερχόταν βαθυτάτη κρίση. Μέσα σε πέντε χρόνια, όμως,

η συμβολή της τσαρικής Ρωσίας στη διάσωση της παλαιάς πολιτικής τάξεως πραγμάτων είχε λησμονηθεί. Αλλά αυτά συμβαίνουν στην ιστορία των κρατών.

Και τέλος, επί Στάλιν ήταν η ΕΣΣΔ που επιμίσθηκε το μεγαλύτερο βάρος του πολέμου εναντίον της Γερμανίας του Αδόλφου Χίτλερ. Μετά την πτώση των κομμουνιστικών καθεστώτων, την απελευθέρωση των κρατών της Ανατολικής Ευρώπης από τη σοβιετική δουλεία, τη σταδιακή τους ένταξη στο ΝΑΤΟ και στην Ε.Ε., η μετακομμουνιστική Ρωσία εξακολουθούσε να είναι μια χώρα με καταθλιπτική στρατιωτική ισχύ, τεράστια εδαφική έκταση, ώστε να είναι αντιμετωπίσιμη από ίδιες ευρωπαϊκές δυνάμεις.

Διόλου παράλογο ενδεχομένως ότι έπειτα από ενάμιση αιώνα το «δόγμα Πάλμερστον» κατέστη επίκαιρο αφηνιδίως και ετέθη σε εφαρμογή. Η απόπειρα αποσχίσεως της Γεωργίας το 2008 από τη Ρωσική Ομοσπονδία, με στόχο την ένταξή της στον ΝΑΤΟ και στην Ε.Ε., απέληξε σε απόλεια εδαφών της στη Ρωσία. Οι ΗΠΑ και οι Ευρωπαίοι εταίροι της Ουάσιγκτον δεν παρενέβησαν. Η ιστορία επαναλήφθηκε το 2022 και στην περίπτωση της Ουκρανίας, με ίδιους στόχους και τη φορά αυτή, αλλά με στήριξη πολύπλευρη, όχι όμως ευθεία στρατιωτική εμπλοκή των ΗΠΑ και των Ευρωπαίων συμμάχων τους. Η χώρα αφανίσθηκε, ο Πούτιν εξεραιώθηκε και διαπραγματεύεται σε βάση διμερή με τον κ. Τραμπ λύση του ουκρανικού προβλήματος.

Η μόνη χώρα του ΝΑΤΟ που σύμφωνα με τις υπάρχουσες ενδείξεις βρέθηκε στη «σωστή πλευρά της Ιστορίας» είναι η Τουρκία, η οποία διαδραμάτισε ρόλο διαμεσολαβητικό σε όλη τη διάρκεια του πολέμου, με τις υπηρεσίες της να αναγνωρίζονται από την Ουάσιγκτον και τη Μόσχα. Υπάρχουν και δυσάρεστες εκπλήξεις.

Λίγο καιρό πριν από τη μοιραία εκείνη νύχτα, αν θυμάμαι καλά, ο αρμόδιος υπουργός διαβεβαίωνε το πανελλήνιο ότι οι σιδηρόδρομοι είναι απολύτως ασφαλείς. Αλίμονο, μια-δυ γραμμές έχουμε να διαχειρισθούμε, δεν είναι και τόσο δύσκολο πια. Ως εκεί τα καταφέρνει μια καρά ο μηχανισμός. Τι ωραία λέξη «ο μηχανισμός». Την ακούς και λες ότι εδώ υπάρχει ένα ολόκληρο σύστημα από γρανάζια και μοχλούς που τα ελέγχει και τα διαχειρίζεται η ανθρωπίνη φτιά ουσία. Εως τη στιγμή που ο μηχανισμός αποδεικνύεται αμήχανος. Οι μοχλοί πάνε αλλού γι' αλλού, τα γρανάζια τρίζουν άνευ λόγου και η ανθρωπίνη φτιά ουσία αποδεικνύεται ελλειμματική. Και κάπως έτσι φτάσαμε σ' εκείνη τη μοιραία νύχτα με τους 57 νεκρούς. Μέχρι στιγμής έχουμε μια σύμβαση, την οποία δύο ολόκληρες κυβερνήσεις, ΣΥΡΙΖΑ και Ν.Δ., δεν είχαν καταφέρει να ενεργοποιήσουν για την ασφάλεια των σιδηροδρόμων, και τη συνδρομή της ανθρωπίνης ανικανότητας ή βλακειάς ενός σταθμάρχη, ο οποίος δεν μπόρεσε να δει ότι στέλνει τη μία αμαξοστοιχία εναντίον της άλλης. Ποιος τον διόρισε και με ποια κριτήρια; Η τυπολατρία του ελλη-

«Κάντε κάτι τώρα», επιτέλους

Του **ΤΑΚΗ ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ**

νικού κράτους δεν ασχολείται με τέτοιες λεπτομέρειες. Το θέμα είναι ότι χρειάζεται η αρμονική συνεργασία όλων αυτών των παραγόντων για να φτάσουμε στην τραγωδία.

Και έπεται η συνέχεια. Τις πρώμες έρευνες για το δυστύχημα τις αναλαμβάνει η Τροχαία. Με όλον τον σεβασμό, μια υπηρεσία άσχετη με τις συνθήκες του δυστυχήματος. Άλλο μια μετωπική στην εθνική υπάρχει ένα ολόκληρο σύστημα από τη «17 Νοέμβρη» κάποιος αστυνομικός σκούπισε τη μηχανή που είχαν χρησιμοποιήσει οι εγκληματίες για να τη βρει η Σκότλαντ Γιαρντ καθαρή και μη μας περάσουν για τίποτε Ρομά. Εσβησε όλα τα στοιχεία. Μπορεί να είναι αστικός μύθος, αλλά φοβάμαι πως δεν είναι.

Ο καιρός περνάει δίχως να κοιτάζει τη δική μας μελαγχολία, που λέει κι ο Σαββόπουλος. Δύο μήνες μετά τα Τέμπη γίνονται εκλογές.

Ο υπεύθυνος υπουργός για τα Τέμπη επανεντάσσεται στα ψηφοδέλτια της Ν.Δ. και εκλέγεται στην εκλογική του περιφέρεια, τις Σέρρες. Τον έκρινε ο λαός; Κολοκύθια. Και σκουπόξυλο να βάλεις στις Σέρρες και να το βαφτίσεις Καραμανλή θα το ψηφίσουν. Δεν αναρωτιέται η κυβέρνηση αν αυτό προκαλεί το αίσθημα του εκλογικού σώματος, το οποίο ξεπερνά την περιφέρεια των Σερρών; Προφανώς όχι.

Ένα το κρατούμενο. Δύο. Υποτίθεται ότι ο κ. Μητσοτάκης οργάνωσε το επιτελικό κράτος για να παρακάμψει και να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες του κατεστημένου κράτους και της δημόσιας διοίκησης. Τον βοήθησε στην κρίση στιγμή; Τον άφησε μόνο του να αντιμετωπίσει τις αδυναμίες που το ίδιο το λεγόμενο «επιτελικό κράτος» δημιούργησε. Κρύβονται στη σκιά του, για να υπερασπιστούν τη θέση τους. Πήραν το «μήνυμα» από τα χθεσινά συλλαλητήρια; Ας πούμε ότι πήραν. Πώς το μετέφρασαν στη δική τους γλώσσα; Κατά την ταπεινή μου γνώμη, το μήνυμα ήταν καθαρό: «Κάντε κάτι τώρα». Κάντε κάτι με αυτό το διεφθαρμένο, αποστεωμένο κράτος, το οποίο όχι μόνο μας ταλαιπώρει και μας βασανίζει, αλλά μπο-

ρεί και να σκοτώσει. Δεν έχω αντίρρηση. Το γκεχίριμα δεν είναι απλό. Κάποιοι απ' όσους διαδήλωναν προχθές για την ανάταξη του ημιθανούς κράτους είναι έτοιμοι να σταθούν απέναντι σε οποιαδήποτε μεταρρύθμισή του. Αν, ας πούμε, η κυβέρνηση αποφάσιζε την αναστολή λειτουργίας του ΟΣΕ με στόχο την εξυγίανσή του, φαντασθείτε τι είχε να γίνει. Εδώ γίνεται χαμός για την αξιολόγηση των υπαλλήλων του.

Αδιέξοδο; Ναι, η ελληνική κοινωνία βρίσκεται μπροστά σε ένα ακόμη αδιέξοδο. Θέλουμε να αλλάξουμε το κράτος; Όμως, αν αυτές οι αλλαγές μάς επηρεάζουν ανακρούμεν πρῶμαν. Χωρίς όλ' αυτά να σημαίνουν ότι αγνοώ το πένθος των συγγενών που δεν μπόρεσαν καν να συλλέξουν τα οστά των νεκρών παιδιών τους. Το θέμα όμως είναι τι γίνεται μ' εμάς τους ζωντανούς. Ποια Ελλάδα θέλουμε και πώς θα τη φτιάξουμε αυτήν την Ελλάδα; Έχουμε το θάρρος να αναλάβουμε την ευθύνη του «Κάντε κάτι τώρα»; Κι ας μας αφορά προσωπικά. Από την απλή καθημερινότητα, όπου ο καθένας παρκάρει στη διάβαση των αναπήρων, ως τον διορισμό του εξαδέλφου τάδε ως σταθμάρχη στη Λάρισα.

ΣΚΙΤΣΟ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

Ο οπαδός του τραμπισμού στην Ελλάδα

Της **ΛΑΜΠΡΙΝΗΣ ΡΟΡΗ**

Η έναρξη της δεύτερης θητείας του Ντόναλντ Τραμπ σημα- τοδοτείται από μια ριζική αναθεώρηση των διεθνών σχέσεων και της εσωτερικής αμερικανικής πολιτικής ζωής. Αν και η διάρθρωση του νέου κόσμου που αναδύεται δεν έχει ακόμη οριστικοποιηθεί, είναι πλέον σαφές ότι η νέα αμερικανική κυβέρνηση ανατρέπει τη μεταπολεμική διεθνή αρχιτεκτονική, θέτοντας υπό αμφισβήτηση τα θεμέλιά της –όπως η συμμαχία των ΗΠΑ με την Ευρώπη, ο σεβασμός στην κυριαρχία των κρατών με απευθείας παρεμβάσεις υπέρ ακροδεξιών δυνάμεων–, ενώ οι εσωτερικές πολιτικές επιλογές έναντι των μέσων ενημέρωσης, των μειονοτήτων, των δημοσίων υπαλλήλων κ.ο.κ. παραπέμπουν σε προσπάθεια αλλαγής καθεστώτος.

Ανεξαρτήτως του εάν και τι θα πετύχει ο νέος Αμερικανός πρόεδρος, η δυναμική του τραμπισμού παράγει ένα νέο υπόδειγμα πολιτικής ηγεσίας που χαρακτηρίζεται από το δικαίωμα του ισχυρού στην εσωτερική και στην εξωτερική πολιτική, τη δημιουργία τετελεσμένων στις διεθνείς συγκρούσεις και διαμάχες με διαστρέβλωση της αλήθειας προς όφελος των αμερικανικών οικονομικών και γεωπολιτικών συμφερόντων, τον αυταρχισμό, μέ-

χρι και τη खुδαία απαξίωση όσων δεν συντάσσονται. Στον βωμό της εγκαθίδρυσης μιας νέας παγκόσμιας αμερικανικής εξουσίας, όλα θυσιάζονται.

Παρά την εναντίωση στα ευρωπαϊκά συμφέροντα και την απόσυρση της Αμερικής ως εγγυήτριας δύναμης της ειρήνης και της ασφάλειας στην περιοχή, αλλά και τις δυσμενείς οικονομικές επιπτώσεις που θα έχει ο δασμολογικός πόλεμος στις αμερικανικές εισαγωγές ευρωπαϊκών προϊόντων, η διάχυση του τραμπικού δόγματος βρίσκει οπαδούς και στην Ευρώπη και στην Ελλάδα, με την πιθανότητα ενός ακροδεξιού ντόμινο να αυξάνεται.

Την εκλογή Τραμπ βλέπει ως ευκαιρία το 29% των πολιτών (Metron Analysis, 23.2.2025), με θετική συναίσθημα (αθροιστικά ικανοποίηση, αισιοδοξία, περιέργεια/ενδιαφέρον) το 35% (Pulse, 26.2.2025). Τι είναι αυτό που έλκει οπαδούς υπέρ του Τραμπ και ποιο είναι το προφίλ του τραμπισμού στη χώρα μας;

Με όρους πολιτικούς, οι οπαδοί του Τραμπ υποστηρίζουν το ισχυρό και προστατευτικό έθνος, εναντιώνονται στην ευρωπαϊκή ενοποίηση, απεχθάνονται τους μετανάστες. Στον απόηχο των εξαγγελιών του Αμερικανού προέδρου ενάντια στην

Ευρώπη, λιγότερη Ευρωπαϊκή Ένωση ζητάει το 21% – ποσοστό που αυξάνεται μεταξύ ανδρών νεότερων ηλικιών, ενώ η νέα στάση των ΗΠΑ στα διεθνή ζητήματα προκαλεί αισιοδοξία στο 19% και ειδικά για τη χώρα μας στο 13% (Pulse, 26.2.2025), με το τελευταίο αυτό ποσοστό να παραπέμπει αριθμητικά ίσως στον σκληρό πυρήνα των οπαδών του Τραμπ.

Με όρους ιδεολογικοπολιτικούς, όσοι βλέπουν τη νέα τραμπική προέδρiα ως ευκαιρία αυτοπροσδιορίζονται ως δεξιοί (55%), ενώ μεταξύ όσων δεν δηλώνουν πολιτική ταυτότητα ο τραμπισμός είναι επίσης υψηλός (39%) (Metron Analysis, 23.2.2025), γεγονός που μπορεί να αποτυπώνει την προσδοκία πολιτών που έχουν στρέψει την πλάτη τους στο πολιτικό σύστημα, είναι κυνικοί, απέχουν ή τηρούν στάση αναμονής από το τραμπικό πολιτικό παράδειγμα. Το γεγονός ότι στους ψηφοφόρους της Ελληνικής Λύσης το 69% βλέπει τον Τραμπ ως ευκαιρία μάς ενημερώνει όχι μόνο για την αποδοχή του τραμπισμού από τον ακροδεξιό χώρο, αλλά και για την ευκαιρία που διαβλέπουν οι ψηφοφόροι του για την άνοδο των τραμπικών ιδεών και πολιτικών στη χώρα μας.

Κοινωνικοδημογραφικά, οι Ελ-

λινες οπαδοί του Τραμπ είναι ως επί το πλείστον άνδρες νεότερων ηλικιών (17-44 ετών), που ανήκουν στις ακραίες εισοδηματικές κατηγορίες –οι αυτοπροσδιοριζόμενοι ως άνετς ή πολύ άνετς οικονομικής κατάστασης, αλλά και ως δύσκολη ή πολύ δύσκολη οικονομικής κατάστασης–, ενώ αντίθετα μειώνονται μεταξύ όσων αυτοτοποθετούνται στη μεσαία τάξη (Pulse, 26.2.2025).

Ο θαυμασμός στον ισχυρό ηγέτη, η νοσταλγία για ένα εξιδανικευμένο status quo ante –ατομικό και εθνικό– καθώς και η φαντασίωση της άκοπτης επαναφοράς μιας δήθεν χαμένων αιώνων, η ματαιόσυρτα και ο εσωτερικευμένος ή έκδηλος θυμός, η ραγδαία ανατροπή των συσχετισμών –ψυχικά βιώνεται ως μοίρα, ριζικό, πετρωμένο– που μπορεί να προκύψει μέσα από αφηνιδιαστικές κινήσεις, είναι στοιχεία του ψυχικού υποβάθρου των οπαδών του Τραμπ: πολιτών που δυσκολεύονται να μεταβολίσουν τις παγκόσμιες προκλήσεις, βιώνουν ενετεινόμενη απειλή και διαρκές άγχος από τις σύγχρονες οικονομικές, τεχνολογικές και πολιτισμικές αλλαγές.

Η κ. Λαμπρινή Ρόρη είναι επίκουρη καθηγήτρια Πολιτικής Ανάλυσης στο ΕΚΠΑ.

Η αβεβαιότητα που φέρνει ο Τραμπ

Του **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Σε ένα μήνα διακυβέρνησης ο Ντόναλντ Τραμπ έχει ουσιαστικά υποσκάψει δεκαετίες δεδομένων στην διεθνή έννομη τάξη. Στο Ουκρανικό, στα τρία χρόνια της ρωσικής εισβολής στη χώρα, ο Αμερικανός πρόεδρος έχει αποκαλέσει τον εκλεγμένο πρόεδρο της χώρας «δικτάτορα που δεν κάνει εκλογές», αναπαράγοντας σε πλήρη ισχύ τα αφηγήματα ετών της ρωσικής παραπληροφόρησης, έχει κάνει... λάθος στον λογαριασμό των χρημάτων (είναι ενδιαφέρον πώς το αναπαράγουν ως δεδομένο τα κυπριακά ΜΜΕ, ενώ οι ακριβείς αριθμοί υπάρχουν σε ανοικτές πηγές) που απέστειλαν οι ΗΠΑ στο Κίεβο υπό τη μορφή στρατιωτικής και πολιτικής βοήθειας και έχει ουσιαστικά αποκλείσει την Ευρώπη από την ειρηνευτική διαδικασία.

Παράλληλα οι ΗΠΑ, για πρώτη φορά στο επίπεδο του Σ.Α. του ΟΗΕ, με αφορμή ξανά την Ουκρανία, στέκονται στο ίδιο μήκος κύματος με τη Βόρεια Κορέα, τη Ρωσία και το Ιράν στην υιοθέτηση ψηφίσματος, αμφισβητώντας δεκαετίες προσεγγίσεων για τη διεθνή ασφάλεια και τη λειτουργία του διεθνούς συστήματος, όπως το γνώρισαμε μεταπολεμικά. Και δεν είναι τόσο ο Κόλπος του Μεξικού και η Γροιλανδία που ανησυχούν, το διεθνές σύστημα, αλλά ο κυνισμός της διακυβέρνησης Τραμπ με στενούς συμβούλους του να ζητούν την εξαίρεση του Καναδά από τη συμφωνία 5Eyes, τη βάση της συστράτευσης, ξανά μεταπολεμικά σε επίπεδο πληροφοριών των χωρών του αγγλοσαξονικού κόσμου.

Την ίδια στιγμή που τύποι σαν τον Έλντ Μασκ μετατρέπουν τη δημόσια σφαίρα σε ένα απέραντο πεδίο παραπληροφόρησης και εκφοτισμού, με τα απόνερα αυτής της δυναμικής να αγγίζουν, στην Ευρώπη, τα δύο άκρα.

Ο Ντόναλντ Τραμπ φέρνει μια περίοδο αβεβαιότητας διεθνώς. Όχι μόνο γιατί είναι κυνικός, επιρρεπής σε ένα πλέγμα συντηρητισμού μεταμοντέρνας φύσης και ανορθολογιστής, αλλά και γιατί η δεύτερη θητεία του, πλέον, μέσα σε ένα διάστημα μόλις ενός μήνα δείχνει να μη μοιάζει με την πρώτη αλλά και να έχει την άγνοια κινδύνου ως προς τη μη προσωπική μιας επόμενης θητείας. Κι απέναντι στα πολλά και δύσκολα ανοικτά μέτωπα διεθνώς, από την Ουκρανία έως τη Γάζα, η ξεδιπλώση της αμερικανικής εξωτερικής πολιτικής δημιουργεί ανασφάλεια.

Από την άλλη, υπάρχει (ή αναζητείται ως προς την αποτελεσματικότητά της) μια ευρωπαϊκή απάντηση σε αυτό το γεωπολιτικό χάος που δύναται να φέρει ο Τραμπ και αναμένεται να ξεδιπλωθεί σε πλήρη ισχύ προκειμένου να δούμε πού οδεύει τουλάχιστον μέχρι τις ενδιάμεσες εκλογές στις ΗΠΑ του Νοεμβρίου του 2026. Ακριβώς αυτός ο ορίζοντας, εξάλλου, θα καθορίσει και το μέγεθος της ζημιάς αλλά και αν υφίσταται εναλλακτική στην άλλη πλευρά του Ατλαντικού.

Για την Ευρώπη και δη για την Ε.Ε. τα πράγματα είναι ξεκάθαρα. Θυμίζουν την περίοδο 1936-1942, μια περίοδος που ξεκίνησε με τον Ισπανικό Εμφύλιο, την κατάληψη σχεδόν ολόκληρης της Ευρώπης μετά το 1939 και που καθορίστηκε από την είσοδο, το 1942, των ΗΠΑ στον Β΄ Π.Π. Η Ευρώπη απέναντι σε αυτή την αβεβαιότητα έχει δύο απαντήσεις: Ή να περιμένει μέχρι το πέρας της θητείας Τραμπ, που δεν εγγυάται τη μετάβαση στην αμερικανική προεδρία σε έναν πιο ορθολογιστή δρώντα, ή να δράσει όπως έδρασαν ηγέτες σαν τον Τσόρτσιλ και τον στρατηγό ντε Γκολ. Ο πρώτος δήλωσε πως θα πολεμήσει στα βουνά, τα ποτάμια και τους δρόμους της χώρας του και ο δεύτερος ορκίστηκε να ξανασηκώσει τη σημαία της χώρας του στον Άγιο Στέφανο του Στρασβούργου.

Η πρώτη στάση θα βάλει το διεθνές σύστημα σε μεγαλύτερους μπελάδες σε βάθος δεκαετιών. Η δεύτερη στάση αποτελεί μια θαυμασία ευκαιρία για την Ε.Ε. να επαναδιαδικάσει τον ρόλο της και τη θέση της σε αυτό για τα χρόνια που έρχονται. Τόσο απλά.

ioannoug@kathimerini.com.cy
Twitter: @JohnPikpas

Σύριοι αστυνομικοί ασφαλίζουν την περιοχή, καθώς καίνε ναρκωτικά χάπια Captagon στη Δαμασκό. Οι νέες αρχές της Συρίας έκαψαν εκατοντάδες τόνους Captagon καθώς και σακούλες κασιό, στα κεντρικά γραφεία της Τέταρτης Μεραρχίας στη Δαμασκό.

Ταυτότητες και πυλώνες

Του **ΛΑΡΚΟΥ ΛΑΡΚΟΥ**

Χαιρετισμός της υπουργού Παιδείας Αθηνάς Μιχαηλίδου στο συνέδριο «Ελληνικότητα της Κύπρου διὰ μέσου των αιώνων», που οργάνωσαν στη Λευκωσία ο Κυπριακός Οργανισμός Αθλητισμού (ΚΟΑ) και η «Κυπριακή Ένωση Συμμετασχόντων σε Ολυμπιακούς Αγώνες» στις 21 Φεβρουαρίου.

Α. Μιχαηλίδου: «Η ιστορία, η γλώσσα, η θρησκεία και ο αθλητισμός αποτελούν τους τρεις βασικούς πυλώνες στους οποίους εδράζεται η ελληνικότητα της Κύπρου».

Η απορία. Πριν από την άφιξη των Αρκάδων, μήπως το νησί ήταν ακατοίκητο; Όχι ασφαλώς, μια επίσκεψη λ.χ. στο Αρχαιολογικό Μουσείο της πρωτεύουσας μάς δείχνει τα στοιχεία στις αίθουσές του. Άρα, Ασσύριοι, Φοίνικες, Αιγύπτιοι.

«Πυλώνας 1»: Ο κόσμος τότε: χωρίς κρατικά σύνορα, αποικισμό, κυριαρχία με μόνη βάση την ισχύ, απώθηση των προηγούμενων, πόλεις-κράτη, άλλα «φιλοπερσικά», άλλα «φιλοαθηναϊκά» βασιλεία. Έτσι και η επέκταση των Αρκάδων στο νησί, κυριάρχησαν σε κύρια κέντρα του κυπριακού χώρου.

«Πυλώνας 2»: Η εξέγηση των φαινομένων, η κατανόηση του πώς ο κόσμος δρούσε στα τότε χρόνια είναι απολύτως αναγκαία για να βάσουμε τους «κανόνες» της γνώσης σε χρόνο και τόπο.

Α. Μιχαηλίδου: «Η ελληνική γλώσσα, ως ο πρώτος και θεμελιώδης πυλώνας της ελληνικότητας της Κύπρου, απο-

τελεί αδιάσπαστη γέφυρα μεταξύ του παρελθόντος και του παρόντος μας».

Οι Αρκάδες έφεραν μαζί τους, τη μία από τις τέσσερις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους, οι επιστήμονες την ονόμασαν αργότερα «Αρκαδοκυπριακή». Οι Χαλκιδείς πήραν από τους Φοίνικες το αλφάβητό τους, έκτισαν έτσι το ελληνικό. Να τι θα μπορούσε να πει η υπουργός.

Δείτε το θαύμα της εξέλιξης των πολιτισμών, δείτε πώς οι Έλληνες πήραν το αλφάβητό τους από τους Φοίνικες, το εξέλιξαν, το έκαναν κτήμα τους γιατί το σύμβολο «βήτα» (βώδι) ήταν πραγματικό «βώδι» και στους δύο λαούς!

Δείτε πώς ο Φοίνικας-Κύπριος, Ζήνωνας ο Κιτιέας, έλαμψε στα ελληνικά

και παγκόσμια γράμματα, γιατί οι κανόνες των Αθηναίων δεν προέβλεπαν αποκλεισμούς στους παράξενους ταξιδιώτες.

Δείτε, οι λαοί δίνουν, παίρνουν, κρατούν ό,τι ταιριάζει στην παράδοσή τους, μετέχουν ως δρώντες στην εξέλιξη τόσο του εθνικού, όσο και του οικουμενικού πολιτισμού!

Δείτε, δεν υπάρχει «περιούσιος λαός», δείτε το θαύμα της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στους πολιτισμούς, είτε αυτοί χάθηκαν στην πορεία, είτε συνεχίζουν την εξέλιξή τους! Κανένας λαός δεν έκανε «τριπλούν» μόνος του, έδινε, έπαιρνε, εξελισσόταν, αν δεν εξελισσόταν εξαφανιζόταν!

Οι Αρκάδες έφεραν μαζί τους, τη μία από τις τέσσερις αρχαίες ελληνικές διαλέκτους, οι επιστήμονες την ονόμασαν αργότερα «Αρκαδοκυπριακή».

Δείτε, στο νησί μας, δεν ζουν μόνο Ε/κ, «διά μέσου των αιώνων», ζούμε μαζί με άλλους Κύπριους, έτσι έχουμε μια, μεγαλύτερη παρά από Κυπρίου!

Α. Μιχαηλίδου: «Η ελληνική γλώσσα δεν είναι απλώς ένα εργαλείο επικοινωνίας, αλλά φορέας πολιτισμού, γνώσης και αξιών, που ενώνει γενιές και ενισχύει την ταυτότητά μας».

Σημαντική επισήμανση. Για ποια ταυτότητα όμως; Να τι θα μπορούσε να πει η υπουργός:

Πέρα από τη δημοτική ελληνική, τουρκική, αρμενική, μαρωνίτικη, αραβική, δείτε αυτό το μέγα έργο της κυπριακής διαλέκτου, που «συνδέει» τις πολλές κυπριακές μας ταυτότητες, την ε/κ ταυτότητα που την «οργάνωσε», την τ/κ που την «εμπλούτισε», τη μαρωνίτικη που την «αγκάλιασε», την αρμένικη που την «αξιοποίησε» και την ταυτότητα των Λατίνων που την «τραγουδούσε»!

Δείτε πως, μιλώντας για «ταυτότητα», έχουμε ανάγκη την ανάπτυξη της κουλτούρας της ανοικτής κοινωνίας, αυτής που με τη θέλησή της εντάχθηκε το 2004 σε μια μεγαλύτερη, πολυεθνική οντότητα.

Δείτε πώς η χώρα μας χρειάζεται να δει το νέο περιβάλλον, χωρίς την ατέρμονη επανάληψη γνώσεων που έχουν ξεπεραστεί. Η επιστημονική γνώση, οι κατακτήσεις της παγκόσμιας κοινότητας, η έρευνα, η καινοτομία, είναι οι κρίσιμοι παράγοντες για να έχουμε σήμερα μια παιδεία με ανοιχτούς ορίζοντες!

www.larkoslarkou.org.cy

Αγγλική Σχολή, Κυπρίων

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΚΑΚΟΥΡΗ**

Τα παιδιά και οι έφηβοι, σε πολλά μέρη του κόσμου, και στην Κύπρο, αντιμετωπίζουν πραγματικά προβλήματα. Βόμβες στην Ουκρανία, βόμβες και φτώχεια στη Γάζα, πυροβολισμοί στα σχολεία στις ΗΠΑ, φυσικές καταστροφές στα φωχότερα μέρη του κόσμου, θάνατος μιας ολόκληρης οικογένειας από πυρκαγιά στην Κύπρο.

Είναι κάπως περίεργο μια ολόκληρη χώρα, σε αυτόν τον κόσμο, να αναλύει εξονυχιστικά αν σε ένα ακριβό ιδιωτικό (βλέπε ημικρατικό) σχολείο, τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου φέρονται να πιέζουν τον διευθυντή να δεχθεί μαθητή/μαθήτρια που δεν πέρασε τις εισαγωγικές εξετάσεις. Οδηγώντας σε παραίτησεις, χαρτοπόλεμο επιπολών σε άριστα νομικά, και μέχρι κοτζάμ Πρόεδρο και υπουργούς να το βάζουν στην ατζέντα Υπουργικού Συμβού-

λίου. Μαζί, υποθέτω, με το ερώτημα πώς στον διάβολο μια χώρα της Ε.Ε. με συνεχή πλιοφάνεια και φωτοβολταϊκά παντού ακόμα καίει μαζούτ και κάνει προγραμματισμένες διακοπές ρεύματος (για να διερωτώνται οι πλούσιοι Λιβανέζοι που κατέφυγαν στην Κύπρο γιατί ξεσηπτώθηκαν – οι μη πλούσιοι Λιβανέζοι συνήθως δεν επιτρέπεται να έρθουν ή δεν έχουν χρόνο να διερωτηθούν).

Το όλο θέμα ενδιαφέρει την κοινή γνώμη γιατί σε αντίθεση με άλλα ιδιωτικά σχολεία, το English School ή Αγγλική Σχολή (ή ινγκλίζκλου για τους απόφοιτους –καλή ώρα– λαϊκότερης καταγωγής), δεν είναι μόνο ένα σχολείο. Συγκεντρώνει, συνοψίζει και αντανακλά το φαντασιακό σύμπαν της τάξης που άρχει, το Κυπριακό Όνειρο, και τις κυπριακές νευρώσεις. Στο διαδίκτυο αυτές τις ημέρες είδα σοκαρισμένα σχόλια που θρηνούν το πλήγμα στην αξιοκρατία που θεωρούμε πως επικρατεί στην Αγγλική

Για πολλούς η Αγγλική Σχολή (και άλλα ιδιωτικά) συμβολίζουν την υπόσχεση πως αν έχεις τα εφόδια και δουλέψεις, μπορείς να πετύχεις και να επηρεάσεις την κοινωνία.

Σχολή, αποδίδοντας σε αυτό το σκάνδαλο κυπριακά χαρακτηριστικά (σε αντίθεση υποθέτει κανείς με τα πιο πολιτισμένα αγγλικά χαρακτηριστικά). Και θυμήθηκα δημοσιεύματα από άλλες δεκαετίες που ήθελαν τη σχολή να είναι μέχρι και ένα μικρό Έτοπ για την Κύπρο. Όμως, αν και η αξιοπιστία της σχολής βασίζεται στην αξιοκρατική πρακτική της εισόδου βάσει μετρήσιμων εξετάσεων, αυτό δεν σημαίνει πως είχε ποτέ

ανοσία από τις παθογένειες της Κύπρου στην οποία δημιουργήθηκε. Τα δασκτρα, τα οποία επέτρεπαν την πρόσβαση τουλάχιστον στη μεσαία τάξη, είναι ένα εμπόδιο, αλλά το άλλο είναι οι συστημικοί παράγοντες: οι πολιτικές κλίκες, τα ακριβοπληρωμένα ιδιαίτερα για να διασφαλιστεί η επιτυχία των βλασταριών που δεν μπορούσαν να μείνουν εκτός, το γαμπρονυφοπάζαρο για την επόμενη γενιά.

Παρ' όλα αυτά, σε ένα σχολείο με μαθητές από δύο διαφορετικούς κόσμους (τα παιδιά «του τάδε» και οι άλλοι), οι εισαγωγικές εξετάσεις εκπροσωπούσαν μια σύμβαση μεταξύ της άρχουσας και της μεσαίας τάξης (και όσων «φτωχότερων» δούλευαν σκληρά): ότι σε ένα κράτος ολιγαρχικό, υπήρχαν ευκαιρίες και για τους υπόλοιπους. Για πολλούς η Αγγλική Σχολή (και άλλα ιδιωτικά) συμβολίζουν την υπόσχεση πως αν έχεις τα εφόδια και δουλέψεις, μπο-

ρείς να πετύχεις και να επηρεάσεις την κοινωνία. Όποια και όποιος και αν είσαι, είτε οι παππούδες σου ήταν οι πρώτοι τοκογλύφοι ή οι πρώτοι τραπεζίτες, είτε βοηθούσαν Εγγλέζους να εκμεταλλευτούν μαύρους στην Αφρική, είτε δούλευαν τα χωράφια ή έζησαν σε προσφυγικούς καταυλισμούς. Και όπου (θεωρητικά) απελευθερώνεσαι από την παραπαιδεία των ιδιαίτερων, και αποκτάς μια πιο ανοιχτή ματιά των πραγμάτων και της ιστορίας. Για αρκετούς άλλους, η Αγγλική Σχολή είναι ο χώρος όπου η τάξη που άρχει αναπαράγει και αναπαράγεται, φέουδο όσων βρήκαν λεφτά έτοιμα ή πλούτισαν, φέουδο που διαμοιράζεται μεταξύ των πιστών των πολιτικών κομμάτων. Και, προς Θεού, παρά το όνομά της, παραμένει ελληνική, με τους Τουρκοκύπριους μαθητές να εισάγονται πλέον μόνο ως υποχρέωση, και με μηδενική ουσιαστική προσπάθεια από το κράτος για πραγ-

ματική ένταξή τους. Είναι όμως και ήταν πάντα μια έκφραση της σύγχρονης κυπριακής κουλτούρας, όπως καθορίστηκε από τους Ελληνοκύπριους αστούς, όταν με μεγάλη λύπη άφηναν εκτός τους Τουρκοκύπριους ομολόγους τους (και υπήρχαν: ο πατέρας του Ερσίν Τατάρ ήταν ο πρώτος γενικός ελεγκτής της Κυπριακής Δημοκρατίας). Άλλωστε, η επανένταξη των Τ/κ μαθητών ήταν το άλλο μέγαλο «σκάνδαλο» του σχολείου τον 21ο αιώνα, ξυπνώντας πατριωτικούς οίστρους. Γι' αυτό λοιπόν παρακολουθούμε με απέχθεια και κουτοσηπολιστική διάθεση όσα συμβαίνουν σε μια σχολή ντόπιων που προσπαθούν να ξεφύγουν από την ντροπή του να αποτελούν υποκείμενο της αποικιοκρατίας, υιοθετώντας το όνομα του αποικιοκράτη. Αλλά παραμένοντας πάντα, με τα καλά και τα κακά της ταυτότητάς μας, Κύπριοι.

ykakouris@gmail.com

Η διάκριση στη νηστεία

Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΚΑΠΑΡΗ**

Κάποτε ένας σπουδαίος θεολόγος έκανε μια ομιλία σε ένα μεγάλο χωριό και μια γριούλα ήλθε για να τον κεράσει ένα γλύκισμα. Η μέρα προέβλεπε αυστηρή νηστεία, δηλαδή χωρίς λάδι. Το γλυκό έχει μόνο λάδι και όχι γάλα και αβγά, ανέφερε με καμάρι η καλή γριούλα. Ο καλός θεολόγος το πήρε χωρίς δεύτερη σκέψη και το έφαγε, παينةύοντας τις ικανότητές της. Το πρόσωπο της καλής γριούλας έλαμψε και η χαρά πλημμύρησε τον χώρο.

Οι σπουδαιότεροι άγιοι πνευματικοί πατέρες της Κύπρου, είτε άγαμοι ηγούμενοι, είτε έγγαμοι παπάδες, είχαν και έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό. Ήταν και είναι απόλυτα «χαλαροί», δηλαδή αντιμετωπίζουν τους πιστούς χωρίς «κανόνες» και χωρίς διαταγές. Με τη δύναμη της αγιότητας του βίου τους, με τις προσευχές τους και με το φιλότιμο, άλλαζαν και αλλάζουν τους πιστούς, προσφέροντας χαρά και ειρήνη ψυχής. Τόσο απλά γίνεται η καλή αλλοίωση των ανθρώπων.

Στο Άγιο Όρος μόλις ένας προσκυνητής φθάσει σε μια μονή ή σε μια σκήτη, το πρώτο το οποίο τον φιλεύουν, είναι ρακί και λουκούμι, ακόμη και τη Μεγάλη Εβδομάδα. Ο λόγος είναι απλός, αφού μέχρι και πριν από μερικά χρόνια δεν υπήρχαν αυτοκίνητα και η μετάβαση από το ένα μοναστήρι στο άλλο απαιτούσε μεγάλο κόπο, αφού τα μονοπάτια ήταν δύσβατα και «ατέλειωτα» σε απόσταση. Η ρακί και το λουκούμι ήταν το πιο τονωτικό ρόφημα. Σήμερα που η μετάβαση στα μοναστήρια γίνεται συνήθως με αυτοκίνητα, η ρακί και το λουκούμι έχασαν σε μεγάλο βαθμό τη λειτουργική τους αξία.

Για δεκαετίες υπήρχε ο άτυπος κανόνας ότι πρέπει οι πιστοί, αλλά όχι οι κληρικοί, να νηστεύουν πριν κοινωνήσουν, κάτι το οποίο δεν αναφέρεται σε κανέναν κανόνα Οικουμενικής Συνόδου. Αντιθέτως, υπάρχουν αυστηροί κανόνες σε όσους δεν κοινωνούν κατά τη θεία λειτουργία. Και όμως αυτή η πρακτική επικράτησε για δεκαετίες, οδηγώντας τους πιστούς να κοινωνούν δύο ή τρεις φορές τον χρόνο. Χριστούγεννα, Πάσχα και Δεκαπενταύγουστο. Ο λόγος ήταν μάλλον απλός, αφού οι φτωχοί άνθρωποι έτρωγαν κρέας, δύο-τρεις φορές τον χρόνο και έτσι συνδυάζαν την κατάλυση κρέατος με την Κοινωνία του Σώματος και του Αίματος του Χριστού.

Οι μεγάλοι πατέρες της Εκκλησίας, οι οποίοι θεσμοθέτησαν τη νηστεία ήταν πανεπιστήμονες, δηλαδή κατείχαν όλες τις γνώσεις της

εποχής τους, μεταξύ αυτών και την ιατρική. Δεδομένου ότι το σώμα είναι κατοικητήριο της ψυχής, θέσπισαν κανόνες για την υγεία του σώματος, οι οποίοι συμβάλλουν και στην υγεία της ψυχής. Η πλειονότητα των κανόνων αποτελεί αντιγραφή πρακτικών τις οποίες ενάρμοζε ο Ιπποκράτης και οι άλλοι γιατροί της εποχής, ακόμη και στα περίφημα Ασκληπεία, τα σανατόρια της εποχής, τα οποία ήταν χώροι μυστικιστικών θεραπειών της ψυχής και του σώματος, γι' αυτό και είχαν και πολλά μυστικά, ίσως άγνωστα μέχρι σήμερα.

Κλασική πρακτική στα Ασκληπεία ήταν η αποχή από φαγητό και νερό για τρεις μέρες, κάτι το οποίο εφαρμόζεται σήμερα, κυρίως στα μοναστήρια, με τα «τριμέρια» δηλαδή αποχή από φαγητό και νερό, στην αρχή και το τέλος της νηστείας της Τεσσαρακοστής. Ακόμη, η αποχή από τα ζωικά φαγητά συνέβαλε στην αποτοξίνωση του οργανισμού, κάτι το οποίο εφαρμόζεται σήμερα στις θεομοθετημένες νηστείες της Εκκλησίας.

Ο βασικός στόχος της νηστείας είναι να ηρηνεύσει την ψυχή, να κατευνάσει τα σωματικά πάθη και να διευκολύνει την προσευχή, δηλαδή την επικοινωνία με τον Θεό. Όταν το στομάχι είναι άδειο, πολύ πιο εύκολα μειώνονται και οι «ορέξεις» για αμαρτίες και πολύ πιο εύκολο ο άνθρωπος μπορεί να προσευχηθεί χωρίς την ταραχή των λογισμών. Δεν είναι τυχαίο το γεγονός ότι συνεχώς στις ακολουθίες οι παπάδες ψάλλουν το «ειρήνη πάσι», δηλαδή να ηρηνεύσει η ψυχή των ανθρώπων, ίσως η σπουδαιότερη ευχή για τα «πουλάρια» της ψυχής, δηλαδή τους λογισμούς.

Οι πατέρες της Εκκλησίας δέιξαν το μέτρο και στη νηστεία, λέγοντας ότι πρέπει να είμαστε «παθηκτόνοι και όχι σωματοκτόνοι». Οι άγιοι παππούδες της Λύσης, ο Παναγής, ο Βασίλης και η Τρυφωνού, νήστευαν με τον μοναστηριακό τρόπο, χωρίς ποτέ όμως να καταπονούν τον εαυτό τους. Στο μέτρο των φυσικών τους δυνάμεων. Ο Παναγής δεν έτρωγε κρέας, ενώ ο Βασίλης, ο οποίος ήταν φιλόσθενος, έτρωγε αλλά με μέτρο, όπως βεβαίως και η Τρυφωνού.

Η διάκριση είναι ύψιστη αρετή, ακόμη και στη νηστεία. Η Μεγάλη Τεσσαρακοστή ξεκίνησε, το στάδιο των αρετών άνοιξε και η προσδοκία όλων είναι η βίωση της χαράς της Αναστάσεως, όπου θα ακούσουμε τον φοβερό λόγο του Αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, «νηστεύσαντες και μη νηστεύσαντες, ευφράνθητε σήμεραν...» γιατί ο θάνατος έχει θανατωθεί και ο Χριστός Ανέστη.

kaparispan@yahoo.gr

Νικητές και χαμένοι στη Γερμανία

Του **ΜΙΧΑΗΛ ΚΟΥΜΙΔΗΣ**

Οταν στις 29 Ιανουαρίου 2025 ο πρόεδρος της Χριστιανο-δημοκρατικής Ένωσης (CDU) και υποψήφιος καγκελάριος, Φρίντριχ Μερτς, προωθούσε στο γερμανικό κοινοβούλιο ψήφισμα για πιο αυστηρές διαδικασίες στη μεταναστευτική πολιτική, γνωρίζοντας ότι το ψήφισμα θα περνούσε μόνο με την υποστήριξη του ακροδεξιού κόμματος Εναλλακτική για τη Γερμανία (AfD), πολλοί ήταν εκείνοι που μιλούσαν για τεράστιο λάθος εκ μέρους του, λίγες μόνο βδομάδες πριν από τις εκλογές για ανάδειξη νέας Βουλής. Το ψήφισμα πέρασε με τη στήριξη του AfD, παρά την έντονη αντίδραση των υπολοίπων κομμάτων. Ήταν η πρώτη φορά μεταπολεμικά που κόμμα του λεγόμενου Δημοκρατικού Κέντρου συνεργάστηκε, έστω σιωπηρά, με ένα ακροδεξιό, ξενοφοβικό κόμμα, σπάζοντας μια παράδοση δεκαετιών.

Τα αποτελέσματα των εκλογών της 23ης Φεβρουαρίου 2025 δείχνουν ότι η κίνηση του Φ. Μερτς με το ψήφισμα, είχε αρνητικό αντίκτυπο στο κόμμα του. Με 28,5% το CDU/CSU είναι μεν ο καθαρός νικητής των εκλογών, αλλά κάτω από τις προσδοκίες του, ενώ το αποτέλεσμα είναι το δεύτερο χειρότερο στην ιστορία του.

Ο εν δυνάμει νέος καγκελάριος της Γερμανίας γνωρίζει ότι ακόμα και στο μεταναστευτικό δεν θα είναι σε θέση να περάσει όλες τις θέσεις του, αφού θα πρέπει να σχηματίσει κυβέρνηση συνασπισμού. Με μόνο πέντε κόμματα στη Βουλή (CDU/CSU, SPD, AfD, Πράσινοι και Αριστερά) και με δεδομένο τον αποκλεισμό συνεργασίας με το AfD αλλά και την Αριστερά, ο

Μερτς θα πρέπει να διαπραγματευτεί τουλάχιστον με τους Σοσιαλδημοκράτες (SPD), με τους οποίους θα είχε μια σχετικά ισχυρή πλειοψηφία δεκατριών εδρών. Με τους Πράσινους μια συνεργασία είναι αδύνατη, όχι μόνο αριθμητικά, αλλά και λόγω των έντονων αντιδράσεων του αδελφού κόμματος της Χριστιανοκοινωνικής Ένωσης (CSU) στη Βαυαρία.

Η προεκλογική εκστρατεία ήταν πλέον σύντομη στην ιστορία της Ομοσπονδιακής Γερμανίας, μετά την κατάρρευση του Συνασπισμού του SPD, FDP και των Πρασίνων και την προκήρυξη εκλογών μόλις τον περασμένο Δεκέμβριο. Πέραν του πολέμου στην Ουκρανία και των σχέσεων με τις ΗΠΑ του Ντόναλντ Τραμπ, το μεταναστευτικό, η εσωτερική ασφάλεια και η οικονομία ήταν τα θέματα που κυριάρχησαν κατά την προεκλογική περίοδο, υπό το φως δύο, κυρίως, δεδομένων: Της τρομοκρατικές επιθέσεις σε διάφορες πόλεις της χώρας, με νεκρούς και τραυματίες, και το γεγονός ότι η Γερμανία αποτελεί οικονομικά τα τελευταία χρόνια τον «ασθενή της Ευρώπης».

Οι επανειλημμένες τρομοκρατικές επιθέσεις έριξαν νερό στον μύλο της ξενοφοβικής Ακροδεξιάς του AfD που αποτυπώθηκε και στο εκλογικό αποτέλεσμα: 20,8% του εκλογικού σώματος, διπλασιασμό της εκλογικής της δύναμης σε σχέση με το 2021 και ανάδειξη της σε δεύτερη πολιτική δύναμη. Κύρια δεξαμενή άντλησης ψήφων για το AfD αποτέλεσε η πρώην Ανατολική Γερμανία, όπου σάρωσε κυριολεκτικά στις περισσότερες εκλογικές περιφέρειες. Σε μια προ-

σπάθεια εξήγησης του φαινομένου αυτού, τονίζονται, σε αδρές γραμμές, τα εξής: Οι οικονομικές ανισότητες, η έλλειψη σύγχρονων υποδομών αλλά και βιώσιμων επενδύσεων σε σύγκριση με τη Δ. Γερμανία, σε συνδυασμό με την υποβάθμιση της κουλτούρα «ανωτερότητας» των Δυτικογερμανών, καθιστούν τους Ανατολικογερμανούς εύκολη λεία σε ακροδεξιά, ξενοφοβικά και εθνικιστικά στοιχεία. Αυτό ισχύει ανέκαθεν, από σχεδόν τα πρώτα χρόνια της επανένωσης της χώρας.

Ο μεγάλος χαμένος των εκλογών είναι ο νυν καγκελάριος Όλαφ Σολτς και το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα (SPD), αφού έχασε 9,3% της εκλογικής του δύναμης σε σχέση με το 2021 και κατέληξε να είναι το τρίτο σε ποσοστά κόμμα. Το 16,4% που πέτυχε, είναι το χειρότερο αποτέλεσμα στην ιστορία του κόμματος. Ήδη, το SPD εξέφρασε προθυμία να προχωρήσει σε συνομιλίες για σχηματισμό κυβέρνησης υπό τον Φ. Μερτς.

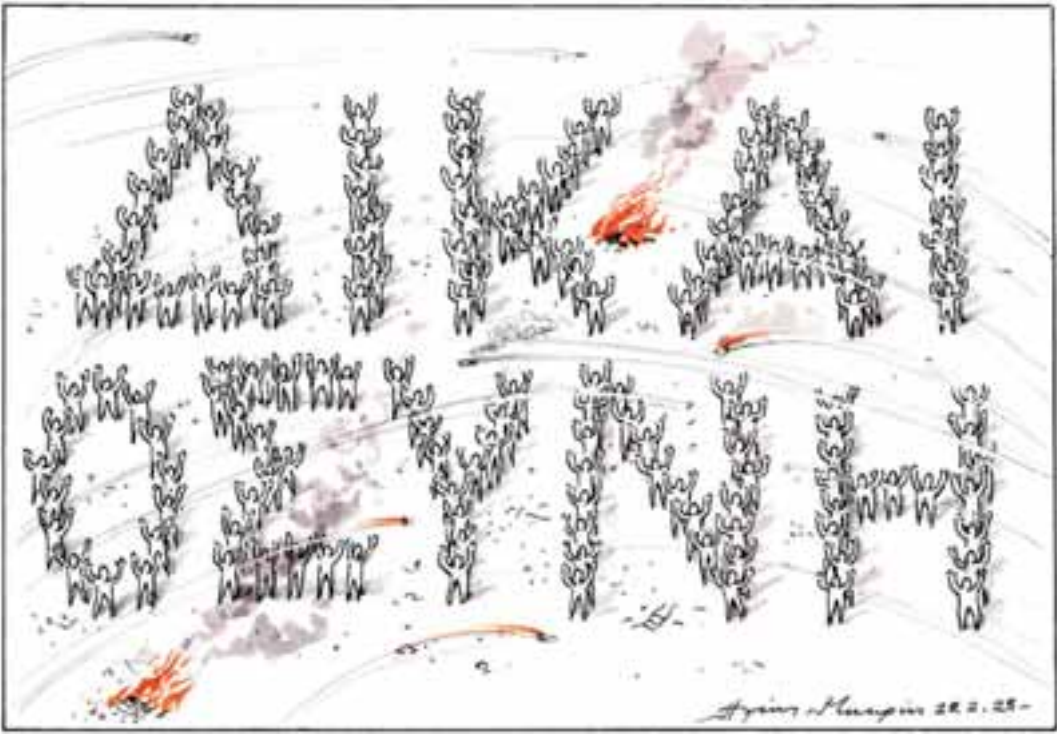
Το Κόμμα της Αριστεράς (Die Linke) συγκαταλέγεται αναμφίβολα στους νικητές της εκλογικής αναμέτρησης. Με ποσοστό 8,7%, 3,9% περισσότερο σε σύγκριση με το 2021, εισήλθε στη Βουλή με πύλες καθεστώς κοινοβουλευτικής ομάδας. Οι διαπραγματεύσεις για το πρόγραμμα διακυβέρνησης αναμένονται σκληρές, ενώ η έντονη προεκλογική εκστρατεία δυσκολεύει αρκετά τα πράγματα. Ο Φ. Μερτς έθεσε ως στόχο για την ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων το Πάσχα, δηλαδή σε επτά περίπου βδομάδες. Όλοι γνωρίζουν πόσο αναγκαίος, όχι μόνο για τη Γερμανία, είναι ο σχηματισμός μιας

σταθερής κυβέρνησης στη μεγαλύτερη οικονομία της Ευρώπης, μετά από πολλούς μήνες παραπίουσας διακυβέρνησης των SPD, FDP και Πρασίνων.

Οι φωνές εκείνων που ζητούν γρήγορη ολοκλήρωση των διαπραγματεύσεων μεγαλώνουν καθημερινά. Σε πολλά οικονομικά θέματα, στην αύξηση των αμυντικών δαπανών και ενίσχυση της ευρωπαϊκής άμυνας και ασφάλειας, στη στήριξη της Ουκρανίας και του απογαλακτισμού από τις ΗΠΑ, οι θέσεις των δύο πλευρών είναι πολύ κοντά. Ακόμα και στο μεταναστευτικό, μετά τη δήλωση Φ. Μερτς ότι οι θέσεις του δεν αποτελούν κόκκινη γραμμή, τα πράγματα είναι πιο εύκολα.

Εκεί που ενδεχομένως να υπάρχουν δυσκολίες είναι στο συνταγματικά κατοχυρωμένο λεγόμενο φρένο χρέους. Για να μπορέσει η νέα κυβέρνηση να προχωρήσει σε νέο δανεισμό για κάλυψη των αμυντικών δαπανών, της στήριξης της Ουκρανίας, κυρίως όμως των απαραίτητων μεγάλων επενδύσεων σε στρατηγικούς τομείς και υποδομές, πρέπει να υπάρξει τροποποίηση του Συντάγματος, κάτι που απαιτεί μεγάλες πλειοψηφίες στη Βουλή. Γι' αυτό και πολλοί θασώτες της χαλάρωσης των σχετικών προνοιών του Συντάγματος συζητούν ήδη το ενδεχόμενο να περάσει τώρα που ο συσχετισμός δυνάμεων είναι θετικός σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο, πριν αναλάβει η νέα Βουλή.

Ο κ. Μιχάλης Κουμίδης είναι πρώην αν. λειτουργός ΓΤΠ και σύμβουλος Τύπου της Κ.Δ. στη Βόννη, στο Βερολίνο και στις Βρυξέλλες.

ΣΚΙΤΟΣ ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΜΑΚΡΗ. imakris@kathimerini.gr

ΕΠΙΦΥΛΛΙΔΑ / Του **ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΧΡΙΣΤΙΑ**

Κεραυνοβόλος δημοκρατία

Τον όρο «κεραυνοβόλος δημοκρατία» (democratie foudroyante) είχε χρησιμοποιήσει ο Pierre Rosanvallon, στα μαθήματά του στην EHESS, στο Παρίσι, κατά την ακαδημαϊκή χρονιά 1999-2000, για να περιγράψει έναν τύπο επαναστατικού ακτιβισμού της σοσιαλιστικής Αριστεράς του 19ου αιώνα στη Γαλλία. Ο διαρκής επαναστατικός ακτιβισμός σκοπό είχε να ανατρέψει την αστική κυβέρνηση, να καταλάβει το (αστικό) «κράτος» και να εφαρμόσει τις αρχές διακυβέρνησης του υποτιποικού σοσιαλισμού. Υπέρμαχος αυτής της ιδεολογίας ήταν ο Λουί Ογκίστ Μπλανκί, φιλόσοφος και επαγγελματίας επαναστάτης, του οποίου οι ιδέες εξανθούσαν στο πώς θα καταλάβει το Hotel de Ville, την έδρα της κυβέρνησης, σε μια νύχτα. Έγραφε σχετικά ο Τοκβίλ πως κατά τον 19ο αιώνα αρκούσε κανείς να καταλάβει το Hotel de Ville και να καβαλήσει την ήδη στημένη μηχανή της κυβέρνησης (la machine toute montee du gouvernement) για να κυβερνήσει. Έτσι, όπως χαρακτηριστικά

και γλαφυρά περιέγραφε ο ιστορικός Πιερ Ροζανβάλόν, οι συνθηροίσεις των συνωμοτών στα ταβερνεία της Rue du Faubourg Saint-Antoine, συνήθως με κατανάλωση ικανής ποσότητας αλκοόλ, λειτουργούσαν ως προοίμιο της εξέγερσης. Οι συνωμότες, οπλισμένοι, κατέβαιναν με ιαχές και επαναστατικά τραγούδια προς την οδό Saint Antoine, συναντούσαν και άλλες παρέες και όλοι μαζί πορεύονταν προς το Hotel de Ville για να πάρουν την εξουσία. Πολύ λίγες βέβαια από αυτές τις απόπειρες έφταναν σε μια πραγματική πολιορκία του Δημαρχείου. Τις περισσότερες φορές, ο μικρός όχλος διαλυόταν στη θέα και μόνο της φρουράς και οι λίγοι που τελικά επικειρούσαν να επιτεθούν συλλαμβάνονταν και φυλακίζονταν.

Κάπως έτσι, ο Μπλανκί πέρασε ένα μεγάλο μέρος της ζωής του στη φυλακή, κάτι που του προσέδωσε το παρατσούκλι «ο Φυλακισμένος» (L'Enferme). Η πράξη του και η ζωή του θα μπορούσαν να περιγραφούν από το ακόλουθο απόσπασμα από την απολογία του στο κακουργιοδικείο το 1832, σε μια από τις πάμπολλες δίκες του: «Ναι, κύριοι, πρό-

κειται για πόλεμο μεταξύ πλουσίων και φτωχών: οι πλούσιοι το ήθελαν έτσι, αυτοί είναι στην πραγματικότητα οι κληρονόμοι. Αλλά θεωρούν κακό πράγμα όταν οι φτωχοί προβάλλουν αντίσταση. Ευχαρίστως θα έλεγαν για τον λαό ότι είναι ένα ζώο τόσο άγριο που αμύνεται, όταν του επιτίθενται». Η ιδεολογία του έμεινε στην ιστορία της πολιτικής σκέψης ως «μπλανκισμός» (Blanquisme). Αν και οι συνθήκες έχουν αλλάξει τους τελευταίους δύο αιώνες, φαίνεται ότι η ιδεολογία αυτή έχει και σήμερα πολλούς θιασώτες. Οι κλίμακες δεν είναι πλέον οι ίδιες, αλλά το βασικό αφήγημα παραμένει απαράλλακτο: σε μια μορφή επαναστατικής πράξης, με σκοπό την απόδοση επαναστατικής δικαιοσύνης, μπορούμε να ανατρέψουμε την κυβέρνηση, να καταλάβουμε το κράτος και να αλλάξουμε το καθεστώς. Οι όροι αυτοί, «κυβέρνηση», «κράτος», «καθεστώς», «δικαιοσύνη», μπορεί να σήμαιναν κάτι κατά τον 19ο αι., αλλά πλέον έχουν εντελώς διαφορετικό νόημα και περιεχόμενο. Κάτι παρόμοιο συμβαίνει στις έννοιες «χώρος», «χρόνος», «βαρύτητα» μετά τη θεωρία της

σχετικότητας: συνεχίζουμε να χρησιμοποιούμε τη νευτώνεια ορολογία, αν και γνωρίζουμε ότι πλέον είναι παρωχημένη.

Το αφήγημα των αντιπολιτευσεων για τα Τέμπη, στην Ελλάδα, στήριζεται ακριβώς στη σοσιαλ-ρομαντική ιδεολογία του μπλανκισμού και στην παρωχημένη ορολογία που την αρθρώνει. Αυτό που αποκαλείται «δικαιοσύνη» για το δυστύχημα των Τεμπών είναι η συνολική τιμωρία του αστικού κράτους, που εκπροσωπεί η κυβέρνηση και επιβάλλει το αστικό καθεστώς που κατέχει την εξουσία. Ολοκληρωμένη τελευταία αυτή φράση βέβαια μπορεί να σήμαινε κάτι την εποχή του Blanqui, αλλά σήμερα στερείται απλά νοήματος. Ούτε το «κράτος» και η γραφειοκρατία του είναι υπό τον έλεγχο οποιασδήποτε κυβέρνησης, ούτε η οποιαδήποτε κυβέρνηση επιβάλλεται από ή επιβάλλει κάποιο υποτιθέμενο σκιάδεσ «καθεστώς». Ούτε καν η λέξη «εξουσία» έχει πλέον κάποιο νόημα σε ένα πολυκομματικό περιβάλλον, όπου λειτουργούν συμπληρωματικά αλλά ανεξάρτητα πολλαπλές πολιτικές και κοινωνικές αρχές. «Εξουσία»,

σύμφωνα με το λεξιλόγιο του 19ου αιώνα, ήταν το σύνολο των μέσων στην υπηρεσία μιας ολιγαρχίας, με τα οποία η ολιγαρχία αυτή, συνήθως ξενόφερτη, καταπίεζε το έθνος. Ο ορισμός αυτός είναι απόρροια της ιδεολογίας της Γαλλικής Επανάστασης και της πολεμικής ρητορικής της αστικής τάξης κατά του Παλαιού Καθεστώτος. Σήμερα, «εξουσία» σημαίνει την περιορισμένη, διακριτή και ελεγχόμενη ισχύ που έχουν δημόσιοι ή ιδιωτικοί φορείς, με την οποία επηρεάζουν την κοινωνική πραγματικότητα. Η κοινωνική πολιτική πραγματικότητα των φιλελεύθερων κοινοβουλευτικών συστημάτων είναι πολύπλοκη, τόσο πολύπλοκη που καμία θεωρία συμμαχίας δεν θα μπορούσε να αποδείξει ότι ό,τι συμβαίνει απορρέει από τις ενέργειες ενός πρωθυπουργού ή μιας κυβέρνησης. Ο ρόλος του πρωθυπουργού και της εκάστοτε κυβέρνησης είναι περιορισμένος, διακριτός και ελεγχόμενος. Ούτε βέβαια είναι δυνατό η θεμελίωση της καταργηθούν συλλήβδην οι λεγόμενοι «αστικοί» θεσμοί της δικαιοσύνης, του κοινοβουλευτισμού, της αντιπροσώπευσης, σε μια πράξη

«επαναστατικής δικαιοσύνης» που θα καταδίκασε το «καθεστώς» για το δυστύχημα στα Τέμπη. Αν έχουν κάποιο νόημα ή σκοπό οι κινητοποιήσεις της 28ης Φεβρουαρίου στην Ελλάδα είναι να συναισθανούμε την ευθύνη που φέρουμε ως μέλη της πολιτικής κοινωνίας, καθώς στον χώρο στον οποίο δραστηριοποιείται. Ο πολιτικός, δικαστικός, δημοσιογράφος, πολίτης, εργαζόμενος και εργαζόμενη οφείλουν να επανεξετάσουν τα όρια της δικής τους ισχύος και εξουσίας, και τον τρόπο με το οποίο χρησιμοποιούν την εξουσία τους για να επηρεάσουν τους συμπολίτες και τις συμπολίτισσές τους. Με την έναρξη της διακυβέρνησης Τραμπ εισερχόμαστε σε μια επικίνδυνη για την ελευθερία περίοδο, κατά την οποία, καθώς η αυταρχική εξουσία παντοδύναμων δικτατόρων ισχυροποιείται με τη βοήθεια του Αμερικανού προέδρου, δεν αποκλείεται να επανέλθει το αστικό επαναστατικό λεξιλόγιο της «εξουσίας».

Ο κ. Παναγιώτης Χριστιάς είναι αν. καθηγητής πολιτικής και κοινωνικής φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Κύπρου.

Η ταυτότητα του πράκτορα δίπλα στον Εθνάρχη

Στο βιβλίο «Ο κατάσκοπος που πρόδωσε τον Μακάριο» αναλύεται η δράση των μυστικών υπηρεσιών την περίοδο 1960-1974

Συνέντευξη στον **ΓΙΑΝΝΗ ΙΩΑΝΝΟΥ**

Ο Γιώργος Α. Γεωργίου, ερευνητής σε θέματα Υπηρεσιών Πληροφοριών, κυκλοφόρησε πρόσφατα το βιβλίο «Ο πράκτορας που πρόδωσε τον Μακάριο» και πρόκειται για μία πρωτότυπη μελέτη που με αφορμή αποκαρκτηρισμένα έγγραφα της CIA και τη συνέντευξη το 2023, του υψηλόβαθμου Αμερικανού κατασκόπου Ρόναλντ Έστες, ξετυλίγει το κουβάρι της δράσης του Ρίτσαρντ Γουέλς στην Κύπρο, την περίοδο 1960-1974, και πώς αυτός κατόρθωσε να στρατολογήσει πράκτορα (σ.σ. ή πράκτορες) στο στενό περιβάλλον του Προέδρου Μακαρίου. Ο κ. Γεωργίου λέει στη συνέντευξη του πως ειδικά για την Κύπρο και τα γεγονότα που οδήγησαν στην τουρκική εισβολή, τα αποκαρκτηρισμένα έγγραφα της CIA και του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, σε συνδυασμό με κάποια από την ΕΣΣΔ, την Τσεχοσλοβακία, τη Βουλγαρία και την ελληνική ΚΥΠ, «εμπλουτίζουν τις διαθέσιμες πηγές και μας βοηθούν να καταγράψουμε πιο αντικειμενικά την ιστορία».

–**Ποιες ήταν οι επιδιώξεις ενός τέτοιου έργου και τι επιχειρείτε να αναδείξετε ιστορικά με το βιβλίο σας αυτό;**

–Η αφορμή για την έρευνα και τη συγγραφή του βιβλίου, δηλαδή η αποκάλυψη για τη στρατολόγηση του ιδιαίτερου γραμματέα του Μακαρίου από τη CIA αποτελούσε από μόνη της μια μεγάλη πρόκληση. Με ανύπαρκτη βιβλιογραφία επί του θέματος και με την πάροδο έξι δεκαετιών, το βιβλίο επιδιώκει να φωτίσει μια διάσταση του Κυπριακού, που σχετίζεται με τις Υπηρεσίες Πληροφοριών, στην κρίσιμότερη φάση του: από το 1960 έως το 1974, με επιπτώσεις που εκτείνονται μέχρι σήμερα. Πέρα από την προσπάθεια να τεκμηριωθεί η ταυτότητα του πράκτορα δίπλα στον Μακάριο, που καταλαμβάνει μεγάλο μέρος του βιβλίου, η έρευνα ανέδειξε σημαντικά γεγονότα για διάφορους δρώντες της περιόδου, τις ΗΠΑ, τη Σοβιετική Ένωση και τους δορυφόρους της, τη Χούντα στην Ελλάδα και τον ΟΗΕ. Εκείνη την περίοδο η Κύπρος απασχολούσε σε μεγάλο

βαθμό την εξωτερική πολιτική των μεγάλων δυνάμεων και το βιβλίο αναδεικνύει πώς η μυστική πληροφόρηση που είχαν, με πράκτορες και πληροφοριοδότες, συνέβαλε στη χάραξη της πολιτικής τους έναντι του Μακαρίου. Η ιστορία που διδασκόμαστε στα σχολεία και στα πανεπιστήμια συνήθως δεν περιλαμβάνει την παράλληλη πραγματικότητα των Υπηρεσιών Πληροφοριών, οι οποίες με τη δράση τους πολλές φορές καθορίζουν τις εξελίξεις. Το βιβλίο «Ο πράκτορας που πρόδωσε τον Μακάριο» φιλοδοξεί να φωτίσει αυτή την πραγματικότητα εκείνης της περιόδου. –**Στην Κύπρο, διαχρονικά και λόγω της τραγωδίας του 1974, υπάρχει μια τεράστια, σχεδόν συνωμοσιολογική συζήτηση για τις ευθύνες, την εμπλοκή ξένων δρώντων και την αποκάλυψη πρωτογενούς υλικού της περιόδου. Πώς η ανάλυση στο επίπεδο των πληροφοριών βοηθά στην έρευνα;**

–Η μυθολογία του Κυπριακού επιβιώνει γιατί εξυπηρετεί πολιτικά και κομματικά συμφέροντα και ενισχύει τις ιδεοληψίες μας. Έχει σε μεγάλο βαθμό αλλοιώσει τη συλλογική μας συνείδηση και υπονομεύει την αντικειμενική αξιολόγηση των γεγονότων και την άντληση συμπερασμάτων για την καταστροφή της πατρίδας μας. Στο πλαίσιο της αποστολής τους οι Υπηρεσίες Πληροφοριών αφενός καταγράφουν τη ζώσα ιστορία, τις προθέσεις, τα σχέδια και τις δράσεις των άλλων κρατών, αφετέρου προσφέρουν επιλογές εξωτερικής πολιτικής στους ηγέτες του δικού τους κράτους, οι οποίες στηρίζονται στην πληροφόρηση που έχουν αναλύσει. Όσο πιο κοντά στην πραγματικότητα είναι η συλλογή και η ανάλυση των πληροφοριών, τόσο ορθότερες είναι, συνήθως, οι αποφάσεις που λαμβάνονται στη βάση τους. Δεκαετίες μετά, σε χώρες με διαδικασίες αποκαρκτηρισμού απόρρητων εγγράφων, αυτά αποτελούν εξαιρετική πηγή για την ιστορική έρευνα. Κατά τεκμήριο οι συντάκτες τους κατέγραφαν την αυθεντική, όπως την αντιλαμβάνονταν, εκδοχή των γεγονότων, παρέχοντας στους μετέπειτα ερευνητές την πολύτιμη μαρ-

Ο Γιώργος Α. Γεωργίου είναι συγγραφέας του βιβλίου «Ο κατάσκοπος που πρόδωσε τον Μακάριο».

Αν υπήρχε στην Αν. Μεσόγειο επίγειος παράδεισος για κατασκόπους, βρισκόταν στην Κύπρο. Δρούσαν ανεξέλεγκτα.

τυρία εντός αντικειμενικού παρατηρητή. Εξετάζοντας τέτοια έγγραφα από διάφορες χώρες, μπορεί κανείς να αποκτήσει εκ των έσω γνώση, αν και ετεροχρονισμένη, για τα γεγονότα που αποτελούν αντικείμενο της ιστορικής έρευνας. Δεν αποκλείεται βέβαια τα έγγραφα αυτά να αποκαρκτηρίζονται κάποτε με σκοπιμότητα, ή επιλεκτικά, ή κάποια σημαντικότερα να παραμένουν απόρρητα. Είναι καθήκον του ερευνητή να επισημαίνει τέτοιες περιπτώσεις. Ειδικά για την Κύπρο και τα γεγονότα που οδήγησαν στην τουρκική εισβολή, τα αποκαρκτηρισμένα έγγραφα της CIA και του Στέιτ Ντιπάρτμεντ, σε συνδυασμό με κάποια από την ΕΣΣΔ, την Τσε-

χοσλοβακία, τη Βουλγαρία και την ελληνική ΚΥΠ, εμπλουτίζουν τις διαθέσιμες πηγές και μας βοηθούν να καταγράψουμε πιο αντικειμενικά την ιστορία εκείνης της περιόδου. –**Η Κύπρος, στην κορύφωση του Ψυχρού Πολέμου, υπήρξε πεδίο δράσης μυστικών υπηρεσιών και κατασκοπείας, τόσο του δυτικού κόσμου όσο και της Σοβιετικής Ένωσης. Πώς αξιολογείτε αυτή τη δράση υπό το βάρος αποκαρκτηρισμού διαβαθμισμένων εγγράφων, διεθνώς, των τελευταίων χρόνων;** –Κάποια έγγραφα, όπως εκείνα που αναφέρονται σε επιχειρήσεις των μυστικών υπηρεσιών για επηρεασμό της πολιτικής κατάστασης ξένων κρατών, ή σε στρατολόγηση πρακτόρων, ενδέχεται να μην αποκαρκτηριστούν ποτέ. Ορισμένα που έχουν δοθεί στη δημοσιότητα συνθέτουν για την Κύπρο την εικόνα μιας μεγάλης σκακιέρας με πολλούς παίκτες και κύρια αποστολή την έγκαιρη γνώση των προθέσεων του Μακαρίου και τον επηρεασμό της πολιτικής του. Το ΝΑΤΟ, με την παρουσία των Βρετανικών Βάσεων, διατηρούσε (και διατηρεί) το πλεονέκτημα, ωστόσο η Σοβιετική Ένωση και οι χώρες του Ανατολικού Μπλοκ ήταν άξιοι αντίπαλοι και επιπλέον στήριζαν το ΑΚΕΛ, που με τη σειρά του υποστήριζε τον Μακάριο ενάντια στη Χούντα. Είναι ειρωνικό ότι οι ΗΠΑ, με την ανοχή, αν όχι την υποστήριξη τους προς τη δικτατορία στην Ελλάδα, ανάγκασαν τον Μακάριο να αναζητήσει τη βοήθεια του κομμουνιστικού κόμματος της Κύπρου. Όπως είπε ο ίδιος σε συνάντησή του με τον Πρόεδρο Νίξον το 1970: «Με υποστηρίζουν επειδή δεν μπορούν να κάνουν διαφορετικά και αποδέχονται την υποστήριξή τους γιατί είναι ένας καλός τρόπος να τους κρατώ υπό έλεγχο». Οι μεν Δυτικοί ανησυχούσαν ότι η Κύπρος μπορεί να διολισθήσει αριστερά, οι δε Σοβιετικοί υπονόμηναν την παρουσία και την επιχειρησιακή δράση των Βάσεων. Αυτό ήταν το πλαίσιο που καθόριζε τη μυστική δράση των κατασκόπων τους και των πρακτόρων που στρατολογούσαν. Για τους Αμερικανούς τα έγγραφα δείχνουν ότι διατηρούσαν εκτενές και αξιό-

πιστο δίκτυο πληροφοριών και τουλάχιστον έναν πράκτορα με συνεχή, άμεση και απρόσκοπτη πρόσβαση στον Μακάριο. Οι Σοβιετικοί και οι πρώην κομμουνιστικές χώρες είχαν τα δικά τους δίκτυα, που έφταναν μέχρι το Προεδρικό, αλλά πιθανότατα αντλούσαν πληροφορίες και από την πολυπληθή βάση του ΑΚΕΛ, μέσω του Γραφείου Επαγρύπνησης. Διατηρούσαν επίσης κατασκοπευτικά δίκτυα εντός των Βάσεων, τόσο από Κύπριους που εργάζονταν εκεί, όσο και με στρατολόγηση Βρετανών στρατιωτικών. Η Κύπρος όμως ήταν επίσης βάση για συλλογή πληροφοριών και μυστικές επιχειρήσεις σε γειτονικές χώρες, όπως η Συρία και ο Λίβανος. Αν υπήρχε στην Ανατολική Μεσόγειο επίγειος παράδεισος για κατασκόπους και πράκτορες, βρισκόταν στην Κύπρο. Δρούσαν ανεξέλεγκτα.

–**Στο έργο σας πραγματεύεστε μια υπόθεση κατασκοπείας που συνδέεται με το κλειστό περιβάλλον του Προέδρου Μακαρίου, αλλά και με μια υπόθεση πολιτικής δολοφονίας Αμερικανού αξιωματούχου, από τη 17Ν, που συγκλόνισε την Ελλάδα μεταπολιτευτικά. Τελικά πόσο διαβρωμένο ήταν το περιβάλλον του Προεδρικού την περίοδο 1960-1977;**

–Πριν από την Ανεξαρτησία, οι Βρετανοί, όπως και σε άλλες πρώην αποικίες τους, είχαν φροντίσει να γαλουχήσουν και να αφήσουν πίσω τους μια αγγλόφιλη ελίτ με εκπροσώπους σε όλο το φάσμα της κυβερνητικής μηχανής και της κοινωνίας. Κάποιοι είχαν στρατολογηθεί ως πράκτορες στο ευρύτερο και στο στενό περιβάλλον του Μακαρίου. Εκτός από τους Άγγλους και τους Αμερικανούς, πρέπει να θεωρείται βέβαιο ότι πληροφοριοδότες είχαν, ενδεικτικά, οι Σοβιετικοί, οι Τσεχοσλοβάκοι, οι Τούρκοι και η Χούντα. Εκ των υστέρων φαίνεται ότι η ασφάλεια των πληροφοριών στο Προεδρικό ήταν διάτρητη, χωρίς καν να λαμβάνεται υπόψη η κατασκοπεία με τεχνικά μέσα, όπως οι συσκευές υποκλοπών. Το γεγονός ότι ο Μακάριος εργαζόταν και στην Αρχιεπισκοπή, εκτός από το Προεδρικό, διέυρυνε τον αριθμό των προσώπων που είχαν

πρόσβαση στο περιβάλλον του και δυσχεραίνει την όποια προσπάθεια εμπιστευτικότητας των εγγράφων, των συνομιλιών και των συναντήσεών του.

–**Κλείνοντας, θα ήθελα να μας αξιολογήσετε πώς, στην Κύπρο του 21ου αιώνα, η έρευνα και η ενασχόληση με θέματα της λεγόμενης κοινότητας πληροφοριών συμβάλει στην κατανόηση πολυπλοκότητας στο επίπεδο της ανάλυσης για την ασφάλεια και την εξωτερική πολιτική ή την άμυνα.**

–Η πλήρης ψηφιοποίηση των τηλεπικοινωνιών, τα ηλεκτρονικά μέσα κοινωνικής δικτύωσης και η τεχνητή νοημοσύνη (ΤΝ) αλλάζουν άρδην τα δεδομένα στη συλλογή και ανάλυση πληροφοριών. Δεν είναι τυχαίο ότι ισχυρά κράτη, όπως οι ΗΠΑ, η Ρωσία, η Κίνα αλλά και η Γαλλία, διαθέτουν παγκόσμια συστήματα ηλεκτρονικής κατασκοπείας που υποκλέπτουν τεράστιο όγκο δεδομένων σε συνεχή βάση. Η ΤΝ επιλύει το μεγάλο πρόβλημα των Υπηρεσιών Πληροφοριών, που συνέλεγαν περισσότερα δεδομένα από όσα μπορούσαν εγχείρα να επεξεργαστούν και να αναλύσουν. Τα δεδομένα αυτά τροφοδοτούν υπερυπολογιστές, και στο εγγύς μέλλον κβαντικούς υπολογιστές, που αναλύουν κάθε δυνατό σενάριο πολιτικής και προτείνουν την προσφορότερη δράση προς επίτευξη του επιδιωκόμενου σκοπού. Τα υπουργεία Άμυνας και Εξωτερικών πολλών χωρών στηρίζονται σε μεγάλο βαθμό σε αυτές τις νέες τεχνολογίες και επενδύουν συνεχώς σε τεχνογνωσία και υποδομές.

Το βιβλίο είναι διαθέσιμο σε επιλεγμένα βιβλιοπωλεία καθώς και στον ιστότοπο του συγγραφέα giorgosgeorgiouresearch.com

ΑΡΘΡΟ / Της **ΞΕΝΙΑΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Το καταφύγιο του... «Imagine»

Το **δικονομικό** πρόγραμμα γνωριμίας Ελλανοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων μαθητών «Imagine» ξεκίνησε το 2016 υπό την αιγίδα της Τεχνικής Επιτροπής για την Εκπαίδευση επί προεδρίας Νίκου Αναστασιάδη. Το πρόγραμμα συνεχίστηκε και μετά το 2022, όταν ο Ερσίν Τατάρ επέβαλε την απόσυρση των Τ/κ μελών από την Τεχνική Επιτροπή ως απάντηση στον σάλο που δημιουργήθηκε από εθνικιστικούς κύκλους κατόπιν δημοσίευσης άρθρου στον τουρκικό Τύπο που κάκιζε την ηγεσία των Τ/κ για το γεγονός ότι επιτρέπει την επαφή με τους «Ρωμιούς της Κύπρου».

Έκτοτε, η ελλανοκυπριακή πλειοψηφία έχει προβεί σε σειρά διαβημάτων και επισήμων εκκλήσεων με σκοπό να επαναλειτούργησει το πρόγραμμα ως ο αρχικός του σχεδιασμός.

Το πρόγραμμα από την έναρξη της λειτουργίας του έδωσε την ευκαιρία σε χιλιάδες μαθητές/μαθήτριες από εκατοντάδες εκπαιδευτικούς απ' όλες τις βαθμίδες και κοινότητες να συμμετάσχουν σε κοινές εκπαιδευτικές δραστηριότητες καλλιεργώντας τις αρχές του σεβασμού, της συνεργασίας, της πρωτοβουλίας και ενδυνάμωσης των νέων. Οι συναντήσεις και συζητήσεις ήταν υπό την επίβλεψη πεπειραμένων εκπαιδευτικών. Το πρόγραμμα λειτουργήσε πάντα με διαφάνεια και η συμμετοχή ήταν εθελοντική. Σε όλη τη διάρκεια δόθηκε μόνο θετική προβολή και δημοσιότητα. Επίσης, με επισκέψεις στο Σπίτι της Συνεργασίας κατά τη διάρκεια δραστηριοτήτων νέων στο πλαίσιο του «Imagine» έκαναν ξένοι διπλωμάτες, αξιωματούχοι των Ηνωμένων

Εθνών και οι δύο ηγέτες Αναστασιάδης και Ακιντζί. Το πρόγραμμα έχει βραβευτεί και αξιολογηθεί από τους συμμετέχοντες πολύ θετικά, ενώ η υλοποίησή του στηρίζεται στην οικονομική συνεισφορά του Ομοσπονδιακού Υπουργείου Εξωτερικών της Γερμανίας και την υποστήριξη της ειρηνευτικής δύναμης των Η.Ε. στην Κύπρο. Αυτό είναι το «Imagine» και όλα αναφορικά με αυτό βρίσκονται αναρτημένα δημόσια με πλήρη διαφάνεια.

Δυστυχώς, όμως, φαίνεται πως ζούμε σε μία εποχή αλλόκοτη και παρανοϊκή. Στην οποία έπαψε να επικρατεί η λογική, όπου βασιλεύει η οργή και η δειλία.

Όπου υποτίθεται πως η δική μας πλευρά μισό αιώνα μετά δεν συμβιβάζεται με τα τετελεσμένα της κατοχής και της διαίρεσης. Θε-

ωρεί την Κερύνηα, την Αμμόχωστο, την Καρπασία, τη Μεσαορία, τη Μόρφου και κάθε σπιθαμή γης της κυπριακής επικράτειας ως μέρος της Κυπριακής Δημοκρατίας. Ο Πρόεδρος αγωνίζεται πολιτικά και διπλωματικά για τη διάνοιξη νέων οδών διέλευσης, προτείνει μέτρα συνεργασίας μεταξύ των δύο κοινοτήτων με έμφαση στους νέους και επιθυμεί διακαώς επανένταξη των συνομιλιών με σκοπό την εξεύρεση οριστικής λύσης στη βάση της ομοσπονδίας και των σχετικών ψηφισμάτων των Η.Ε.

Έχοντας βεβαίως όλα αυτά υπόψη είναι άξιο απορίας για ποιο λόγο δεν βρήκε ο Πρόεδρος την τόλμη να εξηγήσει δημόσια τους σκοπούς και τους στόχους του «Imagine» και τη σημασία του, όπως ακριβώς το εξηγεί (και πολύ σωστά) στην

επιστολή του προς τον γ.γ. του ΟΗΕ. Γιατί ο Πρόεδρος αλλά και πολλοί άλλοι έχασαν τη μιλιτιά τους και δεν μπόρεσαν να απαντήσουν στα όσα κυδαία αναφέρουν ορισμένοι και να εξηγήσουν ότι όσα παιδιά επιλέγουν εθελοντικά να επισκεφθούν από κοινού την Κερύνηα, την Πάφο, τη Λάρνακα ότι συμμετέχουν σε μία εκπαιδευτική επίσκεψη για να μάθουν τους τόπους τους, τα μνημεία, την ιστορία και την παράδοσή τους με τρόπο οργανωμένο και εκπαιδευτικά σχεδιασμένο; Γιατί ο Πρόεδρος επέτρεψε να γίνεται λεία του κάθε λαϊκιστή η υπουργός του και να στοχοποιούνται κυδαία δημόσιοι λειτουργοί; Είναι με αυτή την τόλμη που θα πάει αύριο η πολιτική μας ηγεσία να αντιμετωπίσει την Τουρκία στις διαπραγματεύσεις; Και με

ποια αξιοπιστία για τη συνέπεια λόγων και πράξεων;

Αυτοί οι λίγοι που ζητούν τη διακοπή του «Imagine» επειδή τάχα μου αρρωσταίνουν στη σκέψη και μόνο ότι νέα παιδιά από τις δύο κοινότητες μπορούν να συζητήσουν και να συνεργαστούν μεταξύ τους και απαιτούν κλείσιμο οδοφραγμάτων, έχουν άραγε κάποια διαφορά από όσους απαιτούν ακριβώς τα ίδια και ζητούν λύση δύο κρατών από απέναντι; Επί της ουσίας δεν έχουν καμία! Αλλά δυστυχώς και σε αυτή την περίπτωση ταιριάζει απόλυτα η γνωστή φράση του Σάμιουελ Τζόνσον, ότι «ο “πατριωτισμός” αποτελεί το τελευταίο καταφύγιο κάθε απατεώνα».*

*Patriotism is the last refuge of a scoundrel

ΠC MEDOCHEMIE

Ξέχνα τον πόνο γρήγορα

με το **ULTIMAX ALTER**

ΑΝΑΛΓΗΤΙΚΟ - ΑΝΤΙΦΛΕΓΜΟΝΩΔΕΣ

Νεαρή διαδηλώτρια στις παρυφές της πλατείας Συντάγματος, την Παρασκευή. Ενα πλήθος καθημερινών ανθρώπων, που σε μια πρώτη ανάγνωση έμοιαζε απολιτικό, είχε τη δύναμη να επιβάλει τον δικό του ρυθμό σε μια χωρίς αμφιβολία ιστορικών διαστάσεων συγκέντρωση, περνώντας παράλληλα το μήνυμα ότι κανείς δεν πρέπει να το θεωρεί δεδομένο.

Ο Επιτάφιος της βουβής οργής

Για πολλούς, ήταν η πρώτη τους διαδήλωση. Χωρίς συνθήματα. Χωρίς κραυγές. Με σιωπηρό σθένος. Εικόνες από μια πρωτοφανή κινητοποίηση που δεν χρειάστηκε υποκινητές

Η ΟΡΓΗ ΤΩΝ «ΑΜΝΩΝ»

Του **ΔΗΜΗΤΡΗ ΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ**

Βασιλίσσης Σοφίας, λεωφόρος Συγγρού, Πατισίων, Πειραιώς. Ανατολή, νότος, βορράς, δύση. Τέσσερις τεράστιοι άνθρωποι ταμειυτήρες, εκεί όπου οποιαδήποτε άλλη Παρασκευή συνωστίζονται αυτοκίνητα, λεωφορεία, τρόλεϊ και μπουτλιαρισμένα ταξί, πλημμυρίζαν από τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα το κέντρο της Αθήνας. Η ροή του κόσμου αδιάκοπη, από τις 10 το πρωί και μετά, δημιουργούσε ακατάπαυστα κοίτες και παρακαμπτήριους, στα ερμημένα, σαν Κυριακή, σοκάκια, όταν ο κεντρικός δρόμος φράκαρε από τους προπορευόμενους. Το εμπορικό τρίγωνο, το Κουκάκι, του Μακρυγιάννη, το Κολωνάκι, οι παρυφές του Παγκρατίου και της Πλάκας, δεν υπήρχε στενό όπου να μην αντηχούσε το βήμα των διαδηλωτών της 28ης Φεβρουαρίου του 2025. Πολλές φορές δεν ξέρεις πώς αρπάζει τόσο γρήγορα μια φωτιά. Και μετά εξαπλώνεται ακαριαία, χωρίς να το καταλάβεις καλά καλά. Στην περίπτωση της δεύτερης επετείου της τραγωδίας των Τεμπών ξέρουμε πολύ καλά τι πυροδότησε το λαϊκό αίσθημα που μας παρέδωσε μία από τις μεγαλύτερες συγκεντρώσεις που έχουν γίνει ποτέ στην πρωτεύουσα της χώρας στον μισό αιώνα και κάτι που μετράει η Γ' Ελληνική Δημοκρατία. Μια ηχητική μαρτυρία από τη μοιραία νύχτα, με τη φράση «Δεν έχω οζυγόνο», έγινε viral μέσα σε λίγες ώρες και το προσάνναμμα για την αναπάντεχα μεγάλη προσέλευση στη συγκέντρωση της 26ης Ιανουαρίου, που έπιασε στον ύπνο τα κόμματα και τους συνήθεις ενορκησιρωτές της κοινωνικής διαμαρτυρίας.

Οι «πρωτάρηδες»

Από εκείνη τη μέρα, ένας αόρατος επιταχυντής κοινωνικής μόχλευσης άρχισε να μετράει αντίστροφα για το επόμενο κάλεσμα, που δεν ήταν άλλο από την ημέρα της επετείου των δύο χρόνων.

Το παράδοξο; Δεν χρειάστηκε καμία «κινητοποίηση» τουλάχιστον με την παραδοσιακή έν-

νοια του όρου. Μια αυθόρμητη λαοθάλασσα ανθρώπων της διπλανής πόρτας, χωρίς ένσημα σε πορείες και διαδηλώσεις, ένιωσε ότι δεν μπορούσε να λείπει από αυτήν την πολύ συγκεκριμένη συγκέντρωση. Ήταν, φαίνεται, κάτι που ξεπερνούσε ιδεολογικές ταυτίσεις, κομματικές προτιμήσεις, κοινωνικές συμπεριφορές. Τα Τέμπη έμοιαζε να είχαν αλώσει ένα πυρηνικό κομμάτι της ταυτότητας πολλών «πρωτάρηδων» στην κοινωνική διαμαρτυρία. Αλλά και οι εποχές έχουν αλλάξει.

Το τυπικό ραντεβού είχε δοθεί για τις 11 το πρωί στην πλατεία Συντάγματος. Αλλά ήδη από τις 10 στις υπόγειες στοές του αθηναϊκού μετρό μπορούσες να δεις αυτό που ερχόταν, κατά κυριολεξία: ασφυκτικά γεμάτοι συρμοί που δεν σταματούσαν στις τελευταίες στάσεις πριν από τους προκαθορισμένους τερματικούς σταθμούς (Ευαγγελισμός, Ακρόπολη κ.λπ.) με αποτέλεσμα τα πρώτα ανθρώπινα ποτάμια να σχηματίζονται ήδη από την Πανόρμου και το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης στη λεωφόρο Συγγρού. Όμως, αυτά ήταν έως ένα βαθμό προβλέψιμα. Τι να πουν και όσοι συνωστίζονταν στην αφετηρία του ηλεκτρικού στην Κηφισιά. Οι συρμοί από το Μαρούσι και το ΚΑΤ ανέβαιναν σχεδόν γεμάτοι από κόσμο που επειδή δεν έβρισκε τρόπο για την κάθοδο προτιμούσε να περάσει απέναντι προκειμένου να εξασφαλίσει την είσοδό του...

Περιμετρικά του κέντρου, οι Αθηναίοι που είχαν ξεκινήσει από τις γειτονιές τους με τα πόδια, έδιναν ένα πιο σαφές στίγμα της ανθρωπογεωγραφίας της συγκέντρωσης. Εβλεπες δύο ξεκάθαρους πληθυσμιακές ομάδες να ξεχωρίζουν από όλες τις άλλες: ατέλειωτες παρέες πολύ νέων ανθρώπων, έφηβοι και εικοσάρηδες, και στην άλλη άκρη του ηλικιακού τόξου, σαραντάρηδες, πενήντάρηδες και εξηντάρηδες, στις δικές τους συντροφίες. Το θέαμα ήταν πρωτόγνωρο, γιατί αμέσως καταλάβαινες ποιος είχε αγγίξει περισσότερο η σιδηροδρομική τραγωδία: τα δυνητικά θύματα και τους δυνητικά γονείς τους.

Σαν λιτανεία

Ο αρχικά μουντός καιρός (κάποιες ψυχάλες τρώμαζαν κάποιους,

στη συνέχεια βγήκε ήλιος), η απλωμένη σιωπή και το σταθερό βήμα στη μουσκεμένη λεωφόρο έδιναν την αίσθηση λιτανείας ή ανθρωποποίησης του Επιταφίου. Στις 10.30, η Βασιλίσσης Σοφίας αρχίζει και «μπουκώνει» από το ύψος της Ηροδότου και μετά. Μια ματιά στα πρόσωπα, στα ρούχα και στους τρόπους εμπλουτίζει τη γνώση μας για τα ιδιαίτερα συστατικά αυτής της συγκέντρωσης. Η μεσαία τάξη έχει τη μερίδα του λέοντος. Ο κόσμος βαδίζει σιωπηλός έχοντας πλήρη επίγνωση της ημέρας και του λόγου που βρίσκεται εκεί. Πουθενά δεν ακούγονται συνθήματα, δεν βλέπεις πανό, μόνο διαδοχικά ανθρώπινα κύματα που κατευθύνονται στο Σύνταγμα

«Επειδή έχω ζήσει στο πετσί μου τα επεισόδια και του 2008 και των “Αγανακτισμένων”, σήμερα πραγματικά δάκρυσα από χαρά όταν συνειδητοποίησα ότι η Ελλάδα έχει αλλάξει και ότι άδικα φοβόμουν να κατέβω».

χωρίς να ξέρουν ακόμη ότι δεν θα μπορούσαν να κλάψουν ποτέ. Όταν μια περπατάω έξω από το Μουσείο Μπενάκη καταλαβαίνω ότι δεν έχω άλλη επιλογή από το να τρυπώσω σε κάποια από τις καθέτους του Κολωνακίου αν θέλω να έχω πιθανότητες να βγω στην Πανεπιστημίου και από κει να επιχειρήσω να προσεγγίσω την πλατεία. Τελικά θα στρίψω στην Ακαδημίας, που ανεβάζει κι αυτή το δικό της ποτάμι. Κριεζώτου, Βουκουρεστίου, Αμερικής, δεν βλέπεις ούτε μισό κατάστημα ανοικτό. Ο κόσμος αναζητά καφέ, νερό, δεν υπάρχει τίποτα.

Στην Πανεπιστημίου έρχομαι σε επαφή με ένα πιο «πολιτικοποιημένο» μπλοκ της πορείας. Φοιτητικοί και μαθητικοί σύλλογοι προσπαθούν να ξεσηκώσουν με τα συνθήματά τους τους διερχόμενους, αλλά μάταια. Η ίδια εικόνα και πιο κάτω, στην πλατεία Κλαυθμώνος, μπροστά από το μνημείο

της Εθνικής Συμφιλίωσης. Μικρές ομάδες εδώ κι εκεί προσπαθούν να φωνάξουν αντικυβερνητικά συνθήματα, αλλά το πλήθος δεν σαρώνει, παραμένει παγερά αδιάφορο. Κάποια στιγμή στη Σταδίου νέοι γονείς με μωρά στα καρότσια μπερδεύονται με αποφασισμένους νεαρούς με κουκούλες full face που προσπαθούν να φτάσουν στο Σύνταγμα. Σκέφτηκα ότι θα μπορούσαν να είναι μέλη κάποιας ποδοσφαιρικής θύρας. Σε αναζήτηση ανοικτού καφέ, βλέπω να σχηματίζεται μια μικρή ουρά έξω από ένα μαγαζί με κατεβαμένα ρολά. Μόνο καφέδες και νερά. «Όσοι θέλετε μόνο νερό κερνάει το κατάστημα», ακούγεται μια φωνή από το βάθος. Απλώνονται χέρια. Όσο περιμένω πάνω κουβέντα με μια μπιτζερ κοντά στα 50 και την έφηβη κόρη της, πάει στην Α' Λυκείου. «Η πρώτη σου συγκέντρωση;» ρωτά το κορίτσι. «Ε, ναι...» μου απαντάει λίγο ντροπαλά, πριν μας διακόψει η χαρούμενη φωνή της μαμάς: «Και για τις δυο μας είναι η πρώτη φορά!». Ένας άλλος κύριος που ακούει την κουβέντα με ρωτάει αν είμαι δημοσιογράφος. Μαζεύομαι. Με καθησυχάζει ότι δεν έχω να φοβηθώ κάτι. «Κοιτάξτε, είμαι ψηφοφόρος της κυβέρνησης και δίσταζα να έρθω. Αλλά ήθελα να έρθω και μάλιστα να φέρω και τα παιδιά μου. Κι επειδή έχω ζήσει στο πετσί μου τα επεισόδια και του 2008 και των “Αγανακτισμένων” σήμερα πραγματικά δάκρυσα από χαρά όταν συνειδητοποίησα ότι η Ελλάδα έχει αλλάξει και ότι άδικα φοβόμουν να κατέβω. Όλος αυτός ο κόσμος λέει “ως εδώ”, κάποια πράγματα και νοοτροπίες πρέπει να αλλάξουν... χθες, ήδη έχουμε αργήσει πολύ. Το αίτημα είναι ένα και πανθολογούμενο, ελπίζω άπατες να το ακούσουν, ο κόσμος το φωνάζει σήμερα όσο πιο δυνατά μπορεί με την παρουσία του».

Όλα αλλιώς

Δεν πέρασαν δέκα λεπτά και ξαφνικά είδαμε κόσμο στη Σταδίου να οπισθοχωρεί ανήσυχος. Γρήγορα καταλάβαμε. Έξω από τη Βουλή πέφτουν μολότοφ. Το αισιόδοξο επιμύθιο του κυρίου με τον οποίο συνομιλούσα στην ουρά για τον καφέ άρχισε να θαμπώνει. Ή μήπως όχι και τόσο; Στην πρώτη μεγάλη συγκέντρωση για τα Τέμπη,

σχεδόν στην επαύριο της τραγωδίας, ήμουν και πάλι παρών, ήταν Τετάρτη 8 Μαρτίου του 2023. Είχα σοκαριστεί από τον οχετό μίσους και εκθροπάθειας που είχε κάνει επίδειξη δύναμης στους δρόμους της Αθήνας εκείνο το μεσημέρι δίπλα σε ανυποψίαστους εφήβους και μαθητές, με αυτοσχέδια πλακάτ και λουλούδια στα χέρια. Ίσως ήταν η χρονική εγγύτητα με το γεγονός, ίσως και όχι.

Βάζοντας ωστόσο σήμερα τη μία συγκέντρωση δίπλα στην άλλη, μιλάμε για δύο εντελώς διαφορετικούς κόσμους. Τότε το πάνω χέρι είχαν οι σκληροί κομματικοί στρατοί της ριζοσπαστικής Αριστεράς και του αντιεξουσιαστικού χώρου. Όμως, την Παρασκευή, χωρίς καθόλου να απουσιάζουν οι πρώτοι, τον τόνο έδινε ξεκάθαρα ο απλός, καθημερινός κόσμος, που σε μια πρώτη ανάγνωση δείχνει απολιτικό, αλλά είχε τη δύναμη να επιβάλει τον δικό του ρυθμό σε μια χωρίς αμφιβολία ιστορικών διαστάσεων συγκέντρωση, περνώντας, παράλληλα, το μήνυμα ότι κανείς δεν πρέπει να τον θεωρεί δεδομένο ούτε στην κυβερνητική κάλπη αλλά ούτε και στην αυτοεξορία της αποχής. Επίσης διαφυσήθηκε πανηγυρική (και παρά τα εκτεταμένα επεισόδια) το κυβερνητικό αφήγημα περί επανάλληψης των «Αγανακτισμένων», της «πάνω» και της «κάτω πλατείας», ή τα περί οργανωμένων αντικυβερνητικών φιέστας. Μετά τη μία το μεσημέρι, όταν ξεπασσαν τα επεισόδια και ο κόσμος οριακά πανικόβλητος αλλά συντεταγμένα διαλυόταν προς κάθε κατεύθυνση, βρέθηκα να περπατάω στα στενά του Κολωνακίου. Δεν έχω ξαναδεί ποτέ ξανά τόσο κόσμο στο Κολωνάκι. Και όλοι γνωρίζουν την «κανονική» εικόνα της γειτονιάς ύστερα από πορεία στο κέντρο της Αθήνας: απόλυτη ερημιά. Την Παρασκευή, όμως, όλοι οι δρόμοι του, η Σκουφιά, η Κανάρη, η Πατριάρχου Ιωακείμ, ήταν πλημμυρισμένοι με κόσμο που επέστρεφε σπίτι του μετά την πρώτη, ίσως, συγκέντρωση της ζωής του. Ήταν η στιγμή που με κάποια ανακούφιση συνειδητοποίησα ότι τα φαινόμενα του 2008 και του 2011 είναι αυτό που είναι: φαντάσματα. Το έργο έχει αλλάξει, πρέπει να πάμε παρακάτω.

ΤΙ ΕΙΔΑ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

Όλοι στο ίδιο βαγόνι

Του **ΗΛΙΑ ΜΑΓΚΛΙΝΗ**

Από νωρίς το πρωί της Παρασκευής καταλάβαινες ότι αυτό που θα ακολουθήσει θα είναι κάτι σπάνιο. Βλέπαμε ένα μεγάλο πλήθος κόσμου να κατηφορίζει ήρεμα αλλά αποφασιστικά από ψηλά στη Μάρκου Μουσούρου, στο Μετς, με κατεύθυνση την πλατεία Συντάγματος.

Γονείς με τα παιδιά τους, ηλικιωμένοι, φοιτητές και μαθητές, όλοι διέσχισαν τη λεωφόρο Αρδηττού, περνώντας μέσα από το Ζάππειο και τον Εθνικό Κήπο. Όταν φτάσαμε κι εμείς στην Αμαλία, ακολουθώντας την ίδια διαδρομή, το πλήθος έγινε πλέον μια πυκνή μάζα. Αποπειραθήκαμε να φτάσουμε μπροστά στο μνημείο του Αγνώστου Στρατιώτη τη στιγμή που ξεκίνησαν οι ομιλίες. Παρότι ήμαστε ασφυκτικά πεισμένοι ο ένας από τον άλλο, επικρατούσε απ' όλους μια διάθεση βοήθειας και διευκόλυνσης.

Με πολύ κόπο ανοίξαμε δρόμο μέσα στο πλήθος, περάσαμε μπροστά από τη Βουλή για να φτάσουμε, αγκομαχώντας στην κυριολεξία, στη Βασιλίσσης Σοφίας. Ακόμα πιο δύσκολο αποδείχθηκε το να φτάσουμε στην οδό Ζαλοκώστα, λίγα μόλις μέτρα πιο πάνω, προκειμένου να στρίψουμε εκεί.

Όσο κρατούσαν οι ομιλίες, ο κόσμος άκουγε με ένα βάρος. Προφανώς και περισσότερη οργή, αλλά η προσωπική μου αίσθηση ήταν ότι κυριαρχούσε και μια βαθιά, ηγναία θλίψη. Και οι συγκεντρωμένοι δεν ήθελαν τόσο να φωνάζουν όσο να είναι απλώς και μόνον εκεί, παρόντες, ακριβώς επειδή κάποιοι συμπολίτες τους ήταν τόσο παράλογα, τόσο πρόωρα, τόσο άδικοι απόντες.

Είναι παράλογο σε μια χώρα του ανεπτυγμένου κόσμου, σε μια χώρα που διεκδικεί, υποτίθεται, δυναμικά μερίδιο στον εκσυγχρονισμό, να μπαίνουν πολίτες σε ένα τρένο και να μη φτάνουν ποτέ στον προορισμό τους. Διότι τα Τέμπη είναι το σύμπτωμα της «βαθιάς Ελλάδας»: της Ελλάδας που αρνείται πεισματικά να αλλάξει. Αργότερα, από το Σύνταγμα ακούγονται κρότοι. Τις πρώτες εκρήξεις ακούσαμε καθώς ανηφορίζαμε την Ερατοσθένους, στο Παγκράτι, και ήταν η ηχητική μας υπόκρουση μέχρι να φτάσουμε ψηλά στην Αρχιμήδους. Τα επεισόδια ήταν «μία από τα ίδια». Ο κόσμος που συγκεντρώθηκε, όμως, ειρηνικά στο κέντρο, δεν ήταν.

«Είμαστε όλοι στο ίδιο βαγόνι» διάβασα σε ένα πλακάτ που κρατούσε ένα νέο παιδί. Ο καθένας από εμάς, το παιδί του καθενός μας, θα μπορούσε να είναι εκεί, εκείνη τη νύχτα. Η Ελλάδα σε ένα βαγόνι λοιπόν. Όλοι βρισκόμαστε μέσα σε αυτό.

Η ΟΡΓΗ ΤΩΝ «ΑΜΝΩΝ»

«Έχω 44 χρόνια να κατέβω στον δρόμο...»

Η «Κ» περπάτησε ανάμεσα στο πλήθος της μεγάλης συγκέντρωσης στο κέντρο της Αθήνας και κατέγραψε τις φωνές και τις «φυλές» των διαδηλωτών

Της **ΗΛΙΑΝΑΣ ΜΑΓΡΑ****09.30**

Χωρίς καφέ στο χέρι

«**Να πάρουμε** καφέ στο χέρι; Μα πώς θα τους κρατάμε τόσες ώρες όρθιες, μετά τι θα τους κάνουμε;». Εξω από μια καφετέρια στις παρυφές της πλατείας Κολωνακίου, μια παρέα μεσήλικων κυριών συζητάει ποια είναι η πιο δόκιμη τακτική που θα μπορούσαν να ακολουθήσουν. Ισως θα βρουν αργότερα ένα παγκάκι να ξαποστάσουν, προτείνει μία εξ αυτών. Είναι προφανές – όλες τους είναι άμαθες στις πορείες. Δεν είναι οι μόνες. Λίγα λεπτά αργότερα οι 74χρονη Αντωνία και Ευγενία συζητούν έξω από το Μουσείο Μπενάκη. Έχουν από τα νιάτα τους να κατέβουν σε συλλαλητήριο. «Υστερα από δύο χρόνια που παρακολουθούμε αυτό το αίσκος, έχουμε φτάσει στο αμήν», λέει στην «Κ» η κυρία Αντωνία, «κατεβαίνουμε γιατί είναι σωστά τα αιτήματα». «Είμαστε σε τέλμα», λέει η κυρία Ευγενία, «έχουν αλλοιωθεί τα πάντα, η Δικαιοσύνη, οι τηλεοράσεις, όλα έχουν γίνει καθεστώς».

10.00

Εκπαίδευση στους ώμους

Η **Βασιλίσσης Σοφίας** έχει ήδη αρχίσει να γεμίζει, αλλά ακόμη περπατάμε με ευκολία. Στους ώμους του 43χρονου Φίλιππου βρίσκεται ο 4χρονος γιος του, Ιάσων. Οδεύουν έτσι οι δυο τους προς το Σύνταγμα, στην παρθενική πορεία τους. «Είναι μια διαδικασία εκπαίδευσης του γιου μου», αναφέρει ο Φίλιππος, «ως προς το ότι πρέπει να υπάρχει αίσθημα δικαίου. Οι άνθρωποι πρέπει να είναι πάντα ο ένας για τον άλλον και να λειτουργούν ως μια κοινότητα με ενσυναίσθηση, αυτό θέλω να του μάθω, γι' αυτό είμαστε εδώ».

Ο 14χρονος Κωστής ζητάει μόνος του να έρθει. Αλλά κι η μητέρα του είχε τον ίδιο σκοπό. «Νιώθω περήφανος που είμαστε εδώ», λέει εκείνος στην «Κ». Η 45χρονη Δώρα τονίζει ότι ούτε εκείνη μπορούσε να λείπει. «Εγώ του έλεγα να μην έρθει, αλλά είμαστε εδώ μαζί για αυτά τα παιδιά, το νιώθουμε διαφορετικά οι γονείς, συμπαραστήκόμαστε σε όσους έχασαν τα παιδιά τους και δεν είμαστε εδώ μόνο για τα Τέμπη, αλλά και για τη Μάνδρα και για το Μάτι, που ήταν αντίστοιχη τραγωδία και τότε δεν κάναμε τίποτα». Στην Ελλάδα, λέει, η μία τραγωδία έρχεται μετά την άλλη. Γι' αυτό κατέβηκε –για πρώτη φορά– σε πορεία.

10.30

Ο μόνος μου φόβος

Τα ΜΑΤ είναι στοικισμένα έξω από τη Βουλή. Λίγα μέτρα μακριά, στον δρόμο, δε-

κάδες φέιγ βολάν ζητούν την άρση ασυλίας βουλευτών και υπουργών. Το Σύνταγμα αρχίζει να γεμίζει ασφυκτικά. «Δεν φοβάμαι να είμαι εδώ με το παιδί μου», λέει στην «Κ» η 45χρονη Τζένη Κόλλια, «δεν φοβήθηκα να το φέρω στη μεγαλύτερη συγκέντρωση των τελευταίων ετών». Τόσο η ίδια όσο και ο Νικόλας, ο οποίος είναι 8,5 ετών, έχουν πάνω τους πλακάτ τα οποία γράφουν «Δεν Έχω Οξυγόνο». Εκείνος τονίζει ότι ήρθε στην πρώτη του πορεία, για τα Τέμπη, για τα παιδιά που χάθηκαν. «Ο μόνος μου φόβος», συνεχίζει η κ. Κόλλια, «είναι να μην ξαναγίνει τέτοιο έγκλημα».

«Είναι η πρώτη μου πορεία», δηλώνει στην «Κ» και η 16χρονη Μαρία, ένα κορίτσι που έχει έρθει εδώ με τρεις συμμαθήτριές της. «Δεν γίνεται να συνεχίζουμε να κάνουμε το αίμα παιδιών λόγω της κυβέρνησης που αρνείται να φροντίσει για την ασφάλειά μας», σημειώνει. Η Βαρβάρα και η Ιωάννα είχαν πάει και στην πορεία του Ιανουαρίου. «Ήταν άδικο αυτό που έγινε, πρέπει να έχουμε δικαιοσύνη», λένε, «να αναγνωρίσουν αυτοί που έφταιγαν το λάθος τους».

Στα νκεία παίζουν τραγούδια για το δυστύχημα των Τεμπών. «Δεν έχω οξυγόνο, μου το 'χουνε στερήσει όλοι αυτοί μαζί με αυτούς που έχουνε ψηφίσει», ακούγεται από τα νκεία να τραγουδάει το συγκρότημα «Κοινοί Θνητοί». Κι ύστερα η φωνή του Φοίβου Δεληβοριά, να λέει «αν δεν

«**Είναι μια διαδικασία εκπαίδευσης του γιου μου ως προς το ότι πρέπει να υπάρχει αίσθημα δικαίου. Οι άνθρωποι πρέπει να είναι πάντα ο ένας για τον άλλον και να λειτουργούν ως μια κοινότητα με ενσυναίσθηση, αυτό θέλω να του μάθω**».

«**Ακουσα γονείς των θυμάτων των Τεμπών που είπαν “αν χάνατε τα δικά σας παιδιά, θα καθόσασταν σπίτι;” κι ένιωσα ότι έπρεπε να τους συμπαρασταθώ. Πιστεύω ότι ευθύνονται όλες οι κυβερνήσεις, εγώ ήρθα για υποστήριξη, για τα παιδιά**».

βρω το τέρμα, δεν θα πνυχάσω, δεν θα σταματήσω, δεν θα ξαποστάσω».

11.00

Για τα παιδιά μου

Φτάνει η ώρα της επίσημης έναρξης του συλλαλητηρίου. Γύρω βλέπεις μόνο κόσμο. Όλοι οι δρόμοι είναι ασφυκτικά γεμάτοι. Στην Πανεπιστημίου δεν χωράς να προχωρήσεις. Οι παράδρομοι –Κριεζώτου, Βουκουρεστίου, Ζαλοκώστα– είναι πλημμυρισμένοι Ψιχαλίζει. Τα φανάρια αναβοσβήνουν μάταια. Κα- νείς δεν πάει πουθενά.

«Νιώθω περήφανη που σηκωθήκαμε από τον καναπέ, έστω και για ένα τόσο τραγικό γεγονός», δηλώνει στην «Κ» η αρχιτέκτονας Μαριαλένα Τζουβελέκη, η οποία είναι όρθια σε ένα από τα παρτέρια της Πανεπιστημίου. Είναι 64 ετών – είχε να κατέβει σε πορεία από τα 20 της. «Έφτασε η ώρα να ξανάρθω, αυτό είναι το δράμα, ότι πάμε από το κακό στο χειρότερο. Ακούω τα τραγούδια που έχουν γράψει για τα Τέμπη κι ανατριχιάζω ολόκληρη, το ιδανικό αποτέλεσμα θα είναι να φτάσουν οι υψηλά ιστάμενοι, οι πολιτικοί που είναι προστατευμένοι πάντα, στα δικαστήρια».

Χαμπλά στη Βουκουρεστίου ο 73χρονος Γιώργος Τρικαλινός ξαποσταίνει σε τραπέζια των κλειστών καφέ. Σε λίγο θα προσπαθήσει να ξαναγυρίσει στην καρδιά της πορείας, στο Σύνταγμα. «Έχουμε παιδιά», λέει, «είναι χρέος μου να είμαι εδώ, ζητάμε τα αυτονόητα, δικαιοσύνη, το δικαίωκό σύστημα, αυτό είναι το πρόβλημα». Κι εκείνος έχει δεκαετίες να κατέβει σε συγκέντρωση, αναφέρει. Μόνο μία θυμάται να είχε τόσο κόσμο. «Όταν έπεσε η χούντα», τονίζει.

11.30

Οχι σημαίες, μόνο χειροκρότημα

Κατά διαστήματα η λαοθάλασσα των διαδηλωτών ξεσπάει σε χειροκροτήματα. Ακούγονται αποσπασματικές φράσεις από τις ομιλίες –«τα επόμενα Τέμπη караδοκούν», «να αποδοθεί δικαιοσύνη»–, αλλά η περιορισμένη ακουστική δεν έχει σημασία. Απαξ και ξεκινά το χειροκρότημα, όλοι, σαν κύμα, συμμετέχουν.

«Μπράβο που δεν έχουν σημαίες κομματικές», σημειώνει ένας κύριος. «Φίλε, νομίζω δεν έχει ξαναγίνει κάτι τέτοιο», τονίζει άλλος. «Νίκο, πάμε να φύγουμε, πάμε προς τα πάνω», λέει μια γυναίκα στον σύζυγό της, «με πιάνει κλειστοφοβία». Μια μεσήλικη γυναίκα με φουξ κραιγιόν στα χείλη έχει ανέβει στα κάγκελα της γωνίας Ζαλοκώστα και Βασιλίσσης Σοφίας. «Λέτε να γίνουν επεισόδια;», ρω-

1

2

■ Η αρχιτέκτονας Μαριαλένα Τζουβελέκη είχε να κατέβει σε πορεία από τα 20 της. «Έφτασε η ώρα να ξανάρθω, αυτό είναι το δράμα, ότι πάμε από το κακό στο χειρότερο».

■ Τέσσερις 16χρονης συμμαθήτριες, η Βαρβάρα, η Ιωάννα, η Μαρία και η Ιωάννα, κάθε μία με το δικό της «μήνυμα». «Ήταν άδικο αυτό που έγινε, πρέπει να έχουμε δικαιοσύνη», λένε.

■ «Δεν φοβάμαι να είμαι εδώ με το παιδί μου», λέει η Τζένη Κόλλια που έφτασε στο Σύνταγμα μαζί με τον Νικόλα της «για να μην ξαναγίνει τέτοιο έγκλημα».

■ Ο τετράχρονος Ιάσων στις πλάτες του Φίλιππου. Η πρώτη πορεία γιου και πατέρα.

τάει. «Δεν νομίζω», της απαντάει μια άλλη, «την πρώτη Κυριακή έγιναν αφότου πολλοί είχαμε φύγει». «Ε, κι αν γίνουν; Τι να κάνουμε; Θα μείνουμε εδώ».

12.15

Ακουσα τους γονείς

Πολλοί καπνίζουν. Κάποιοι αγοράζουν κουλούρια από έναν πωλητή στη Βουκουρεστίου, άλλοι κάθονται όπου βρουν – σε εισόδους πολυκατοικιών, σε τραπέζια έξω από κλειστά ζαχαροπλαστεία. Κόσμος συνεχίζει να κατεβαίνει από το Κολωνάκι, όπου επίσης όλοι οι δρόμοι είναι γεμάτοι – η Κανάρη, η Σέκερη, η Κουμπάρη. Ο 30χρονος Γιώργος δηλώνει πως έχει να κατέβει σε πορεία από το 2008, όταν είχε πάει στο μόνο συλλαλητήριο της ζωής του μέχρι τώρα, μετά τη δολοφονία του Αλέξανδρου Γρηγορόπουλου.

«Ακουσα γονείς των θυμάτων των Τεμπών που είπαν “αν χάνατε τα δικά σας παιδιά, θα καθόσασταν σπίτι;” κι ένιωσα ότι έπρεπε να τους συ-

μπαρασταθώ», λέει στην «Κ». Τονίζει ότι δεν ήρθε στην πορεία για να ρίξει την κυβέρνηση. «Πιστεύω ότι ευθύνονται όλες οι κυβερνήσεις και οι προηγούμενες, εγώ ήρθα για υποστήριξη, για τα παιδιά», σημειώνει.

Στη Βασιλίσσης Σοφίας πλέον δεν μπορείς να κάνεις βήμα κι η 15χρονη Τζουλιάννα πάσχει από αγοραφοβία. «Μου ήταν πάρα πολύ δύσκολο να έρθω. Στην προηγούμενη πορεία δεν τα κατάφερα γιατί φοβάμαι τον κόσμο, μετά είχα τόσες εννοχές. Σήμερα είμαι εδώ. Θα μπορούσα να ήμουν κι εγώ σε αυτό το τρένο. Ζητάω, όχι αναγκαστικά να ριζούμε την κυβέρνηση, απλώς να δικαιωθούμε», αναφέρει στην «Κ», «οι υπαίτιοι να πάρουν αυτό που τους αξίζει».

13.00

Μην τρέξεις, μην πέσεις

Ακούγεται ο πρώτος κρότος από το Σύνταγμα. Οι διαδη-

3

Ελλάς Ελλήνων Ορφανών

Της **ΛΕΝΑΣ ΔΙΒΑΝΗ**

Το πρωί ξεκίνησε πολύ γιορτινά για μνημόσυνο. Η βροχούλα είχε σταματήσει. Σχεδόν διέκρινες ένα ουράνιο τόξο πάνω από τους εκατοντάδες ανθρώπους που κατέβαιναν μαζικά από Ανω Κυψέλη, ξεχύνονταν από κάθε στενό και όδευαν προς το κέντρο. Ήταν 10.30 ακόμψ, αλλά η ανθρωποθάλασσα ήδη πρωτοφανής. Κρίμα τα ραντεβού που δώσαμε, βλέπαμε πια ότι δεν θα γίνουν. Ανακατέπτηκα με τον κόσμο, με τα μάτια και τ' αυτιά μου ανοικτά. Ξαφνικά ένα αυτοκίνητο βγαίνει από στενό λίγο πριν από την Ακαδημίας. Ο οδηγός αμύχανος δεν ήξερε τι να κάνει, ούτε αυτός περίμενε την ανθρωπομάζα που έκλεινε τους δρόμους. Οι διαδηλωτές γελούσαν με την έκπληξή του. Κάποιος φώναξε: «Πού πας, ρε μπάρμπα; Τριήμερο;». Καμία επιθετικότητα όμως. Ευγένεια που χρόνια είχα να δω. Μέρως 2004! Τι έγινε, ρε παιδιά; Μπήκα σε χρονομηχανή; Πού ξεφύτρωσαν τόσο λόρδοι; «Με συγχωρείτε» όταν με σκουνούσαν, «μπορώ να περάσω;» όταν ήθελαν να προσπεράσουν. Κομματικά πανό μηδέν. Άλλο αυτό... Σωματεία είδα, σχολεία είδα, κόμματα δεν είδα, εγώ τουλάχιστον. Δες να κατάλαβαν τίποτα τα κόμματα; Μπορεί. Παρακάτω, ένας παπás είχε βγάλει το κινητό του και βιντεοσκοπούσε τον κόσμο. Γελούσαν και τα μούσια του. Μικροφωνικές εγκαταστάσεις δεν υπήρχαν, δεν ακούγαμε απολύτως τίποτα στη Βουκουρεστίου και Ακαδημίας όπου κατέληξα. Ο κόσμος απλώς ήταν εκεί, παρών – πιο παρών πεθαίνεις. Αυτό πρώτη φορά το ζούσα – και ίσως να μην το ξαναζήσω τόσο εύκολα που γίνεται βορά η διαμαρτυρία του κόσμου. Παιδιά, πολλά παιδιά παντού, μικρά, μεγάλα, εικοσάχρονα (μην ακούσω να τα ξαναβρίσετε ως «αδιάφορα», γιατί θα θυμώσω). Δυο κορίτσια, εφηβάκια, το πολύ 14-15 χρόνων, άραζαν σκαρφωμένα σε πεζούλι. Το ένα πήγαινε Πιρς και το άλλο Ελληνογαλλική. «Κορίτσια, ήρθαν πολλοί από την τάξη σας;» τις ρώτησα. Αστράψαν τα μουτράκια τους. Το κοριτσάκι Πιρς έπευσε να δηλώσει περήφανα: «Για πρώτη φορά μετά από επτά χρόνια το σχολείο μας αποφάσισε όλο να κατεβεί στη διαδήλωση». Ενας μεσήλικας κινδυνολογούσε διπλά: «Τι φέρατε τα παιδιά σας; Ένα κρότου-λάμψης να πέσει, θα γίνει τps τρελός εδώ μέσα!». Παρακάτω, τρία αγόρια αναμασούσαν μια μίνι θεωρία συνωμοσίας: «Σιγά μη θέλουν οι ταξίτζηδες να μεταφέρουν δωρεάν τους διαδηλωτές. Δικαιολογία ψάχνουν να κάνουν καμιά κούρσα στη ζούλα».

Κομματικά πανό εξακολουθού να μη βλέπω. Μια κοπέλα μόνο βγήκε από τη Λυκαβηττού στην Ακαδημίας με τα τακούνια και με

Διαδήλωσε και η Κύπρος

την Χριστόδουλος Παπαϊωάννου, ο οποίος συγκλόνισε το πλήθος περιγράφοντας την αγωνία και τα αναπάντητα ερωτήματα που εξακολουθούν να βασανίζουν τις οικογένειες των θυμάτων, δύο χρόνια μετά. Ο πατήρ Χριστόδουλος τόνισε ότι απαιτείται από-

δοση αληθινής δικαιοσύνης, λέγοντας ότι «είναι πρωτοφανής η κινητοποίηση του κόσμου για την εποχή μας. Ο λαός μας έχει καταλάβει ότι πρέπει να ενδιαφερθεί ο ίδιος για τον τόπο του». Στην Πάφο, γενέτειρα της φοιτήτριας Αναστασίας Αδαμίδου,

πολίτες κατέκλυσαν την πλατεία της 28ης Οκτωβρίου, διατρανώνοντας το αίτημά τους για απόδοση δικαιοσύνης και ανάδειξη της αλήθειας. Μαζικά ήταν και η προσέλευση στις εκδηλώσεις στη Λάρνακα, στην πλατεία Ευρώπης, αλλά και στη Λεμεσό, στο αμφιθέατρο στον Μόλο Λεμεσού, με τον κόσμο να συμμετέχει ειρηνικά αλλά αποφασιστικά. «Δι-απράξατε τη μέγιστη ύβρη, θα λάβετε τα δέοντα μέσα από τον παλιό της Νέμεσps». Η φράση αυτή, από την ομιλία της Μαρίας Καρυστιανού, προέδρου του συλλόγου συγγενών των θυμάτων των Τεμπών, αντήχησε σε όλες τις εκδηλώσεις που ολοκληρώθηκαν με ποιήματα και τραγούδια. Όλες οι συγκεντρώσεις ήταν ειρηνικές, με τη συγκίνηση, αλλά και την απαίτηση για απόδοση δικαιοσύνης να κυριαρχούν.

ΑΝΔΡΕΑΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΥ

ΤΙ ΕΙΔΑ ΣΤΟ ΣΥΝΤΑΓΜΑ

τα όλα της, κρατώντας μια ταμπέλα γραμμένη στο χέρι: «ΕΛΛΑΣ ΕΛΛΗΝΩΝ ΟΡΦΑΝΩΝ» και από κάτω υπέγραφε: «Μία κομμώτρια». «Μία, αλλά λέαινα», της είπα περνώντας από δίπλα της. «Τίνα, χαίρω πολύ», μου είπε. Παρέα μεσήλικων δικηγόρων –αν δεν απατώμαι– ντυμένων στην πένα συζητούσαν τα δικά τους: «Πήγαμε χθες σ' ένα πούρο κλαμπ...». «Πούρο ή πουρό;» πέταξε ο άλλος κι έσκασε στα γέλια. Ω ρε φίλε, κανονικότητα... Όλοι στον δρόμο, μαζί. Με τα θέματά τους, με τη γνώμη τους, δεξιοί, αριστεροί, πλούσιοι και φτωχοί. Ορφανοί από κυβέρνηση κι από αντιπολίτευση, ορφανοί με μια μητριά πατρίδα ξεβράκωτη (Μιχάλη Γκανά, σε σκέφτηκε). Τρεις γέροντες ταλαιπωρημένοι αλλά μπασμένοι στα κόλπα είχαν καταφέρει να βρουν καφέ και διαπληκτίζονταν ευθύμως: «Τόσο κόσμο είχα να δω από την εποχή του Ανδρέα, Θανάση». «Άσε, ρε κομματόσκυλο, ο Τσίπρας είχε περισσότερο», τον κάρφωσε ο φίλος του. «Κι εσύ πού το ξέρεις, ρε; Μήπως κατέβαινες στον Ανδρέα;». Παραπέρα περνούσε μπαμπάς με τρία παιδιά – ένα στο καρτσάκι! «Δεν φοβόσαστε;» τον ρώτησα έκπληκτα. Εγώ δεν θα το επιχειρούσα ποτέ των ποτών. «Μπααα, δεν θα τολμήσουν να κάνουν τίποτα με τέτοιο όγκο κόσμου», μου είπε χαμογελαστός.

Τόλμησαν όμως. Η καθαρότητα, η υγεία αυτών της ειρήνης έπρεπε να αμαυρωθεί. Είπα να τα καταφέρατε να ξεφύγετε από τα κρότου-λάμψης της αστυνομίας και τις πέτρες των κουκουλοφόρων, ευγενικές κύριε, κι εσείς και τα παιδιά σας. Τα έχει ανάγκη η χώρα μας. Οχι άλλα μνημόσυνα, όχι άλλη υπογοήτευση, όχι στην Ελλάδα των Ελλήνων Ορφανών. Χρειαζόμαστε αποφοιτήσεις πανεπιστημίων, γάμους, βαφτίσεις, πάρτι γενεθλίων, γρηγορούντες πολίτες σαν τους σημερινούς και κομμώτριες σαν την Τίνα.

Η κ. Λένα Διβάνη είναι συγγραφέας.

Το πλήθος της πολυκατοικίας σου

Της **ΒΙΒΙΑΝ ΣΤΕΡΓΙΟΥ**

Εφτασα Θνησείο περίπου στις 12 παρά. Δεν γινόταν να περπατήσω με άνεση. Ηδόν από την Καλλιθέα ξεκίνησα με τα πόδια, γιατί δεν υπήρχε τρόπος να μπει στον ηλεκτρικό χωρίς να τσαλαπατηθείς. Γύρω μου ήταν αυτό που λέμε κανονικοί άνθρωποι. Με καφέ στο χέρι και κάποιο σιωπηλό μνημείο μέσα τους – δεν είχε φωνές και συνθήματα εκεί που στάθηκαν εγώ. Ανοργάνωτες παρέες μαθητών, κυρίες μόνες τους, ηλικιωμένες που ένιωθαν άβολα μέσα στο πλήθος με τις μάσκες τους. Πηγαίνοντας προς την Ερμού,

είδα κορίτσια χωρίς καμία πείρα από διαδηλώσεις να περπατούν πίνοντας τον καφέ τους προς το Σύνταγμα με κολάν σαν να 'χαν πάει γυμναστική. Με προσπέρασαν μαθήτριες με φούτερ όπου είχαν χαράξει τις λέξεις «Δεν έχω οξυγόνο». Δεν έχω ξαναδεί ποτέ τόσο κόσμο στους δρόμους. Δεν καταλάβαινα τι συνέβαινε, όταν από το πουθενά εμφανίστηκε ένα μικρό γκρουπ ατόμων, ούτε είκοσι δεν ήταν, που φώναζαν αισχροτόπτες. Κανείς δεν τους ακολούθησε. Αυθόρμητα ο κόσμος τους απομόνωσε. Ορισμένοι τους είπαν να σταματήσουν να συμπεριφέρονται φασιστικά. Το γκρουπούσκουλο εξαφανίστηκε μέσα στον κόσμο, που αυθόρμητα πορεύονταν μόνο με ειρηνική πρόθεση, εκφράζοντας την οργή ή τη δυσαρέσκειά του λεκτικά και σε χαμηλούς τόνους. Δεν άκουσα συνθήματα. Δεν βρέθηκα πλάι σε ανθρώπους που φώναζαν. Στάθηκα στην Κολοκωτρώνη ή στη Σταδίου κοντά σε εργαζομένους στα μέσα μεταφοράς, μιας που ένα βασικό ζήτημα για εμένα είναι οι ασφαλείς, δημόσιες, φθηνές μεταφορές με αξιοπρέπεια και σιγουριά. Κυρίως, εμφανώς μαϊμάδες, στέκονταν κι απλώς χειροκροτούσαν στον μακρινό απόηχο από κάποια λόγια αλληλεγγύης προς τους γονείς των νεκρών. Περνούσαν δι-αρκώς παιδιά που δεν θα 'ταν πάνω από δεκάξι, με μπαλόνια ή χωρίς τίποτα στα χέρια, απλώς απογοντευμένη νεολαία της χώρας. Αργότερα προς το μεσημέρι, εντελώς απροσδόκητα η αστυνομία άρχισε να περνάει μέσα από το πλήθος. Ημασταν ήδη ασφυκτικά και εύκολα προκλήθηκαν συνθήκες πανικού. Μπροστά μου μια κυρία είχε αυτοκόλλητο δύο Αγίων στο κινητό. Πλάι μου ήταν νεαροί με σκουλαρίκια και τατουάζ. Πέρασαν ειρηνικά και κάποιοι άνθρωποι πέταξαν χαρτάκια κατά της εξουσίας. Υστερα μας περικύκλωσαν αστυνομία με κράνη, δύο δύο πάνω στα μηχανάκια, δημιουργώντας μας αναίτιο φόβο και πανικό. Τριγυρνούσαν με τις μηχανές τους γύρω μας για ώρα, ώσπου ακούστηκαν και κρότου-λάμψης και ο κόσμος άρχισε να αποδοκιμάζει την ακρέιαστη καταστολή. Είχε τόσο πολύ κόσμο, που για να φύγεις πραγματικά από την πορεία έπρεπε να φτάσεις πέρα από το Μοναστηράκι. Προς το Μεταξουργείο. Τα μαγαζιά ήταν όλα κλειστά. Αρκετά με κάποιο αυτοκόλλητο για τη μνήμη των θυμάτων της σύγκρουσης. Φεύγοντας στο Μοναστηράκι πάλι, σκεδόν απόγευμα πια, άκουγα γύρω μου τους πάντες να μιλούν για τις πορείες. Σιωπηλοί και εξαντλημένοι οι περισσότεροι, αποσύρθηκαν διαβάζοντας στα κινητά τους ιστορίες για αγρίους με δακρυγόνα και άλλες ακρείαστες εκδηλώσεις βίας.

Σ' ένα δρόμο κοντά στη Σταδίου είδα έναν άνθρωπο σε αναπηρικό καρτσάκι να διαδη-

λώνει. Σε άλλον, μια παρέα με κυρίες στα εξήντα τους. Με προσπέρασαν οικογένειες, φασαίοι, νεαρά παιδιάκια μαυροντυμένα με ψυχολογικά, γυμνασθηριακοί, θρησκοκόληπτοι. Ο περισσότερος κόσμος ήταν άκυρο πλήθος που βρισκείς στην πολυκατοικία σου μια Τρίτη βράδυ βγαίνοντας από το ασανσέρ.

Όλοι, εκτός από εκείνους

Της **ΕΛΕΝΗΣ ΣΑΜΠΑΝΗ**

Στις 29 Φεβρουαρίου 2023 και ώρα 6.45 π.μ. ήμουν στο Παρίσι και γυρίζα σπίτι ύστερα από ένα από τα πολλά Erasmus-πάρτι, που είχαν διοργανωθεί στο κέντρο της πόλης. Φτάνοντας στις φοιτητικές εστίες και λίγο πριν μπω στο δωμάτιό μου, έλαβα το εξής μήνυμα από τον φίλο μου: «Είδες τι έγινε στα Τέμπη; Δύο τρένα συγκρούστηκαν. Ψάχνουμε τον Σ. και δεν απαντάει. Ανέβαινε Θεσσαλονίκη χθες. Ανησυχώ». Δεν είχα ιδέα τι γινόταν στην Ελλάδα, μέχρι εκείνη τη στιγμή. Ανοιξα το πρώτο σάιτ που βρήκα μπροστά μου και διάβασα την είδηση. «Μην ανησυχείς. Αποκλείεται να ήταν σε αυτό το τρένο», τον καθησυχάσα. Νωρίς το πρωί, δεν μετρούσαμε θύματα. Λίγες ώρες αργότερα, όμως, άρχισαν να δημοσιεύονται ονόματα και φωτογραφίες αγνοουμένων, ενώ παράλληλα σαν βροχή έσκαγαν μηνύματα και τηλεφώνω από πρόην συμμεθητές μου, που επιβεβαίωναν σοκαρισμένοι ότι ο Σ. ήταν και αυτός στην επιβατική αμαρσοτοκία. Ευτυχώς, το όνομά του βρέθηκε στη μικρή λίστα με τους επιζώντες του δεύτερου βαγονιού.

Δύο χρόνια μετά, είμαι στην Αθήνα. Το πρωί της Παρασκευής, στου Ζωγράφου, επικρατούσε φασαρία. «Μα καλά η συγκέντρωση δεν είναι στο Σύνταγμα και στην Πανεπιστημίου;» σκέφτηκα. Βγήκα στο μπαλκόνι μου και είδα ένα τσουρμιο φοιτητών να κατφορίζει προς την Παπάγου, ξετυλίγοντας ένα μεγάλο πανό που έγραφε «Δεν έχω οξυγόνο». Τους φώναξα «περιμένετε και εμένα», έβαλα βιαστικά τα παπούτσια μου και κατέβηκα να τους προλάβω. Το ότι δεν γνωρίζομσταν μεταξύ μας δεν είχε σημασία. Όλοι μας κατευθυνόμσταν σιωπηλά προς το κέντρο για τον ίδιο ακριβώς λόγο και, καθώς προχωρούσαμε, οι φοιτητές και τα πανό πολλαπλασιάζονταν. Φτάνοντας στο Σύνταγμα, ο κόσμος ήταν πολύ περισσότερος από όσο μπορεί να χωρέσει το κέντρο. «Είμαστε όλοι εδώ», έλεγα από μέσα μου συγκινημένα, μέχρι που μία σκέψη με προσγείωσε ξανά στην πραγματικότητα: «Είμαστε όλοι εδώ εκτός από τα παιδιά που δεν πρόλαβαν να πάνε Erasmus».

λωτές που έχουν καταλάβει τη Βασιλίσσps Σοφίας ταραζούνται. Ορισμένοι επιχειρούν να περπατήσουν προς τον Ευαγγελισμό, αλλά οι περισσότεροι δεν κουνιούνται από τις θέσεις τους. Γιουχάρουν, υψώνουν τα μεσαία τους δάχτυλα και οι πιο έμπειροι δίνουν συμβουλές στους γύρω τους. Μια κοπέλα αναφέρει ότι δεν είναι συνηθισμένη στις πορείες. «Αμα γίνει κάτι», της λέει ο άγνωστος διπλανός της, «δεν θα τρέξεις. Θα γίνεις στόχος αν τρέξεις, κι αν πέσεις θα σε πατήσουν. Εγώ θέλω να προστατέψω όσους περισσότερους μπορώ».

Όσοι ήρθαν με τα παιδιά τώρα βιάζονται να φύγουν. Στα πρόσωπά τους έχουν χαρτομάντιλα κάποιοι, άλλοι φορούν μάσκες που κάποτε βάζαμε για προστασία από τον κορωνοϊό. Τώρα είναι για τα δακρυγόνα. «Πάμε, πάμε, πάμε», φωνάζει ένας πατέρας που πιάνει τα παιδιά του και τρέχει. «Ψυχραιμία!», λέει άλλος. Ορισμένοι αλείφονται με Μαλόξ. «Προσπαθήσαμε να πάμε στο Σύνταγμα, αλλά δεν φτάνεις με τίποτα».

14.00 Δεν θέλαμε να φύγουμε

Μια χειροβομβίδα κρότου-λάμψης σκάει στην οδό Κουμπάρη στο Κολωνάκι, όπου είναι μαζεμένοι κάποιοι διαδηλωτές. Προ ολίγου από εδώ έχει κατέβει μια διμοιρία των ΜΑΤ, όσο πολίτες μαζεμένοι γύρω τους γιουχάρουν. Ορισμένοι διαδηλωτές βρίσκουν καταφύγιο σε μια πολυκατοικία. Άλλοι επεξεργάζονται ένα βομβίδιο δακρυγόνου που έχει ήδη σκάσει.

Στη Βασιλίσσps Σοφίας κουκουλοφόροι και ΜΑΤ έχουν ανοίξει πόλεμο. Τον παρακολουθούν αρκετοί διαδηλωτές – ένας ιερέας, ηλικιωμένες γυναίκες, νεαρές κοπέλες. Κάποιος φωνάζει στους κουκουλοφόρους: «Σταματήστε να χαλάτε την πορεία!». «Δεν θέλαμε να φύγουμε, θέλαμε να τους δείξουμε ότι δεν θα διασπαστούμε τόσο εύκολα», αναφέρει στην «Κ» ένας 27χρονος, «μήπως φεύγανε αυτοί που τσακώνονται και γύριζαν οι άλλοι πίσω».

Η ΟΡΓΗ
ΤΩΝ «ΑΜΝΩΝ»

Του ΣΤΑΥΡΟΥ Γ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ

Οι συγκεντρώσεις ήταν μεγαλειώδεις σε όλη τη χώρα. Μερικές εκατοντάδες μέτρα από την πλατεία Συντάγματος και τις εκατοντάδες χιλιάδες διαδηλωτών που κατέκλυσαν όλους τους δρόμους της Αθήνας, στο Μέγαρο Μαξίμου, ο πρωθυπουργός και οι συνεργάτες του παρακολούθησαν σιωπηλά τις συγκεντρώσεις, με την πρώτη αποτίμηση να γίνεται αργά το απόγευμα της Παρασκευής και το πρωί του Σαββάτου. Τελικά τι έλεγε η φωνή των διαδηλωτών που έφτασε στα αυτιά του Κυριάκου Μητσοτάκη; Κυβερνητικές πηγές μιλούσαν για μια «μεγαλειώδη, ειρηνική και ακοιμώτιστη διαδήλωση» που έστειλε δύο βασικά μηνύματα: Το πρώτο είναι να λάμψει η αλήθεια και να αποδοθεί δικαιοσύνη και το δεύτερο να φτιαχτεί –επιτέλους– ο ελληνικός σιδηρόδρομος και να μην επαναληφθεί η ίδια τραγωδία.

Η ανταπόκριση

Και τι απαντά η κυβέρνηση; Αρμόδιες πηγές έλεγαν πως και τα δύο αιτήματα «είμαστε έτοιμοι να τα ικανοποιήσουμε» και να κάνουμε «ό, τι περνάει από το χέρι μας». Στο πρώτο, που είναι «αμιγώς δουλειά της Δικαιοσύνης», η κυβέρνηση αυτό που μπορεί να κάνει είναι να συνδράμει διευκολύνοντας «με κάθε τρόπο» το έργο των αρμοδίων. Δηλαδή οτιδήποτε θεωρήσει η Δικαιοσύνη πως χρήζει περαιτέρω διερεύνησης «θα γίνει και με το παραπάνω», όπως σημείωναν κυβερνητικές πηγές. Το δεύτερο αίτημα των συλλαλητηρίων, όπως τουλάχιστον το εισέπραξε το Μαξίμου, ήταν «ζητάμε ασφαλείς σιδηροδρόμους» και ένα μεγάλο «ποτέ ξανά». Αυτό το σκέλος είναι αμιγώς πολιτικό και βραίηνει αποκλειστικά την κυβέρνηση, καθώς θεωρείται δεδομένο ότι υπήρχε πολύς κόσμος που κινητοποιήθηκε από το γεγονός ότι δύο χρόνια ύστερα από ένα τέτοιο τραγικό δυστύχημα η κατάσταση των τρένων δεν έχει βελτιωθεί.

Το πόρισμα του ΕΟΔΑΣΑΑΜ δεν αφήνει άλλωστε πολλά περιθώρια παρερμηνείας: ο ελληνικός σιδηρόδρομος είναι σε τραγική κατάσταση και θέλει πλήρη αναδιοργάνωση. Σε αυτό το αίτημα κυβερνητικές πηγές απαντούν λέγοντας πως ναι μεν «θα αναδείξουμε τα βήματα που έχουν γίνει», αλλά την ίδια ώρα είναι σαφές ότι επί κυβέρνησης Ν.Δ. «το στοίχημα αναδιάταξης του σιδηροδρόμου δεν έγινε πράξη» και αυτό «πρέπει να το αλλάξουμε». Όπως «ψηφιοποιήσαμε το κράτος και τρέξαμε πιο γρήγορα αυτό που θα γινόταν σε

πολλά χρόνια», κάτι αντίστοιχο «πρέπει να κάνουμε και για τον σιδηρόδρομο», λέει αρμόδια πηγή, τονίζοντας ότι δεν είναι μόνο οι υποδομές αλλά και η κατάρτιση και η επάρκεια του προσωπικού, στα οποία έδωσε έμφαση το πόρισμα της Επιτροπής.

Τα πολιτικά λάθη

Η αποτίμηση όμως των συλλαλητηρίων έχει και πολιτική χροιά. Πλέον είναι φανερό ότι η προσπάθεια ταύτισης των συλλαλητηρίων από μία μερίδα κυβερνητικών στελεχών με τα κόμματα της αντιπολίτευσης ήταν λανθασμένη «από κάθε άποψη». Οχι

μόνο γιατί εξόργισε πολύ κόσμο αλλά και γιατί επί του πεδίου, δηλαδή τους χώρους συγκεντρώσεων, αποδείχθηκε πως ήταν εκτός τόπου και χρόνου.

Ήταν εμφανές ότι στους δρόμους έδωσαν το «παρών» πολίτες από όλους τους πολιτικούς χώρους και τον χώρο της Νέας Δημοκρατίας κάτω από το κοινό και αυτονόητο αίτημα να λάμψει η αλήθεια. Αυτό πρακτικά σημαίνει πως στην κυβέρνηση δεν πρόκειται κανείς «να διονοηθεί ξανά», όπως το θέτει αρμόδια πηγή, να ανοίξει μέτωπο με την πλατεία. «Το μόνο μέτωπο θα είναι πολιτικό», σημειώνει η ίδια πηγή. Και η

επόμενη εβδομάδα θα είναι ακριβώς αυτό: εβδομάδα σκληρής πολιτικής αντιπαράθεσης.

Ευτυχώς, «άγνοια»

Η γραμμή της κυβέρνησης την εβδομάδα που έρχεται, όπου το πολιτικό εκκρεμές μεταφέρεται στη Βουλή με τη σύσταση Προανακριτικής για τον κ. Τριαντόπουλο την ερχόμενη Τρίτη και την πρόταση δυσπιστίας του ΠΑΣΟΚ την Τετάρτη, είναι σαφής: Μετά και το πόρισμα του ΕΟΔΑΣΑΑΜ το Μαξίμου λέει ότι προφανώς «λάθη στη διαχείριση έγιναν», αλλά «συγκάλυψη δεν υπήρχε». Η συζήτηση στη Βουλή εικάζε-

Ποιος αντίλαλος
έφτασε
στο Μαξίμου

Τα μηνύματα που έλαβε η κυβέρνηση από την πλατεία και η γραμμή άμυνας στην πρόταση δυσπιστίας της επόμενης εβδομάδας

Πολίτες όλων των ηλικιών και από όλους τους πολιτικούς χώρους συμμετείχαν στις διαδηλώσεις για τα Τέμπη. Στελέχη της κυβέρνησης αναγνώριζαν ότι πρέπει να επιδείξουν καλύτερες επιδόσεις στον εκσυγχρονισμό των σιδηροδρόμων.

ΑΠΟΨΗ

Για την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης

Του ΑΡΙΣΤΕΙΔΗ ΧΑΤΖΗ

Η υπόθεση των Τεμπών είναι φοβερά επικίνδυνη διότι ανέδειξε την αποτυχία του ελληνικού κράτους σχεδόν σε ό, τι σχετίζεται με το δυστύχημα. Αυτή η αποτυχία δεν πλύνει απλώς την εμπιστοσύνη των πολιτών στο κράτος, στη Δικαιοσύνη, στην κυβέρνηση, αλλά στους θεσμούς συνολικά, στην ίδια τη Δημοκρατία μας.

Διότι η φιλελεύθερη δημοκρατία βασίζεται στη συναίνεση των πολιτών και στην εμπιστοσύνη στους θεσμούς της, όχι στη βία, όπως στα άλλα πολιτεύματα. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος για τις φιλελεύθερες δημοκρατίες είναι η απονομιμοποίησή τους στα μάτια των πολιτών – αυτό που συμβαίνει τώρα στην Ελλάδα. Ολόκληρο το ελληνικό πολιτικό σύστημα, αλλά ιδίως η κυβέρνηση, έχει ευθύνη να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη στους θεσμούς. Αυτή τη στιγμή δεν υπάρχει κανένας ανώδυνος ή συμβατικός τρόπος. Θα πρέπει να σκεφτούμε εντελώς έξω από το κουτί.

Μετά την προσεκτική ανάγνωση

της έκθεσης του Εθνικού Οργανισμού Διερεύνησης Αεροπορικών και Σιδηροδρομικών Ατυχημάτων και Ασφάλειας των Μεταφορών καταλήγω σε ορισμένες διαπιστώσεις:

(α) Το ελληνικό κράτος απέτυχε παταγωδώς από βαριά αμέλεια ή δόλο, αυτό έχει πια τεκμηριωθεί. Ελπίζω να συμβαίνει το πρώτο αλλά ένα είναι βέβαιο: σχεδόν τίποτε δεν έγινε όπως έπρεπε να γίνει.

(β) Η κυβέρνηση αντιμετώπισε, από την αρχή, την υπόθεση με λανθασμένο τρόπο. Θυμίζω όσα είχα σημειώσει σε άρθρο μου στην «Καθημερινή» πριν από ένα μήνα: «Σε παρόμοιες περιπτώσεις, η ορθή στρατηγική για τους φορείς των θεσμών είναι μονόδρομος: απόλυτη διαφάνεια, ενσυναίσθηση, εγρήγορση, αποτελεσματικότητα. Πάει αυτή η ευκαιρία, χάθηκε».

(γ) Η κάθε πληροφορία παρουσιάζεται, ερμηνεύεται και χρησιμοποιείται ανάλογα με τους σκοπούς και τα συμφέροντα που θέλει να εξυπηρετήσει αυτός που επιχειρηματολογεί. Προσθέστε στο μείγμα παραπληροφόρησης τη συντονισμένη προσπάθεια

αποσταθεροποίησης κάθε ευρωπαϊκής δημοκρατίας από τη ρωσική κυβέρνηση.

Η πρότασή μου, λοιπόν, είναι η εξής: Θα πρέπει να εισαγάγουμε στην Ελλάδα τον αμερικανικό θεσμό του special/independent

Θα πρέπει να εισαγάγουμε στην Ελλάδα τον αμερικανικό θεσμό του special/independent counsel, για να αναλάβει να συντάξει μια λεπτομερή έκθεση για όλα όσα συνέβησαν.

counsel. Οχι ατόφιο, για να μην τεθούν ζητήματα διάκρισης εξουσιών – δεν θα παίξει, προφανώς, τον ρόλο του εισαγγελέα. Θα αναλάβει να συντάξει μια λεπτομερή έκθεση για όλα όσα συνέβησαν. Αυτή η έκθεση θα πρέπει να δώσει έμφαση στις ποινικές και

τις πολιτικές ευθύνες για το δυστύχημα, για όσα προηγήθηκαν και για όσα ακολούθησαν μετά αυτό. Ουσιαστικά θα αντικαταστήσει τον εντελώς αποτυχημένο θεσμό των κοινοβουλευτικών εξεταστικών επιτροπών. Δεν θα αντικαταστήσει, όμως, την Ελληνική Δικαιοσύνη αλλά θα την ενισχύσει. Θα συνεργαστεί μαζί της στην ανεύρεση της αλήθειας και θα τη βοηθήσει με μια εμπεριστατωμένη έκθεση που θα αποδίδει ευθύνες σε συγκεκριμένα άτομα, υπηρεσίες, δημόσιους λειτουργούς, πολιτικούς. Αυτός είναι ο μόνος ασφαλής τρόπος προκειμένου να εμπιστευτούν οι Έλληνες πολίτες οποιοδήποτε πόρισμα ή δικαστική απόφαση.

Γιατί ένα άτομο; Δεν έχω τον χώρο να το δικαιολογήσω, αλλά οι πολυμελείς επιτροπές στην Ελλάδα συνήθως εκφράζουν ισορροπίες και είναι δυσλειτουργικές. Επιπλέον, το μοντέλο λειτουργεί καλά στις ΗΠΑ στο παρελθόν, έχει πολλά πλεονεκτήματα και ιδιαίτερο συμβολισμό.

Το άτομο αυτό θα πρέπει να έχει πολύ μεγάλο κύρος στην ελλη-

νική κοινωνία, να διαθέτει πολιτική εμπειρία και οπωσδήποτε να είναι νομικός. Δεν θα πρέπει να κατέχει δημόσια θέση αλλά να είχε στο παρελθόν. Να είναι ένα άτομο που θεωρείται από όλους ακεραίο και έντιμο, ένα άτομο που δεν θα ενδιαφέρεται για τίποτε άλλο παρά μόνο για την υστεροφημία του.

Προφανώς θα πρέπει να το επιλέξει και να το προτείνει ο πρωθυπουργός γιατί μόνο αυτός το δικαιούται, αλλά θα πρέπει να εγκριθεί η επιλογή του από τη Βουλή. Οχι, βέβαια, με απλή πλειοψηφία: πρέπει να συγκεντρώσει τη μεγαλύτερη δυνατή συναίνεση για την επιλογή του. Θα πρέπει να είναι άτομο που το εμπιστεύονται τουλάχιστον δύο κόμματα της αντιπολίτευσης και προφανώς να βρίσκεται πολιτικά στο Κέντρο. Θα πρέπει να προικοδοτηθεί γενναίως με πόρους και ανθρώπινο δυναμικό και φυσικά με απόλυτη πρόσβαση στα πάντα. Όλες οι αρχές του ελληνικού κράτους θα είναι υποχρεωμένες να καταθέσουν ενώπιόν του και να παρέχουν αμέσως οτιδήποτε τους ζητηθεί. Όλα τα γραφειοκρατικά

και πολιτικά εμπόδια να αφαιρεθούν από μπροστά του αυτόματα.

Υπάρχει τέτοιο άτομο; Υπάρχει, διότι δεν είναι δυνατόν να μην υπάρχει. Αν δεν υπάρχουν άτομα που οι περισσότεροι θα εμπιστευόμασταν, τότε έχουμε αποτύχει και πρέπει να το πάρουμε απόφαση πως δεν ζούμε σε πολιτισμένη κοινωνία.

Οπωσδήποτε υπάρχει τουλάχιστον ένα άτομο με το οποίο θα συμφωνήσουν όλα τα κόμματα τα οποία έχουν πραγματικό, γνήσιο ενδιαφέρον για την ανεύρεση της αλήθειας. Αν δεν είναι γνήσιο αυτό το ενδιαφέρον, προφανώς δεν θα καταλήδουν πουθενά. Και αυτή η αδυναμία συμφωνίας θα μας δώσει άλλη μια οδυνηρή αλλά χρήσιμη πληροφορία για το πολιτικό μας σύστημα και τις μεγάλες ευθύνες του στην απονομιμοποίηση της φιλελεύθερης δημοκρατίας.

Ο κ. Αριστείδης Χατζής είναι καθηγητής Φιλοσοφίας Δικαίου και Θεωρίας Θεσμών και διευθυντής του Εργαστηρίου Πολιτικής και Θεσμικής Θεωρίας και Ιστορίας των Ιδεών στο Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών.

ται πως θα έχει αυτό το πολιτικό πινγκ πονγκ, με την κυβέρνηση να επιχειρεί έως την ερχόμενη Παρασκευή να αποτινάξει από πάνω της την κατηγορία του δόλου στις ενέργειες που ακολούθησαν του δυστυχήματος. «Ο πρωθυπουργός θα είναι κάθετος σε αυτό», αναφέρει κυβερνητική πηγή, με τη φράση-κλειδί για την κυβέρνηση να είναι αυτή του προέδρου του ΕΟΔΑΣΑΑΜ Χρήστος Παπαδημητρίου, ο οποίος είπε ότι «δεν υπήρχε κεντρική εντολή για το μπάζωμα, αλλά παντελής άγνοια». Το τελευταίο βέβαια δεν περιποιεί τιμή στην κυβέρνηση, αλλά η αποφυγή του δόλου είναι κάτι που θεωρείται σημαντικό για την εξέλιξη της υπόθεσης και στηρίζεται σε δύο βασικά επιχειρήματα: 1) Το πόρισμα της Επιτροπής που είναι πλέον κοινώς αποδεκτό, προέκυψε έπειτα από πρωτοβουλία της κυβέρνησης να συστήσει τον συγκεκριμένο ανεξάρτητο φορέα, 2) το πόρισμα αναφέρει πως τα κυβερνητικά στελέχη δεν έδωσαν εντολή για το μπάζωμα.

Κορύφωση ή νέος κύκλος;

Το ερώτημα πάντως που τίθεται και προσώρας δεν υπάρχει απάντηση είναι εάν αυτό που είδαμε την Παρασκευή ήταν η κορύφωση ή η απαρχή ενός νέου γύρου κλιμάκωσης για την τραγωδία των Τεμπών; Για να υπάρξει απάντηση θα πρέπει να περάσει και η ερχόμενη εβδομάδα και να γίνει αποτίμηση μετά το τέλος της πρότασης δυσπιστίας την επόμενη Παρασκευή. Στην κυβέρνηση υπάρχει η ελπίδα πως η ένταση θα διατηρηθεί εντός Κοινοβουλίου και από την επόμενη Δευτέρα «θα μπορούμε σε μία τύποις κανονικότητα», όπου θα έχουμε σε εξέλιξη την Προανακριτική και η ανάκριση θα συνεχίζεται με το βλέμμα στην έναρξη της δίκης. Το ορόσημο που βάζουν στο Μέγαρο Μαξίμου είναι η 13η Μαρτίου, οπότε θα ορκιστεί ο νέος Πρόεδρος της Δημοκρατίας Κώστας Τασούλας. Αμέσως μετά, «ανά πάσα ώρα και στιγμή» μπορεί να ενεργοποιηθεί ένας ανασχηματισμός που είναι υπό αίρεση εάν θα είναι ευρύς ή πιο στοχευμένος. Στο Μαξίμου βέβαια δεν πιστεύουν στη λεγόμενη «αλλαγή ατζέντας», σημειώνοντας ότι «αυτό θα γίνει με ομαλό τρόπο, αφού πρώτα υπάρξει πραγματική κοινωνική εκτόνωση». Εάν αυτό δεν γίνει, τότε στην «πολιτική δεν υπάρχουν αδιέξοδα», όπως είπε ο πρωθυπουργός στο τελευταίο υπουργικό συμβούλιο. Και παρά το γεγονός ότι κυβερνητικές πηγές απογράφουν πως σε καμία περίπτωση δεν εννοούσε προσφυγή στις κάλπες, κανείς δεν ξέρει τι θα αποφασίσει ο κ. Μητσοτάκης εάν η «επιστροφή στην κανονικότητα» αποδειχθεί φρούδα ελπίδα.

Ένα μέτωπο

Στην κυβέρνηση δεν πρόκειται κανείς «να διονοηθεί ξανά» να ανοίξει μέτωπο με την πλατεία. «Το μόνο μέτωπο θα είναι πολιτικό», σημειώνει στέλεχος του κυβερνητικού στρατοπέδου.

Ρήξη μπροστά στις κάμερες

Πρωτοφανής στα διεθνή διπλωματικά χρονικά ήταν η ανοικτή σύγκρουση του Ντόναλντ Τραμπ με τον Βολοντίμιρ Ζελένσκι μπροστά στις κάμερες το μεσημέρι της Παρασκευής στο Οβάλ Γραφείο του Λευκού Οίκου. Ερεθισμένος από την επιμονή του Ουκρανού προέδρου να μη δεχθεί κατάπαυση του πυρός χωρίς επαρκείς εγγυήσεις ασφαλείας, ο οικοδεσπότης του (και ο αντιπρόεδρος Τζέι Ντι Βανς, ο οποίος έριξε πρώτος λάδι στη φωτιά) τον αποκάλεσε «αγνώμονα» και «αγενή», εκτίμησε ότι, σε αντίθεση με τον Πούτιν, «δεν είναι έτοιμος για ειρήνη» και του είπε με όρους τελεσίγραφου: «Είτε έρχεσαι σε συμφωνία» (για εκκευρία) «είτε εμείς φεύγουμε και εσύ πολεμάς μέχρι τέλους μόνος σου».

Ακολούθησε η ακύρωση της κοινής συνέντευξης Τύπου, όπου οι δύο ηγέτες υποτίθεται ότι θα υπέγραφαν τη συμφωνία για συνεκμετάλλευση των ουκρανικών ορυκτών (την οποία ο ίδιος ο Ζελένσκι είχε προτείνει στους Δυτικούς τον Σεπτέμβριο με το περίφημο «σχέδιο νίκης» του) και η εσπευσμένη αναχώρηση του Ουκρανού ηγέτη. Επιστρέφοντας στην πατρίδα του θα πρέπει να παλέψει για την πολιτική του επιβίωση, καθώς αρκεί να του χρεώσουν ότι έπεσε στην ενέδρα που του είχαν στήσει οι Τραμπ και Βανς και συμπεριφέρθηκε σαν ταύρος εν υαλοπωλείω, σε μια πολύ δύσκολη για τη χώρα του στιγμή - ιδίως όταν, φανερά οργισμένος, προειδοποίησε τους Αμερικανούς οικοδεσπότες του ότι θα υποστούν και αυτοί τις συνέπειες από την ενδυνάμωση της Ρωσίας.

Πρώτος απ' όλους τους Ευρωπαίους ηγέτες, ο Εμανουέλ Μακρόν στάθηκε αλληλέγγυος με τον Ζελένσκι μετά την επεισοδιακή ρήξη με τον Τραμπ. Στο εσωτερικό των ΗΠΑ οι Δημοκρατικοί κατηγορήσαν τον Ρεπουμπλικανό πρόεδρο ότι λειτουργεί ανοικτά ως προπαγανδιστής του Πούτιν. Από την πλευρά τους, αξιωματούχοι του Λευκού Οίκου ανέφεραν ότι θα τεθεί υπό επανεξέταση η αμερικανική βοήθεια στην Ουκρανία.

Οι τριγμοί της Δύσης

1956

Στην κρίση του Σουέζ η κυβέρνηση Αϊζενχάουερ αντιτάχθηκε αποφασιστικά στη στρατιωτική επέμβαση Γάλλων, Βρετανών και Ισραηλινών, σε μια ντε φάκτο συμμαχία με την ΕΣΣΔ.

1964

Οχι μόνον η Γαλλία του Ντε Γκωλ, αλλά και η Βρετανία του Εργατικού Ουίλσον, ακόμη και του Συντηρητικού Χιθ, άφησαν μόνη της την Αμερική στον πόλεμο του Βιετνάμ.

1971

Ο Νίξον έβγαλε μονομερώς την Αμερική από το σύστημα σταθερών ισοτιμιών του Μπρέτον Γουινς, εξαπολύοντας νομισματικό πόλεμο κατά των συμμαχών του.

2003

Γαλλία, Γερμανία βρέθηκαν στο ίδιο μπλοκ με τη Ρωσία εναντίον του αμερικανικού πολέμου στο Ιράκ.

2012

Ο Μπαράκ Ομπάμα ήταν ο πρώτος πρόεδρος που λάνσаре το «ρίνοτ to Asia», δηλαδή τη μετατόπιση του αμερικανικού ενδιαφέροντος από την Ευρώπη στη γειτονιά της Κίνας.

Οι κινήσεις του Βολοντίμιρ Ζελένσκι και του Ντόναλντ Τραμπ μαρτυρούν την κατάληξη της συνάντησής τους στον Λευκό Οίκο. Ο πρόεδρος της Ουκρανίας αρνήθηκε να διατάξει κατάπαυση του πυρός χωρίς να λάβει προηγουμένως επαρκείς εγγυήσεις ασφαλείας από τον Αμερικανό ομόλογό του, ο οποίος απάντησε με άκομψους χαρακτηρισμούς σε ιδιαίτερα οξύ τόνο.

Του ΠΕΤΡΟΥ ΠΑΠΑΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ

«**Η απόλυτη** προτεραιότητά μου θα είναι η ενίσχυση της Ευρώπης το συντομότερο δυνατό ώστε να κατακτήσουμε σταδιακά την ανεξαρτησία μας έναντι των Ηνωμένων Πολιτειών. Ποτέ δεν πίστευα ότι θα υποχρεωνόμουν να πω κάτι τέτοιο σε μια τηλεοπτική εκπομπή». Αυτό δήλωσε την περασμένη Κυριακή, λίγη ώρα μετά την αποσαφήνιση των εκλογικών αποτελεσμάτων στη Γερμανία, ο νικητής της αναμέτρησης Φρίντριχ Μέρτς. Όταν ένας συντηρητικός πολιτικός, ηγέτης ενός κόμματος που έχει τον ατλαντισμό στο πολιτικό του DNA, καλεί σε χειραφέτηση από τις ΗΠΑ, εύκολα αντιλαμβάνεται κανείς το μέγεθος των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν οι Ευρωπαίοι στο ξεκίνημα της δεύτερης προεδρίας Τραμπ.

Παρόμοια ατμόσφαιρα επικρατεί στη Βρετανία, μια χώρα όπου οι ελίτ μοιράζονταν διαχρονικά την πεποίθηση ότι όλα τα προβλήματα έρχονται από τη Μάγχη και όλες οι λύσεις από τον Ατλαντικό. «Οι φιλοδοξίες της διοίκησης Τραμπ για την Ευρώπη σημαίνουν ότι αυτή τη στιγμή η Αμερική αντιπροσωπεύει έναν αντίπαλο», υποστήριζε πρόσφατα ο αρθρογράφος των Financial Times Γκίντεον Ράχμαν. Είχαν προηγηθεί οι απειλές του Τραμπ για προσάρτηση της Γροιλανδίας και για εμπορικό πόλεμο, όπως και η έναρξη διμερούς διαπραγματεύσεων με τη Ρωσία ερήμην της Ουκρανίας και της Ευρώπης. Αλλά τα χειρότερα έπονταν. Τη Δευτέρα συνέβη αυτό που μέχρι τότε θα θεωρούνταν αποκύημα καλπάζουσας φαντασίας, να ψηφίζουν δηλαδή οι ΗΠΑ στον ΟΗΕ μαζί με τη Ρωσία και εναντίον της Ουκρανίας και της Ευρώπης.

Ακολούθησε την Παρασκευή η πρωτοφανής, οξύτατη σύγκρουση του Ντόναλντ Τραμπ με τον Βολοντίμιρ Ζελένσκι στον Λευκό Οίκο, που τίναξε στον αέρα τη δρομολογημένη συμφωνία για τα ουκρανικά ορυκτά και την ίδια την αμερικανική μεσολάβηση, με τον Αμερικανό πρόεδρο να ταπεινώνει δημόσια τον Ουκρανό ομόλογό του ως «αγνώμονα» και να τον αναγκάζει να φύγει άρον άρον από την Ουάσινγκτον με την προειδοποίηση ότι αν δεν συνθηκολογήσει με τον Πούτιν θα πρέπει να πολεμήσει μόνος του, χωρίς τη βοήθεια των ΗΠΑ. Στο ενδιάμεσο, ο 47ος πρόεδρος είπε ότι «η Ευρωπαϊκή Ένωση δημιουργήθηκε για να καταστρέψει την Αμερική και έχει κάνει καλή δουλειά πάνω σ' αυτό».

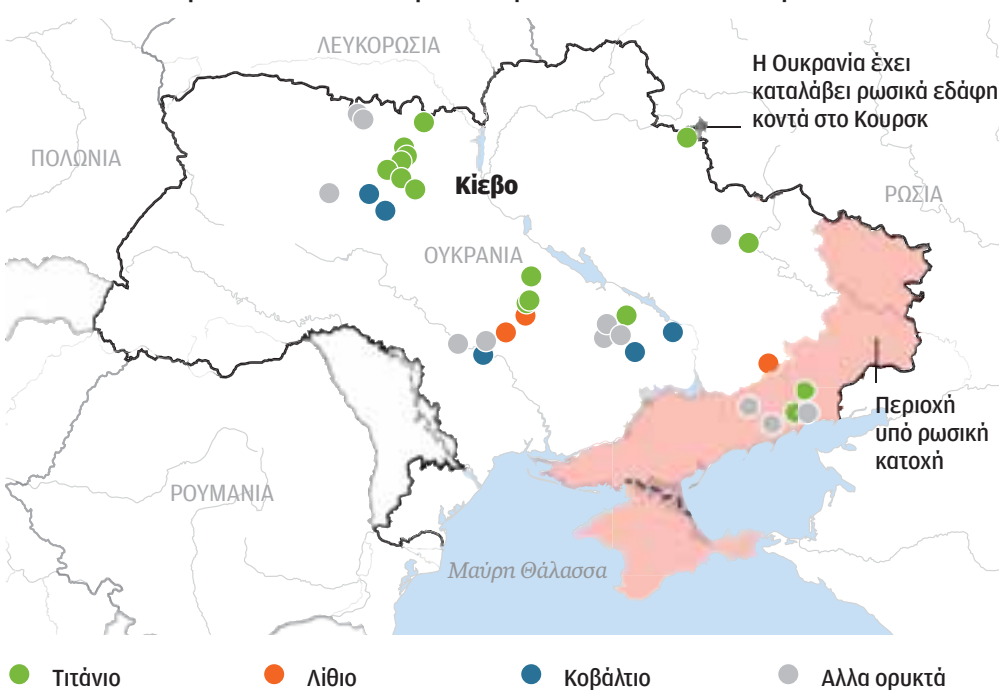
Τα προηγούμενα

Δεν είναι η πρώτη φορά στα μεταπολεμικά χρόνια που οι ΗΠΑ τοποθετούνται σε αντίθετα στρατόπεδα από μεγάλες ευρωπαϊκές

Η άγρια δύση μιας 80χρονης συμμαχίας

Το μεγάλο παζάρι του Λευκού Οίκου για την Ουκρανία προκαλεί σχίσμα με την Ευρώπη – Τι (μπορεί να) έχει στο μυαλό του ο Τραμπ

Σημαντικά κοιτάσματα ορυκτών στην Ουκρανία

δυνάμεις για κρίσιμα θέματα. Παρ' όλα αυτά, το ρήγμα του Ατλαντικού φαίνεται να έχει διαφορετική ποιότητα και μεγαλύτερο βάθος από όλα τα ιστορικά προηγούμενα. Η προσέγγιση του Τραμπ με τη Ρωσία, ενώ διαρκεί ο πρώτος μεγάλος πόλεμος στην Ευρώπη μετά το 1945, θέτει επί τάπητος την αξία χρήσης και τη βιωσιμότητα του ΝΑΤΟ. Επιπλέον, αυτή τη φορά η αντιπαλότητα δεν αφορά μόνο οικονομικά ή έστω και γεωπολιτικά ζητήματα, αλλά έχει αποκτήσει και εκρηκτικό ιδεολογικό φορτίο.

Η κύρια απειλή σήμερα δεν είναι η Ρωσία ούτε η Κίνα, αλλά ο «εσωτερικός εκχθρός», διακήρυξε στο Μόναχο ο Αμερικανός αντιπρόεδρος Τζέι Ντι Βανς, κατηγορώντας τις κεντροδεξιές ή κεντροαριστερές κυβερνήσεις της ηπείρου

Μια Ευρώπη των εθνικιστών και της MEGA (όπως λέει το σύνθημα της Βάντελ και του Ορμπαν, Make Europe Great Again), κατά το πρότυπο της τραμπικής MAGA, θα ήταν η απόλυτη εγγύηση για τη ματαίωση κάθε ιδέας πολιτικής ενοποίησης.

ότι περιορίζουν με αυταρχικά μέτρα την Ακροδεξιά. Η συνάντησή του με την επικεφαλής της Εναλλακτικής για τη Γερμανία (ΑΙΔ) Άλις Βάιντελ δύο ημέρες πριν από τις γερμανικές εκλογές επισημοποίησε την επιλογή του Τραμπ να ακολουθήσει στρατηγική «αλλαγής καθεστώτος», όχι στη σφαίρα επιρροής της Ρωσίας, αλλά στην Ε.Ε. Μια Ευρώπη των εθνικιστών και της MEGA (όπως λέει το σύνθημα της Βάιντελ και του Ορμπαν Make Europe Great Again) κατά το πρότυπο της τραμπικής MAGA θα ήταν η απόλυτη εγγύηση για τη ματαίωση κάθε ιδέας πολιτικής ενοποίησης.

Πολλά θα εξαρτηθούν από το πώς θα εξελιχθούν τα πράγματα ύστερα από τη δραματική ρήξη της Παρασκευής μεταξύ Τραμπ και Ζελένσκι. Το άμεσο ερώτημα

είναι αν ο Ζελένσκι επιβιώσει πολιτικά αυτής της εξέλιξης ή αναγκαστεί να παραιτηθεί, αφήνοντας σε άλλον το πικρό ποτήρι της διαπραγμάτευσης για εκκευρία. Το επόμενο ερώτημα είναι πώς θα αντιδράσουν οι Ευρωπαίοι και αν η προοπτική της διαπραγμάτευσης με τη Ρωσία, ενδεχομένως με την εμπλοκή και άλλων μεσολαβητών, μπορεί ακόμη να διασωθεί.

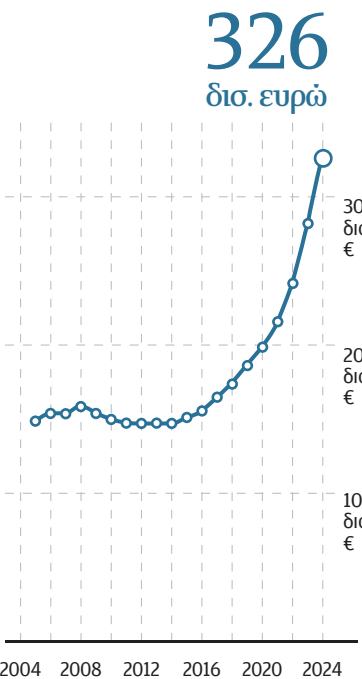
Με το βλέμμα στην Κίνα

Για την ώρα, τίποτα δεν δείχνει ότι ο Βλαντίμιρ Πούτιν θα δεχθεί να επιστρέψει σημαντικό τμήμα των εδαφών που έχει καταλάβει ο στρατός του, όπως εμφανίστηκε να ελπίζει την Τετάρτη ο Τραμπ. Επιπλέον, υπάρχει ο ελέφαντας στο δωμάτιο που ακούει στο όνομα Κίνα. Ο Τραμπ φαίνεται να ακολουθεί τη στρατηγική που εφάρμοσαν οι Κίσιγκερ και Νίξον το 1971-'72, αλλά από την ανάποδη: τότε η Αμερική έριξε γέφυρες προς την Κίνα ιεραρχώντας ως σοβαρότερη απειλή τη Σοβιετική Ένωση, σήμερα προσπαθεί να βρει ένα modus vivendi με τη Ρωσία (ίσως αύριο, με τη βοήθεια της Μόσχας, και με το Ιράν) για να απομονώσει τον ισχυρότερο διεθνή ανταγωνιστή των ΗΠΑ. Ωστόσο η συμμαχία με την Κίνα, η ενίσχυση των BRICS και η εναντίωση στον «δυτικό ηγεμονισμό» αποτελούν ακρογωνιαίους λίθους της εξωτερικής πολιτικής, αλλά και της εσωτερικής νομιμοποίησης του συστήματος Πούτιν, έτσι που ενδεχόμενη υπέρβασή τους να φαίνεται εξαιρετικά δύσκολη.

Σε κάθε περίπτωση, η πολιτική Τραμπ φέρνει τους Ευρωπαίους ενώπιον στρατηγικής σημασίας αποφάσεων. Ήδη ο Φρίντριχ Μέρτς δεσμεύτηκε να καταργήσει το «φρένο χρέους» της Γερμανίας ώστε να ενισχύσει το στρατό της, ο Κιρ Στάρμερ ανήγγειλε μεγάλη αύξηση των στρατιωτικών δαπανών και ο Εμανουέλ Μακρόν είναι έτοιμος να στείλει μαχητικά αεροπλάνα με πυρηνικά όπλα στη Γερμανία. Ωστόσο η ενίσχυση του милитарισμού θα έχει σοβαρές επιπτώσεις: ήδη η Βρετανία ανακοίνωσε περικοπή της διεθνούς αναπτυξιακής βοήθειας, κάτι που θα σήμαινε ότι περισσότερα παιδιά κατώτερων θεών θα διασχίζουν τη Μάγχη, ενώ σειρά θα έχουν, πιθανότατα, οι συντάξεις και άλλες κοινωνικές παροχές στην (από πολλές απόψεις) γηραιά ήπειρο. Όσο για την ένταξη της Ουκρανίας στην Ε.Ε. που πιθανότατα θα δρομολογηθεί έπειτα από ενδεχόμενη κατάπαυση του πυρός, θα σμάνει τη χαριστική βολή στην Κοινή Αγροτική Πολιτική και τα διαρθρωτικά ταμεία με τη σημερινή τους μορφή. Αλλά στη γεωπολιτική του χάους όπου έχουμε εισέλθει, απλές λύσεις δεν υπάρχουν για κανέναν.

Οι αμυντικές
δαπάνες των κρατών -
μελών της Ε.Ε.

2004-2024

30%

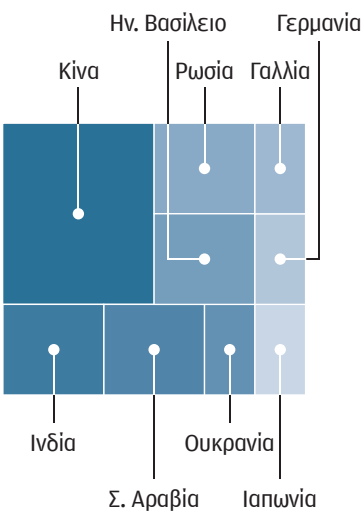
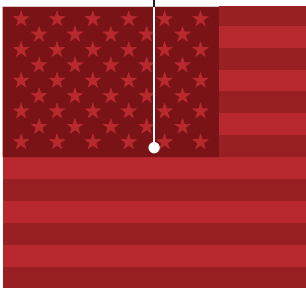
Αύξηση στις δαπάνες
των κρατών - μελών
μεταξύ 2021
και 2024

Το ετήσιο μπάτζετ
του αμερικανικού
Πενταγώνου

916

δισ. δολάρια

ξοδεύουν οι ΗΠΑ

883

δισ. δολάρια

ξοδεύουν εννέα χώρες μαζί

**Οι Ηνωμένες
Πολιτείες** ξοδεύουν για
τις ένοπλες δυνάμεις
τους περισσότερα από
ό,τι εννέα μεγάλες
δυνάμεις μαζί

Του **ΒΑΣΙΛΗ ΚΩΣΤΟΥΛΑ**

Μπορεί στ' αλήθεια η Ευρώπη να αποκτήσει αυτόνομη αμυντική ικανότητα; Μπορεί να συγκεντρώσει μόνη της μια ικανή ειρηνευτική δύναμη έπειτα από μια συνθηκολόγηση στην Ουκρανία; Τα ερωτήματα αυτά έχουν προσλάβει σημασία υπαρκτικού στοιχήματος για την Ε.Ε. Επί της αρχής, η Ευρώπη διαθέτει τα μέσα για τη δημιουργία μιας αποτρεπτικής στρατιωτικής ικανότητας. Υπό την προϋπόθεση ότι μπορεί να τα αθροίσει. Αλλά, ακόμη κι αν μπορέσει, θα προλάβει; Εκτιμήσεις κάνουν λόγο για ένα project με ορίζοντα δεκαετίας.

«Θεωρητικά, η αμυντική αυτονομία της Ευρώπης είναι απολύτως εφικτή. Το ερώτημα είναι πόσο γρήγορα. Η στρατηγική αυτονομία θα πάρει χρόνο, τον οποίο η Ε.Ε. και η Ουκρανία δεν φαίνεται να διαθέτουν, γεγονός που μπορεί να τους κοστίσει ακριβά, δεδομένου ότι θα αναγκαστούν να “αγοράσουν προστασία” από τις ΗΠΑ», αναφέρει χαρακτηριστικά στην «Κ» ο Γιάκομπ Pos, συνεργάτης ερευνητής στο German Council on Foreign Relations - DGAP.

Λεφτά υπάρχουν

Φαίνεται, πάντως, πως λεφτά υπάρχουν για να καλύψουν τις ανάγκες που γεννά η στρατηγική απόφαση της αμυντικής αυτονομίας. «Έχει μετρηθεί ότι, για να αποκτήσει επαρκή στρατιωτική ικανότητα η Ε.Ε. θα πρέπει να δαπανά ετησίως για την άμυνα 3,3% του ΑΕΠ, δηλαδή 1,4% του ΑΕΠ επιπλέον από το 1,9% του ΑΕΠ που δαπανά σήμερα. Στο επίπεδο αυτό κινούνται και οι αμυντικές δαπάνες των ΗΠΑ, που σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα ανέρχονται στο 3,4% του ΑΕΠ. Το ποσό σε αυτήν την περίπτωση θα είναι υψηλό, αλλά θα βρίσκεται εντός της οικονομικής ισχύος της Ευρώπης. Για την ακρίβεια, είναι απολύτως συγκρίσιμο με τις δαπάνες σε άλλες περιόδους κρίσεων: τα κράτη-μέλη διέθεσαν από 0,5% έως 7% του ΑΕΠ την ενεργειακή κρίση και από 0,4% έως 8,3% του ΑΕΠ για την πανδημία, δημιουργώντας μάλιστα το Ταμείο Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας που ανήλθε σε σχεδόν 5% του ΑΕΠ επιπλέον για επτά χρόνια. Όμως αυτό που χρειάζεται η Ε.Ε. είναι η σύμπνοια και ο συντονισμός για ένα συνδυασμό χρηματοδοτικών μέσων που θα υλοποιήσουν τον στόχο. Το ενδιαφέρον είναι ότι μέσα στην κρίση υπάρχει και μια ευκαιρία. Οι ρυθμοί ανάπτυξης στην Ε.Ε. είναι σαφώς χαμηλοί. Μια ένεση δαπανών της τάξης του 1,4% του ΑΕΠ ετησίως, έστω βραχυπρόθεσμα, θα δώσει αναπόφευκτα μεγάλη ώθηση στην οικονομία. Θα επιταχύνει επίσης τις επενδύσεις στην καινοτομία. Η ενίσχυση της ζήτησης και της καινοτομίας είναι στοιχεία που περιλαμβάνει και η έκθεση Ντράγκι για την οικονομική ανάταση της Ε.Ε. Η ανάπτυξη μέσα από την άμυνα δεν είναι το ιδανικό μοντέλο μακροπρόθεσμα. Βραχυπρόθεσμα, όμως, θα τονώσει την ευρωπαϊκή οικονομία και άλλωστε είναι αναπόφευκτο υπό τις παρούσες γεωπολιτικές συνθήκες», τονίζει στην «Κ» η Μαρία Δεμερτζή, ανώτατη οικονομολόγος στο The Conference Board. Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Άμυνας - EDA, το 2024 η Ε.Ε. δαπάνησε για την άμυνα 326 δισ. ευρώ, ποσό που ήταν μάλιστα αυξημένο κατά 30% από το 2021.

Το πρώτο βήμα

«Το πιο επείγον είναι να αυξηθεί το μέγεθος των ευρωπαϊκών χερσαίων δυνάμεων. Η Ουκρανία είχε τον δεύτερο μεγαλύτερο στρατό στην Ευρώπη τον Φεβρουάριο του 2022 και αυτός είναι ο λόγος που κατάφερε να αντισταθεί τόσο αποτελεσματικά στη ρωσική εισβολή. Ετσι, η δημιουργία μιας ευρωπαϊκής χερσαίας δύναμης αρκετά μεγάλης ώστε να δώσει σήμα στη Μόσχα ότι μια εισβολή πιθανότατα θα αποτύχει είναι το πρώτο και πιο σημαντικό μέρος της

Ο κυβερνήτης μεταγωγικού αεροσκάφους Airbus A400M Atlas της γαλλικής πολεμικής αεροπορίας, εν πτήση πάνω από την αεροπορική βάση του Σιαουλίαι, στη Λιθουανία. Η ευρωπαϊκή άμυνα, εφόσον υπάρξει πολιτική βούληση, θα στηριχθεί σε ευρωπαϊκά μέσα.

Πόσο χρόνο έχει η Ε.Ε. για να χτίσει δική της άμυνα

*Προλαβαίνει η Ευρώπη να εγγυηθεί με τις δικές της
δυνάμεις την ασφάλεια της Ουκρανίας, ύστερα από μια
συνθηκολόγηση; Έχει η Ένωση τη βούληση και τους πόρους;
Πώς θα μπορούσε να πάρει μαζί της και τη Βρετανία;*

Προκειμένου να αποκτήσει αξιόπιστη αποτρεπτική ικανότητα η Ε.Ε. θα χρειαστεί να αυξήσει κατά 300.000 τους στρατιώτες της και κατά 250 δισ. ευρώ τις ετήσιες αμυντικές δαπάνες της.

Καίριο και περίπλοκο είναι το ερώτημα που αφορά στο ευαίσθητο θέμα της πυρηνικής αποτροπής. Η αποχώρηση από την πυρηνική ομηρέλα των ΗΠΑ θα ήταν ούτως ή άλλως μια τεράστια απόφαση, στον βαθμό που θα είναι στο χέρι της, και η δημιουργία μιας εναλλακτικής θα απαιτούσε χρόνια.

δομών του NATO, αλλά χωρίς τις εγγυήσεις του άρθρου 5 της συλλογικής ρήτρας άμυνας και επομένως χωρίς τις εγγυήσεις των ΗΠΑ», μας είπε ο Γιάκομπ Pos του German Council on Foreign Relations.

Και με το Λονδίνο

Στο μεταξύ, η χημεία του Ντόναλντ Τραμπ με την κυβέρνηση των Εργατικών υπό τον Κιρ Στάρμερ ενδεχομένως ευνοεί τη σύμπραξη με τη Βρετανία ανεξάρτητα από τη μορφή που μπορεί να λάβει. «Εάν οι Ευρωπαίοι ηγέτες συνεννοηθούν και συμφωνήσουν ότι θέλουν να δώσουν αληθινή πνοή στην έννοια της στρατηγικής αυτονομίας, θα πρέπει να συμπεριλάβουν στις συζητήσεις το Ηνωμένο Βασίλειο, όπως και άλλα ενδιαφερόμενα ευρωπαϊκά κράτη που δεν είναι μέλη της Ε.Ε. Εναλλακτικά, εάν το Ηνωμένο Βασίλειο δεν επιθυμεί να συμμετάσχει επίσημα, η Ε.Ε. θα πρέπει να μεριμνήσει τουλάχιστον για στενή διαβούλευση και εναρμόνιση των προσπαθειών με το Ηνωμένο Βασίλειο», επισμαίνει στην «Κ» η Εύα Μάικλς, από το Ινστιτούτο Ασφάλειας και Παγκόσμιας Υποθέσεων στο Πανεπιστήμιο του Λέιντεν. Αναφέρεται δε στο μομέντο που για την Ευρώπη, παρά τον χρόνο που χάθηκε: «Οι ηγέτες της Ε.Ε. περίμεναν τις εκλογές στις ΗΠΑ και μέχρι τότε δεν ήθελαν να εκπέμψουν ότι αυτονομία σημαίνει αυτονομία από τις ΗΠΑ – μιλούσαν συγκεκριμένα για ενίσχυση του ευρωπαϊκού πυλώνα του NATO. Τώρα συνειδητοποιούν ότι οι ΗΠΑ είναι πλέον περισσότερο απειλή και λιγότερο αξιόπιστος εταίρος. Δεν ήθελαν να

δουν αυτό το σενάριο να έρχεται. Είχαν χρόνια να προετοιμαστούν, όμως δεν τα αξιοποίησαν. Σήμερα, τα σημάδια που έρχονται από τη Γερμανία είναι πιο ενθαρρυντικά από πριν και ο Μακρόν, παρότι από την άποψη της εσωτερικής πολιτικής είναι “κουτσό άλογο”, ευτυχώς δεν συμπεριφέρεται σαν τέτοιο στην παγκόσμια σκηνή».

Υπάρχουν σε κάθε περίπτωση διαπραγματευτικά εργαλεία στα χέρια των Ευρωπαίων, με τα οποία θα μπορούσαν να πείσουν την Ουάσιγκτον ότι έχει κάθε λόγο να εμπλακεί και η ίδια στην προσπάθεια της αμυντικής αυτονομίας, με οφέλη και για τις δύο πλευρές. «Η διατλαντική σχέση ασφάλειας είναι βασικός παράγοντας συνεργασίας όσον αφορά την Κίνα. Μια απότομη ανάκληση της αμερικανικής δέσμευσης στην ευρωπαϊκή ασφάλεια θα οδηγήσει σε μεγάλο ρήγμα και θα μειώσει τις πιθανότητες να ακολουθήσουν τα ευρωπαϊκά έθνη την πολιτική των ΗΠΑ στην Κίνα. Επιπλέον, θα οδηγήσει σε σημαντική μείωση των αμερικανικών πωλήσεων όπλων στην Ευρώπη, καθώς τα ευρωπαϊκά έθνη θα επιδιώξουν να αγοράσουν ευρωπαϊκά όπλα. Η κατάργηση των αμερικανικών εγγυήσεων ασφαλείας θα σημαίνει επίσης ότι η Ευρώπη θα έχει λιγότερους ενδοιασμούς να “χτυπήσει” τη βιομηχανία των ΗΠΑ σε τομείς όπως οι εταιρείες τεχνολογίας και τα social media. Αυτό σημαίνει ότι η κυβέρνηση Τραμπ δεν θα πρέπει να αποσύρει τις ΗΠΑ χωρίς προηγουμένως να στοχεύσει στην αναδιοργάνωση της ευρωπαϊκής ασφάλειας. Πρακτικά, η κυβέρνηση Τραμπ θα πρέπει να καλέσει τα ευρωπαϊκά έθνη να δημιουργήσουν έναν ευρωπαϊκό πυλώνα του NATO. Μεμονωμένες ευρωπαϊκές χώρες, ειδικά εκείνες της Ανατολικής Ευρώπης, που ανησυχούν περισσότερο για την ασφάλειά τους, είναι πιθανό να προσεγγίσουν τον πρόεδρο για να συνάψουν συμφωνίες προκειμένου να διατηρήσουν τη δέσμευση των ΗΠΑ. Με άλλα λόγια, η Ουάσιγκτον θα πρέπει να επιτρέπει στην Ευρώπη να γίνει όχι μόνον ισχυρότερη, αλλά και πιο ικανός και αποτελεσματικός εταίρος των ΗΠΑ», τονίζει στην «Κ» ο Μαξ Μπέργκμαν, διευθυντής του Ευρωπαϊκού Προγράμματος στο Center for Strategic and International Studies - CSIS.

Τα εμπόδια

Η ταχύτητα των εξελίξεων όπως τις δρομολογεί η κυβέρνηση Τραμπ σε ανοιχτή γραμμή με τον Πούτιν, η άνοδος των λαϊκιστικών και δη ακροδεξιών κομμάτων που εμποδίζει την περαιτέρω ευρωπαϊκή ενοποίηση, ακόμη και το υψηλό ενεργειακό κόστος που αποτελεί αντικίνητρο για τη βιομηχανική παραγωγή κλίμακας στην Ευρώπη, είναι κάποια από τα «αγκάθια» στον δρόμο της στρατηγικής αυτονομίας. Όμως πάνω απ' όλα βρίσκεται η δομική κωλυσιεργία της Ε.Ε. ως μιας ένωσης διαφορετικών κρατών και ενίοτε διαφορετικών συμφερόντων και αντιλήψεων.

«Ο Μακρόν είχε καλέσει τους Γερμανούς και τους Ευρωπαίους εταίρους να ξεκινήσουν στρατηγικό διάλογο ήδη το 2017. Τουλάχιστον ως μη καθεί άλλος χρόνος τώρα. Μια βασική ομάδα ευρωπαϊκών κρατών (πιθανώς Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Πολωνία + Βρετανία) θα μπορούσε να βρεθεί στο επίκεντρο, μαζί και με άλλες ευρωπαϊκές χώρες που είναι πρόθυμες», αναφέρει ο Γιάκομπ Pos του GDAP, ο οποίος αδυνατεί να κρύψει την απογοήτευσή του για τους χρόνους και την αποτελεσματικότητα της Ε.Ε.: «Ει δυνατόν, το πλαίσιο αυτού του διαλόγου θα πρέπει να είναι το NATO, προκειμένου να χρησιμοποιηθούν η υποδομή και οι τυποποιημένες διαδικασίες που ήδη υπάρχουν. Η Ε.Ε. θα πρέπει ίσως να μείνει εκτός αυτής της διαδικασίας, καθώς τα τελευταία χρόνια κατέστη σαφές ότι η Ένωση των «27» ήταν ανίκανη να προχωρήσει αποφασιστικά όσον αφορά την αμυντική πολιτική».

«Η προχωράμε ή σπάμε»

Όσα ακούγονται στους διαδρόμους των Βρυξελλών, όπου περιμένουν την επιβολή δασμών, ζυγίζουν τα οικονομικά αντίποινα και αναζητούν νέα γεωπολιτική πυξίδα

Της ανταποκριτριάς μας
στις ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑΣ ΒΟΥΔΟΥΡΗ

«Η Ευρώπη ξύπνησε από τον λήθαργο λόγω του σοκ που προκάλεσαν οι τελευταίες δύο εβδομάδες, συνειδητοποιώντας ότι οι ΗΠΑ δεν είναι πια σύμμαχος και φίλος, αλλά ένας δύσκολος εταίρος και βρίσκεται μπροστά σε καθοριστικές σημασίας στιγμή: είτε θα προχωρήσει ακάθεκτη και ενωμένη είτε απλώς θα διαλυθεί». Η φράση, που ανήκει σε Ευρωπαίο διπλωμάτη, «αντανακλά» όσα λέγονται πίσω από κλειστές πόρτες στις Βρυξέλλες, είτε και δημόσια τις τελευταίες ημέρες, για την απόφαση της Ουάσιγκτον να εγκαταλείψει τον μεταπολεμικό παραδοσιακό ρόλο του εγγυητή της ασφάλειας στον ελεύθερο κόσμο και να ευθυγραμμιστεί με αυταρχικά καθεστώτα, όπως εκείνο της Ρωσίας του Πούτιν.

«Οχι πια δεδομένες»

Χαρακτηριστικό το «σχίσμα» της Δύσης στον ΟΗΕ την περασμένη Δευτέρα, όταν οι ΗΠΑ καταψήφισαν μαζί με τη Ρωσία το σχέδιο απόφασης που είχαν καταθέσει Ουκρανοί και Ευρωπαίοι, ζητώντας άμεση αποχώρηση των ρωσικών στρατευμάτων από την Ουκρανία, ανήμερα της επετείου της ρωσικής εισβολής. «Αυτή την εβδομάδα είδαμε έναν μακροχρόνιο στρατηγικό εταίρο να τάσσεται κατά ψηφίσματος του ΟΗΕ, που καταδικάζει τη ρωσική επιθετικότητα εναντίον της Ουκρανίας. Πρέπει να δούμε τα γεγονότα ως έκκληση για δράση (...) Οι ελευθερίες που απολαμβάνουμε και αγαπούμε δεν θεωρούνται πια δεδομένες σε έναν περίπλοκο και όλο και πιο συγκρουσιακό κόσμο», σχολίασε σχετικά ο επίτροπος Βάλντις Ντομπρόβσκις.

Ως απάντηση, η Ευρώπη είτε θα σταθεί στο ύψος των περιστάσεων είτε θα αποσυντεθεί. «Οι Ιταλοί έχουν μια φράση: o la va o la spracca» (ή προχωράει ή σπάει) αναφέρει στην «Κ» Ευρωπαίος διπλωμάτης. «Αυτό που πλέον πρέπει να κάνουν οι Ευρωπαίοι και το έχουν συνειδητοποιήσει είναι να κοιτάξουν τα του οίκου τους, τι μπορούν να κάνουν οι ίδιοι για την υπεράσπιση των συμφερόντων τους. Αυτή είναι τώρα η συζήτηση», τονίζει ιδιαίτερα ως προς το ζήτημα των επικείμενων δασμών, με τους οποίους συνεχίζει να «απειλεί» ο Ντόναλντ Τραμπ.

Κατά το πρώτο υπουργικό συμβούλιο στον Λευκό Οίκο την περασμένη Τετάρτη ο Τραμπ διακήρυξε ότι η κυβέρνησή του θα επιβάλει «πολύ σύντομα» δασμούς 25% σε ευρωπαϊκά προϊόντα, γιατί «η Ε.Ε. δημιουργήθηκε για να γ***ει τις ΗΠΑ» και «έχουν κάνει καλή δουλειά σ' αυτό».

Για την πλειονότητα των Ευρωπαίων διπλωματών με τους οποίους συνομιλήσε η «Κ», απαιτείται «ψυχραιμία». Εξηγούν παράλληλα ότι δεν είναι ακόμη σίγουρο το τι ακριβώς θα πράξει ο Τραμπ, καθώς πιθανότατα θα «στοχοποιήσει» συγκεκριμένα προϊόντα και κράτη-μέλη. «Η

μπάλα είναι στο γήπεδό τους. Ας δούμε τι ακριβώς θα κάνουν. Αλλά η Κομισιόν είναι έτοιμη να απαντήσει, καθώς δεν θα είναι και η πρώτη φορά», αναφέρει Ευρωπαίος αξιωματούχος σχετικά με τους δασμούς που επιβλήθηκαν το 2018 και τα «αντίποινα» που επέβαλε τότε η Ε.Ε. έναντι εισαγωγών εμβληματικών προϊόντων και που προσώρας είναι σε αναστολή, με δυνατότητα επαναφοράς ακόμη και στα τέλη Μαρτίου. Στη «φαρέτρα» της Κομισιόν βρίσκονται και άλλα «όπλα», όπως το «εργαλείο κατά του εξαναγκασμού» (anti-coercion instrument), η θεσμοθετημένη δυνατότητα της Ε.Ε. να επιβάλει περιορισμούς στο εμπόριο υπηρεσιών, αν κρίνει πως τρίτη χώρα χρησιμοποιεί τους δασμούς ως «εργαλείο» για να «εκβιάσει» πολιτικές αλλαγές. Οι ΗΠΑ άλλωστε έχουν εμπορικό πλεόνασμα στην Ε.Ε σε σχέση με τις υπηρεσίες.

Στόχος, ωστόσο, είναι να διατηρηθούν τα «κανάλια» επικοινωνίας με την Ουάσιγκτον, παρά το γεγονός ότι οι «Αμερικανοί εμφα-

«Η Ευρώπη είναι προετοιμασμένη για κάθε αποτέλεσμα και θα μιλήσουμε από θέση ισχύος. Μόνοι μας, ατομικά, είμαστε όλοι μικροί παίκτες, αλλά μαζί είμαστε υπολογίσιμη δύναμη», τονίζει η πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Ρομπέρτα Μέτσολα.

νίζονται ανένδοτοι. Δεν αντιλαμβάνονται ή δεν θέλουν μάλλον να κατανοήσουν τη διαφορά μεταξύ δασμών και φόρων (ΦΠΑ)», εξηγεί ανώτατος Ευρωπαίος αξιωματούχος, σχολιάζοντας την αποτυχημένη προσπάθεια του επιτρόπου Εμπορίου Μάρους Σέφκοβιτς κατά την πρόσφατη επίσκεψή του στην Ουάσιγκτον να πείσει τον αρμόδιο Αμερικανό υπουργό Χάουαρντ Λούτνινγκ για την αποφυγή έναρξης εμπορικού

πολέμου με την Ε.Ε. «Ισως δεν θέλουν να φανεί ότι κατανοούν, καθώς θα βρεθούν αντιμέτωποι με το αντεπιχείρημα γιατί να επιβληθούν δασμοί», σημειώνει από την πλευρά του Ευρωπαίος διπλωμάτης, που αναφέρει ότι στις συναντήσεις του Σέφκοβιτς στις ΗΠΑ ακούστηκαν «χοντροκομμένα» ψέματα. «Είναι αλήθεια ότι έχουμε πλεόνασμα περίπου 150 δισ. δολαρίων σε αγαθά. Αλλά οι ΗΠΑ έχουν ένα αρκετά σημαντικό πλεόνασμα, άνω των 100 δισ., στις υπηρεσίες, γεγονός που αντισταθμίζει τα πράγματα», φέρεται να είπε ο επίτροπος Εμπορίου στους Αμερικανούς συνομιλητές του, εξηγώντας ότι το έλλειμμα (για τις ΗΠΑ) στο εμπορικό ισοζύγιο με την Ε.Ε. φτάνει τα 50 δισ. δολάρια και όχι τα 300 δισ., όπως επιμένει ο Τραμπ. «Είναι αποφασισμένος να επιβάλει τους δασμούς και πρόκειται μάλιστα για θέμα ημερών», σχολιάζουν στην «Κ» αρμόδιες πηγές, που προσθέτουν όμως ότι η πρόεδρος της Κομισιόν εμφανίζεται ακόμη πρόθυμη και «έτοιμη για διάλογο». Προσώρας, ωστόσο, η

«πόρτα» του Λευκού Οίκου παραμένει ερμητικά κλειστή για τη Φον ντερ Λάιεν.

Η πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου Ρομπέρτα Μέτσολα έγινε πάντως η πρώτη επικεφαλής των ευρωπαϊκών θεσμών που πραγματοποίησε αυτή την εβδομάδα επίσημη επίσκεψη στην Ουάσιγκτον μετά την ορκωμοσία Τραμπ και συναντήσεις με γερουσιαστές και μέλη του Κογκρέσου, που εργάζονται για την ενίσχυση της διατλαντικής νομοθετικής συνεργασίας, καθώς σκοπός ήταν «να αντιληφθεί το πώς αντιλαμβάνονται πλέον στις ΗΠΑ τις σχέσεις με την Ε.Ε.», εξηγούν στην «Κ» αρμόδιες πηγές.

Το μήνυμά της ως προς τους επικείμενους δασμούς είναι πάντως σαφές, ενώ υπογραμμίζει σε δήλωσή της στην «Κ» ότι οι Ευρωπαίοι πρέπει να αντιληφθούν τη σημασία της ενότητας του «μπλοκ», έναντι των προκλήσεων από την αντίπερα όχθη του Ατλαντικού. «Φυσικά, η Ευρώπη είναι προετοιμασμένη για κάθε αποτέλεσμα και θα μιλήσουμε από θέση ισχύος. Μόνοι μας, ατομικά, είμαστε όλοι μικροί παίκτες, αλλά μαζί είμαστε υπολογίσιμη δύναμη. Αυτό δεν το αναφέρουμε αρκετά», τονίζει η Ρομπέρτα Μέτσολα, και εξηγεί ότι «πρώτη προτεραιότητα είναι να αποφευχθεί ένας εμπορικός πόλεμος», καθώς «η εμπορική μας σχέση ύψους 1,5 τρις. ευρώ είναι πολύ σημαντική και η αμοιβαία επιβολή δασμών θα έβλαπτε και τις δύο πλευρές του Ατλαντικού».

Προσώρας, όμως, όλα «μοιάζουν με διάλογο κωφών», σχολιάζει Ευρωπαίος διπλωμάτης, που παραπέμπει μάλιστα σε συγκεκριμένα στοιχεία για το αμοιβαίο «οικονομικό σοκ» που θα προκληθεί. Το Ινστιτούτο του Κιέλου σε έκθεση που δημοσίευσε την Πέμπτη εκτιμά ότι οι εξαγωγές της Ε.Ε. προς τις ΗΠΑ θα μειωθούν 15%-17%, οδηγώντας σε «σημαντική» συρρίκνωση του μεγέθους της οικονομίας του «μπλοκ» κατά 0,4%, ενώ το αμερικανικό ΑΕΠ θα συρρικνωθεί κατά 0,17%. Εάν επιβληθούν δασμοί στις ΗΠΑ, ως ευρωπαϊκά «αντίποινα», θα διπλασιαστεί η οικονομική ζημία για τους Αμερικανούς, καθώς θα ωθήσουν τον πληθωρισμό κατά 1,5 ποσοστιαία μονάδα.

Το πέρασμα στην Ινδία

Ταυτόχρονα η Ε.Ε. συσφίγγει δεσμούς με ισχυρούς «παίκτες», με τελευταία την «απόβαση» του κολεγίου των επιτρόπων και της Φον ντερ Λάιεν στην Ινδία, την Παρασκευή, με την οποία η Κομισιόν ξεκίνησε διαπραγματεύσεις για συμφωνία ελεύθερου εμπορίου. «Ο συμβολισμός και μόνο της επίσκεψης είναι ισχυρός», σχολιάζει Ευρωπαίος διπλωμάτης, που προσθέτει ότι η πρόεδρος της Κομισιόν έχει ξεκινήσει –πριν ορκιστεί ο Τραμπ– να «χτίζει συμμαχίες με πιθανά εμπορικά θύματά του», αναφερόμενος στην υπογραφή συμφωνίας τον περασμένο Δεκέμβριο με τις χώρες της Mercosur, την υπογραφή νέας συμφωνίας με την Ελβετία και την αναθεώρηση εκείνης με το Μεξικό.

«Οχι διαπραγματεύσεις χωρίς εμάς»

Συγκρότηση «συμμαχίας προθύμων» είναι ο απώτερος σκοπός της Ευρώπης και για το ζήτημα της Ουκρανίας, που θα βρεθεί στο επίκεντρο νέας συνάντησης των Ευρωπαίων ηγετών σήμερα στο Λονδίνο, με οικοδεσπότη τον Βρετανό πρωθυπουργό Κιρ Στάρμερ, που βρέθηκε την Πέμπτη στην Ουάσιγκτον για να εισπράξει και εκείνος –όπως και ο Εμανουέλ Μακρόν– το μήνυμα ότι οι ΗΠΑ δεν θα συνδράμουν σε πιθανή ειρηνευτική αποστολή στην Ουκρανία μετά το τέ-

λος των εχθροπραξιών. Χαρακτηριστικό είναι το προσχέδιο συμπερασμάτων του έκτακτου ευρωπαϊκού συμβουλίου στις 6 Μαρτίου, που έχει στη διάθεσή της η «Κ», όπου σε αρκετά σημεία γίνεται αναφορά σε «ομοϊδεάτες εταίρους» (likeminded partners), όπως και στο ζήτημα παροχής «εγγυήσεων ασφαλείας για την Ουκρανία».

Ως προς το τελευταίο και ως «απάντηση» στις ΗΠΑ, που έχει αποκλείσει προσώρας το «μπλοκ» από τις ειρηνευτικές

«Η Ε.Ε. πρέπει να δημιουργήσει βάσεις περαιτέρω ενίσχυσης συνεργασιών με τρίτες χώρες, στη βάση αρχών και αξιών της, διαφορετικά θα γίνει βορά στις αντιπαλές δυνάμεις», τονίζει Ευρωπαίος διπλωμάτης.

συνομιλίες, το ευρωπαϊκό συμβούλιο υπογραμμίζει –ανάμεσα σε άλλα– ότι «δεν μπορούν να υπάρξουν διαπραγματεύσεις που θα επηρεάσουν την ευρωπαϊκή ασφάλεια χωρίς τη συμμετοχή της Ευρώπης», ενώ καλείται η επικεφαλής της ευρωπαϊκής διπλωματίας «να αξιολογήσει τις προϋποθέσεις για περαιτέρω συνεισφορά της Ε.Ε. για τις εγγυήσεις ασφαλείας στην Ουκρανία (...) Αυτό πρέπει να γίνει σε συνεννόηση με την Ουκρανία και τους ομοϊδεάτες

εταίρους και στο πλαίσιο μιας μελλοντικής ειρηνευτικής συμφωνίας».

«Το διακύβευμα είναι ξεκάθαρο: Η Ε.Ε. πρέπει να δημιουργήσει βάσεις περαιτέρω ενίσχυσης συνεργασιών με τρίτες χώρες, στη βάση αρχών και αξιών της, διαφορετικά θα γίνει βορά στις αντίπαλες δυνάμεις. Και πρέπει να ξεκινήσει διασώζοντας την Ουκρανία από τη Ρωσία, αλλά και την ποντινοποίηση της Αμερικής», τονίζει Ευρωπαίος διπλωμάτης.

15%

έως 17% θα μειωθούν οι εξαγωγές της Ε.Ε. προς τις ΗΠΑ αν επιβληθούν δασμοί, εκτιμά το Ινστιτούτο του Κιέλου.

0,4%

θα είναι η επίπτωση τυχόν εμπορικού πολέμου στο ΑΕΠ της Ε.Ε.

0,17%

η εκτιμώμενη συρρίκνωση του αμερικανικού ΑΕΠ από τυχόν δασμούς της Ε.Ε.

1,5%

επιπλέον πληθωρισμό στις ΗΠΑ θα προκαλούσαν τα ευρωπαϊκά «αντίποινα».

Το 2019 το Υπουργικό Συμβούλιο Αναστασιάδη αποφασίζει να διαγράψει μέρος των οφειλών των σωματείων που αφορούσε την περίοδο 1998-2007. Το συνολικό ποσό που διαγράφηκε ήταν €17.625.148 και σύμφωνα με τον τότε υπουργό Οικονομικών Χάρη Γεωργιάδη για όσα σωματεία δεν ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους στο σχέδιο του 2018 θα πρέπει να κινηθούν οι προβλεπόμενες από τον Νόμο διαδικασίες.

Οφειλές σωματείων 30+ χρόνων

Από το 1998 μέχρι σήμερα το κράτος προχώρησε σε 10 σχέδια/τροποποιήσεις διευκολύνοντας τα ποδοσφαιρικά σωματεία να εξοφλήσουν τα χρέη τους

Τον **ΠΑΝΙΚΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ**

Η προσπάθεια του κράτους να εισπράξει τους φόρους των σωματείων δεν είναι σημερινό φαινόμενο αλλά χρονολογείται εδώ και παραπάνω από τρεις δεκαετίες. Όσο τα ποδοσφαιρικά σωματεία είχαν στο δυναμικό τους ερασιτέχνες ποδοσφαιριστές δεν υπήρχε ιδιαίτερο πρόβλημα. Όμως, μετά την υπόθεση Μπόσμαν που επιπρέασε όλη την ποδοσφαιρική Ευρώπη στα μέσα της δεκαετίας του 1990, πλέον και οι κυπριακές ομάδες ωφελήθηκαν αποκτώντας περισσότερους από τρεις ξένους ποδοσφαιριστές. Λίγο προηγουμένως είχαν ξεκινήσει οι πρώτες προσπάθειες «ελευθερώσης» των ποδοσφαιριστών από τα συμβόλαια ζωής με τις ομάδες τους, αρχικά μένοντας ελεύθεροι να διαπραγματευτούν το μέλλον τους, μετά τα 32 τους χρόνια και ακολούθως το όριο είχε πέσει στα 27.

Έτσι εκείνη την περίοδο, 1992-1998, είχαν αρχίσει να συσσωρεύονται οι πρώτες οφειλές προς το κράτος. Οι ερασιτεχνικοί ποδοσφαιρικοί σύλλογοι προσπαθούσαν να αλλάζουν τη δομή τους προς μια επαγγελματική κατεύθυνση, αλλά δεν ανταποκρίνονταν εξολοκλήρου επαγγελματικά σε όλες τις υποχρεώσεις τους. Ούτε μία ούτε δύο αλλά δέκα φορές το κυπριακό κράτος προχώρησε σε διάφορα σχέδια ή τροποποιήσεις υφιστάμενων σχεδίων για να μπορέσουν οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι να ανταποκρίνονται στις υποχρεώσεις τους, χωρίς όμως αποτέλεσμα. Φτάσαμε στο 2025 και γίνονται ακόμη συνεννοήσεις με το τμήμα φορολογίας για ένα νέο σχέδιο αποπληρωμής παλαιών οφειλών. Είναι δε, αξιοσημείωτο πως τις πλείστες φορές οι αλλαγές των σχεδίων και οι διευκολύνσεις έρχονταν λίγο πριν από εκλογές, χωρίς περαιτέρω σχόλια.

Πρώτο σχέδιο

Στο τέλος του 1998 (31η Δεκεμβρίου) το τότε Υπουργικό Συμβούλιο σε συνεδρίασή του επί προεδρίας Γλαύκου Κληρίδη αποφάσισε να παραχωρήσει κρατική βοήθεια ύψους 1,14 εκ. λιρών (περίπου 2 εκ. ευρώ) για να εξοφληθεί μέρος των φορολογικών υποχρεώσεων των σωματείων. Ήταν το πρώτο σχέδιο που εκπονήθηκε από την κυπριακή κυβέρνηση για να βοηθήσει τα σωματεία να εκπληρώσουν τις υποχρεώσεις τους. Το σχέδιο αφορούσε την περίοδο 1992-1998 και σκοπό είχε τη δέσμευση των συλλόγων πως απ' εδώ και μπρος θα είναι εντάξει στις υποχρεώσεις τους. Από τον μακρινό Δεκέμβριο του

1998, δυστυχώς, τα σωματεία σπανίως εμφανίστηκαν φερέγγυα προς τις υποχρεώσεις τους έναντι των φορολογιών τους προς το κράτος.

Δεύτερο σχέδιο

Πέρασαν σχεδόν δέκα χρόνια όπου ξανά οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι δεν τήρησαν τις δεσμεύσεις τους, με αποτέλεσμα τον Αύγουστο του 2007 το Υπουργικό Συμβούλιο του Τάσσου Παπαδόπουλου ενέκρινε το πρώτο σχέδιο αποπληρωμής των οφειλών των ομάδων προς το κράτος και αφορούσε την περίοδο 1999 μέχρι τον Ιούνιο του 2007. Ήταν η δεύτερη προσπάθεια του κράτους να βοηθήσει τα σωματεία. Τότε η απόφαση ήταν να εξοφληθούν οι παλαιές οφειλές, που ανήλθαν στα 19,5 εκ. ευρώ, μέσα

στα 34,15 εκ. ευρώ μιας και οι πλείστες ομάδες δεν ανταποκρίθηκαν στις υποχρεώσεις τους, τα προηγούμενα χρόνια. Έτσι τον Ιούνιο της ίδια χρονιάς η κυβέρνηση Αναστασιάδη αποφάσισε όπως διευκολύνει τα σωματεία – ξανά – δημιουργώντας ένα νέο σχέδιο αποπληρωμής των χρεών τους. Αφορούσε την περίοδο 1η Ιουλίου 2007 μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2013 και θα έπρεπε οι οφειλές τους να αποπληρωθούν μέσα σε 60 δόσεις, συνάμα θα πληρώνουν και τις τρέχουσες υποχρεώσεις τους. Στο συγκεκριμένο σχέδιο αποφασίστηκε επίσης όπως pagώσουν οι οφειλές 1992-1998, ενώ οι οφειλές από το 1999 μέχρι το 2007 θα καλύπτονταν από κρατικές χορηγίες.

Πέμπτο σχέδιο

Το σχέδιο του 2014 δυσλειτουργούσε με αποτέλεσμα και πάλι το κράτος να προχωρήσει σε νέο, μήπως και καταφέρει να βρει τρόπο να πάρει τα λεφτά του. Έτσι τον Μάρτιο του 2018 το Υπουργικό Συμβούλιο ενέκρινε άλλο σχέδιο που αφορούσε τις οφειλές του 2018 και κάλυπτε επίσης και τις οφειλές 2007 με 2017. Το οφειλόμενο ποσό στο κράτος είχε ανέλθει πλέον στα 35,99 εκ. ευρώ σε άμεση και έμμεση φορολογία. Το νέο σχέδιο προνοεί αύξηση των μηνιαίων δόσεων από 60 σε 180.

Έκτο σχέδιο

Και συνεχίζουμε. Λίγους μήνες αργότερα (2019) το Υπουργικό Συμβούλιο Αναστασιάδη αποφασίζει να διαγράψει μέρος των οφειλών των σωματείων που αφορούσε την περίοδο 1998-2007. Όπως εξηγήθηκε τότε, η απόφαση της ΟΥΕΦΑ για δημιουργία του Financial Fair Play δημιουργούσε θέμα στις ομάδες μας και έπρεπε το ποσό που χারίστηκε επί Κληρίδη να σβήσει από το λογιστήριο του κράτους και παράλληλα χarıστηκε μέρος των οφειλών της περιόδου 1999-2007. Το συνολικό ποσό που διαγράφηκε ήταν €17.625.148 και σύμφωνα με τον τότε υπουργό Οικονομικών Χάρη Γεωργιάδη για όσα σωματεία δεν ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους στο σχέδιο του 2018 θα πρέπει να κινηθούν οι προβλεπόμενες από τον Νόμο διαδικασίες. Οι ομάδες που επωφελήθηκαν ήταν: ΑΠΟΕΛ €4.410.904, Ανόρθωση €3.426.580, Απόλλων €1.847.850, ΑΕΠ Πάφου €1.594.813, Ομόνοια €1.499.993, ΑΕΛ €1.236.305, Σαλαμίνα €641.609, ΑΕΚ Α. €591.893, Εθνικός Άκ. €459.247, ΑΠΕΠ Πιτσ. €421.183, Ολυμπιακός €398.453, Άρπς Α. €364.867, ΕΝΠ €166.604, Πέγεια €108.726, Ερμής €107.112, Διγενής

Μ. €99.568, Ομόνοια Αρ. €98.640, ΠΑΕΕΚ €79.271, ΟΟΪ Λακ. €52.427, Δόξα Κ. €9.281, Αλκή €6.914, Κ.Ν. Ονήσιλλος Σ. €2.895.

Τροποποιήσεις 2019-2020

Τα πλείστα ποδοσφαιρικά σωματεία συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν πρόβλημα πληρωμών, αδυνατούσαν να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους, με αποτέλεσμα και πάλι το κράτος να προχωρήσει σε ορισμένες τροποποιήσεις του σχεδίου, μία το 2019 και άλλη μία το 2020.

Ένατο σχέδιο

Παρά τις διευκολύνσεις από το κράτος, εντούτοις το θέμα με τις παλαιές οφειλές και την απρόσκοπτη εξόφληση των χρεών τους, παρέμεινε άλυτο. Ούτε οι απειλές των εκάστοτε υπουργών Οικονομικών έπαιναν τόπο. Έτσι η κυβέρνηση Αναστασιάδη προχώρησε ξανά και τον Απρίλιο του 2021 ενέκρινε άλλο ένα σχέδιο που αφορούσε την περίοδο από τον Ιούλιο του 2007 μέχρι τον Μάρτιο του 2021 όπου έγινε απομείωση 70% τόκων και επιβαρύνσεων.

Δέκατο σχέδιο

Η νέα κυβέρνηση Νίκου Χριστοδουλίδη, τον Μάιο του 2023 προχώρησε ξανά σε αλλαγή μιας και το κράτος αδυνατούσε να συνετίσει τα σωματεία να πληρώνουν τις παλαιές οφειλές τους. Ρυθμίστηκε ένα σχέδιο για «οριστική» λύση για τις οφειλές των σωματείων την περίοδο 2007-2023. Προχώρησε σε μείωση τόκων, μειώνοντας παράλληλα και την αποπληρωμή των οφειλών τους από 180 δόσεις σε 168. Εφόσον οι ποδοσφαιρικοί σύλλογοι ανταποκρίνονταν κανονικά στις δόσεις από την 31η Ιουλίου 2023 τότε θα εξοφλούσαν το 2037. Οι οφειλές τους είχαν φτάσει στα 35,6 εκ. ευρώ.

Εντέκατο σχέδιο

Ούτε και εκείνο το σχέδιο πέτυχε, ενώ αρκετά σωματεία σταμάτησαν από τον Μάιο του 2023 να πληρώνουν τις δόσεις τους δημιουργώντας νέες οφειλές. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τις τελευταίες εβδομάδες να ξεκινήσει νέα συζήτηση, ομάδων-κράτους, για νέο σχέδιο εξόφλησης (εντέκατο μαζί με τις τροποποιήσεις), παλαιών και νέων οφειλών. Μέχρι σήμερα δεν υπήρξε αποτέλεσμα, με τους αρμόδιους φορείς να εμμένουν στη θέση τους, δεν φέρονται διατεθειμένοι για εκπόνηση νέου σχεδίου και επιμένουν για εξόφληση των ποσών βάσει του προηγούμενου σχεδίου.

ΜΝΗΜONEYΟΝΤΑΣ

Για σένα

Της **ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΣΤΥΛΙΑΝΟΥ ***

23 Ιουλίου 2021, πήγες μια βόλτα με τον αδελφικό σου φίλο Αιμίλιο, να μαζέψετε ρίγανη στον Κάμπο της Τσακκίστρας. Εκεί, μακριά από όλους, κατάλαβες ότι η καρδιά σου σε πρόδιδε. Όταν σε πήραμε τηλέφωνο τυχαία, ρωτώντας σε πόση ώρα θα γυρνούσες, μας απάντησες ήρεμα: «Σε λίγο». Μετρούσες τους παλμούς σου, για να μη στρεσαριστεί η καρδιά σου. Ζήτησες με ψυχραιμία από τον Αιμίλιο να καλέσει ασθενοφόρο. Και του έδινες οδηγίες για ΚΑΡΠΑ, αν χρειαζόταν.

Για Εμάς: Εκείνη την ημέρα, έβρεχε πολύ. Παρακάλεσα τον Θεό να σταματήσει η βροχή και να μην σε πάρει. Γιατί πάντα έλεγες, με το γνωστό σου black humor: «Όταν φύγω, θα βρέχει». Κάπου εκεί, πιστεύω, οι άγγελοι σου έκαναν σινιάλο. Αλλά δεν ήταν η ώρα σου. Έμεινες ακόμα λίγα χρόνια, για να διευθετήσεις όσα έπρεπε.

23 Ιουλίου 2024: Ο καρκίνος έκανε την εμφάνισή του, ύπουλος. Αρχικά φαινόταν αθώος, αλλά αργότερα επιτέθηκε. Το πάλεψες μέχρι το τέλος. Με ιδιαίτερη λεβεντιά. Πίστευες στη νίκη. Και ακόμα και όταν η μάσκα οξυγόνου δεν σου άφηνε πολλά περιθώρια, επέλεγες να χαμογελάς. Όταν σε αποχαιρετήσαμε, η εκκλισία ήταν ασφυκτικά γεμάτη. Συγγενείς, φίλοι, παλιοί παίκτες, μαθητές, συνάδελφοι, συνεργάτες. Ένα τελευταίο ραντεβού με την ιστορία.

Όπως σου άξιζε... Αλλά εσύ είχες ήδη φύγει. Για το άλλο ραντεβού. Ψηλά. Εκεί όπου η θέση σου στην ομάδα των εκλεκτών σε περίμενε. Μετά την κδεία, έβρεχε. Και ξαφνικά, για λίγο, βγήκε ο ήλιος. Και δύο ουράνια τόξα. Ξαν σημάδι. Ξαν απάντηση. Καλό ταξίδι. Σε λατρεύω.

*Αφιερωμένο στον πατέρα μου Σοφούλη Στυλιανού.

ΑΠΟΨΗ

Οι καιροί άλλαξαν, κάποια μυαλά ακόμη

Του **ΓΙΩΡΓΟΥ ΛΟΓΙΑΔΗ**

Πριν από δύο χρόνια ο Άρπς κατέκτησε το πρωτάθλημα. Τον περασμένο Μάιο η Πάφος FC πήρε το κύπελλο. Πρωτοπόρος και φαβορί για τον φετινό τίτλο η ομάδα της Πάφου, την οποία εδώ και καιρό ακολουθεί στη βαθμολογία και στα προγνωστικά ο Άρπς. Γενικότερα, τα τελευταία χρόνια, η μόνιμη πλέον παρουσία των δύο αυτών ομάδων στις πρώτες θέσεις εκτοπίζει παραδοσιακές δυνάμεις. Δύσκολο να συντηρείται ακόμη η άποψη, πως πρόκειται για ομάδες - πυροτεχνήματα ή... φούσκες που σύντομα θα σπάσουν. Μάλλον ολόένα και περισσότερο εδραιώνεται η εκτίμηση για τη νέα εποχή και τη νέα τάξη πραγμάτων και δεδομένων του κυπριακού ποδοσφαίρου.

Η οικονομική άνεση ή δυνατότητα των ιδιοκτητών ή επενδυτών των δύο αυτών ομάδων σφαώς και διαδραματίζει τον πλέον καθοριστικό ρόλο για το σκηνικό αυτό. Με την απαραίτητη, ωστόσο, υποσημείωση πως δεν αρκεί να ξεδεύεις πολλά σε μεταγραφές και μισθολόγιο. Και παραδείγματα υπάρχουν πολλά, όπως και «μαύρες» τρύπες στα οικονομικά ομάδων με προϋπολογισμούς διψήφιου αριθμού σε εκατομμύρια χωρίς τις ανάλογες επιτυχίες...

Η πρώτη αντίδραση από πλευράς παραδοσιακών δυνάμεων είναι η παραδοχή πως εκεί που έχουν ανεβάσει το επίπεδο οι νέες δυνάμεις του κυπριακού ποδοσφαίρου, δύσκολα μπορούν να ακολουθήσουν, μαζί και με έμμεση ή και άμεση κάποιες φορές αμфиσητήτηση, ως προς την... προέλευση των χρημάτων. Σωστή και λογική η απαίτηση γενικότερα για διαφάνεια στα οικονομικά, για το Financial Fair Play και αν αυτό εφαρμόζεται κατά γράμμα στη χώρα μας, χωρίς, ωστόσο, απαραίτητα να σημαίνει πως το αποτέλεσμα ενός σωστού ελέγχου θα δημιουργήσει πρόβλημα στις δύο αυτές ομάδες. Για την εξέθνη καλή μαρτυρία, όμως, ένας τέτοιος έλεγχος θα πρέπει να είναι το επόμενο σημαντικό «πρότζεκτ» Πολιτείας και Ομοσπονδίας, μετά απ' όσα διαδραματίζονται το τελευταίο διάστημα στο θέμα οφειλών προς το κράτος.

Απ' εκεί και πέρα και στο καθαρά αγωνιστικό επίπεδο, η οποία αντίδραση της πλευράς των παραδοσιακών δυνάμεων, δεν μπορεί να επικεντρώνεται απλώς και μόνο στο ξεδεύω αλόγιστα, προσφέρω (σε συμβόλαια) πολύ περισσότερα απ' όσα μπορώ, προκειμένου να ανταγωνιστώ τους πιο δυνατούς οικονομικά. Η καλύτερη οργάνωση, ο πιο σωστός τρόπος λειτουργίας και η εμπιστοσύνη στους πιο ειδικούς, για τη λήψη καθαρά ποδοσφαιρικών αποφάσεων, μπορεί να ισοζυγίσει το «παιγνίδι». Μην ξεχνάμε, επίσης, πως μιλάμε για συλλόγους (εταιρείες έστω) με τεράστιο ποδοσφαιρικό εκτόπισμα και χιλιάδες υποστηρικτές. Πιο σωστή αξιολόγηση των δεδομένων χρειάζεται και αλλαγή φιλοσοφίας. Γιατί κάποιοι ακόμη επιμένουν να λειτουργούν και κυρίως να αποφασίζουν (ποδοσφαιρικά) με τα δεδομένα που ίσχυαν στο ποδόσφαιρο τη δεκαετία του ογδόντα...

Μεταβολές εβδομάδας

Χ.Α.Κ.
-0,40%

Χ.Α.
-0,6%

Dow Jones
0,11%

Nasdaq
-4,94%

Nikkei
-3,94%

Dax
1,06%

FTSE 100
1,08%

ΛΟΓΩ ΤΡΑΜΠ
Κίνδυνος για
ενεργειακά έργα
της Παγκόσμιας
Τράπεζας
Σελ. 11

Πετρέλαιο
-0,75%

€/ \$
-0,68%

ΔΙΑΒΑΣΤΕ

ΜΕΙΩΣΗ ΘΕΣΕΩΝ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η ΑΙ πλήττει και πολλά επαγγέλματα τεχνολογίας

Ο **Αρμαγεδδών** που αναμένεται να προκαλέσει στην αγορά εργασίας η τεχνητή νοημοσύνη και τα μοντέλα τύπου ChatGPT πλήττει ορισμένα από τα πλέον εξειδικευμένα επαγγέλματα τεχνολογίας, εκείνους που είχαν προνοημακή θέση στη σύγχρονη αγορά εργασίας, τους μηχανολόγους λογισμικού. **Σελ. 9**

ΕΛΛΑΔΑ

Οι αμερικανικοί δασμοί απειλούν και τη ναυτιλία

Και η **ελληνική** ναυτιλία επηρεάζεται από τα σχέδια των ΗΠΑ για επιβολή δασμών σε κινεζικές εταιρείες διαχείρισης πλοίων και σε πλοία κινεζικής ναυπήγησης που πιάνουν σε αμερικανικά λιμάνια. Το 30% των πλοίων του ελληνόκτητου στόλου έχει κατασκευαστεί σε κινεζικά ναυπηγεία. **Σελ. 7**

ΚΤΗΜΑΤΑΓΟΡΑ ΕΛΛΑΔΑΣ

Υπεραξία στο ακίνητο προσδίδει η ανακαίνιση

Υπεραξίες έως 25,7% όσον αφορά στις τιμές πώλησης αλλά και έως 15,1% στις τιμές ενοικίασης εξασφαλίζουν οι ανακαινισμένες κατοικίες σε σχέση με όσες δεν έχουν ανακαινιστεί. Τα μεγαλύτερα κέρδη προκύπτουν σε περιοχές όπου το ποσοστό των ανακαινισμένων ακινήτων είναι χαμηλό. **Σελ. 12**

Απόδοση δεκαετών ομολόγων		
	Απόδοση	Εβδομαδιαία αλλαγή
Κύπρος	2,83%	-0,12%
Γερμανία	2,41%	-0,12%
Γαλλία	3,13%	-0,04%
Ιταλία	3,54%	-0,07%
Ισπανία	3,04%	-0,11%
Ιρλανδία	2,66%	-0,10%
Ελλάδα	3,24%	-0,13%
Ην. Βασίλειο	4,51%	-0,10%

Βαθμολογία από οίκους αξιολόγησης		
Οίκος Αξιολόγησης	Μακρο-πρόθεσμο Χρέος	Προοπτικές (outlook)
DBRS	BBB (High)	Θετική
Fitch	A-	Σταθερή
Moody's	A3	Σταθερή
S&P	A-	Σταθερή
Scope Ratings	A-	Σταθερή

Βαθαίνει το ελληνικό χρώμα στις τράπεζες

Αυξάνεται το μερίδιό τους στις καταθέσεις και τα δάνεια του κυπριακού συστήματος

Μετά την εξαγορά της Astrobank από την Alpha Bank στην Ελλάδα για να ενισχυθεί η θέση της θυγατρικής της Alpha Bank στην κυπριακή αγορά, οι καταθέσεις και ο δανεισμός που βρίσκονται στο

κυπριακό τραπεζικό σύστημα ανήκουν σε ελληνικές τράπεζες σε ποσοστό γύρω στο 50%. Ειδικότερα, σε επίπεδο καταθέσεων ξεπερνά το 50%, ενώ σε επίπεδο δανείων το προσεγγίζει. Μόνο το μερίδιο

καταθέσεων της Eurobank Κύπρου και της Ελληνικής (που πλέον υπολογίζεται ως θυγατρική της Eurobank), φτάνουν στο 41,3%, ενώ το μερίδιο δανείων της Ελληνικής και της Eurobank Κύπρου ανέρ-

χεται στο 35,6%. Επίσης, μετά τη συμφωνία εξαγοράς της Astrobank από την Alpha Bank, η δεύτερη θα αυξήσει το μερίδιο αγοράς της στην Κύπρο στο 10% σε όρους συνολικών στοιχείων ενεργητικού.

Τα μερίδια δανείων των τριών τραπεζών «σκαφαλώνουν» στο 45%. Παρουσία στην Κύπρο έχει και η ΕΤΕ, ανεβάζοντας κατά 3% τα επίπεδα καταθέσεων και δανείων στα παραπάνω ποσοστά. **Σελ. 3**

Αυξάνεται συνεχώς ο πλούτος των μεγιστάνων

Το 1987, όταν το αμερικανικό περιοδικό Forbes δημοσίευσε την πρώτη λίστα δισεκατομμυριούχων, ο πλουσιότερος άνθρωπος του κόσμου ήταν ο Ιάπωνας Γιοσιάκι Τσουτσούμι, ένας μεγιστάνας του real estate, με περιουσία 20 δισ. δολαρίων. Το Forbes είχε εντοπίσει εκείνη τη χρονιά 140 δισεκατομμυριούχους ανά τον πλανήτη, η συνολική περιουσία των οποίων άγγιζε τα 295 δισ. δολάρια. Σήμερα, ο Ελον Μασκ ελέγχει μόνος του το πλούτο σχεδόν 420 δισ. δολαρίων. Ο πλουσιότερος άνθρωπος του κόσμου είναι 21 φορές πιο πλούσιος από τον Τσουτσούμι. Αλλά είναι και τουλάχιστον 2 εκατομμύρια φορές πλουσιότερος από το μέσο αμερικανικό νοικοκυριό. **Σελ. 10**

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των **ΑΝΔΡΕΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ, ΟΜΗΡΟΥ ΠΙΣΣΑΡΙΔΗ** και **ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ ΤΡΥΦΩΝΟΣ**

Ελλειψη νερού ως σημαντικός κίνδυνος για την οικονομία

Η **ηπλοπητική** διαχείριση κινδύνων είναι υψίστης σημασίας, επειδή μετριάξει πιθανές αρνητικές συνέπειες και ενισχύει τη μακροπρόθεσμη σταθερότητα της οικονομίας. Λαμβάνοντας υπόψη την αναγκαιότητα μιας προληπτικής προσέγγισης, το Συμβούλιο Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας Κύπρου, πρόβη στην τρίτη ετήσια έρευνα εκτίμησης κινδύνων της κυπριακής οικονομίας.

Στην έρευνα συμμετείχαν 50 στελέχη από τον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα, τα οποία κλήθηκαν να δώσουν εκτιμήσεις για 18 πιθανούς κινδύνους, βάσει της πιθανότητας και σοβαρότητας των συνεπειών τους, αλλά και του χρονικού πλαισίου εντός του οποίου αναμένεται να επισυμβούν. Οι τέσσερις σημαντικότεροι κίνδυνοι που εντοπίστηκαν φέτος είναι συνδεδεμένοι με την ανάγκη κά- ραξης στρατηγικής προς την πρά-

σινη και ψηφιακή μετάβαση: Παρατεταμένη ανομβρία και πιθανές ελλείψεις σε υδάτινους πόρους, που καταγράφεται ως ο μεγαλύτερος κίνδυνος, με δυσμενείς επιπτώσεις, κυρίως, για τη γεωργία και τον τουρισμό.

Κυβερνοεπιθέσεις σε κρίσιμες υποδομές, καθώς η ψηφιακή ασφάλεια συνδέεται με τη σταθερότητα της οικονομίας.

Επιδείνωση κλιματικών συνθηκών, η οποία καταγράφεται ως κίνδυνος μακροπρόθεσμου χαρακτήρα.

Αποτυχία ψηφιακού μετασχηματισμού, που επηρεάζει την ανταγωνιστικότητα της οικονομίας.

Εστιάζοντας στον κορυφαίο κίνδυνο, η κυβέρνηση επιβάλλεται να δώσει προτεραιότητα στη βιώσιμη διαχείριση του νερού, μέσω μιας πολυδιάστατης στρατηγικής, που να περιλαμβάνει:

(α) Βελτίωση του υφιστάμενου

δικτύου διανομής, μέσω αναβάθμισης και συντήρησης των υπαρχουσών υδροδοτικών υποδομών, στοχεύοντας στην πρόληψη διαρροών και απωλειών. Αυτό περιλαμβάνει την επισκευή φραγμάτων και δεξαμενών, καθώς και την εξασφάλιση αποδοτικών συστημάτων διανομής, μέσω έξυπνων τεχνολογιών που θα επιτρέπουν στο Τμήμα Υδάτων την άμεση επέμβαση προς διόρθωση προβλημάτων.

(β) Επενδύσεις σε εγκαταστάσεις αφαλάτωσης. Η επέκταση των υφιστάμενων μονάδων αφαλάτωσης της Κύπρου κρίνεται απαραίτητη για κάλυψη άμεσων αναγκών, ως επίσης και η δημιουργία νέων μονάδων για μελλοντικές ανάγκες. Λόγω μεγάλης κατανάλωσης ηλεκτρισμού, στις υφιστάμενες και νέες μονάδες, θα πρέπει να ενσωματωθούν ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.

(γ) Προώθηση εξοικονόμησης νερού, μέσω ενημερωτικών εκστρατειών για τους πολίτες και τις επιχειρήσεις. Προκρίνεται η παροχή κινήτρων για χρήση τεχνολογιών, που εξοικονομούν νερό στη γεωργία, τη βιομηχανία και τα νοικοκυριά, ως επίσης και η κατεύθυνση της γεωργίας σε προϊόντα που απαιτούν λιγότερη άρδευση.

(δ) Διαφοροποίηση τιμολογιακής πολιτικής, στοχεύοντας στον περιορισμό της υπερβολικής κατανάλωσης, με ιδιαίτερη, ωστόσο, προσοχή για αποφυγή αρνητικών συνεπειών στα οικονομικά ευαίσθητα στρώματα και στις επιχειρήσεις.

(ε) Ρύθμιση κατανάλωσης νερού, μέσω εφαρμογής ρυθμίσεων σε τομείς υψηλής ζήτησης, όπως ο τουρισμός και η γεωργία, και η προώθηση βιώσιμων τουριστικών πρακτικών για επίτευξη ισορροπίας

μεταξύ οικονομικής ανάπτυξης και προστασίας των υδάτινων πόρων.

(στ) Διαφοροποίηση πηγών νερού, περιλαμβάνοντας την εξερεύνηση εναλλακτικών πηγών, όπως η συλλογή βρόχινου νερού και η ανακύκλωση λυμάτων, εστιάζοντας στη μείωση εξάρτησης από παραδοσιακές πηγές.

Με το δυσμενές δεδομένο ότι οι ανομβρίες πιθανότατα θα αυξηθούν, η κυβέρνηση καλείται να χαράξει μακροπρόθεσμη στρατηγική για να μετριάσει την επερχόμενη υδάτινη κρίση και να εξασφαλίσει ένα βιώσιμο μέλλον. Οι πολιτικές δυνάμεις και οι κοινωνικοί φορείς οφείλουν να στηρίξουν ενεργά αυτή την προσπάθεια.

Ο Ανδρέας Χαράλαμπος, Ομήρος Πισσαρίδης και ο Ευάγγελος Τρύφωνος είναι οικονομολόγοι και οι απόψεις που εκφράζουν είναι προσωπικές.

Φορολογικός οδηγός για το 2025 - Κύπρος

Ο οδηγός είναι διαθέσιμος στην αγγλική γλώσσα

ΑΝΑΛΥΣΗ / Των ΤΟΜΑΣ ΚΑΝΤΕΝΣ και ΕΡΒΕ ΤΟΥΡΠ*

Νέες τεχνολογίες και φορολογικές υπηρεσίες

Οι νέες τεχνολογίες έχουν τη δυνατότητα να βελτιώσουν τις σχέσεις κυβερνήσεων και πολιτών μέσω φορολογικών πυλών, τελωνειακών συστημάτων πληροφορικής και ηλεκτρονικών υπηρεσιών. Οι επαφές με τις Αρχές απλοποιούνται, τα γραφειοκρατικά εμπόδια μειώνονται και η διαφάνεια ενισχύεται. Ο επόμενος μοχλός μετασχηματισμού είναι η γενετική τεχνική που υποστηρίζει, εφόσον έχει τη δυνατότητα να αντιλαμβάνεται και να αναπαράγει την ανθρώπινη γλώσσα. Ωστόσο, το πεδίο της φορολογίας είναι πολιτικά ευαίσθητο και εγείρονται σοβαρά ερωτήματα, που μπορούν να υπονομεύσουν την αξιοπιστία του. Επί του παρόντος οι αρμόδιες οικονομικές υπηρεσίες αρχίζουν να διερευνούν τις δυνατότητες της τεχνικής νοημοσύνης, αλλά ακόμα βρίσκονται σε πολύ πρώιμα στάδια. Το πιο προφανές, που συμβαίνει τώρα, είναι η βελτίωση στην επικοινωνία μεταξύ πολιτών και υπηρεσιών. Στη Σιγκαπούρη, λόγω χάριν, η ψηφιακή βοηθός απαντά σε ερωτήσεις σε πολλές γλώσσες, ακροστούνοντας τα μισά από τα μέχρι πρότινος κέντρα εξυπηρέτησης, ενώ στην Κορέα ο ψηφιακός βοηθός συνδράμει τους πολίτες στη συμπλήρωση δηλώσεων και στην καταβολή οφειλομένων. Στη Γαλλία η τεχνική νοημοσύνη αναλύει την ηλεκτρονική αλληλογραφία των εφοριακών και προτείνει απαντήσεις. Μπορεί, ωστόσο, η γενετική τεχνική νοημοσύνη να μεταβάλει ουσιαστικά τις σχέσεις κυβερνήσεων και πολιτών και πώς θα επηρεάσει την αντίληψη των τελευταίων για τη φορολογία;

Τα περισσότερα υφιστάμενα συστήματα τεχνητής νοημοσύνης, που χρησιμοποιούνται σήμερα από τα τελωνεία και τις εφορίες, έχουν ως έργο να προβλέπουν και κατασκευάζονται για μία και μόνο λειτουργία, αναλύοντας μεγάλες δέσμες δεδομένων, όπως προηγούμενες δηλώσεις ή συναλλαγές. Στο τέλος αποτυπώνουν μία εικόνα, με πιθανούς κινδύνους, που υποδηλώνουν πιθανές απάτες. Αντιθέτως, η γενετική τεχνική νοημοσύνη αντιλαμβάνεται όλων των ειδών τις πληροφορίες και σχεδιάστηκε να αλληλεπιδρά με τους ανθρώπους σε κάθε γλώσσα. Διεκπεραιώνει εργασίες από το να συντάξει επιστολές έως το να προσφέρει οδηγίες για φορολογικές

ρυθμίσεις και να βοηθήσει εφοριακούς στις έρευνές τους. Εκπαιδευοντας μία ψηφιακή βοηθό τεχνητής νοημοσύνης σε νομικά κείμενα, φορολογικούς κώδικες, λειτουργικές διαδικασίες και εσωτερικές οδηγίες, τα υπουργεία και οι δημόσιες υπηρεσίες μπορούν να την προσαρμόσουν στις ανάγκες τους. Το αποτέλεσμα είναι ένα δυναμικό σύστημα ικανό να κατανοεί περιεχόμενο και να παράγει, ώστε και οι δημόσιοι υπάλληλοι και οι φορολογούμενοι να επικοινωνούν μαζί του.

Κι ενώ τα εργαλεία τεχνητής νοημοσύνης μπορούν συχνά να ενισχύουν την αποδοτικότητα, δεν έχουν θεμελιωδώς αλλάξει τον τρόπο συνεργασίας υπηρεσιών με πολίτες. Συνήθως αντικαθιστούν τις χειρωνακτικές εργασίες ή τα συστήματα στατιστικών και οικονομικών μοντέλων. Η γενετική Τ.Ν. μπορεί να βοηθήσει εφοριακούς και τελωνειακούς να επικεντρωθούν σε ρόλους βάσει της ανάλυσης και της απόφασης, καθιστώντας τους ειδικευμένους στην εποπτεία και παραγωγικότερους. Εξωτερικά μπορεί να μειώσει το γνωστικό κενό μεταξύ δημόσιας διοίκησης και φορολογουμένων, βοηθώντας στην ερμηνεία περιπλοκών προβλέψεων, στο να διεξέλθει κανείς τη νομοθεσία, να εντοπιστούν φοροαπαλλαγές και ακόμα και να συμπληρωθούν αυτομάτως δηλώσεις. Στις φτωχές χώρες αυτή η τεχνολογία βοηθά να γίνουν οργανωτικές μεταρρυθμίσεις και να εδραιωθούν αλματωδώς σύγχρονα συστήματα. Στη Μαδαγασκάρη, παραδείγματος χάριν, τα τελωνεία θέλουν τη γενετική Τ.Ν. για να αναβαθμιστούν τη διαχείριση κινδύνου, να καταπολεμήσουν την απάτη και να αυξήσουν τα δημόσια έσοδα, κάνοντας χρήση σε συλλεγμένα δεδομένα 10 ετών για την εκπαίδευση των μοντέλων. Τέλος, τα εν λόγω μοντέλα μπορούν να χρησιμοποιηθούν από οργανώσεις πολιτών, ακαδημαϊκούς και πολιτικά κόμματα για να εξετάσουν προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις, να συγκρίνουν σενάρια και να συμμετάσχουν σε βαθύτερες πολιτικές συζητήσεις.

* Ο Τόμας Κάντενς είναι σύμβουλος τεχνικής βοήθειας και ο Ερβέ Τουρπ διευθυντής επιτροπής ψηφιακών συμβούλων στο ΔΝΤ. Το άρθρο δημοσιεύεται στο ιστολόγιό του Ταμείου.

ΔΗΚΤΗΣ

Εξαγορά για διπλασιασμό κερδών

Η εξαγορά της Astrobank από την Άλφα Τράπεζα ήταν αναμενόμενη, ξάφνιασε όμως η αποφασιστικότητα των δύο μερών να πετύχουν μια γρήγορη συμφωνία. Η συναλλαγή που αφορού στην απόκτηση του συνόλου των εργασιών και των περιουσιακών στοιχείων της Astrobank προκαλεί σημαντικές θετικές επιπτώσεις για την Άλφα Τράπεζα, αφού την τοποθετεί μόνη τρίτη σε μερίδια αγοράς, σε μια δύσκολη και άκρως συγκεντρωμένη τραπεζική αγορά. Η συμφωνία, αν και ανακοινώθηκε την Πέμπτη, εκτιμάται πως θα ολοκληρωθεί προς το τέλος του έτους. Σύμφωνα με προκαταρκτικές αναλύσεις, η συναλλαγή αναμένεται πως θα επιτρέψει στην Άλφα Τράπεζα να διπλασιάσει την κερδοφορία της από κυπριακές εργασίες.

• • • •

Μεγαλεπήβολοι στόχοι 2035

Να αλλάξουν νοοτροπία οι Κύπριοι επιχειρηματίες ζητά το πρώτο venture capital fund της Κύπρου που ξεκίνησε τις προάλλες τη λειτουργία του. Πρόκειται για το 33east που προέκυψε μέσα από διαδικασία επιλογής και αξιοποιεί πόρους από την ΕΕ (ΕΙΒ και ΕΙΦ), την Κυπριακή Δημοκρατία και την Τράπεζα Κύπρου. Με στόχο την εξαγωγή γνώσης, το 33east εμφανίζεται έτοιμο να μεταμορφώσει την κυπριακή οικονομία μέχρι το 2035, όπως ανακοινώθηκε. Οι επενδύσεις του 33east θα στοχεύσουν σε startups που βρίσκονται είτε στο pre-seed είτε στο seed στάδιο κατανέμοντας επενδύσεις από 100.000 μέχρι 1 εκ. ευρώ ανά οντότητα.

• • • •

Υπάρχει ζήτημα ανταγωνισμού

Υπάρχει περιορισμένος ανταγωνισμός στον τραπεζικό κλάδο που προσεγγίζει το ολιγοπώλιο και ως εκ τούτου η μείωση των δανειακών επιτοκίων και η αύξηση των καταθετικών είναι μια αργή διαδικασία. Αυτή είναι η διαπίστωση του διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας σε μια προσπάθεια να εξηγήσει τα μη ανταγωνιστικά επιτόκια στον κυπριακό τραπεζικό κλάδο σε σχέση με τους μέσους ευρωπαϊκούς όρους. Η συγκεκριμένη διαπίστωση είναι σημαντική, γιατί, να θυμίσουμε ότι η πρόεδρος της Επιτροπής Προστασίας του Ανταγωνισμού όταν ρωτήθηκε πώς επέτρεψε να συγκεντρωθεί ένα τόσο μεγάλο μερίδιο αγοράς σε μόλις δύο τράπεζες, απάντησε ότι με αυτό τον τρόπο ενισχύθηκε ο ανταγωνισμός μη επιτρέποντας στη μεγάλη τράπεζα να ασκήσει μονοπωλιακές πρακτικές.

• • • •

diktis@kathimerini.com.cy

Με περαιτέρω συγκέντρωση του τραπεζικού κλάδου «έκλεισε» η εβδομάδα, προκαλώντας τη δημιουργία της τρίτης μεγαλύτερης τράπεζας με ενεργητικό ύψους περ. 6 δισ. ευρώ

Τα τελευταία αφορολόγητα σχέδια

Παράπλευρες θετικές επιπτώσεις και στην προσπάθεια των τραπεζών για εξυγίανση της δομής κόστους τους, φέρνει η φορολογική μεταρρύθμιση, αφού προνοείται κλιμακωτή φορολόγηση των εφάπαξ και κατά χάριν αποζημιώσεων. Η φορολογική μεταρρύθμιση, που αν εγκριθεί θα μπει σε εφαρμογή το 2026, συνιστά ευκαιρία για τις τράπεζες να προχωρήσουν με τα «τελευταία» σχέδια εθελούσιας εξόδου και να πείσουν τους υπαλλήλους τους να τα αξιοποιήσουν για μέγιστο όφελος.

• • • •

Η ΛΕΞΗ ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

Οικονομικός Κύκλος

CYPRUS INSTITUTE / MARKETING THE CYPRUS BUSINESS SCHOOL

Οικονομικός κύκλος καλείται η μεταβολή στα επίπεδα οικονομικής δραστηριότητας (π.χ. παραγωγή, κατανάλωση, απασχόληση, εισοδήματα), η οποία χαρακτηρίζεται από επαναλαμβανόμενες οικονομικές διακυμάνσεις. Οι διακυμάνσεις αυτές ακολουθούν τη φιλοσοφία ενός κύκλου και αποτελούνται από συγκεκριμένες φάσεις (άνοδος/άνθηση, κρίση, κάθοδος/ύφεση), οι οποίες ενδεχομένως να έχουν διαφορετική διάρκεια και ένταση σε κάθε κύκλο.

Μάριος Χαραλαμπίδης
Καθηγητής Διοίκησης και Οικονομικών
Cyprus Institute of Marketing / The Cyprus Business School

Πώς η δουλειά σε βάρδιες επηρεάζει τον ύπνο

Του ΕΡΙΚ ΜΠΕΡΓΚΚΕΡ

Όταν η Σαμάνθα Σο ανέλαβε, το 2021, τη θέση τεχνικού έρευνας σε μια μελέτη για τον ύπνο στο νοσοκομείο Brigham and Women's, ήταν ενθουσιασμένη, καθώς το αντικείμενο είχε προσωπική σημασία για την ίδια. Από το λυκειό είχε δυσκολία στην έλευση αλλά και στη διατήρηση του ύπνου, οπότε άρπαξε την ευκαιρία να συνεργαστεί με ειδικούς σε αυτόν τον τομέα. Οι ερευνητές μελετούσαν την πιθανή αποτελεσματικότητα ενός φαρμάκου στη μείωση της υπερβολικής υπνηλίας κατά τη διάρκεια της ημέρας σε εργαζομένους σε νυχτερινές βάρδιες, κυρίως σε τομείς όπως οι μεταφορές και οι κατασκευές, με ωράρια που ξεκινούσαν μεταξύ 3 π.μ. και 7 π.μ. Η 27χρονη Σο βρήκε τη δουλειά ευχάριστη. Έγινε και η ίδια εργαζόμενη σε βάρδιες, με ωράριο που συχνά ξεκινούσε μεταξύ 2 π.μ. και 4 π.μ., επέστρεφε σπίτι νωρίς το απόγευμα και πήγαινε για ύπνο γύρω στις 6 μ.μ. Ωστόσο, παρά την εξάντληση, δυσκολεύονταν να αποκοιμηθεί και κάποιες φορές κοιμόταν λιγότερο από τέσσερις ή πέντε ώρες πριν χρειαστεί να ξυπνήσει και πάλι. Ξεκίνησε να καταναλώνει έως και έξι φλιτζάνια καφέ ημερησίως, παρουσίαζε συχνά συμπτώματα κρυολογήματος και διέθετε ελάχιστο χρόνο για κοινωνικές επαφές.

Η αϋπνία, η κακή ποιότητα και η περιορισμένη διάρκεια ύπνου αποτελούν συνήθη προβλήματα μεταξύ των 11 εκατ. εργαζομένων σε νυχτερινές βάρδιες στις ΗΠΑ, σύμφωνα με ομοσπονδιακούς αξιωματικούς. Οι εργαζόμενοι σε βάρδιες συχνά δυσκολεύονται να ακολουθήσουν μια υγιεινή διατροφή

ή να διατηρήσουν τις σχέσεις με την οικογένεια και τους φίλους τους. Αυτό μπορεί να έχει σοβαρές μακροπρόθεσμες επιπτώσεις στην υγεία, επιστημαίνει η Τζίν Φ. Ντάφι, καθηγήτρια Ιατρικής στην Ιατρική Σχολή του Χάρβαρντ και συνδιευθύντρια της μελέτης στο νοσοκομείο Brigham and Women's.

Ερευνες δείχνουν ότι διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο εμφάνισης διαφόρων προβλημάτων υγείας, όπως γαστρεντερικές διαταραχές, διαταραχές της διάθεσης και καρδιαγγειακά νοσήματα. Είναι επίσης πιο πιθανό να εμπλακούν σε τροχαία δυστυχήματα και είναι πιο ευάλωτοι σε λοιμώξεις, όπως κρυολογήματα, γρίπη και γαστρεντερικές ιώσεις.

«Όλη η ανθρώπινη φυσιολογία είναι ρυθμισμένη ώστε να κοιμόμαστε τη νύχτα και να παραμένουμε ξυπνιοί την ημέρα», λέει η Ντάφι. «Όταν προσπαθείτε να παραμείνετε ξυπνιοί κατά τη διάρκεια της νύχτας για να εργαστείτε, ουσιαστικά αντιστέκεστε στους φυσικούς βιολογικούς ρυθμούς σας».

Οι εργαζόμενοι σε βάρδιες διατρέχουν επίσης αυξημένο κίνδυνο παχυσαρκίας και διαβήτη τύπου 2, επιστημαίνει η Μισέλ Ντρίραπ, διευθύντρια του Ιατρικού Προγράμματος Συμπεριφοράς του Υπνου στην Κλινική του Κλίβελαντ. Αυτό οφείλεται, εν μέρει, στη δυσκολία διατήρησης μιας υγιεινής διατροφής κατά τη διάρκεια της νυχτερινής εργασίας, σημειώνει. Όταν, για παράδειγμα, η ώρα του «μεσημεριανού γεύματος» είναι στις 12.30 τη νύχτα, ποιες είναι οι διαθέσιμες επιλογές για τους εργαζομένους; «Συνήθως καταφεύγουν σε τρόφιμα από μηχανήματα αυτόματης πώλησης, εάν δεν έχουν προετοιμάσει το γεύμα τους εκ

NICOLAS CORREA / THE NEW YORK TIMES

Όσοι εργάζονται σε νυχτερινές βάρδιες καλούνται να πάνε κόντρα στην ανθρώπινη φυσιολογία, η οποία είναι ρυθμισμένη ώστε να κοιμόμαστε τη νύχτα και να παραμένουμε ξυπνιοί την ημέρα. Οι ειδικοί προτείνουν μια σειρά από βοηθήματα, όπως μάσκες ύπνου ή κουρτίνες συσκοτίσις.

Ερευνες δείχνουν ότι διατρέχουν αυξημένο κίνδυνο εμφάνισης διαφόρων προβλημάτων υγείας, όπως γαστρεντερικές διαταραχές, διαταραχές της διάθεσης και καρδιαγγειακά νοσήματα.

των προτέρων», λέει η Ντρίραπ. Οι νυχτερινές βάρδιες συχνά χαρακτηρίζονται «αντικοινωνικές» στην επιστημονική βιβλιογραφία, καθώς διαταράσσουν τους συνήθεις ρυθμούς της κοινωνίας. Αυτό

μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τη δυναμική της οικογένειας και, όπως προκύπτει από την εμπειρία της Σο, να περιορίσει σημαντικά τις κοινωνικές συναναστροφές. Εάν ένας εργαζόμενος προσπαθεί «να ανταποκριθεί στις κοινωνικές υποχρεώσεις του και στις απαιτήσεις που αφορούν την υγεία του» εις βάρος της ξεκούρασής του, «μειώνεται ο χρόνος για να ανακάμψει από την εργασία», λέει η Ιμέλντα Γουόνγκ, ειδικός σε θέματα επαγγελματικών υγιεινής και επιδημιολόγος που εργάζεται για το υπουργείο Υγείας της Βρετανικής Κολομβίας.

Συμβουλές

Οι ειδικοί σε θέματα ύπνου δίνουν παρόμοιες συστάσεις για την υγεία των εργαζομένων σε βάρδιες

λούν στη δημιουργία ενός περιβάλλοντος που διευκολύνει τον ύπνο, σημειώνει η Ντρίραπ. Εάν έχετε υποχρεώσεις κατά τη διάρκεια της ημέρας που δεν σας επιτρέπουν να κοιμηθείτε συνεχόμενα, όπως να παραλάβετε τα παιδιά από το σχολικό, η Ντρίραπ συνιστά να προγραμματίζετε συντονισμένους ύπνους πριν και έπειτα από τέτοιες διακοπές.

Αν και υπάρχουν αρκετοί τρόποι για να μετριαστεί η επιβάρυνση της εργασίας σε βάρδιες, η ευθύνη δεν βαρύνει αποκλειστικά τους εργαζομένους, ένα μέρος αυτής ανήκει και στους εργοδότες, επιστημαίνει η Γουόνγκ. Οι εργοδότες μπορούν να διευκολύνουν τις συνθήκες εργασίας για τους εργαζομένους σε νυχτερινές βάρδιες αποφεύγοντας τον προγραμματισμό συνεχόμενων νυχτερινών βαρδιών, διατηρώντας τη διάρκειά τους στις οκτώ ώρες ή λιγότερο και διασφαλίζοντας επαρκή διαλείμματα για γεύμα και ανάπαυση, σύμφωνα με το Εθνικό Ινστιτούτο για την Ασφάλεια και την Υγεία στην Εργασία.

Όσο για τη Σο, έπειτα από περισσότερα από δύο χρόνια νυχτερινής εργασίας συνειδητοποίησε ακόμα περισσότερα πόσο αποδιοργανωτικά μπορεί να είναι η εργασία σε βάρδιες. Η μελέτη στην οποία εργαζόταν ολοκληρώθηκε τον Απρίλιο και, όπως αναφέρει, χρειάστηκε περίπου τέσσερις μήνες για να επανέλθει στις κανονικές της συνθήκες ύπνου. Όταν ρωτήθηκε αν θα εργαζόταν ξανά με αυτά τα ωράρια, δίστασε. Θα εξαρτιόταν από το αντικείμενο της μελέτης, απάντησε η Σο, «καθώς η εμπειρία αυτή είχε σημαντική επίπτωση τόσο στη σωματική όσο και στην ψυχική μου υγεία».

Καθοριστικό το 2025 τουλάχιστον για την Eurobank και την Alpha Bank. Η Εθνική Τράπεζα κρατά στάση αναμονής σε επίπεδο επενδύσεων.

Του ΠΑΝΑΓΙΩΤΗ ΡΟΥΓΚΑΛΑ

Ένα μεγάλο μέρος του τραπεζικού μεριδίου της Κύπρου μπορεί να ειπωθεί πως ανήκει πλέον στην Ελλάδα, για να μην χρησιμοποιηθεί η λέξη «πλειοψηφία» και θεωρηθεί υπερβολική. Μετά την εξαγορά της Astrobank από την Alpha Bank στην Ελλάδα για να ενισχυθεί η θέση της θυγατρικής της Alpha Bank στην κυπριακή αγορά, οι καταθέσεις και ο δανεισμός που βρίσκεται στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα ανήκουν σε ελληνικές τράπεζες σε ποσοστό κοντά, ή και περισσότερο από 50%. Ειδικότερα, σε επίπεδο καταθέσεων ξεπερνά το 50% το μερίδιο που ανήκει σε ελληνικές τράπεζες, ενώ σε επίπεδο δανείων το προσεγγίζει. Μόνο το μερίδιο καταθέσεων της Eurobank Κύπρου και της Ελληνικής (που πλέον υπολογίζεται

Η ενοποιημένη τραπεζική οντότητα μεταξύ Astrobank και Alpha Bank αναμένεται να συνεισφέρει πάνω από 100 εκατομμύρια επαναλαμβανόμενα καθαρά κέρδη.

ως θυγατρική της Eurobank), φτάνουν βάσει των τελευταίων αποτελεσμάτων για την ολότητα του 2024 στο 41,3%, ενώ το μερίδιο δανείων της Ελληνικής και της Eurobank Κύπρου ανέρχεται στο 35,6%. Από εκεί και πέρα, μετά τη συμφωνία εξαγοράς της Astrobank από την Alpha Bank, η δεύτερη θα αυξήσει το μερίδιο αγοράς της στην Κύπρο στο 10% σε όρους συνολικών στοιχείων ενεργητικού. Τα στοιχεία ενεργητικού

μίας τράπεζας θεωρούνται τα δάνεια (υπάρχουν και άλλα στοιχεία όπως μετρητά και επενδύσεις, αλλά δεν είναι του παρόντος), ενώ σε επίπεδο καταθέσεων δεν δόθηκαν συγκεκριμένα στοιχεία για την εξαγορά. Συντηρητικά ομιλώντας, το επίπεδο καταθέσεων των Astrobank και Alpha Bank Κύπρου, θα θεωρήσουμε ακόμα ένα 10% μεριδίου του κυπριακού τραπεζικού συστήματος. Υπολογίζοντας τα άνω δεδομένα, τα μερίδια καταθέσεων στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα από Ελληνική (ως θυγατρική της Eurobank), Eurobank Κύπρου και Alpha Bank μετά τη συναλλαγή, ανέρχονται λίγο πάνω από 50%. Τα μερίδια δανείων των τριών προαναφερθεισών τραπεζών «σκαρφαλώνουν» στο 45%. Παρουσία στην Κύπρο έχει όμως και η ΕΤΕ, ανεβάζοντας τουλάχιστον κατά 3% τα επίπεδα καταθέσεων και δανείων στα παραπάνω ποσοστά. Για να συνοψίσουμε, τα ποσοστά καταθέ-

σεων που βρίσκονται στο κυπριακό τραπεζικό σύστημα και ανήκουν σε ελληνικές τράπεζες προσεγγίζουν με περισσια ευκολία το 55%, ενώ τα αντίστοιχα ποσοστά δανείων είναι λίγο κάτω από το 50%.

Κρατά μεγάλο ποσοστό η ΒΟC

Βάσει οικονομικών αποτελεσμάτων του 2024, το μερίδιο αγοράς της Τράπεζας Κύπρου σε επίπεδο καταθέσεων στην Κύπρο ανέρχεται σε 37,2%. Κάνοντας την αφαίρεση, αφήνεται ένα 62,8% μεριδίου καταθέσεων για τις υπόλοιπες τράπεζες που λειτουργούν στην Κύπρο. Το περιθώριο μεριδίου που αφήνει η Τράπεζα Κύπρου στις υπόλοιπες τράπεζες στο νησί είναι ακόμα μικρότερο, διότι βάσει των οικονομικών αποτελεσμάτων προκύπτει πως το μερίδιο αγοράς των δανείων στην Κύπρο ανέρχεται στο 43%. Αφαιρώντας το ποσοστό αυτό, μένει ένα 57% του συνόλου των δανείων να μοιράζεται στις υπόλοιπες τράπεζες.

Στην Ελλάδα μεγάλο μέρος του τραπεζικού μεριδίου της Κύπρου

Οι καταθέσεις που βρίσκονται στο σύστημα είναι πλέον πάνω από 50%, ενώ ο δανεισμός προσεγγίζει το 50%

είχε και έχει διαχρονική επιτυχή παρουσία στο νησί μέσω της Eurobank Κύπρου. Την περασμένη Πέμπτη, ωστόσο, έκλεισε ένα τραπεζικό deal με οφέλη για την Alpha Bank Κύπρου, μέσω εξαγοράς της Astrobank έναντι 205 εκατομμυρίων ευρώ. Παρουσία στην Κύπρο έχει όμως και η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, μέσω της θυγατρικής της, της ΕΤΕ Κύπρου. Αν και δεν έχει προχωρήσει σε κάποια στρατηγική εξαγορά όπως συνέβη με την Eurobank και την Alpha Bank, η παρουσία παραμένει έχοντας θέσει στρατηγικά πλάνα για δανεισμό κυρίως μεγάλων επιχειρηματικών πρότζεκτ εντός και εκτός Κύπρου.

Σύμφωνα με τους υπολογισμούς της μητρικής Alpha Bank στην Ελλάδα, η ενοποιημένη τραπεζική οντότητα μεταξύ Astrobank και Alpha Bank αναμένεται να συνεισφέρει πάνω από 100 εκατομμύρια επαναλαμβανόμενα καθαρά κέρδη στον Όμιλο. Η εξαγορά ευθυγραμμίζεται με τον στρατηγικό στόχο του ομίλου για ενίσχυση της παρουσίας και του αποτυπώματός του σε κύριες αγορές ενδιαφέροντος.

Για τη μητρική Eurobank στην Ελλάδα, τα προσαρμοσμένα καθαρά κέρδη από τις δραστηριότητες στο εξωτερικό και συγκεκριμένα από την Eurobank Κύπρου για το 2024 ήταν στα 210 εκατ. ευρώ, ενώ η Ελληνική Τράπεζα συνεισέφερε 275 εκατ. ευρώ στα προσαρμοσμένα καθαρά κέρδη του Ομίλου το 2024. Σύμφωνα με το Επιχειρηματικό Πλάνο 2025-2027 της Eurobank, η ανάπτυξη θα προέλθει κυρίως από τη συγχώνευση της Ελληνικής Τράπεζας με την Eurobank Κύπρου που θα αποδώσει στον όμιλο συνέργειες ύψους 120 εκατ. ευρώ, με το 40% να προκύπτει μέσα στο 2025.

Ανοίγματα και πλάνα

Στην Κύπρο ο όμιλος της Eurobank αποφάσισε να κάνει μεγάλο άνοιγμα από το καλοκαίρι του 2021 έως και σήμερα, ύψους 1,3 δισεκατομμυρίων ευρώ, εξαγοράζοντας την Ελληνική Τράπεζα. Πέραν της εξαγοράς της Ελληνικής,

The Black Range Nutrients

Pharma LEAD[®] PHARMACY CARE PRODUCTS

Αντοχή
Ενέργεια - Τόνωση
Ενίσχυση των
αρθρώσεων

Pharma LEAD[®] PHARMACY CARE PRODUCTS

OSTEO JOINTS COMPLEX PLUS HYALURONIC ACID

Fresh Freeze-dried

with micronutrients | sustained release

0% Sugar • Salt • GMO
Gluten • Lactose
Additives • Preservatives

Food Supplement
30 capsules

Της **ΔΩΡΙΤΑΣ ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ**

Με αμείωτο ρυθμό προχωρούν οι επενδύσεις στον τομέα της υγείας στη Λεμεσό. Το νοσοκομείο Hôtel-Dieu de France, που αποτελεί κορυφαίο νοσοκομείο στη Βηρυτό, επεκτείνεται και στην Κύπρο μέσω της κατασκευής ενός σύγχρονου νοσοκομειακού κέντρου σε προνομιακή τοποθεσία στο κέντρο της Λεμεσού. Η επένδυση πολλών εκατομμυρίων αποτελεί μια στρατηγική επιλογή για τους ιδιοκτήτες του νοσοκομείου, το οποίο είναι γαλλικών και λιβανέζικων συμφερόντων, όπως πληροφορείται η «Κ». Ο τομέας της υγείας και ιδιαίτερα στη Λεμεσό συγκεντρώνει το ενδιαφέρον των ξένων επενδυτών καθώς η συγκεκριμένη επένδυση έρχεται να προστεθεί στην πρόσφατη επέκταση της ιδιωτικής κλινικής American Medical Center (AMC) Limassol, η οποία βρίσκεται υπό ανέγερση. Αναφορικά με τις επενδυτικές αγορές αξίζει να αναφέρουμε ότι τα τελευταία δυο χρόνια εταιρείες γαλλικών και λιβανέζικων συμφερόντων που δραστηριοποιούνται στον Λίβανο και στη Γαλλία (σ.σ. μέλη του «France Liban Chamber of Commerce» - Εμπορικό Επιμελητήριο Γαλλίας-Λιβάνου), προσανατολίζονται σε ανοίγματα στη Λεμεσό, κυρίως στους τομείς της υγείας και ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, της τεχνολογίας και της ενέργειας. Ο κυριότερος λόγος είναι η μεγάλη επιρροή της Γαλλίας στην Ε.Ε., αλλά και δεδομένου του γεγονότος ότι η Κύπρος είναι γεωγραφικά

Αναμένεται να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην εκπαίδευση των επαγγελματιών υγείας - Επόμενο βήμα η δημιουργία της ιατρικής σχολής στην Κύπρο.

η πλησιέστερη ευρωπαϊκή χώρα στον Λίβανο, γεγονός που της επιτρέπει να αναδειχθεί ως γέφυρα συνεργασίας επενδύσεων και επιχειρήσεων ολόκληρης της περιοχής. Εξάλλου οι επιχειρηματικοί δεσμοί μας με τη συγκεκριμένη αγορά ήταν ανέκαθεν ισχυροί και υπήρχε παρουσία τόσο από ιδιώτες όσο και από εταιρείες στο νησί. Συγκεκριμένα, συνολικά 35 εταιρείες λιβανέζικων συμφερόντων επέδειξαν ενδιαφέρον για τη χώρα μας τους τελευταίους μήνες. Ταυτόχρονα, μεγάλος αριθμός εταιρειών οι οποίες διατηρούν βάση στο νησί σκοπεύουν να επεκτείνουν τις εργασίες τους.

Η επέκταση στη Λεμεσό

Η «Κ» επικοινωνήσε με τον γενικό διευθυντή του Hôtel-Dieu de France, Nassib Nasr, ο οποίος επιβεβαίωσε το μεγάλο ενδιαφέρον που επιδεικνύει η αγορά του Λιβάνου για την Κύπρο. Ο κ. Nasr, ο οποίος ανέλαβε τα νήια του Hôtel-Dieu de France και του δικτύου του από τον Ιούλιο του 2021, επισήμανε ότι η επιλογή για την επέκταση του Hôtel-Dieu de France στην

Νέο νοσοκομείο έρχεται στην Κύπρο

Το Hôtel-Dieu de France από τη Βηρυτό ανοίγει τις πόρτες του το 2028 σε προνομιακή θέση στη Λεμεσό

Το νοσοκομείο γαλλικών και λιβανέζικων συμφερόντων με παρουσία σε Λίβανο και Γαλλία θα προσφέρει υπηρεσίες ψυχικής υγείας, γενικής ιατρικής, καρδιολογίας, ορθοπεδικής αλλά και ακαδημαϊκή εκπαίδευση.

Ο κ. Nassib Nasr επισήμανε ότι η επιλογή για την επέκταση του Hôtel-Dieu de France στην Κύπρο ανοίγει τον δρόμο για περαιτέρω ανοίγματα στην ευρωπαϊκή αγορά.

Κύπρο ανοίγει τον δρόμο για περαιτέρω ανοίγματα στην ευρωπαϊκή αγορά. Αποκάλυψε ακόμα ότι στο πλάνο των επενδύσεων στον τομέα της υγείας συμπεριλαμβάνεται και η δημιουργία ιατρικής σχολής, η οποία θα

μεταφέρει την τεχνογνωσία και το υψηλό επίπεδο των ιατρικών υπηρεσιών που προσφέρει το Hôtel-Dieu de France. Έτοιμα είναι τα αρχιτεκτονικά σχέδια για το νέο μεγαλεπβολό έργο στη Λεμεσό, ενώ οι απα-

ραίτητες πολεοδομικές άδειες αναμένεται να εκδοθούν περί τα τέλη του έτους, επιβεβαίωσε ο γενικός διευθυντής του Hôtel-Dieu de France. Σύμφωνα με το masterplan που έχει ετοιμαστεί, το νέο νοσοκομείο στη Λεμεσό θα είναι βασισμένο στα πρότυπα του Hôtel-Dieu de France της Βηρυτού.

Το έργο θα συμμορφώνεται πλήρως με τους περιβαλλοντικούς κανονισμούς και θα ακολουθήσει όλους τους στόχους βιωσιμότητας, ξεκαθάρισε ο κ. Nasr. Το νοσοκομείο θα κατασκευαστεί σε μια εξαιρετικά προνομιακή τοποθεσία στο κέντρο της Λεμεσού και αναμένεται να είναι πλήρως λειτουργικό στις αρχές του 2028, υποστήριξε. Με επίκεντρο τη βιοϊατρική, το νοσοκομείο θα διαθέτει προηγμένα χειρουργικά κέντρα και εξοπλισμό τεχνητής νοημοσύνης.

Οι εξειδικευμένες υπηρεσίες που θα προσφέρει περιλαμβάνουν τμήματα ψυχικής υγείας, γενικής ιατρικής, καρδιολογίας και ορθοπεδικής, ενώ θα παρέχει και ακαδημαϊκή εκπαίδευση στους επιδοξους φοιτητές ιατρικής, σύμφωνα με όσα ανέφερε

στην «Κ» ο γενικός διευθυντής του νοσοκομείου στη Βηρυτό. Πιστεύουμε ακράδαντα ότι η τοπική κοινότητα θα ωφεληθεί από την υψηλής ποιότητας ιατρική φροντίδα που θα παρέχει το Hôtel-Dieu de France, υπογράμμισε ο κ. Nasr.

Το νοσοκομείο

Το νοσοκομείο Hôtel-Dieu de France αποτελεί ένα από τα τρία κορυφαία νοσοκομεία του Λιβάνου και βρίσκεται στη λεωφόρο Alfred Naccache στη Βηρυτό. Είναι το παλαιότερο ενεργό γαλλικό νοσοκομείο στην πόλη και λειτουργεί ως πανεπιστημιακό νοσοκομείο του Πανεπιστημίου Saint Joseph της Βηρυτού. Οι ρίζες του Hôtel-Dieu de France πάνε πίσω στο 1883, όταν μια συμφωνία μεταξύ της γαλλικής κυβέρνησης και των Γάλλων Ιησουιτών οδήγησε στη δημιουργία της Γαλλικής Ιατρικής Σχολής (Faculté française de médecine (FFM)) του Πανεπιστημίου Saint Joseph της Βηρυτού.

Το νοσοκομείο συνέχισε να αναπτύσσεται μέχρι το 1975, όταν υπέστη σοβαρές ζημιές και μερική καταστροφή κατά τη διάρκεια του λιβανέζικου εμφυλίου πολέμου. Συνέχισε την ανάπτυξη και την επέκτασή του στο τέλος της σύγκρουσης. Το 1984, το νοσοκομείο ανατέθηκε επίσημα στο Πανεπιστήμιο Saint Joseph, το οποίο είναι πλέον υπεύθυνο για την άμεση διαχείρισή του, παραμένοντας ωστόσο ιδιοκτησία της γαλλικής κυβέρνησης.

Το Hôtel-Dieu de France συνεχίζει

Ετοιμα είναι τα αρχιτεκτονικά σχέδια για το νέο μεγαλεπβολό έργο στη Λεμεσό, ενώ οι απαραίτητες άδειες αναμένεται να εκδοθούν περί τα τέλη του έτους.

να είναι ζωτικό κέντρο ιατρικής φροντίδας και εκπαίδευσης, προσφέροντας υψηλό επίπεδο ιατρικές υπηρεσίες στον πληθυσμό του Λιβάνου και συμβάλλοντας στην προαγωγή της ιατρικής εκπαίδευσης μέσω της συνεργασίας του με το Πανεπιστήμιο Saint Joseph. Το συγκεκριμένο νοσοκομείο έχει παρουσία και στο Παρίσι και συγκεκριμένα στην 1^{le} de la Cité, κοντά στον καθεδρικό ναό της Notre-Dame. Το Hôtel-Dieu του Παρισιού έχει υποστεί σημαντικές αλλαγές και ανακαινίσεις κατά τη διάρκεια της ιστορίας του, παραμένοντας ένα σημαντικό ιατρικό κέντρο στο κέντρο του Παρισιού.

Αξίζει να σημειώσουμε ότι τα νοσοκομεία αυτά κυρίως ιδρύθηκαν από καθολικές ιεραποστολικές ομάδες και συχνά βρίσκονται σε περιοχές που ήταν μέρος της γαλλικής αποικιοκρατίας. Το Hôtel-Dieu de France συμβολίζει όχι μόνο μια κληρονομιά ιατρικής αριστείας, αλλά και ενσαρκώνει το ανθεκτικό πνεύμα της συνεργασίας μεταξύ εθνών και πολιτισμών στην επιδίωξη της υγείας και της ευημερίας.

ΑΡΘΡΟ / Της **ΝΙΚΟΛ Κ. ΦΙΝΟΠΟΥΛΟΥ**

Η παγκόσμια διαφοροποίηση στις πράσινες επενδύσεις λόγω της πολιτικής Τραμπ και οι επιπτώσεις για την Κύπρο

Καθώς η ανάγκη για ένα βιώσιμο μέλλον γίνεται όλο και πιο επιτακτική και ενώ ο κόσμος παλεύει να προσαρμοστεί, υιοθετώντας πρακτικές που προάγουν τη βιωσιμότητα, οι πολιτικές της κυβέρνησης Τραμπ απειλούν να κλονίσουν συθέμελα τη δυναμική των πράσινων επενδύσεων και την εφαρμογή του ESG (Περιβαλλοντική, Κοινωνική και Εταιρική Διακυβέρνηση). Με τις Ηνωμένες Πολιτείες (ΗΠΑ) να αποσύρονται από παγκόσμιες δεσμεύσεις για το κλίμα, οι χρηματοοικονομικές αγορές, οι επιχειρήσεις και οι κυβερνήσεις καλούνται τώρα να διαχειριστούν μια αβέβαια πορεία προς ένα βιώσιμο μέλλον.

Ένα από τα πρώτα εκτελεστικά διατάγματα που υπέγραψε ο πρόεδρος Ντόναλντ Τραμπ κατά την επάνοδό του στον Λευκό Οίκο ήταν η αποχώρηση των ΗΠΑ, ξανά, από τη Συμφωνία του Παρισιού για το Κλίμα του 2016. Μια απόφαση που σηματοδοτεί μια ευρύτερη πολιτική στροφή που δίνει προτεραιότητα στην απορρύθμιση και τον οικονο-

μικό εθνικισμό εις βάρος της κλιματικής δράσης. Στέλνει, επίσης, ένα σαφές μήνυμα στις επιχειρήσεις και στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ότι οι πρωτοβουλίες βιωσιμότητας δεν αποτελούν πλέον προτεραιότητα για τη μεγαλύτερη οικονομία του κόσμου.

Οι επιπτώσεις στις αγορές

Οι συνέπειες αυτής της απόφασης είναι ήδη ορατές στον εταιρικό κόσμο. Μεγάλες αμερικανικές τράπεζες, όπως η JPMorgan Chase, η Citigroup και η Goldman Sachs, έχουν αρχίσει να μειώνουν τις δεσμεύσεις τους για μηδενικό αποτύπωμα άνθρακα. Αντίστοιχα, κορυφαίες εταιρείες διαχείρισης περιουσιακών στοιχείων, όπως η BlackRock, ανακοίνωσαν την έξοδό τους από επενδυτικές συμμαχίες που προηγούμενως προωθούσαν την πράσινη χρηματοδότηση. Οι λόγοι για αυτές τις αποχωρήσεις ποικίλουν, αλλά η βασική αιτία παραμένει οικονομική: οι πράσινες πολιτικές, που κάποτε θεωρούνταν προτεραιότητα για εταιρείες

και οργανισμούς, πλέον αντιμετωπίζονται ως ρυθμιστικά βάρη παρά ως ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

ΕΕ και πράσινη πολιτική

Η πολιτική στροφή των ΗΠΑ έχει σημαντικές διεθνείς επιπτώσεις, ιδιαίτερα στις κεφαλαιαγορές και στις επενδυτικές ροές. Σύμφωνα με το Bloomberg, η επίτευξη των παγκόσμιων στόχων καθαρής ενέργειας μεταξύ 2024 και 2030 απαιτεί ετήσιες επενδύσεις άνω των 4 τρισεκατομμυρίων δολαρίων σε τομείς όπως οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, οι ηλεκτρικές μεταφορές και η αποθήκευση άνθρακα. Ωστόσο, με τις ΗΠΑ να αποσύρονται από τη στήριξη αυτών των πρωτοβουλιών, η δυναμική των επενδύσεων σαφώς αποδυναμώνεται. Η τάση αυτή εξαπλώνεται και εκτός των αμερικανικών συνόρων. Αρκετές μεγάλες καναδικές τράπεζες ακολουθούν τις αμερικανικές ομιλίες τους στη μείωση των δεσμεύσεών τους για το κλίμα, ενώ ορισμένες ευρωπαϊκές τράπεζες επανεξετάζουν τη συμμετοχή τους

σε πρωτοβουλίες βιώσιμης χρηματοδότησης. Επιπλέον, η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ ανακοίνωσε την αποχώρησή της από ένα διεθνές δίκτυο κεντρικών τραπεζών που παρακολουθεί τους περιβαλλοντικούς κινδύνους του χρηματοπιστωτικού τομέα. Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) πρωτοστατεί στη βιώσιμη χρηματοδότηση, ενσωματώνοντας αρχές ESG στο ρυθμιστικό της πλαίσιο και επιδιώκοντας τη μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών εκπομπών άνθρακα. Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, σε ευθυγράμμιση με τη Συμφωνία του Παρισιού, στοχεύει να καταστήσει την Ευρώπη την πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρο έως το 2050. Ωστόσο, η αποχώρηση των ΗΠΑ από αυτές τις δεσμεύσεις αυξάνει το «βάρος» της Ευρώπης να ηγηθεί της πράσινης μετάβασης μόνη της.

ESG και ο ρόλος της Κύπρου

Η προσέγγιση της κυβέρνησης Τραμπ στην περιβαλλοντική πολιτική σηματοδοτεί μια καθοριστική στιγμή

για τις πράσινες επενδύσεις και την εφαρμογή του ESG. Ενώ ορισμένες εταιρείες και χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αποχωρούν από τις δεσμεύσεις τους στη βιωσιμότητα, η ανάγκη για κλιματική δράση παραμένει επιτακτική. Η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να ενισχύσει τον ηγετικό της ρόλο, ενώ οι παγκόσμιοι επενδυτές επιβάλλεται να αξιολογήσουν τους μακροπρόθεσμους κινδύνους της αδιαφορίας απέναντι στη βιωσιμότητα. Η Κύπρος, ως κράτος-μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καλείται να συμμορφωθεί με το ρυθμιστικό πλαίσιο και τους στόχους βιωσιμότητας που έχουν τεθεί από την ΕΕ. Η εφαρμογή της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας και η ενσωμάτωση των αρχών ESG δεν είναι μόνο ζήτημα κανονιστικής συμμόρφωσης, αλλά και στρατηγική επιλογή που μπορεί να προσελκύσει βιώσιμες επενδύσεις και να ενισχύσει τη μακροπρόθεσμη οικονομική σταθερότητα. Καθώς οι διεθνείς κεφαλαιαγορές προσαρμόζονται σε αυτές τις μεταβαλλόμενες δυναμικές, η

Κύπρος έχει την ευκαιρία να πρωτοστατήσει στη βιώσιμη χρηματοδότηση και στην ανάπτυξη μιας οικονομίας βασισμένης στη βιωσιμότητα. Εν κατακλείδι, το μέλλον των πράσινων επενδύσεων θα εξαρτηθεί από την ανθεκτικότητα των υπευθύνων χάραξης πολιτικής που παραμένουν προσηλωμένοι στους κλιματικούς στόχους, καθώς και από τις επιχειρήσεις που αναγνωρίζουν τη χρηματοοικονομική και ηθική αναγκαιότητα των βιώσιμων πρακτικών. Αν ο κόσμος θέλει να σημειώσει ουσιαστική πρόοδο στην αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής, δεν μπορεί να επιτρέψει στις βραχυπρόθεσμες πολιτικές μεταβολές να εκτροχιάσουν τις μακροπρόθεσμες δεσμεύσεις για το περιβάλλον.

Η Νικόλ Κ. Φινοπούλου είναι δικηγόρος, Banking & Financial Services, ESG & Sustainable Finance Expert, Regulatory Compliance & Corporate Governance, LL.B (Hons), LL.M (UCL), LPC, CISO, University of Cambridge

Το κατεψυγμένο ψάρι έκαψε την τσέπη

Η τιμή του αυξήθηκε κατά 16,3% τον Ιανουάριο – Αυξήσεις σε 26 κατηγορίες προϊόντων – Μείωση σε 18 κατηγορίες

Η Υπηρεσία παροτρύνει τους καταναλωτές όπως κάνουν ουσιαστική έρευνα αγοράς προτού προχωρήσουν σε αγορές.

Αισθητή άνοδο κατέγραψαν οι τιμές των κατεψυγμένων ψαριών τον Ιανουάριο. Άνοδος τιμών σημειώθηκε και στα κατεψυγμένα μαλάκια, τα κουλούρια και το αλεύρι. Μείωση τιμών κατέγραψαν τα είδη ένδυσης και υπόδησης και τα μη αλκοολούχα ποτά. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Υπηρεσία Προστασίας Καταναλωτή του Υπουργείου Εμπορίου, Ενέργειας και Βιομηχανίας, οι τιμές 26 κατηγοριών βασικών καταναλωτικών προϊόντων κατέγραψαν μηνιαία αύξηση τον Ιανουάριο του 2025, εκ των οποίων 11 κατηγορίες προϊόντων αυξήθηκαν πέραν του 3%, με τη μεγαλύτερη αύξηση να παρουσιάζουν το κατεψυγμένο ψάρι κατά 16,3%, τα κουλούρια κατά 11,2%, τα κατεψυγμένα μαλάκια/οστρακοειδή κατά 8,2% και το αλεύρι κατά 8,0%, σε σύγκριση με τον προηγούμενο μήνα.

Αντίθετα, 18 κατηγορίες προϊόντων παρουσίασαν μηνιαία μείωση, ενώ μία κατηγορία παρέμεινε αμετάβλητη.

Παρουσιάζοντας το Παρατηρητήριο Τιμών Καταναλωτικών Προϊόντων για τον Ιανουάριο του 2025, η Υπηρεσία Προστασίας Καταναλωτή αναφέρει πως το Παρατηρητήριο παρουσιάζει τη μέση σταθμισμένη τιμή για 250 βασικά καταναλωτικά προϊόντα (τρόφιμα και άλλα προϊόντα) με βάση τις ποσότητες και τιμές ανά ημέρα, στις οποίες τα προϊόντα αυτά διατέθηκαν σε 400 καταστήματα λιανικής πώλησης παγκύπρια καθ' όλη τη διάρκεια του μήνα.

Προσθέτει ότι σκοπός του Παρατηρητηρίου είναι η διάθεση στον

Η μεγαλύτερη μεταβολή παρατηρήθηκε στην κατηγορία «ένδυση και υπόδηση» κατά -13,0% και στα «τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά» κατά -2,43%.

καταναλωτή μιας αντικειμενικής συγκριτικής αποτύπωσης των τιμών αγοράς από όλα τα καταστήματα λιανικής πώλησης, υπεραγορές, αρτοποιεία, φούρνους, περίπτερα, κ.α.

Ο πληθωρισμός

Συμπερασματικά, η Υπηρεσία αναφέρει ότι η αποτίμηση που γίνεται για τον μήνα Ιανουάριο καταδεικνύει διατήρηση του ρυθμού πληθωρισμού στα επίπεδα Δεκεμβρίου (2,5% έναντι 2,6%) με τις μεγαλύτερες μεταβολές να καταγράφονται στις κατηγορίες «τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά» κατά +4,8% και «εστια-

τόρια και ξενοδοχεία» κατά +4,1%.

Σε σχέση με τον Δεκέμβριο του 2024, η Υπηρεσία αναφέρει ότι η μεγαλύτερη μεταβολή παρατηρήθηκε στην κατηγορία «ένδυση και υπόδηση» κατά -13,0% και στα «τρόφιμα και μη αλκοολούχα ποτά» κατά -2,43%, λόγω βασικά της μεγάλης μείωσης στις τιμές γεωργικών προϊόντων κατά -6,1%.

Οι αυξήσεις

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Υπηρεσία Προστασίας Καταναλωτή, αύξηση έναντι του προηγούμενου μήνα κατέγραψαν το κατεψυγμένο

ψάρι κατά +16,3% (-0,3% έναντι Ιανουαρίου 2024), τα κουλούρια κατά +11,2% (-1,1% έναντι Ιανουαρίου 2024), τα κατεψυγμένα μαλάκια/οστρακοειδή κατά +8,2% (-2,23% έναντι Ιανουαρίου 2024), το αλεύρι κατά +8,0% (-4,8% έναντι Ιανουαρίου 2024), οι βρεφικές τροφές κατά +6,0% (+11,5% έναντι Ιανουαρίου 2024), ο κυπριακός καφές κατά +6,3% (+11,3% έναντι Ιανουαρίου 2024), το λάδι κατά +5,8% (+1,2% έναντι Ιανουαρίου 2024), το φυτικό μαγειρικό λίπος κατά +4,4% (-6,3% έναντι Ιανουαρίου 2024) και το ρύζι κατά +3,3% (-0,8% έναντι

Ιανουαρίου 2024), οι χυμοί κατά +3,2% (+3,0% έναντι Ιανουαρίου 2024) και το πουργούρι κατά +3,1% (-0,8% έναντι Ιανουαρίου 2024).

Οι μειώσεις

Αντίθετα, μείωση έναντι του προηγούμενου μήνα κατέγραψαν 18 κατηγορίες με σημαντικότερες τη ζάχαρη κατά -16,8% (-22,3% έναντι Ιανουαρίου 2024), τα λαχανικά και χόρτα κατά -7,5% (+69,8% έναντι Ιανουαρίου 2024), το φρέσκο κρέας κατά -5,5% (+9,5% έναντι Ιανουαρίου 2024), τα τυριά κατά -3,4% (-3,4% έναντι Ιανουαρίου 2024), τα φρέσκα

ψάρια και μαλάκια κατά -3,3% (+16,2% έναντι Ιανουαρίου 2024), τα αλλαντικά κατά -2,5% (-3,3% έναντι Ιανουαρίου 2024), τα απορρυπαντικά ρούχων κατά -1,7% (-1,2% έναντι Ιανουαρίου 2024), οι βρεφικές πάνες κατά -1,6% (+0,3% έναντι Ιανουαρίου 2024), οι σερβιέτες υγιείας κατά -1,5% (-0,5% έναντι Ιανουαρίου 2024) και το ψωμί κατά -1,4% (+2,0% έναντι Ιανουαρίου 2024).

Εξάλλου, η Υπηρεσία Προστασίας Καταναλωτή αναφέρει ότι στα πλαίσια της συνεχούς παρακολούθησης της αγοράς και καταγραφής των τάσεων όπως εξελίσσονται από τις διενθεις και εγχώριες συνθήκες και ενόψει της επικείμενης εφαρμογής της ψηφιακής πλατφόρμας «e-kalathi», έχει προβεί στις 18/2/2025, στην καταγραφή τιμών 27 κοινών, πολύ σημαντικών για το νοικοκυριό προϊόντων σε 5 υπεραγορές της Λευκωσίας.

Αναφέρει ότι τα αποτελέσματα του Συγκριτικού Παρατηρητηρίου, στο οποίο καταγράφονται αναλυτικά οι τιμές των 27 προϊόντων στις 18/2/2025 και 14/11/2024 ανά υπεραγορά, φαίνονται στην ιστοσελίδα της Υπηρεσίας.

Τέλος, η Υπηρεσία Προστασίας Καταναλωτή αναφέρει ότι τα Παρατηρητήρια Τιμών ετοιμάζονται αποκλειστικά για σκοπούς πληροφόρησης των καταναλωτών και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούν συμβουλές και «δεν προορίζονται και ούτε μπορούν να υποκαταστήσουν την έρευνα αγοράς που πρέπει να κάνει ο κάθε καταναλωτής βάσει των δικών του προτιμήσεων, δεδομένων και αναγκών, ούτε αποσκοπούν να υποδείξουν

Η αποτίμηση που γίνεται για τον μήνα Ιανουάριο καταδεικνύει διατήρηση του ρυθμού πληθωρισμού στα επίπεδα Δεκεμβρίου (2,5% έναντι 2,6%).

στους καταναλωτές τα σημεία πώλησης που θα επιλέξουν ή συγκεκριμένα προϊόντα».

Οι διαφορές

Επίσης, η Υπηρεσία αναφέρει ότι κάποια από τα προϊόντα που περιλαμβάνονται στο Παρατηρητήριο υφίστανται ποιοτικές διαφορές, οι οποίες δεν μπορούν να καθοριστούν και παροτρύνει τους καταναλωτές όπως κάνουν ουσιαστική έρευνα αγοράς πριν προχωρήσουν σε αγορές, λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα του συγκεκριμένου Παρατηρητηρίου.

Μειώθηκε ο αριθμός των ανέργων το τέταρτο τρίμηνο του 2024

Στο 4,6% έπεσε η ανεργία – Το εργατικό δυναμικό ανήλθε σε 513.935 άτομα ή 65,1% του πληθυσμού

Περιοτέρω μείωση σημείωσε η ανεργία το τέταρτο τρίμηνο του 2024. Σύμφωνα με στοιχεία που έδωσε στη δημοσιότητα η Στατιστική Υπηρεσία, η ανεργία στο διάστημα αυτό έπεσε στο 4,6%. Συγκεκριμένα, ο αριθμός των ανέργων ανήλθε σε 23.603 άτομα και το ποσοστό ανεργίας σε 4,6% του εργατικού δυναμικού (άνδρες 4,3%, γυναίκες 4,9%), σε σύγκριση με 27.627 άτομα (5,4%) το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023.

Με βάση τα αποτελέσματα της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού για το 4ο τρίμηνο του 2024, το εργατικό δυναμικό ανήλθε σε 513.935 άτομα

ή 65,1% του πληθυσμού (άνδρες 70,8%, γυναίκες 59,8%), σε σύγκριση με 506.954 άτομα (64,8%) το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023.

Ο αριθμός των απασχολούμενων ήταν 490.332 άτομα και το ποσοστό απασχόλησης 62,1% (άνδρες 67,7%, γυναίκες 56,9%) σε σύγκριση με 479.328 άτομα (61,3%) το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023.

Απασχόληση

Στις ηλικίες 20-64 το ποσοστό απασχόλησης ήταν 79,9%. Το ποσοστό για τους άνδρες ήταν 85,8% και για τις γυναίκες 74,5%. Στο αν-

Ο αριθμός των απασχολούμενων ήταν 490.332 άτομα και το ποσοστό απασχόλησης 62,1% (άνδρες 67,7%, γυναίκες 56,9%) σε σύγκριση με 479.328 άτομα (61,3%) το αντίστοιχο τρίμηνο του 2023.

τίστοιχο τρίμηνο του 2023 το ποσοστό ήταν 79,0% (άνδρες 83,5%, γυναίκες 75,2%). Στις ηλικίες 55-64 το ποσοστό απασχόλησης ήταν 70,4%, σε σύγκριση με 68,6% στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2023.

Σύμφωνα με την κατανομή της απασχόλησης κατά τομέα, το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων συγκεντρώνουν οι Υπηρεσίες με 81,2% και ακολουθούν η Βιομηχανία και η Γεωργία με ποσοστά 16,5% και 2,3%, αντίστοιχα. Για το 4ο τρίμηνο του 2023 τα αντίστοιχα ποσοστά ήταν: Υπηρεσίες 81,3%, Βιομηχανία 16,2% και Γε-

ωργία 2,5%. Η μερική απασχόληση αποτελούσε το 8,9% της συνολικής απασχόλησης ή 43.734 άτομα (άνδρες 6,3%, γυναίκες 11,8%). Το αντίστοιχο ποσοστό για το 4ο τρίμηνο του 2023 ήταν 8,9% (άνδρες 6,8%, γυναίκες 11,1%). Από το σύνολο των απασχολούμενων, το 90,5% ή 443.710 άτομα ήταν υπάλληλοι, από τους οποίους το 13,7% (60.821 άτομα) είχε προσωρινή εργασία. Στο αντίστοιχο τρίμηνο του 2023 οι υπάλληλοι αποτελούσαν το 89,3% του συνόλου της απασχόλησης και από αυτούς ποσοστό 13,3% είχε προσωρινή εργασία.

Ανεργία

Στους νέους ηλικίας 15-24 ετών το ποσοστό ανεργίας ήταν 9,6% του εργατικού δυναμικού των ηλικιών αυτών (άνδρες 9,0%, γυναίκες 10,3%), σε σύγκριση με 17,5% (άνδρες 19,7%, γυναίκες 15,2%) στο αντίστοιχο τρίμηνο του προηγούμενου χρόνου. Όσον αφορά στη διάρκεια της ανεργίας, το 57,6% του συνόλου των ανέργων έβλεπε για εργασία για περίοδο κάτω από 6 μήνες, το 17,6% για περίοδο 6-11 μηνών, ενώ ποσοστό 24,8% ήταν μακροχρόνια άνεργοι. Τα αντίστοιχα ποσοστά για το 4ο τρίμηνο του 2023 ήταν 57,9%, 14,1% και 28%.

ΑΡΘΡΟ / Της ΜΕΛΙΣΣΑ ΕΝΤΙ / THE NEW YORK TIMES

Η οικονομία της Γερμανίας και ο νέος καγκελάριος

Ο **Φρίντριχ Μερτς** και το κεντροδεξιό κόμμα του των Χριστιανοδημοκρατών αναδείχθηκαν νικητές στην εκλογική αναμέτρηση στη Γερμανία την Κυριακή, αλλά οι πανηγυρισμοί κάθε άλλο παρά διάρκεια θα έχουν. Η νέα κυβέρνηση, της οποίας είναι σχεδόν βέβαιο ότι θα ηγείται ως καγκελάριος ο κ. Μερτς, αντιμετωπίζει τη στασιμότητα της οικονομίας, τις απειλές του Αμερικανού προέδρου Τραμπ για επιβολή δασμών στις καίριες εξαγωγικές βιομηχανίες της χώρας και τον τέταρτο χρόνο του πολέμου στην Ουκρανία. Ακόμη περισσότερο, η δυνατότητα

να διαχειριστεί αποτελεσματικά τα ανωτέρω ζητήματα περιτέλλεται από τα αυστηρά όρια στον δημόσιο δανεισμό και τα δημοσιονομικά ελλείμματα, δυσχεραίνοντας τη χρηματοδότηση ακόμη μεγαλύτερων αμυντικών δαπανών, τον εκσυγχρονισμό των πεπαιδωμένων υποδομών και την εφαρμογή επιπλέον πρωτοβουλιών, τις οποίες οι οικονομολόγοι θεωρούν αναγκαίες για την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης. Οι διαφορές σχετικά με τη συνταγματική ρύθμιση, γνωστή ως φρένο χρέους, προκάλεσε τη διάλυση του προ-

Η νέα κυβέρνηση αντιμετωπίζει μια αδύναμη οικονομία και τις απειλές του Τραμπ για δασμούς.

ηγούμενου κυβερνητικού συνασπισμού του καγκελαρίου Ολαφ Σολτς των κεντροαριστερών Σοσιαλδημοκρατών, ανοίγοντας ουσιαστικά τον δρόμο για τις εκλογές. Εντούτοις, η άμβλυνση του εν λόγω

κανόνα απαιτεί πλειοψηφία των δύο τρίτων στη νέα Βουλή, ούτως ώστε να καταστεί εφικτή η τροποποίηση του συντάγματος. Η έκβαση των εκλογών, όμως, δείχνει ότι θα είναι δύσκολο να επιτευχθεί τέτοια ευρεία στήριξη.

Ήδη, άλλωστε, στις αρχές της εβδομάδας ο Φρίντριχ Μερτς έγινε αποδέκτης εκκλήσεων από άλλους πολιτικούς, οικονομολόγους και ακόμη και την κατά παράδοση συντηρητική κεντρική τράπεζα της Γερμανίας, την Μπούντεσμπανκ, η καινούργια κυβέρνηση να βρει τρόπους ώστε να προσαρμόσει τα

δημοσιονομικά όρια στις επείγουσες οικονομικές ανάγκες της χώρας. Το δημόσιο χρέος της μεγαλύτερης οικονομίας της Ε.Ε. ξεπερνά ελάχιστα το 60% του ΑΕΠ, δηλαδή βρίσκεται σε σαφώς χαμηλότερα επίπεδα από τη Βρετανία, τη Γαλλία και τις ΗΠΑ, όπου η αναλογία πλησιάζει ή και υπερβαίνει το 100% του ΑΕΠ. Ωστόσο, ο σχεδιαζόμενος από τον κ. Μερτς συνασπισμός μεταξύ Χριστιανοδημοκρατών και Σοσιαλδημοκρατών με 208 και 120 έδρες αντιστοίχως θα πρέπει να εξαρτηθεί από άλλα κόμματα για την πλειοψηφία των δύο τρίτων.

Τα κόμματα των άκρων, η Αριστερά του Die Linke και η ακροδεξιά AfD, εξασφάλισαν αρκετές έδρες, ώστε να παρεμποδίζουν την επίτευξη πλειοψηφίας στο Κοινοβούλιο των 630 εδρών. Έτσι περιορίζονται οι εναλλακτικές του επικείμενου συνασπισμού, ο οποίος κληρονομεί έναν προϋπολογισμό με «τρύπα» 13 δισ. ευρώ. Ο Φρίντριχ Μερτς αποκλείει την όποια συνεργασία με την Ακροδεξιά, συνεπώς θα πρέπει να πείσει το Die Linke, που αντιτίθεται στην αύξηση του δανεισμού, να ενισχυθούν οι δαπάνες στρατιωτικών εξοπλισμών.

«Βαρίδι» για την ανάπτυξη το δημογραφικό

Μέτρα για να μπουν περισσότερες γυναίκες και νέοι στην αγορά εργασίας ζητούν οικονομολόγοι

Της ΕΙΡΗΝΗΣ ΧΡΥΣΟΛΩΡΑ

Η **ΕΛΛΑΔΑ** προβλέπεται να αναπτυχθεί, σύμφωνα με τις φθινοπωρινές προβλέψεις της Κομισιόν, με ρυθμό 2,3% φέτος και 2,2% το 2026, σημαντικά πάνω από την πρόβλεψη 1,5% και 1,8% στην Ε.Ε. και κοντά σε άλλες χώρες της ευρωπαϊκής περιφέρειας, όπως η Ισπανία (2,3% και 2,1%) και η Πορτογαλία (1,9% και 2,1%).

Η σύγκλιση προχωρεί αλλά αργά, και οι οικονομολόγοι συμφωνούν ότι μια βασική αιτία, που μπορεί μάλιστα να επιδεινώσει το πρόβλημα στο μέλλον, είναι η έλλειψη εργατικού δυναμικού. Ο αναπληρωτής γενικός διευθυντής Οικονομικών Υποθέσεων της Ε.Ε., Ντέκλαν Κοστέλο, την περασμένη εβδομάδα στην Αθήνα είπε ότι μια από τις βασικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ελλάδα για να προχωρήσει ταχύτερα, αλλά και με βιώσιμο τρόπο, στη σύγκλιση με την Ε.Ε., είναι η αύξηση της συμμετοχής στην αγορά εργασίας, που είναι σήμερα 5% χαμηλότερη από την Ε.Ε. Η Capital Economics, εξάλλου, σημειώνει πριν από λίγες μέρες ότι η έλλειψη εργατικού δυναμικού αφήνει πίσω την ελληνική οικονομία σε σύγκριση με άλλες περιφερειακές της Ε.Ε. Σύμφωνα με την ανάλυσή της, ακόμη κι αν αυξηθεί η συμμετοχή στην αγορά εργασίας, αυτή θα αντισταθμίσει στην καλύτερη περίπτωση τη μείωση του πληθυσμού, λόγω δημογραφικού, αλλά όχι και τη μείωση μεταναστών, που έχει βιώσει η χώρα τα τελευταία χρόνια, σε αντίθεση με χώρες όπως η Ισπανία και η Πορτογαλία, που εξακολουθούν να προσελκύουν μετανάστες.

Το δημογραφικό δεν είναι νέο πρόβλημα. Σύμφωνα με τον οικονομολόγο Αλέξη Πατέλη, τέως επικεφαλής του Οικονομικού Γραφείου του πρωθυπουργού, «η μείωση του πληθυσμού αφαιρεί 0,5% από τον ρυθμό ανάπτυξης ετησίως». Ο ίδιος σημειώνει, μάλιστα, ότι ένας λόγος των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης στις ΗΠΑ τα τελευταία χρόνια ήταν οι μετανάστες, που συνεισέφεραν στο εργατικό δυναμικό. Κατά τον καθηγητή Νίκο Βέττα, γενικό διευθυντή του ΙΟΒΕ, εξάλλου, «η μείωση του πληθυσμού στερεί όχι μόνο εργατικό δυναμικό, αλλά και μελλοντική αγοραστική δύναμη, επηρεάζοντας αρνητικά τους υποψηφίους επενδυτές».

Σύμφωνα με παλαιότερη μελέτη του ΙΟΒΕ, ο πληθυσμός της Ελλάδας συρρικνώθηκε κατά την

περίοδο 2011-2021 κατά 441.000 άτομα, ένας αριθμός κοντά στις σημερινές ελλείψεις εργατικού δυναμικού που καταγράφουν οι επιχειρηματίες. Το σενάριο του ΙΟΒΕ μάλιστα προέβλεπε ότι το 2100 το πραγματικό ΑΕΠ αναμένεται να μειωθεί κατά 31% σε σχέση με το 2019, εξαιτίας του δημογραφικού, δηλαδή της γήρανσης και της μείωσης του πληθυσμού.

Το ίδιο το δημογραφικό, βεβαίως, δύσκολα επιλύεται, ενώ ακόμη κι αν βελτιωθεί θα αποδώσει καρπούς σε βάθος χρόνου. Έτσι, η συζήτηση επικεντρώνεται στην αύξηση του αριθμού των εργαζομένων με άλλους τρόπους: μεγαλύτερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, κυρίως γυναικών, νέων και συνταξιούχων, προσέλκυση μεταναστών, περαιτέρω μείωση της ανεργίας. Η μείωση της ανεργίας είναι αυτή που στηρίζει την ανάπτυξη τα

προηγούμενα χρόνια, αλλά σύμφωνα με τις εκτιμήσεις πλσιάζει στα όρια της, τη λεγόμενη διαρθρωτική ανεργία.

Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας έχει, κατά γενική ομολογία, τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης: στις ηλικίες 20-64 στην Ελλάδα είναι 69%, έναντι 75,9% στην Ε.Ε. (το δεύτερο χαμηλότερο μετά την Ιταλία). Στις γυναίκες είναι 59,8% έναντι 70,9% στην Ε.Ε. Υπάρχει μια βελτίωση σε σύγκριση με το 2022, όταν το συνολικό ποσοστό ήταν 66% και στις γυναίκες 55,3%, αλλά σίγουρα υπάρχουν κι άλλα περιθώρια.

Η αύξηση της συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό είναι ενδεχομένως ο πιο διαχειρίσιμος πολιτικός τρόπος για την αύξηση του αριθμού των εργαζομένων, υποστηρίζουν οικονομολόγοι. Η προσέλκυση και ενσωμάτωση μεταναστών είναι πιο ευαίσθη

τη πολιτικά, όπως έδειξαν και οι αντιδράσεις στη σχετική τροπολογία του τέως υπουργού Μεταναστευτικής Δημήτρης Κайρίδης.

Σύμφωνα με τον κ. Βέττα, βασικό ζητούμενο για την αύξηση της απασχόλησης είναι η βελτίωση των αμοιβών. Η μισθωτή εργασία, λέει, υφίσταται μεγάλες επιβαρύνσεις που αντισταθμίζουν τα κίνητρα για συμμετοχή στο εργατικό δυναμικό.

Ο Παναγιώτης Καπόπουλος, επικεφαλής οικονομολόγος της Alpha Bank, υποστηρίζει κάτι ανάλογο, ότι πολλοί δεν εργάζονται γιατί δεν θεωρούν ότι θα τους προσφερθεί μια ικανοποιητική θέση εργασίας. «Για να αντιμετωπισθεί αυτό το πρόβλημα μπορούν να εφαρμοσθούν πολλές πολιτικές, με κυριότερες τις λεγόμενες ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης, όπως το reskilling και το upskilling, όχι απλώς για να είναι σε θέση να μετακινηθεί

κάποιος από την ανεργία στην απασχόληση, αλλά για να προβλέψει σε αμοιβή αρκετά υψηλή, ώστε να αξίζει να εργασθεί».

Το θέμα συνδέεται και με το εκπαιδευτικό σύστημα, σύμφωνα με τον καθηγητή Παναγιώτη Λιαργκόβα, πρόεδρο του ΚΕΠΕ, καθώς αυτό δεν παράγει τις ειδικότητες που ζητούνται. Όπως λέει, σύμφωνα με το CEDEFOP (Ευρωπαϊκό Κέντρο για την Ανάπτυξη της Επαγγελματικής Κατάρτισης) η Ελλάδα είναι η δεύτερη χώρα μετά την Ιταλία με τη μεγαλύτερη αναντιστοιχία μεταξύ εκπαίδευσης και αγοράς εργασίας. «Είμαστε πολύ πίσω σ' αυτό. Βγάζουμε θεολόγους, που τελικά γίνονται οδηγοί ταξί», παρατηρεί.

Το πρόβλημα επιτείνει η «μονοκαλλιέργεια» του τουρισμού, που προσφέρει εποχιακή απασχόληση σε νέους κυρίως, αποτρέποντάς τους από την αναζήτηση μόνιμης απασχόλησης με ανάλογη εκπαίδευση.

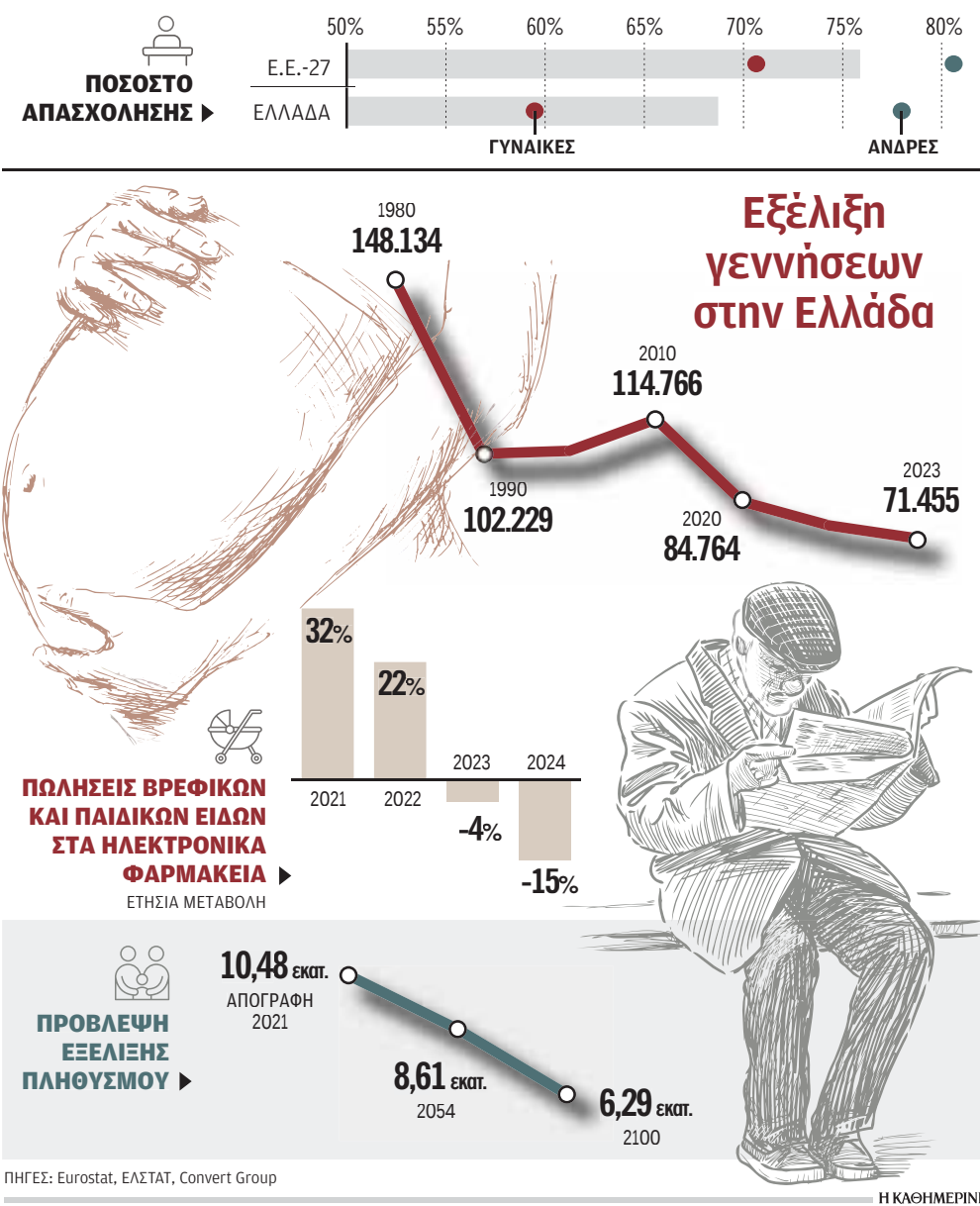
Επιπλέον, προσθέτει, λείπουν οι υποδομές, π.χ. για φροντίδα παιδιών και ηλικιωμένων, που θα επέτρεπαν μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Τέλος, οι ροές μεταναστών στην Ελλάδα όχι μόνο έχουν μειωθεί, αλλά κάποιοι αποχωρούν.

«Οι λύσεις έχουν λιγοστέψει», αναφέρει. «Πρέπει με κάθε τρόπο να ενισχυθεί η συμμετοχή στην αγορά εργασίας, με περισσότερα κίνητρα και περισσότερες υποδομές».

Συμπυκνώνοντας το πρόβλημα και τις απαιτούμενες παρεμβάσεις, η Τράπεζα της Ελλάδος στην τελευταία ενδιάμεση έκθεση Νομισματικής Πολιτικής έγραφε: «Η δημογραφική γήρανση αναμένεται να συρρικνώσει το ποσοστό του πληθυσμού σε ηλικία εργασίας. Αυτό απαιτεί την υιοθέτηση ενεργητικών πολιτικών και προγραμμάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην αγορά εργασίας που θα έχουν στόχο την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών και των νέων στο εργατικό δυναμικό, τον περιορισμό του αριθμού των μακροχρόνια ανέργων και την επανένταξη στο εργατικό δυναμικό όσων έχουν αποθαρρυνθεί. Παράλληλα, όμως, απαιτούνται και στοχευμένες πολιτικές όσον αφορά την ένταξη των μεταναστών και την προσέλκυση ξένων εργαζομένων για να αντιμετωπιστούν οι ήδη παρατηρούμενες ελλείψεις στον αγροτικό τομέα και τους κλάδους που σχετίζονται με τον τουρισμό και τις κατασκευές».

Το χάσμα με την Ε.Ε.

Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας έχει, κατά γενική ομολογία, τα μεγαλύτερα περιθώρια βελτίωσης: στις ηλικίες 20-64 στην Ελλάδα είναι 69%, έναντι 75,9% στην Ε.Ε. (το δεύτερο χαμηλότερο μετά την Ιταλία) και στις γυναίκες είναι 59,8% έναντι 70,9% στην Ε.Ε. Υπάρχει βελτίωση σε σύγκριση με το 2022, όταν το συνολικό ποσοστό ήταν 66% και στις γυναίκες 55,3%, αλλά σίγουρα μπορούν να γίνουν περισσότερα.

Αύξηση πωλήσεων σε βιταμίνες, μείωση σε βρεφικά είδη

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΜΑΝΙΦΑΒΑ

Τη **δεκαετία** του '80 η Skag παρήγαγε 32 εκατ. τετράδια ετησίως, ενώ πλέον η παραγωγή έχει μειωθεί στο 1/4, φτάνοντας τα 8 εκατ. τετράδια ετησίως. Τα δύο τελευταία χρόνια, εξάλλου, η κατηγορία των παιδικών και βρεφικών ειδών είναι αυτή στην οποία παρατηρείται η μεγαλύτερη μείωση πωλήσεων από όλες όσες διατίθενται από τα ηλεκτρονικά φαρμακεία. Αμφότερα τα παραδείγματα είναι εν πολλοίς αναμενόμενα, εάν αναλογισθεί κάποιος ότι ενώ το 1980 οι γεννήσεις ήταν 148.134, το 2023 – τελευταία χρονιά για την οποία υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία από την ΕΛΣΤΑΤ – γεννήθηκαν μόλις 71.455 παιδιά, ο χαμηλότερος αριθμός που έχει καταγραφεί ποτέ. Σύμφωνα δε με τα στοιχεία που ανακοίνωσε την Παρασκευή η Eurostat, η μέση ηλικία του πληθυσμού στην Ελλάδα διαμορφώθηκε το 2024 σε 46,9 έτη, έναντι 42,9 έτη το 2014 και 34 έτη το 1980.

Με την Ελλάδα να συγκαταλέγεται μεταξύ των χωρών στην Ε.Ε. με την εντονότερη γήρανση πληθυσμού και με τις προ-

βλέψεις για την εξέλιξη του να είναι δυσοίωνες, ολόένα και περισσότερες επιχειρήσεις οι οποίες είχαν στον πυρήνα των δραστηριοτήτων τους το βρέφος και το παιδί, επεκτείνονται σε νέες που δεν σχετίζονται με αυτές τις ηλικίες, έτσι ώστε όχι μόνο να αντισταθμίσουν τις απώλειες από τις μεταβολές στον αριθμό και τη σύνθεση του πληθυσμού, αλλά ταυτόχρονα να αναπτυχθούν περαιτέρω.

Η Nestle και η Nutricia, δύο εταιρείες συνδεδεμένες με τη βρεφική και παιδική διατροφή, έχουν επεκταθεί τα τελευταία χρόνια, δίνοντας ολόένα και μεγαλύτερο βάρος σε κατηγορίες που απευθύνονται σε ενήλικους, όπως είναι τα συμπληρώματα διατροφής και οι βιταμίνες. «Η επένδυση σε προϊόντα που αφορούν όλες τις ηλικίες και έχουν πολύ υψηλότερα περιθώρια κέρδους, λόγω της φύσης τους και λόγω της διανομής τους μόνο μέσω από το κανάλι του φαρμακείου, αποτελεί μακροχρόνια στρατηγική επιλογή για την εταιρεία», έχει υποστηρίξει ο διευθύνων σύμβουλος της Nestle Ελλάς Νίκος Εμμανουηλίδης με αφορμή την απόκτηση της δραστηριότη-

τας της Solgar, κορυφαίας εταιρείας στην κατηγορία. Εμφαση σε αυτή την κατηγορία προϊόντων δίνει και η Numil Ελλάς (Nutricia), η οποία την τελευταία διετία έχει ενισχύσει σημαντικά τη θέση της στην ελληνική αγορά, εντάσσοντας στο χαρτοφυλάκιό της τα προϊόντα διατροφής ενήλικων Fortimel.

Η αλλαγή που επιφέρει στις καταναλωτικές συνήθειες η μεί-

Επιχειρήσεις οι οποίες είχαν στον πυρήνα των δραστηριοτήτων τους το βρέφος και το παιδί επεκτείνονται σε νέες για μεγαλύτερες ηλικίες.

ωση των γεννήσεων και η γήρανση του πληθυσμού αποτυπώνεται στα στοιχεία των πωλήσεων των ηλεκτρονικών φαρμακείων, κλάδος του ηλεκτρονικού εμπορίου με ισχυρό μερίδιο αγοράς. Σύμφωνα λοιπόν με τα στοιχεία της Convert Group για τον τζίρο

των ηλεκτρονικών φαρμακείων το 2024, ενώ σε όλες τις βασικές κατηγορίες προϊόντων καταγράφηκε μείωση πωλήσεων, οι πωλήσεις των συμπληρωμάτων διατροφής και βιταμινών ενισχύθηκαν σε σύγκριση με το 2023. Συγκεκριμένα, αυξήθηκαν κατά 2%, αποτελώντας το 28% του συνολικού τζίρου των ηλεκτρονικών φαρμακείων, ενώ πλέον είναι η δεύτερη μεγαλύτερη κατηγορία μετά τα καλλυντικά. Από την άλλη, οι πωλήσεις βρεφικών - παιδικών ειδών σημείωσαν τη μεγαλύτερη μείωση πωλήσεων, 15%, ενώ κάμψη του τζίρου είχε καταγραφεί και το 2023 σε σύγκριση με το 2022. Το 2019 τα συμπληρώματα διατροφής - βιταμίνες είχαν μερίδιο 24% στον συνολικό τζίρο των ηλεκτρονικών φαρμακείων, ενώ τα βρεφικά - παιδικά είδη 15% (έναντι 12% το 2024).

Στροφή σε άλλες δραστηριότητες, προκειμένου να αντισταθμίσει τις απώλειες στις πωλήσεις από τη μείωση των γεννήσεων, κάνει και μια άλλη εταιρεία. Η Skag, η οποία αρχικά αντιμετώπισε το δημογραφικό πρόβλημα επεκτεινόμενη στα είδη αρχαιοθέτησης, τώρα επενδύει στις ψηφιακές εκτυπώσεις και στη

συσκευασία. Αξίζει, άλλωστε, να σημειωθεί ότι ενώ πριν από 10 χρόνια το 65% των εσόδων της προερχόταν από τα τετράδια και το 35% από τα είδη αρχαιοθέτησης, η αναλογία πλέον είναι 45% - 55%. Το δημογραφικό αποτελεί τη βασική αιτία, αλλά όχι αποκλειστικά, στο να έχουν απομείνει στην Ελλάδα ουσιαστικά μόλις τρεις εταιρείες παραγωγής σχολικών τετραδίων – η Skag και άλλες δύο σε Θεσσαλονίκη και Ανατολική Αττική.

Πολύ πιο νωρίς αντιλήφθηκε τις αλλαγές που επέρχονταν στο μέγεθος και τη σύνθεση του πληθυσμού ο πάντα διορατικός Απόστολος Βακάκης, αποφασίζοντας να μετατρέψει την Jumbo από εταιρεία πώλησης παιχνιδιών σε πολυκατάστημα.

Μια άλλη εισηγήμενη, τέλος, η AS Company, που δραστηριοποιείται στον σχεδιασμό, στην εισαγωγή και εμπορία παιχνιδιών, αντιμετωπίζει τις συνέπειες της υπογεννητικότητας προχωρώντας αφενός στην κατηγορία των παιχνιδιών για ενήλικες και αφετέρου σε επενδύσεις στην αγορά ακινήτων σε Ελούντα και Μάταλα, που προσφέρονται δυναμικά για τουριστική εκμετάλλευση.

Αμερικανικοί δασμοί απειλούν και την ελληνική ναυτιλία

Στο στόχαστρο πλοία κινεζικής κατασκευής που πιάνουν σε λιμάνια των ΗΠΑ

Του **ΗΛΙΑ Γ. ΜΠΕΛΛΟΥ**

Σημαντικές επιβαρύνσεις στις διεθνείς θαλάσσιες μεταφορές από και προς τις Ηνωμένες Πολιτείες απειλεί να φέρει η πρόταση αμερικανικής υπηρεσίας για επιβολή δασμών σε κινεζικές εταιρείες διαχείρισης πλοίων αλλά και σε πλοία κινεζικής κατασκευής που πιάνουν σε αμερικανικά λιμάνια. Δεδομένου ότι η ελληνόκτητη ποντοπόρος ναυτιλία αντιστοιχεί στο 20% της παγκόσμιας θαλάσσιας μεταφορικής δυναμικότητας, μία τέτοια εξέλιξη αναμένεται να επηρεάσει και ελληνικών συμφερόντων ναυτιλιακές. Οι προτεινόμενοι δασμοί αντιστοιχούν σε έως και 1,5 εκατ. δολ., ανάλογα με την περίπτωση, για κάθε προσέγγιση αμερικανικού λιμανιού.

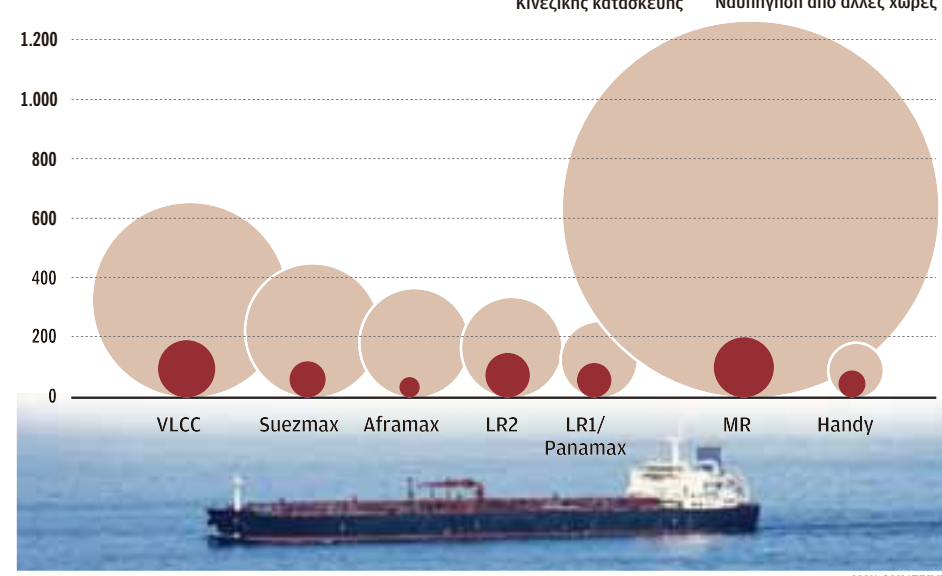
Συγκεκριμένα, το Γραφείο του Εμπορικού Αντιπροσώπου των Ηνωμένων Πολιτειών (USTR) έβγαλε σε δημόσια διαβούλευση πακέτο προτεινόμενων δράσεων που αποσκοπούν «στην εξάλειψη των πράξεων, πολιτικών και πρακτικών της Κίνας που στοχεύουν στην κυριαρχία στους τομείς της ναυτιλίας, της εφοδιαστικής και της ναυπηγικής βιομηχανίας». Στο πλαίσιο σχετικής έρευνας, το USTR ισχυρίζεται ότι απεδείχθη πως οι κινεζικές πολιτικές επιβαρύνουν ή περιορίζουν το εμπόριο των ΗΠΑ.

Πρόκειται για θέμα που είχε πρωτοεμφανιστεί επί κυ-

Δεξαμενόπλοια κινεζικής ναυπήγησης διεθνώς

ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΟΥ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΥ ΣΤΟΛΟΥ (Φεβρ. 2025)

Ανά τύπο δεξαμενόπλοιου

βέρνησης Μπάιντεν έπειτα από καταγγελίες αμερικανικών φορέων και σωματειών ότι τα κινεζικά ναυπηγεία ως κρατικά αλλά και οι ναυτιλιακές κινεζικών συμφερόντων επιδοτούνται από το Πεκίνο, γεγονός που χαρακτηρίζουν αθέμιτο ανταγωνισμό. Όπως αθέμιτο ανταγωνισμό χαρακτηρίζουν αυτές οι πλευρές και τη χρηματοδότηση leasing από κινεζικούς χρηματοδοτικούς φορείς για τη ναυπήγηση πλοίων σε κινεζικά ναυπηγεία. Τότε ωστόσο το θέμα είχε τελικά μπει στο συρτάρι έπειτα από μεγάλες αντιδράσεις και της αμερικανικής λιμενικής

βιομηχανίας, αλλά και αμερικανικών εταιρειών που πραγματοποιούν εισαγωγές.

Το USTR έχει προγραμματίσει δημόσια ακρόαση σχετικά με τις προτεινόμενες δράσεις στις 24 Μαρτίου, ενώ η προθεσμία για την υποβολή αιτήσεων συμμετοχής στην ακρόαση λήγει στις 10 Μαρτίου. Ήδη μεγάλοι διεθνείς φορείς εκπροσώπησης της ποντοπόρου όπως το ICS, η Intercargo, η Intertanko και άλλοι αξιολογούν τις επόμενες κινήσεις και παρεμβάσεις τους.

Ναυτιλιακές πηγές με τις οποίες επικοινωνήσε η «Καθημερινή» εκτιμούν ότι υπάρ-

χουν πολλά εργαλεία με τα οποία οι μη κινεζικές εταιρείες διαχείρισης μπορούν να διαχειριστούν την επηρεαζόμενη επιβάρυνση, ενώ σε κάθε περίπτωση το επιπλέον κόστος που ενδέχεται να προκαλέσουν θα μετακυλιστεί de facto στους ναυλωτές και φορτωτές. Ανεξάρτητα όμως από το ποιος θα επωμιστεί το ενδεχόμενο επιπλέον κόστος, η εξέλιξη θα είναι σίγουρα πύλη θωριστική για το συνολικό κόστος των θαλάσσιων μεταφορών και ούτως και των τιμών των τελικών προϊόντων που θα καταβάλλουν καταναλωτές και πελάτες.

Το USTR ανακοίνωσε την προηγούμενη Παρασκευή ότι τα κινεζικά ιδιοκτησίας πλοία θα πληρώνουν έως και 1 εκατ. δολάρια για τις επισκέψεις σε λιμάνια των ΗΠΑ, ενώ και όσοι εκμεταλλεύονται κινεζικής κατασκευής πλοία θα χρεώνονται έως και 1,5 εκατ. δολάρια ανά πλοίο, ανάλογα με το ποσοστό τέτοιων πλοίων στον στόλο τους. Στα μέτρα περιλαμβάνονται και τα υπό ναυπήγηση νεότευκτα πλοία: Οι ναυτιλιακές με 50% ναυπηγεία τους επόμενους 24 μήνες, θα χρεώνονται έως και 1 εκατ. δολάρια ανά πλοίο ανά είσοδο σε λιμάνι των ΗΠΑ.

Το ποσοστό των πλοίων κινεζικής κατασκευής στον παγκόσμιο στόλο είναι διαφορετικό ανάλογα με τον τύπο πλοίου, αλλά σε γενικές γραμμές ανέρχεται στο 30% περίπου του παγκόσμιου στόλου σε όρους χωρητικότητας στα δεξαμενόπλοια και λίγο υψηλότερα στα πλοία μεταφοράς ξηρού φορτίου χύδην. Στο 30% περίπου εκτιμάται και το κομμάτι του ελληνόκτητου στόλου που είναι κινεζικής κατασκευής. Ωστόσο υπάρχει μεγάλος αριθμός Ελλήνων πλοιοκτητών χωρίς κανένα πλοίο κινεζικής κατασκευής, αλλά και πολλοί ιδιοκτήτες και διαχειρίστριες που εκμεταλλεύονται σχεδόν αποκλειστικά κινεζικά πλοία.

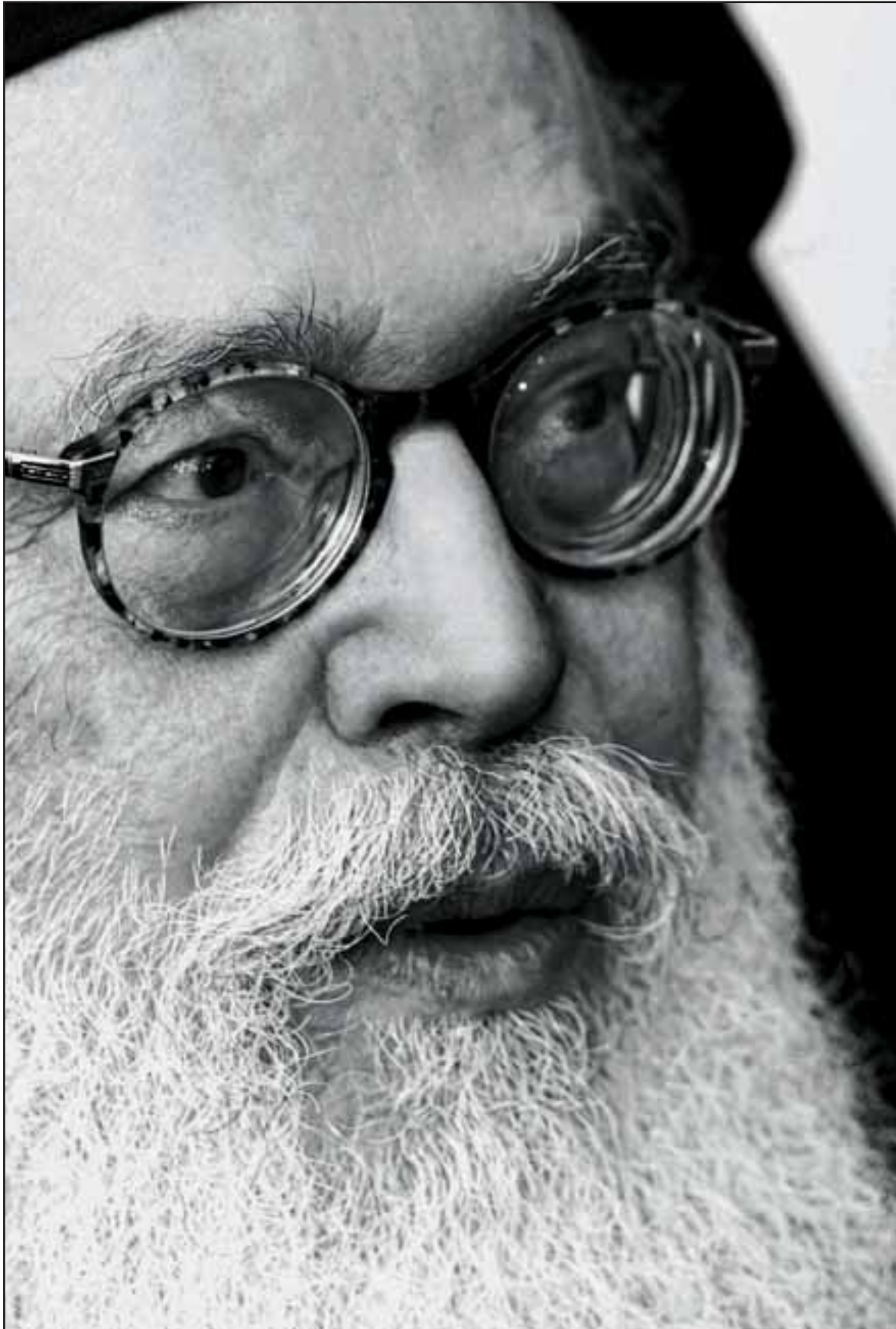
Ανεβάζει ταχύτητα το πλάνο επέκτασης του «Ελ. Βενιζέλος»

Της **ΜΑΤΙΝΑΣ ΧΑΡΚΟΦΤΑΚΗ**

Η ισχυρή άνοδος της επιβατικής κίνησης, με κύριο μοχλό το δίκτυο εξωτερικού, οδήγησε τη διοίκηση του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών να υιοθετήσει μια πιο επιθετική στρατηγική όσον αφορά τους χρόνους υλοποίησης του επενδυτικού της πλάνου για την επέκταση της δυναμικότητας του μεγαλύτερου αεροδρομίου της χώρας.

Στο πλαίσιο αυτό, το «Ελ. Βενιζέλος» θα μπορεί να εξυπηρετεί 40 εκατομμύρια επιβάτες έως το 2032, δηλαδή τρία χρόνια νωρίτερα από το αρχικά προβλεπόμενο χρονοδιάγραμμα, καθώς αποφασίστηκε η ενοποίηση της πρώτης και της δεύτερης φάσης (33 MAP και 40 MAP) της επένδυσης. Εκτός από χρόνο, η εισηγμένη αναμένεται να περιορίσει και το κόστος μέσα από τη συνένωση των δύο φάσεων, οι οποίες προβλέπεται να απαιτήσουν κεφάλαια ύψους 1,3 δισ. ευρώ. Θυμίζουμε ότι η χρηματοδότηση του επενδυτικού προγράμματος θα γίνει συνδυαστικά με τραπεζικό δανεισμό (ήδη έχει εξασφαλίσει 800 εκατ. ευρώ), καθώς και μέσω αύξησης μετοχικού κεφαλαίου, η οποία θα πραγματοποιηθεί με τη μορφή scrip dividend (προαιρετικό πρόγραμμα επανεπένδυσης μερίσματος), το οποίο θα είναι τετραετούς διάρκειας και αναμένεται να εγκριθεί στη γενική συνέλευση της 14ης Απριλίου.

Η επιτάχυνση του πλάνου περιλαμβάνει ταυτόχρονα και τη γρηγορότερη επέκταση των χώρων, που σχετίζονται με τις μη αεροπορικές δραστηριότητες (όπως εμπορικά καταστήματα και χώροι εστίασης) από 13.500 τ.μ. σήμερα σε 34.000 τ.μ., μια αύξηση της τάξης του 150% έναντι 60% στο αρχικό σχέδιο. Να σημειωθεί ότι ο τζίρος του αεροδρομίου από τις μη αεροπορικές δραστηριότητες ανήλθε σε 160,3 εκατ. ευρώ το 2024, κάτι που μεταφράζεται σε 5 ευρώ κατά μέσον όρο ανά επιβάτη, ενισχυμένος κατά 18,9% σε σχέση με το 2023. Από την άλλη, τα έσοδα από τις αεροπορικές δραστηριότητες πέρυσιν έκλεισαν σε 505,2 εκατ. ευρώ, αντιπροσωπεύοντας το 76% του συνολικού κύκλου εργασιών του «Ελ. Βενιζέλος», με το έσοδο ανά επιβάτη να ανέρχεται σε 15,9 ευρώ, όπως επισήμανε η διοίκηση του ΔΑΑ κατά την ενημέρωση των θεσμικών αναλυτών. Οι εργασίες για την επέκταση της δυναμικότητας έχουν ήδη ξεκινήσει από την περυσινή χρονιά. Επί του παρόντος, τα τμήματα του προγράμματος που αφορούν την ανάπτυξη 32 θέσεων στάθμευσης αεροσκαφών στο βόρειο τμήμα της πίστας, καθώς και τη δημιουργία νέου πολυώροφου χώρου στάθμευσης οχημάτων, προχωρούν βάσει χρονοδιαγράμματος, με την ολοκλήρωσή τους να αναμένεται εντός του β' τριμήνου του 2027.

ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ

ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ

1929-2025

«Η ζωή μου
ήταν ένας
απλός
ψίθυρος
αγάπης»

Κυριακή
9/3

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ

Εκδόσεις: Πέμπτη και Παρασκευή 10 ευρώ

www.kathimerini.gr

«Συγκάλυψη» και «Μπάζωμα»

Του **ΑΝΔΡΕΑ Γ. ΔΡΥΜΙΩΤΗ**

Στη θλιβερή επέτειο της **τραγωδίας των Τεμπών**, είναι σκόπιμο να ξαναδούμε το θέμα με την απόδοση του χρόνου που έχει περάσει. Νέα γεγονότα και νέα πορίσματα μπορούν να συμβάλουν στην καλύτερη κατανόηση του τι πραγματικά συνέβη τη μοιραία εκείνη νύχτα της 28ης Φεβρουαρίου 2023 (σημ. το κείμενο δόθηκε στην «Κ» για δημοσίευση στις 24/2).

Σαν εισαγωγή θέλω να σας δώσω ένα απόφθεγμα που βρήκα και μου φάνηκε πολύ σωστό: **«Ένα γεγονός είναι η πληροφορία χωρίς το συναίσθημα. Η γνώμη είναι πληροφορία ενισχυμένη με την εμπειρία. Η άγνοια είναι μια άποψη που δεν έχει σχέση με τα γεγονότα. Και, η βλακεία είναι μια γνώμη που αγνοεί τα γεγονότα»**. Βρήκα αυτή την αλληλουχία εξαιρετικά επίκαιρη στο θέμα μας και πριν πάω στο «μπάζωμα» και στη «συγκάλυψη» ελάτε να δούμε μια πρακτική εφαρμογή.

– **Η άγνοια είναι μια άποψη που δεν έχει σχέση με τα γεγονότα**

Εντόνο σημείο πολιτικής (και όχι μόνο) αντιπαράθεσης ήταν η υπόθεση του υφυπουργού **Τριαντόπουλου** και η ανάμειξή του στο «μπάζωμα». Η κατηγορία ήταν ότι η δικογραφία, που κατονομάζει τον υφυπουργό σαν εμπλεκόμενο πρόσωπο, έφτασε «αμελλίτι» (όπως προβλέπεται) στη Βουλή, αλλά εκεί δεν ανακοινώθηκε (όπως θα έπρεπε) στην ολομέλεια, αλλά «πέρασε στο ντούκου» έντεχνα από τον τότε πρόεδρο της Βουλής, **Κωνσταντίνο Τασούλα** ώστε να αποφευχθούν οι πολιτικές συνέπειες για το κυβερνών κόμμα.

Την άποψη αυτή υποστήριξε με πάθος ο πρόεδρος του ΠΑΣΟΚ, **Νίκος Ανδρουλάκης**, αλλά και πολλοί άλλοι. Μεταξύ των οποίων και η χαροκαμένη μάνα **Μαρία Καρυστιανού**, η οποία μάλιστα ισχυρίστηκε ότι λόγω αυτού του «γεγονότος» ο **Κωνσταντίνος Τασούλας** είναι ακατάλληλος για Πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας. Πολύ γρήγορα, όμως, αποδείχθηκε ότι η συμπληρωματική δικογραφία έφθασε κανονικά στη Βουλή, και αποκαλύφθηκε από την κυρία **Ολγα Γεροβασίλη** ότι στον Σύ-

ριζα την μελέτησαν και αποφάσισαν να περιμένουν. Πού είναι λοιπόν η περίφημη απόκρυψη από τον κ. **Τασούλα**. Βλέπετε, για να ενισχύσουμε την πιασάρικη «συγκάλυψη» πλάσσουμε και την «απόκρυψη» στοιχείων. Ακόμα μια φορά πάει «κουβά» ο κραταιός **Νικόλαος**. Το περιστατικό αναδεικνύει την επιπολαιότητα τους όταν προσπαθούν να εκμεταλλευθούν πολιτικά την τραγωδία, με ανακρίβειες, για να μην πω ψέματα. Δυστυχώς όμως οι πράξεις μας έχουν πάντα συνέπειες. Βάσει αυτών των ψεμάτων ο κ. **Τασούλας** έγινε στόχος των τραμπούκων του Ρουβίκωνα.

Από τη μοιραία στιγμή του δυστυχήματος, δύο λέξεις κυριαρχούν στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, στα κοινωνικά δίκτυα, στην πολιτική αντιπαράθεση αλλά και στις εκδηλώσεις του κόσμου: «**Μπάζωμα**» και «**Συ-**

Ερώτηση κρίσεως
την οποία κανένας δεν έχει απαντήσει. Γιατί να θέλει η κυβέρνηση να συγκαλύψει κάτι σχετικό με το φορτίο, για το οποίο δεν έχει καμία ευθύνη;

γκάλυψη». Για το «μπάζωμα» δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι πράγματι έγινε. Υπάρχουν όμως διαφορετικές απόψεις για το πώς και γιατί έγινε και θα προσπαθήσουμε να τις αναλύσουμε. Για τη «συγκάλυψη» όμως υπάρχουν πολλές απόψεις χωρίς καμία απολύτως τεκμηρίωση. Η άποψη για τη συγκαάλυψη βασίζεται στην υπόθεση ότι η εμπορική αμαξοστοιχία κουβαλούσε παράνομα τόνους αγνώστου υλικού το οποίο ανεφλέγη κατά τη σύγκρουση και προκάλεσε και άλλους θανάτους επιβατών.

Η ιστορία της «συγκάλυψης» ξεκίνησε από τον γνωστό συνωμοσιολόγο, που είναι μεν φαλακρός αλλά πουλάει αλοιφές που θεραπεύουν τη... φαλάκρα. Πουλάει όμως και ιδιόχειρες επιτολές του Ιησού! Αυτός ισχυρίστηκε ότι το τρένο κουβαλούσε τόνους λαθραίου ξυλολίου το

πόσοι από εσάς μάθατε ότι το πόρισμα του ΕΜΠ που παραδόθηκε πρόσφατα τεκμηριώνει ότι όλα τα ηχητικά αρχεία που έχουν παραδοθεί στον ανακριτή είναι απολύτως ακέραια, δεν λείπει ούτε ένα δευτερόλεπτο και δεν έχουν υποστεί καμία επεξεργασία.

οποίο προκάλεσε τη φωτιά και το πυρίνο μανιτάρι. Στην κακόμοιρη Ελλάδα, όπου οι περισσότεροι κάτοικοι της είναι έτοιμοι να πιστέψουν τα πλέον απίθανα σενάρια, δεν χρειάστηκαν δεύτερη σκέψη. Όλοι μιλάνε για συγκαάλυψη. Το κλίμα είναι ήδη φορτισμένο από την απώλεια 57 νέων παιδιών και έτσι δεν μπορούμε να δούμε τα γεγονότα νηφάλια χωρίς συναίσθημα.

Ελάτε να δούμε το σενάριο της «συγκάλυψης» και αν μπορεί να σταθεί στη στοιχειώδη λογική (sanity check). Το δυστύχημα έγινε λίγο μετά τις 23.00 της 28ης Φεβρουαρίου 2023. Αμέσως κάποιος ειδοποίησε τον **Μητσοτάκη** ότι στο τρένο σκοτώθηκαν πολλοί, ενώ υπήρχε λαθραίο φορτίο και πρέπει να γίνει προσπάθεια συγκαλύψης. Ο μόνος που μπορεί να πήρε αυτό το γεγονός είναι φυσικά ο λαθρέμπο-

ρος και τυχόν συνεργάτες του. Ο **Μητσοτάκης** σε κατάσταση πανικού γιατί θα αποκαλυφθεί το λαθραίο φορτίο, διατάζει τον **Τριαντόπουλο** και τον **Αγοραστό** να ενεργήσουν τάχιστα ώστε να μπάζωθεί ο χώρος για να γλιτώσει ο... λαθρέμπορος. Ερώτηση κρίσεως την οποία κανένας δεν έχει απαντήσει. **Γιατί να θέλει η κυβέρνηση να συγκαλύψει κάτι σχετικό με το φορτίο, για το οποίο δεν έχει καμία ευθύνη;** Παρακαλώ την προσοχή σας. Δεν μιλάμε για άλλου είδους ευθύνες, όπως η μη ολοκλήρωση της σύμβασης 717, αλλά για το φορτίο. Αν, λοιπόν, δεν υπάρχει κίνητρο γιατί να υπάρχει συγκαάλυψη;

Όταν όμως φύγει από τη μέση η συγκαάλυψη, φεύγει αυτομάτως και το μπάζωμα, διότι υποτίθεται ότι το μπάζωμα έγινε για τη συγκαάλυψη. Αλλά και στην περίπτωση αυτή το σενάριο δεν

στέκει στη λογική. Φανταστείτε τη σκηνή: Τρομακτικό δυστύχημα με μετωπική σύγκρουση δύο τρενών, με άγνωστο (στα πρώτα λεπτά) αριθμό νεκρών και τραυματιών. Καταφθάνει η ομάδα του **Τριαντόπουλου** και διατάζει: **«περιφράξετε τον χώρο και να μην πειραχτεί τίποτα μέχρι που να φτάσει εισαγγελέας και να δώσει τη σχετική έγκριση»**. Θα τον είχαμε κρεμάσει την άλλη μέρα, γιατί αντί να ψάξει με νύχια και με δόντια για επιζώντες και τραυματίες, ασχολήθηκε με την περίμετρο, όπως μας προτείνουν πολλοί σχολιαστές που επικαλούνται σκηνές από τον κινηματογράφο για τον «τόπο του εγκλήματος». Εκείνες τις δραματικές ώρες δεν είναι «τόπος εγκλήματος» αλλά «τόπος δυστυχήματος», που απαιτεί εντελώς διαφορετική μεταχείριση. Οποιος έχει διαχειριστεί κρίση, ιδιαίτερα με τραυματίες, γνωρίζει ότι ο χρόνος και η έγκαιρη μεταφορά τους σε νοσοκομείο, είναι ο κρίσιμότερος παράγοντας στην επιβίωσή τους. Όλα τα άλλα είναι κουβέντες καφενειού. Εξάλλου το μπάζωμα έγινε μόνο από την πλευρά της επιβατικής αμαξοστοιχίας. Αν έγινε για να καλύψει κάτι, αυτό το κάτι σκόρπισε μόνο στη μία πλευρά; Χλωμό φαίνεται!

– **«Μονταζιέρα για τα Τέμπη»**

Με αυτόν τον ολοσέλιδο τίτλο η εφημερίδα **ΤΟ ΒΗΜΑ** στις 24/3/2024 υποτίθεται ότι αποκάλυπτε κοιτοπραπτική στα ηχητικά ντοκουμέντα της μοιραίας νύκτας και απέδιδε στην κυβέρνηση άλλη μια προσπάθεια «συγκάλυψης». Το θέμα πήρε τεράστιες διαστάσεις και μάλιστα κατέληξε στην αποπομπή δύο στενών συνεργατών του πρωθυπουργού, από το επιτελείο του Μαξίμου. Πόσοι από εσάς μάθατε ότι το πόρισμα του ΕΜΠ που παραδόθηκε πρόσφατα τεκμηριώνει ότι όλα τα ηχητικά αρχεία που έχουν παραδοθεί στον ανακριτή είναι απολύτως ακέραια, δεν λείπει ούτε ένα δευτερόλεπτο και δεν έχουν υποστεί καμία επεξεργασία. Κουβά και αυτή η ιστορία, αλλά η δημοσιότητα ελάχιστη γιατί χαλάει το αφήγημα.

– **Τα τρία νέα video**
Τα τρία video που παραδό-

θηκαν στον ανακριτή αποδεικνύουν πέραν πάσης λογικής αμφιβολίας ότι τα τρία πρώτα βαγόνια της εμπορικής αμαξοστοιχίας περιείχαν μόνο λαμαρίνες όπως είχε δηλωθεί αρχικά. Προσωπικά δεν έχω καμία αμφιβολία ότι τα video είναι γνήσια, για δύο λόγους: Κάπου διάβασα ότι τα video είναι αναλογικά και όχι ψηφιακά. Τα αναλογικά αρχεία είναι πρακτικά αδύνατο να τροποποιηθούν χωρίς να φραϊνθούν ίχνη. Ακόμα και τα ψηφιακά αρχεία που μπορούν σχετικά εύκολα να «παρακαρ-xθούν», στα χέρια ειδικών δεν υπάρχει περίπτωση να μην αποκαλυφθεί η αλλοίωση των pixel. Ο κυριότερος όμως λόγος για τον οποίο πιστεύω στη γνησιότητα βασίζεται στη λογική. Μόνο ένας εντελώς πλιθιος θα τολμούσε να παραδώσει πλαστά video σε μια τόσο σοβαρή υπόθεση. Τώρα, αυτοί που θέλουν να διατηρηθεί το αφήγημα της συγκαλύψης επικαλούνται την καθυστερημένη εμφάνιση των video σαν λόγο αναξιοπιστίας. Τι σημασία έχει πώς βρέθηκαν και τότε παραδόθηκαν αν είναι γνήσια; Καμία απολύτως!

– **Τα 640.000 αρχεία**
Η κυρία Καρυστιανού κατηγόρησε τον ανακριτή ότι παρέλειψε να βάλει στη δικογραφία (η οποία είναι ήδη 500.000 σελίδες) άλλα 640.000 αρχεία που υποτίθεται ότι αφορούν την υπόθεση. Εδώ και πάλι επικαλούμαι το sanity check. Ας υποθέσουμε ότι ο εφέτης ανακριτής αποφάσιζε να εξετάσει ένα προς ένα αυτά τα αρχεία προκειμένου να τα εντάξει στη δικογραφία. Αν για κάθε αρχείο απαιτούνται 5 λεπτά ακρόασης, απόφασης ένταξης ή απόρριψης, θέλουμε συνολικά 22 χρόνια δουλεύοντας 8ωρο και 300 μέρες τον χρόνο! Μετά πρέπει να τα δουν οι δικηγόροι των οικογενειών και των κατηγορουμένων και να παρουσιάσουν στο δικαστήριο.

Ποιος, λοιπόν, δεν θέλει να αναζητηθεί και να λάμψει η αλήθεια το ταχύτερο δυνατό σε αυτή την τόσο τραγική ιστορία;

Η απάντηση είναι εύκολη, αλλά χαλάει το αφήγημα!

Ο κ. Ανδρέας Γ. Δρυμιώτης είναι σύμβουλος επικριρήσεων.

Πότε θα κοιτάξουμε και το πρόβλημα;

Την **ΘΕΟΔΩΡΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΙΔΗ** και **ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΤΣΙΑΧΤΕΙΡΑ**

Η Ελλάδα υστερεί σημαντικά σε σχέση με άλλες ευρωπαϊκές χώρες στον τομέα των υποδομών. Η πρόσφατη τραγωδία στα Τέμπη, που κόστισε τη ζωή σε 57 ανθρώπους, αποτελεί τη σκληρότερη υπενθύμιση των καθυστερήσεων στις επενδύσεις στις υποδομές μεταφορών. Πρόκειται για μια πραγματικότητα που για την αντιμετώπιση της απαιτείται μακροχρόνιος σχεδιασμός, συνέπεια και προγραμματισμός.

Η Ελλάδα θα μπορούσε να αντιλήσκει διδάγματα από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης που έχουν προχωρήσει σε μεγάλες επενδύσεις στα δίκτυα μεταφορών τους. Στη Γερμανία το σιδηροδρομικό δίκτυο υψηλής ταχύτητας έχει μειώσει τον χρόνο ταξιδιού έως και 70%, φέρνοντας μεγάλες αστικές περιοχές σε καθημερινή εμβέλεια. Το δίκτυο σιδηροδρομικής γραμμής υψηλής ταχύτητας (HSR) στη Γερμανία άνοιξε το 1991, ύστερα από δύο δεκαετίες δημόσια χρηματοδοτούμενης έρευνας σε τεχνολογίες τροχιών και πρώωσης. Ξεκίνησε με μια κύρια γραμμή που συνέδεε το Αμβούργο με το Μόναχο μέσω Μανχάιμ και Φρανκφούρτης, εξυπηρετώντας συνολικά 10 σταθμούς. Το 1998 το δίκτυο είχε συνολικά 46 σταθμούς ICE (Intercity Express) σε λειτουργία και όλες τις μεγάλες πόλεις της Γερμανίας συνδεде-

μένες. Μέχρι το 2010, 80 νομοί εξυπηρετούνταν από 260 τρένα υψηλής ταχύτητας σε διαστήματα τουλάχιστον 4 ωρών, συνήθως κάθε 1 ή 2 ώρες. Κατά τη δεύτερη φάση επέκτασης του δικτύου (1999-2010) οι πόλεις που απέκτησαν απευθείας σύνδεση με τρένο υψηλής ταχύτητας είδαν κατά μέσον όρο μείωση 13% στον χρόνο ταξιδιού. Οι μειώσεις στους χρόνους ταξιδιού έφτασαν σε επίπεδα που καθιστούν τις καθημερινές μετακι-

Σε όλη την Ευρώπη πραγματοποιούνται επενδύσεις στα μεταφορικά δίκτυα με γνώμονα την ασφάλεια και την εξυπηρέτηση των πολιτών.

νήσεις επιβεβαιώνονται (Heuermann and Schmieder, 2019). Παρόλη την εξέλιξη αυτή του δικτύου, στα άμεσα σχέδια της Γερμανίας είναι η περαιτέρω συντήρηση και αναβάθμισή του. Η γερμανική εθνική σιδηροδρομική εταιρεία Deutsche Bahn ανακοίνωσε ένα πολυετές σχέδιο αναβάθμισης με στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της αξιοπιστίας των υπηρεσιών της (Guardian,

Η γερμανική εθνική σιδηροδρομική εταιρεία Deutsche Bahn ανακοίνωσε ένα πολυετές σχέδιο αναβάθμισης με στόχο τη βελτίωση της αποδοτικότητας και της αξιοπιστίας των υπηρεσιών της.

17.4.2024). Τα κύρια σημεία του σχεδίου περιλαμβάνουν ψηφιακούς σταθμούς και βελτίωση της εμπειρίας των επιβατών. Επίσης, η τεχνητή νοημοσύνη θα εισαχθεί στις εργασίες συντήρησης (π.χ. στην ανακίνηση της γραμμής Φρανκφούρτης - Μανχάιμ).

Στη Γαλλία η πρώτη σιδηροδρομική γραμμή υψηλής ταχύτητας (HSR) άνοιξε το 1981 στη διαδρομή μεταξύ των δύο μεγα-

λυτέρων γαλλικών πόλεων, Παρισιού και Λυών. Αυτή η γραμμή επεκτάθηκε στη συνέχεια το 1994 και το 2001, φτάνοντας τελικά στη Μασσαλία, στις ακτές της Μεσογείου. Το δίκτυο επεκτάθηκε επίσης προς την ακτή του Ατλαντικού το 1989-90, προς τη Λιλ και το Λονδίνο το 1993 και 1994, καθώς και προς το Στρασβούργο και τη Φρανκφούρτη (Γερμανία) το 2007. Πιο συγκεκριμένα, το

δίκτυο κατάφερε να μειώσει τον χρόνο ταξιδιού με τρένο μεταξύ Μασσαλίας και Παρισιού από 6 ώρες και 40 λεπτά σε 4 ώρες και 40 λεπτά το 1982, σε 4 ώρες και 18 λεπτά το 1994 και τελικά σε 3 ώρες το 2001. Μεταξύ Στρασβούργου και Παρισιού ο χρόνος ταξιδιού μειώθηκε από 3 ώρες και 55 λεπτά σε 2 ώρες και 20 λεπτά το 2007, όταν άνοιξε η ανατολική γραμμή. Η χιλιομετρική απόσταση Μασσαλίας και Παρισιού είναι 775 χλμ., ενώ Στρασβούργου και Παρισιού 492. Αυτές οι υποδομές υπάρχουν στη Γαλλία από το 2007 (Charnoz, et al., 2018).

Σε όλη την Ευρώπη πραγματοποιούνται επενδύσεις στα μεταφορικά δίκτυα με γνώμονα την ασφάλεια και την εξυπηρέτηση των πολιτών. Ακόμη και μεταξύ των ισχυρά οικονομικών χωρών υπάρχει διαφοροποίηση στα ποσά που επενδύονται. Οι επενδύσεις σε σιδηροδρομικές υποδομές το 2023 κυμάνθηκαν από 51 ευρώ έως 512 ευρώ ανά κάτοικο, σύμφωνα με τα στοιχεία του ScanMedRFC (2024). Οι χώρες με χαμηλότερες επενδύσεις περιλαμβάνουν την Ιταλία, τη Γερμανία και τη Δανία, όπου οι δαπάνες κυμαίνονται περίπου από 90 ευρώ έως 135 ευρώ ανά κάτοικο. Αντιθέτως, οι χώρες με υψηλότερες επενδύσεις είναι η Νορβηγία, η Σουηδία και η Αυστρία, όπου οι δαπάνες για σιδηροδρομικές υποδομές φτάνουν

τα 275 ευρώ έως 335 ευρώ ανά κάτοικο. Αντίστοιχα στοιχεία για την Ελλάδα δεν είναι διαθέσιμα.

Τα νέα για την Ελλάδα δεν είναι ενθαρρυντικά, σύμφωνα με την αναφορά του Διεθνούς Φόρουμ Μεταφορών (International Transport Forum), ενός διακυβερνητικού οργανισμού εντός του συστήματος του ΟΟΣΑ (Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης). Συγκεκριμένα, η Ελλάδα μείωσε τις σχετικές δαπάνες της ως ποσοστό του ΑΕΠ πάνω από 5% το 2020 σε σχέση με το 2010. Ειδικότερα, το 2018 η Ελλάδα επένδυσε λιγότερο από το 0,1% του ΑΕΠ της για σιδηροδρομικές υποδομές (ITF - OECD, 2022).

Τα εξαιρετικά αυτά αποτελέσματα σε χώρες όπως η Γερμανία και η Γαλλία προέρχονται από δεκαετίες στρατηγικών επενδύσεων και αναβαθμίσεων. Πότε θα πάρουν σοβαρά το πρόβλημα των σιδηροδρομικών υποδομών στην Ελλάδα; Το παράδειγμα των χωρών αυτών δείχνει πως η πρόοδος δεν είναι αδύνατη, αλλά απαιτεί αποφασιστικότητα και στρατηγικές επενδύσεις.

Ο κ. Θεόδωρος Παναγιωτίδης είναι καθηγητής στο τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και ο κ. Γεώργιος Τσιαχτσίρας διδάσκει στο τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Μακεδονίας.

Η τεχνητή νοημοσύνη πλήττει τα επαγγέλματα τεχνολογίας

Σε χαμηλό 5 ετών οι θέσεις εργασίας για μηχανολόγους λογισμικού

Ο **Αρμαγεδδών** που αναμένεται να προκαλέσει στην αγορά εργασίας η τεχνητή νοημοσύνη και τα μοντέλα τύπου ChatGPT πλήττει πρώτα ορισμένα από τα πλέον εξειδικευμένα επαγγέλματα τεχνολογίας, εκείνους που είχαν προνοιακή θέση στη σύγχρονη αγορά εργασίας, τους μηχανολόγους λογισμικού. Ο Σουντάρ Πιτσάι, διευθύνων σύμβουλος της Google, έχει δηλώσει από τον Οκτώβριο ότι η τεχνητή νοημοσύνη συντάσσει πλέον περισσότερο από το 25% του νέου κώδικα της εταιρείας. Παράλληλα, ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ, επικεφαλής της Meta, μητρικής της Facebook, κατασκευάζει ένα μοντέλο τεχνητής νοημοσύνης που θα λειτουργεί ως μηχανολόγος λογισμικού και θα συντάσσει κώδικα. Και ο Μαρκ Μπενιόφ, διευθύνων σύμβουλος της Salesforce, ανακοίνωσε ότι «παγώνει» τις προσλήψεις μηχανολόγων και δήλωσε πως η τεχνητή νοημοσύνη έχει αυξήσει 30% την παραγωγικότητα της εταιρείας. Αμέσως μετά διέρρευσε η είδηση ότι η Salesforce σχεδιάζει να απολύσει 1.000 υπαλλήλους της και ότι η Stripe σκοπεύει να απολύσει ορισμένους μηχανολόγους της.

Εν ολίγοις τίθεται πλέον το ερώτημα τι θέσεις εργασίας θα καταλάβουν οι μηχανολόγοι λογισμικού εφόσον ορισμένα από

τα βασικά καθήκοντά τους αυτοματοποιούνται πλήρως. Και όπως επισημαίνει σε σχετικό δημοσίευμά του το Business Insider, οι θέσεις εργασίας που ανοίγουν για μηχανολόγους λογισμικού βρίσκονται πλέον στα χαμηλότερα επίπεδα των τελευταίων πέντε ετών. Έχουν ήδη γραφτεί πολλών ειδών επική-

Ενα κέντρο δεδομένων μπορεί να απασχολεί πάνω από 1.000 άτομα στη διάρκεια της κατασκευής του, αλλά δεν χρειάζεται περισσότερους από 100 υπαλλήλους για να λειτουργήσει.

δειοί για το επάγγελμα όσων συντάσσουν κώδικες, αλλά η μηχανολογία λογισμικού είναι κάτι πολύ περισσότερο καθώς απαιτεί δημιουργική σκέψη για την επίλυση προβλημάτων και δεξιότητες για την ανάγνωση και κατανόηση ενός κώδικα. Και μέχρι στιγμής η τεχνητή νοημοσύνη δεν δείχνει να έχει αποκτήσει την ικανότητα αυτοφους σκέ-

ψης. Στο μεταξύ, πολιτικοί και επιχειρηματίες επιμένουν πως τα κέντρα δεδομένων αποτελούν εστίες εκρηκτικής αύξησης της απασχόλησης, αλλά τα στοιχεία τους διαψεύδουν. Αυτή τη στιγμή στο Τέξας οικοδομείται το πρώτο κέντρο δεδομένων στο πλαίσιο του Stargate, της κοινοπραξίας τεχνητής νοημοσύνης των OpenAI, Softbank και Oracle, και στην κατασκευή του εργάζονται περίπου 1.500 άνθρωποι. Όταν ολοκληρωθεί, όμως, θα είναι πολύ λιγότεροι οι υπάλληλοι που θα απασχοληθούν σε αυτό.

Στη συνέντευξη Τύπου στην οποία ανακοινώθηκε η κοινοπραξία του Stargate, ο Ντόναλντ Τραμπ ισχυρίστηκε πως θα δημιουργήσει πάνω από 100.000 θέσεις εργασίας «σεξεδόν αμέσως», ενώ η OpenAI, η κυριότερη της κοινοπραξίας, έγραψε σε ανάρτησή της σε blog ότι το Stargate «θα δημιουργήσει εκατοντάδες χιλιάδες θέσεις εργασίας για τους Αμερικανούς». Τα πράγματα όμως είναι διαφορετικά. Σύμφωνα με την υπηρεσία οικονομικής ανάπτυξης της πόλης του Τέξας, το πρώτο κέντρο δεδομένων της κοινοπραξίας θα έχει περίπου 100 υπαλλήλους πλήρους απασχόλησης. Και αυτό είναι η γενικότερη πραγματικότητα για τα κέντρα δεδομένων. Ενα κέντρο δεδομένων μπορεί

Ο **Σουντάρ Πιτσάι**, διευθύνων σύμβουλος της Google, έχει από τον Οκτώβριο δηλώσει ότι η τεχνητή νοημοσύνη συντάσσει πλέον περισσότερο από το 25% του νέου κώδικα της εταιρείας. Ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ, επικεφαλής της Meta, κατασκευάζει ένα μοντέλο τεχνητής νοημοσύνης που θα λειτουργεί ως μηχανολόγος λογισμικού και θα συντάσσει κώδικα, και η Salesforce σχεδιάζει να απολύσει 1.000 υπαλλήλους της.

να απασχολεί πάνω από 1.000 άτομα στη διάρκεια της κατασκευής του, δηλαδή επί μήνες ή ακόμη και επί χρόνια, αλλά σπαιώς χρειάζεται περισσότερους από 100 ή 200 υπαλλήλους για να λειτουργήσει. Επιπλέον, μπορεί να καταλαμβάνει τεράστιες εκτάσεις στις οποίες θα εργάζονταν πολύ περισσότεροι άνθρωποι σε έναν άλλο κλάδο της οικονομίας. Το συγκεκριμένο κέντρο δεδομένων θα καταλάβει περίπου 92.000 τετραγωνικά μέτρα, μια έκταση στην οποία

θα εργάζονταν πολλές εκατοντάδες άνθρωποι, τουλάχιστον 500 άτομα στη χειρότερη περίπτωση, αν χρησιμοποιείτο ως εργοστάσιο, ως αποθήκη ή ως εγκαταστάσεις γραφείων.

Όμως η Silicon Valley έχει αποδουθεί σε αγώνα δρόμου για την κατασκευή προηγμένων συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης, που έχει προκαλέσει μια φρενήρη δραστηριότητα κατασκευής κέντρων δεδομένων και των μικροεπεξεργαστών που απαιτούνται για τη λειτουργία

τους. Σύμφωνα με στοιχεία της Synergy Research Group, οι τεχνολογικοί κολοσσοί μεταξύ των οποίων η Amazon, η Google και η Microsoft λειτουργούν αυτή τη στιγμή 445 κέντρα δεδομένων εντός των ΗΠΑ και έχουν στο στάδιο της κατασκευής άλλα 249. Σε ό,τι αφορά την κοινοπραξία Stargate, σχεδιάζει να κατασκευάσει τουλάχιστον 20. Και όλα αυτά συνεπάγονται δαπάνες πολλών εκατοντάδων δισεκατομμυρίων δολαρίων κάθε χρόνο.

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

4 - 5

ΤΡΙ & ΤΕΤ 17:30 & 20:30 (120')
Κορίτσια Ημερολογίου
Tim Firths | Θέατρο Λέξη

Μια τρυφερή κωμωδία, ένας ύμνος στην αγάπη, τη φιλία και τη ζωή, βασισμένη σε αληθινή ιστορία. Το χιούμορ εναλλάσσεται με τη συγκίνηση, το πένθος με τη δίψα για ζωή, η απόγνωση με την ελπίδα. Σκηνοθεσία: Γιώργος Τσιάκκας. Πρωταγωνιστούν: Έλενα Ευσταθίου, Χριστίνα Παυλίδου, Μαρίνος Χατζηβασιλείου, Κύνθια Παυλίδου, Ελένη Σιδερά, Μαρίνα Βρόντη, Σταυριάνα Καδή, Άγγελος Χατζημχαήλ. **€25 / 22 / 18**

10

ΔΕΥ 21:00 (70')
Γραμμή 112 (12+)
Χριστόδουλος Αντρέου | Επί Σκηνής

Ένα ψυχολογικό θρίλερ δωματίου, βασισμένο στη βραβευμένη δανέζικη ταινία The Guilty. Ένας αστυνομικός κατηγορείται για φόνο εν ώρα υπηρεσίας. Μια παράσταση-εμπειρία που διατηρεί το σασπένς του κινηματογράφου και τη μαγεία του θεάτρου, τοποθετώντας το κοινό σε θέση μάρτυρα. Σκηνοθεσία-δραματουργία: Χριστόδουλος Ανδρέου. Επί σκηνής: Πάνος Μακρής. **€15/12**

14 - 16

ΠΑΡ - ΚΥΡ (50')
Παρ 19:00, Σαβ & Κυρ 11:30 & 16:00
88 Μικρές Συμφωνίες
Στέφανος Δρουσιώτης | Επί Σκηνής

Η επιτυχημένη παράσταση επιστρέφει, συστήνοντας στους νεαρούς θεατές την κλασική μουσική και τα χιλιάδες μυστικά της. Μέσα από μια σειρά μαγευτικών σκηνικών εικόνων, η συναρπαστική αυτή εμπειρία καλεί τα παιδιά να εξερευνησουν, θέτοντας ερωτήματα: τι είναι η μουσική, πώς δημιουργείται, γιατί συνεχίζουμε να τη φτιάχνουμε και να την απολαμβάνουμε; Σύλληψη, σκηνοθεσία, φωτισμοί, ερμηνεία: Στέφανος Δρουσιώτης. Το έργο δημιουργήθηκε στο πλαίσιο του προγράμματος «Συνεργαζόμενος Καλλιτέχνης» του Θεάτρου Ριάλτο 2024. **€15 / 12**

19

ΤΕΤ 20:30 (75')
Ολόκληρη η Βίβλος σε μια ώρα
Θέατρο Αντίλογος

Το έργο των Adam Long, Reed Martin και Austin Tichenor είναι μια ευφυής κωμωδία, ένας καταγισμός εικόνων με τραγούδι, χορό και μεγάλα ερωτήματα. Τελικά, «τη Βίβλο πρέπει να την ερμηνεύουμε κυριολεκτικά;». Μετάφραση: Ερρίκος Μπελιές. Σκηνοθεσία: Ελένη Αναστασίου. Δραματουργική επεξεργασία: Μιχάλης Παπαδόπουλος, Ερμηνεία: Άρης Κυπριανού, Κλείτος Κωμοδίκης, Βασίλης Παφίτης. Μουσικός επί σκηνής: Σάββας Χρυσοστόμου. **€15 / 12**

20

ΠΕΜ 20:30 (90')
Premiere 4
Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου

Μια μουσική πανδαισία με σπουδαία έργα. Gioachino Rossini: Μία Ιταλίδα στο Αλγέρι: Εισαγωγή, Wolfgang Amadeus Mozart: Sinfonia concertante σε Mi ύφεση μείζονα, K. 364, Joseph Haydn: Συμφωνία αρ. 97 σε Ντο μείζονα, Hob. I:97. Διευθύνει ο διακεκριμένος μάεστρος Gudni Emilsson. Wolfgang Schroeder: βιολί, Paul Cortese: βιόλα. **€18 / 14 & €13 / 10**

21

ΠΑΡ 20:30 (60')
Sticky Fingers Club
Sticky Fingers Club Collective

Μια παράσταση για την αποτυχία, επηρεασμένη από το voguing, την κουήρ και μπόλρουμ κουλτούρα. Αντιμετωπίζοντας συνεχείς ήττες, οι χαρακτήρες δημιουργούν έναν χώρο γιορτής, όπου προταγιστούν οι ίδιοι. Ιδέα / Χορογραφία / Περιφόρμανς: Daniela Komędera- Miśkiewicz, Dominika Wiak, Dominik Więcek, Monika Witkowska. **€10 / 8**

22

ΣΑΒ 20:30 (90')
Ντερμπεντέρισσα
Κατερίνα Βρανά

Η αγαπημένη stand up κωμικός με τη μοναδική, χαρακτηριστική της ματιά, εξετάζει πώς αισθάνεται η ίδια ως γυναίκα και ως κωμικός με τα στερεότυπα και τις έμφυλες προκαταλήψεις. Μια βαθιά ειλικρινής και απολαυστικά αστεία παρατήρηση όσων ζούμε σήμερα και συχνά δεν θίγουμε, ιδωμένα μέσα από το κωμικό φίλτρο της Βρανά. **€25 / 22**

23

ΚΥΡ 11:00 & 13:30 (60')
Η ουρά μου κι εγώ (3+)
Holobiont Collective

Μια διαδραστική παράσταση χορού από τη διακεκριμένη Πολωνική ομάδα, που δραστηριοποιείται στον χώρο της πειραματικής χορογραφίας για οικογένειες. Μια χιουμοριστική προσέγγιση της ιστορίας της εξέλιξης. Δημιουργία / Περιφόρμανς: Aleksandra Bożek-Muszyńska, Hanna Byłka-Kanecka, Dana Chmielewska. **€10 / 8**

Μάρτιος 2025

25 & 26

ΤΡΙ & ΤΕΤ 20:30 (90')
Voices from Chernobyl
Svetlana Alexievich | À Vendre

Δέκα χρόνια μετά το πυρηνικό ατύχημα στο Τσέρνομπιλ, η νομπελίστρια συγγραφέας Σβετλάνα Αλεξιέβιτς κατέγραψε την προφορική ιστορία των ανθρώπων που επηρεάστηκαν από τις συνέπειές του. Η σκηνοθέτις Μαρία Κυριάκου διασκευάζει το βιβλίο της και συνθέτει μια παράσταση για την αγάπη, τον τόπο και τη βαθιά πίστη. Μετάφραση - Δραματουργία - Σκηνοθεσία: Μαρία Κυριάκου. Ηθοποιοί: Πόπη Αβραάμ, Σταύρος Λούρας, Μιχάλης Παπέττας, Πέννυ Φοινίρη. **€20 / 17**

28

ΠΑΡ 20:30 (75')
Μουσικές του Κόσμου - Από την Edith Piaf στον Μίκη Θεοδωράκη
Alliance Française Λεμεσού

Θα παρουσιαστούν τραγούδια διεθνών δημιουργών όπως οι Georges Moustaki, Serge Gainsbourg, Michel Legrand, Marguerite Monnot, κλασικών συνθετών όπως οι F.P. Tosti, Franz Léhár καθώς και έργα των Μίκη Θεοδωράκη, Μάνου Χατζιδάκι, Μάριου Τόκα κ.ά. Συμμετέχει 12μελής συμφωνική ορχήστρα. Διευθύνει ο πιανίστας Σταύρος Δρίτσας. Ερμηνεία: Βάκια Σταύρου και Κύρος Πατσάλιδης. **€20 / 15**

77777745
rialto.com.cy

Θέατρο Ριάλτο

Από τον Ροκφέλερ στον Μασκ και τους άλλους 24 υπερπλουσίους

Πώς άλλαξε η σύνθεση των μεγιστάνων και αυξήθηκε ο πλούτος τους

Το 1987, όταν το αμερικανικό περιοδικό Forbes δημοσίευσε την πρώτη λίστα δισεκατομμυριούχων, ο πλουσιότερος άνθρωπος του κόσμου ήταν ο Ιάπωνας Γιοσιτάκι Τσουτσούμι, ένας μεγιστάνας του real estate, με περιουσία 20 δισ. δολαρίων. Το Forbes είχε εντοπίσει εκείνη τη χρονιά 140 δισεκατομμυριούχους ανά τον πλανήτη, η συνολική περιουσία των οποίων άγγιζε τα 295 δισ. δολάρια.

Σήμερα, ο Ελον Μασκ ελέγχει μόνος του πλούτο σχεδόν 420 δισ. δολαρίων. Ο πλουσιότερος άνθρωπος του κόσμου είναι 21 φορές πιο πλούσιος από τον Τσουτσούμι. Αλλά είναι και τουλάχιστον 2 εκατομμύρια φορές πλουσιότερος από το μέσο αμερικανικό νοικοκυριό.

Ο Μασκ είναι πρώτος ανάμεσα στους superbillionaires, έναν όρο τον οποίο χρησιμοποιεί η Wall Street Journal για να περιγράψει τους μεγιστάνες της εποχής, που έχουν περιουσία άνω των 50 δισ. δολαρίων. Οι 24 superbillionaires του πλανήτη ελέγχουν συνολικά περιουσία 3,3 τρισ. δολαρίων, που αντιστοιχεί στο 16% του πλούτου των δισεκατομμυριούχων (σε μια εντυπωσιακή αύξηση από το 4% το 2014). Ο πληθυσμός των superbillionaires αποτελείται κυρίως από επιχειρηματίες που έβγαλαν χρήματα στον τεχνολογικό κλάδο ή σε εταιρείες που έφτασαν σε νέα ύψη λόγω της τεχνολογικής προόδου. Μόνο τρεις είναι γυναίκες και μόνο

επτά έχουν την έδρα τους εκτός των συνόρων των ΗΠΑ.

Η άνοδος των superbillionaires αποτυπώνει μια δραστική αλλαγή στη σύσταση του πλούτου ανά τον κόσμο. Τον 19ο και στις αρχές του 20ού αιώνα οι πλουσιότεροι άνθρωποι του κόσμου ήταν βιομήχανοι, θυμίζει η Wall Street Journal. Ο Τζον Ντ. Ροκφέλερ έκανε τη Standard Oil ένα πανίσχυρο μονοπώλιο του πετρελαίου, ο Αντριου Κάρνεγκι κυριαρχούσε στη βιομηχανία του χάλυβα και ο Κορνίλιους Βάντερμπιλτ έκτισε μια περιουσία στους σιδηροδρόμους. Ο πλούτος τους αντανάκλασε μια εποχή υπο-

Οι 24 superbillionaires του πλανήτη ελέγχουν συνολική περιουσία 3,3 τρισ. δολαρίων, που αντιστοιχεί στο 16% του πλούτου των δισεκατομμυριούχων.

δομών και μεταποίησης, με τη Standard Oil να δίνει στον Ροκφέλερ τον τίτλο του πρώτου δισεκατομμυριούχου της Ιστορίας, το 1916.

Τότε, χειροπιαστά περιουσιακά στοιχεία, όπως τα ακίνητα και ο βιομηχανικός εξοπλισμός, έκαναν κάποιον πλούσιο, ενώ σήμερα ένας επιχειρηματίας αξίζει

Ο Ελον Μασκ ελέγχει μόνος του πλούτο σχεδόν 420 δισ. δολαρίων. Ο πλουσιότερος άνθρωπος του κόσμου είναι 21 φορές πιο πλούσιος από τον Ιάπωνα Γιοσιτάκι Τσουτσούμι, που ήταν στην κορυφή της πρώτης λίστας δισεκατομμυριούχων του Forbes το 1987.

δισεκατομμύρια λόγω της αποτίμησης των πνευματικών του δικαιωμάτων και των υποσχέσεων για μελλοντική αύξηση κερδών της εταιρείας του.

Ο Μασκ της Tesla, ο Τζεφ Μπέζος της Amazon, ο Λάρι Ελison της Oracle, ο Μαρκ Ζούκερμπεργκ της Meta, ο Σεργκέι Μπριν της Google, αλλά και ο πρώην CEO της Microsoft, Στιβ Μπάιλερ, έχουν το μεγαλύτερο μέρος του πλούτου τους σε μετοχές της εταιρείας που είτε ίδρυσαν είτε διηύθυναν. Αυτό σημαίνει ότι το ύψος της περιουσίας τους μπορεί να αυξάνεται ή να μειώνεται κατά δεκάδες δισεκατομμύρια δολάρια σε μικρά χρονικά διαστήματα, ανάλογα με τις διαθέσεις των επενδυτών.

Σε αντίθεση με τις προηγούμενες γενιές, όταν μια περιου-

σία χρειαζόταν δεκαετίες για να χτιστεί, η σημερινή οικονομία κινείται γύρω από την τεχνολογία, κάτι που σημαίνει ότι ένας επιχειρηματίας μπορεί να συσσωρεύσει τεράστια ποσά μέσα σε λίγα χρόνια.

Είναι ενδεικτικό ότι πριν από τη σύλληψή του, το 2022, ο ιδρυτής του χρεοκοπημένου πλέον χρηματιστηρίου κρυπτονομισμάτων FTX, Σαμ Μπάνκμαν-Φριντ, έφτασε να διαθέτει περιουσία 26 δισ. δολαρίων πριν καν κλείσει τα 30 του χρόνια. Η σημερινή σύνθεση του πλούτου δείχνει και μια άλλη στροφή, καθώς αντί να κληρονομούν δισεκατομμύρια, όλο και περισσότεροι από τους πλουσιότερους ανθρώπους του κόσμου είναι πλέον αυτοδημιούργητοι.

«Οι μεγάλες αμερικανικές πε-

ριουσίες του σήμερα είναι νέο χρήμα, όχι παλιό», λέει μια περυσινή έκθεση του think tank Heritage Foundation, επισημαίνοντας ότι θρυλικές δυναστείες του αμερικανικού πλούτου, όπως οι Αστωρ, Κάρνεγκι, Μέλον, Ροκφέλερ και Βάντερμπιλτ δεν εμφανίζονται πια στη λίστα Forbes 400.

Σύμφωνα με τον νομπελίστα οικονομολόγο Τζόζεφ Στίγκλιτζ, μέρος της ανόδου των υπερπλουσίων σχετίζεται με την αδυναμία των αντιμονοπωλιακών νόμων να αντιμετωπίσουν τη συγκέντρωση δυνάμεων στον τεχνολογικό κλάδο. Οι αντιτράστ νόμοι που λειτούργησαν στην περίπτωση της Standard Oil δεν δουλεύουν στη σφαίρα της τεχνολογίας, εξηγεί. Και προσθέτει ότι οι superbillionaires έχουν γίνει ει-

δικοί της φοροαποφυγής, καθώς εκμεταλλεύονται τις αδυναμίες των νόμων εταιρικής διακυβέρνησης για να πάρουν τεράστια ποσά σε μισθούς και μπόνους, με το πακέτο των 50 δισ. δολαρίων του Ελον Μασκ από την Tesla, το οποίο συζητείται στις δικαστικές αίθουσες τον τελευταίο χρόνο, να αποτελεί το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα.

Και βέβαια, η έκρηξη του πλούτου των δισεκατομμυριούχων έρχεται σε μια εποχή μεγάλων οικονομικών ανισοτήτων. Το 2024, το 1% των πλουσιότερων αμερικανικών νοικοκυριών κατείχε πλούτο 49,2 τρισ. δολαρίων ή περίπου το 30% του συνολικού πλούτου της χώρας. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980, το top 1% κατείχε το 23% του συνολικού αμερικανικού πλούτου.

«Οχι» από την Apple στα κελεύσματα Τραμπ για κατάργηση της διαφορετικότητας

Την ώρα που πολλές εμβληματικές εταιρείες των ΗΠΑ γυρίζουν την πλάτη στη διαφορετικότητα, την ιδιότητα και τη συμπεριληψη, υπακούοντας στη σχετική «ντιρεκτίβα» της κυβέρνησης Τραμπ, η Apple είναι από τις λίγες επιχειρήσεις που ακολουθεί τον δικό της δρόμο. Οι μέτοχοι του κολοσσού απέρριψαν στις αρχές της εβδομάδας σχετική πρόταση που ζητούσε από την κατασκευάστρια των iPhone να ευθυγραμμιστεί με τη νέα πολιτική της αμερικανικής κυβέρνησης, που αλλάζει έπειτα από δεκαετίες την εργασιακή κουλτούρα, εστιάζοντας αποκλειστικά και μόνο στην αξία.

Η πρόταση, την οποία κατέθεσε το συντηρητικό think tank Εθνικό Κέντρο Ερευνας Δημόσιας Πολιτικής, απαιτούσε από την Apple να ακολουθήσει το παράδειγμα των εταιρειών που έχουν ήδη μειώσει ή καταργήσει τις πρωτοβουλίες DEI, από το ακρωνύμιο των λέξεων Diversity, Equity, Inclusion (Διαφορετικότητα, Ισότητα, Συμπεριληψη). «Τα προγράμματα DEI εγκυμονούν δικαστικούς, οικονομικούς

και κινδύνους αξιοπιστίας για τις εταιρείες, άρα και χρηματοοικονομικούς κινδύνους για τους μετόχους τους και περαιτέρω κινδύνους που προκύπτουν από τη μη τήρηση των καθηκόντων τους», αναφέρει η δεξαμενή σκέψης.

Η Apple —όπως επίσης και η Costco, που είπε νηκρό «όχι» τον Ιανουάριο— υπερασπίστηκε το πρόγραμμα ποικιλομορφίας της

Με τη νέα πολιτική της αμερικανικής κυβέρνησης έχουν ευθυγραμμιστεί η Wall Street, η Bank of America και άλλοι κολοσσοί.

ως αναπόσπαστο μέρος της εταιρικής της κουλτούρας, που τη μετέτρεψε στην πολυτιμότερη εταιρεία στον κόσμο. «Δεν είχαμε ποτέ ποσοστάσεις ή στόχους. Η δύναμή μας προέρχεται από την πρόσληψη των καλύτερων και

Η Apple υπερασπίστηκε το πρόγραμμα ποικιλομορφίας της ως αναπόσπαστο μέρος της εταιρικής της κουλτούρας, που τη μετέτρεψε στην πολυτιμότερη εταιρεία στον κόσμο.

στη συνέχεια την προώθηση της κουλτούρας συνεργασίας», δήλωσε ο CEO της Apple, Τιμ Κουκ.

Η Apple αποκάλυψε το 2022 ότι σχεδόν τα τρία τέταρτα του παγκόσμιου εργατικού της δυναμικού αποτελούνται από λευ-

κούς και Ασιάτες υπαλλήλους, ενώ τα δύο τρίτα των εργαζομένων της ήταν άνδρες. Την απόφασή της έσπευσε να επικρίνει χθες ο ίδιος ο Τραμπ, καλώντας την Apple να «ξεφορτωθεί» τους κανόνες διαφορετικότητας. «Η

DEI ήταν μια φάρσα, πολύ κακή για τη χώρα μας. Η DEI έφυγε!», έγραψε σε ανάρτησή του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης. Η στρατηγική DEI, με στόχο την προώθηση της δικαιοσύνης στον εργασιακό χώρο και το άνοιγμα επαγγελματικών δρόμων για έγχρωμους και γυναίκες, μεταξύ άλλων, κέρδισε δυναμική μετά τη δολοφονία του Αφροαμερικανού Τζορτζ Φλόιντ το 2020. Η εν λόγω τάση, ωστόσο, έχει αντιστραφεί εσχάτως, με κολοσσούς όπως οι Ford, Google, McDonald's, Meta, Target και Walmart, μεταξύ άλλων, να περιορίζουν τις πρωτοβουλίες τους για την ποικιλομορφία υπό την πίεση συντηρητικών ακτιβιστών, που ενθαρρύνθηκαν από δικαστικές αποφάσεις και από τον Τραμπ, ο οποίος έχει απαγορεύσει τα προγράμματα DEI σε όλη την ομοσπονδιακή κυβέρνηση.

Από τους πρώτους που έσπευσαν να αποδεχθούν τα κελεύσματα Τραμπ ήταν η Wall Street, με την Bank of America, τον δεύτερο μεγαλύτερο δανειστή των ΗΠΑ μετά τη JPMorgan, να είναι η τελευταία τράπεζα που εντάσ-

σεται στη «συμμαχία των προθύμων», αποσύροντας τις αναφορές στους στόχους προσλήψεων με βάση τη διαφορετικότητα. «Αξιολογούμε και προσαρμόζουμε τα προγράμματά μας υπό το πρίσμα νέων νόμων, δικαστικών αποφάσεων και εκτελεστικών διαταγών από τη νέα διοίκηση», δήλωσε εκπρόσωπος της τράπεζας. «Ημασταν πάντα μια τράπεζα ευκαιριών... έχουμε μια πολύ διαφορετική εταιρεία όσον αφορά την εκπροσώπηση από οικονομικά στρώματα, όλες τις φυλές και όλες τις εθνότητες. Μόλις προσληφθούν η ευκαιρία είναι εκεί», δήλωσε ο διευθύνων σύμβουλος της BofA, Μπράιαν Μόινικαν. Πέρυσι η τράπεζα προώθησε 387 υπαλλήλους σε ρόλους ευθυνοντος συμβούλου, περισσότεροι από τους μισούς από τους οποίους ήταν γυναίκες και έγχρωμοι.

Η Citigroup, από την πλευρά της, απέρριψε την απαίτηση να υπάρχει μια διαφορετική λίστα υποψηφίων για συνεντεύξεις, ενώ και η Goldman Sachs τερμάτισε την πολιτική συνεργασίας μόνο με τις εταιρείες εκείνες που προώθησαν τη διαφορετικότητα.

Τα γερμανικά νοικοκυριά πληρώνουν 31% περισσότερο για ενέργεια από το 2021

Τα νοικοκυριά στη Γερμανία εξακολουθούν να πληρώνουν 31% περισσότερο για ενέργεια από ό,τι πριν από την κρίση του 2022, σύμφωνα με μελέτη η οποία αναδεικνύει μια επείγουσα πρόκληση που αντιμετωπίζει η νέα κυβέρνηση.

Ένα τριμελές νοικοκυριό δαπάνη σήμερα 5.407 ευρώ ετησίως για ενέργεια, από 4.121 ευρώ το 2021, σύμφωνα με ανάλυση του portal Verivox. Η θέρμανση με πετρέλαιο και φυσικό αέριο έχει

Πρόκληση για τη νέα κυβέρνηση η χρηματοδότηση των μειώσεων που υποσχέθηκε προεκλογικά.

καταστεί 35% και 74% ακριβότερη, αντίστοιχα, ενώ οι λογαριασμοί ηλεκτρικού ρεύματος έχουν αυξηθεί κατά 17%.

Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και η επακόλουθη μείωση των ροών φυσικού αερίου μέσω αγωγών εκτόξευσε τις τιμές χονδρικής πώλησης ενέργειας στην Ευρώπη. Αν και έκτοτε έχουν μειωθεί, εξακολουθούν να βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα.

Στη Γερμανία, οι φόροι και τα τέλη δικτύου αποτελούν το μεγαλύτερο μέρος της τιμής που πληρώνουν οι καταναλωτές και έχουν επίσης αυξηθεί. Ωστόσο, τα αυξημένα τέλη αποτελούν ένα

δύσκολο ζήτημα. Η αιτία είναι ότι το δίκτυο πρέπει να επεκταθεί για να επιτρέψει τη μεταφορά ανανεώσιμης ενέργειας από τον Βορρά στον Νότο και να καταστήσει τελικά την ηλεκτρική ενέργεια φθηνότερη, αλλά την ίδια ώρα, το αυξημένο κόστος απειλεί να αποτελέσει βάρος για τα νοικοκυριά και να αποδυναμώσει την εμπιστοσύνη στην ενεργειακή μετάβαση.

Κατά την προεκλογική περίοδο πριν από τις ομοσπονδιακές

εκλογές της περασμένης Κυριακής, τα περισσότερα κόμματα δεσμεύτηκαν να μειώσουν τους λογαριασμούς ενέργειας. Η νικήτρια συντηρητική συμμαχία CDU/CSU, η οποία πρέπει τώρα να σχηματίσει συνασπισμό, υποσχέθηκε να περιορίσει το κόστος μειώνοντας τους φόρους και τα τέλη του δικτύου, αλλά η χρηματοδότηση αυτών των μειώσεων θα μπορούσε να αποτελέσει πρόκληση.

«Η επιστροφή στο επίπεδο του ενεργειακού κόστους που πα-

ρατηρήθηκε πριν από το ξέσπασμα του πολέμου στην Ουκρανία δεν είναι προς το παρόν ορατή», δήλωσε ο Thorsten Storck, ειδικός σε θέματα ενέργειας στη Verivox. «Λόγω της νέας αύξησης των τιμών χονδρικής, του υψηλότερου κόστους του δικτύου στους τομείς της ηλεκτρικής ενέργειας και του φυσικού αερίου και της ανόδου των τιμών του CO2, είναι πιο πιθανό το ενεργειακό κόστος να συνεχίσει να αυξάνεται», πρόσθεσε.

ΑΝΑΛΥΣΗ

Αυξάνεται το κόστος των φυσικών καταστροφών

Της ΕΙΜΙ ΝΤΟΝΕΛΑΝ / REUTERS BREAKINGVIEWS

Οι φυσικές καταστροφές καθίστανται συχνότερες, καταστρεπτικότερες και περισσότερο θανατηφόρες. Ακριβώς την ίδια στιγμή, οι ασφαλιστικοί όμιλοι αφαιρούν καλύψεις από όσες περιοχές είναι πιο πολύ εκτεθειμένες σε δασικές πυρκαγιές, πλημμύρες, ξηρασία και τυφώνες. Οι προσπάθειές τους, ωστόσο, να ελέγξουν το κόστος

Πώς επηρεάζεται ο ασφαλιστικός κλάδος, τι σχεδιάζει για να ελαχιστοποιήσει την έκθεσή του.

είναι μάταιες, ενώ από πλευράς κυβερνήσεων, αυτές δεν θα ανεχθούν την ύπαρξη μονίμως νεκρών ασφαλιστικών ζωνών, αλλά ούτε και οι ίδιες μπορούν να πληρώνουν αποζημιώσεις. Αυτό σημαίνει ότι οι εταιρείες ασφάλισης περιουσίας και ζημιών, όπως οι AIG, AXA και Chubb, θα πρέπει να καλύπτουν εντέλει τον λογαριασμό με τον ένα ή τον άλλο τρόπο. Κάθε ήπειρος στον πλανήτη έχει υποστεί ακραία καιρικά φαινόμενα τα τελευταία χρόνια. Τον Ιανουάριο, ειδικότερα, οι τραγικές πυρκαγιές της Καλιφόρνιας προκάλεσαν αθροιστικές ζημιές της τάξεως σχεδόν των 150 δισ. δολαρίων, κατά τους υπολογισμούς της AccuWeather. Το 2019 και το 2010, οι δασικές πυρκαγιές εξαπλώθηκαν σε όλη την Αυστραλία και το 2019 ο κυκλώνας «Αϊντρί» αποδείχθηκε μία από τις σοβαρότερες καταστροφές στο νότιο ημισφαίριο, κοστίζοντας τη ζωή σε 1.000 ανθρώπους σε Μοζαμβίκη, Ζιμπάμπουε και Μαλάουι. Στη Γερμανία, οι πλημμύρες του 2021, εν τω μεταξύ, προκάλεσαν βλάβες 40 δισ. δολαρίων, σύμφωνα με την αντασφαλιστική Munich Re, συνεπώς πρόκειται για τις καταστρεπτικότερες στη χώρα.

Οι δαπάνες αυτών των ακραίων φαινομένων βαίνουν διογκούμενες. Πέρυσι, οι φυσικές

καταστροφές υπό το πρίσμα των ζημιών ανέρχονταν σε 368 δισ. δολάρια, κατά την Αον, και αυτό σημαίνει 14% παραπάνω από τον προσαρμοσμένο στον πληθωρισμό μέσο όρο από το 2000. Οι σχετιζόμενες με το κλίμα περιπτώσεις τύπου «τροπικές θύελλες και πλημμύρες ήταν και οι βασικές απειλές. Η φετινή χρονιά αναμένεται χειρότερη, εάν οι αρχικές ζημιές των πυρκαγιών του Λος Άντζελες επαληθεύσουν την προκαταρκτική εκτίμηση. Με δεδομένη την κλίμακα της καταστροφής, είναι λογικό να βρίσκονται εγκλωβισμένες οι ασφαλιστικές εταιρείες – και αυτό έως ένα βαθμό είναι αληθές. Οι ασφαλισμένες βλάβες, οι οποίες στην επαγγελματική ορολογία σημαίνουν το ποσόν των ζημιών που καλύπτονται, αντιστοιχούν περίπου στο 40% του συνολικού οικονομικού κόστους των φυσικών φαινομένων τα τελευταία χρόνια, σύμφωνα με υπολογισμούς του Breakingviews βάσει στοιχείων της Αον. Ακόμη κι έτσι, ένα 60% παραμένει ακάλυπτο και, πέραν τούτου, το ανωτέρω 40% θεωρείται διογκωμένο χάρη στις συνεισφορές από δημόσιους φορείς, όπως το Εθνικό Πρόγραμμα Ασφάλισης Πλημμυρών στις ΗΠΑ ή η Κοινοπραξία Ασφαλιστικών Αποζημιώσεων της Ισπανίας.

Αντιθέτως, οι ιδιωτικοί ασφαλιστικοί φορείς φαίνεται πως κάνουν τα αδύνατα δυνατά προκειμένου να ελαχιστοποιήσουν την έκθεσή τους. Οι αμερικανικοί State Farm και Allstate, λόγου χάριν, δύο μεγάλοι του κλάδου, έχουν αποχωρήσει τα τελευταία χρόνια από συγκεκριμένες μορφές καλύψεων στην πολιτεία της Καλιφόρνιας. Οπερ σημαίνει ότι αποφεύγουν ορισμένες από τις δαπανηρότερες ζημιές που προκάλεσαν οι φωτιές του Ιανουαρίου και δεν είναι οι μόνες. Στη Λουιζιάνα, λόγου χάριν, σχεδόν 20 ασφαλιστικές εταιρείες αποχώρησαν συλλήβδην τα τελευταία δύο χρόνια. Τα επιτεύγματα και οι εξελίξεις στην επιστήμη δεδομένων και στην τεχνητή νοημοσύνη ίσως να βοηθήσουν τους ασφαλιστικούς ομίλους να αποφύγουν ακόμη περισσότερες καταστροφές, επιτρέποντάς τους να εξετάζουν ενδελεχώς φωτογραφίες δορυφόρων και αρχεία ώστε να διαπιστώσουν το μοντέλο του φυσικού φαινομένου. Από δε τη σκοπιά των καταναλωτών, εντούτοις, αυτή η εποχή είναι κακή οι ασφαλιστικές να κάνουν ελιγμούς για να παρακάμψουν το ρίσκο. Το οικονομικό φορτίο της κλιματικής αλλαγής θα φθάσει στα 3 τρις. δολάρια έως το 2050, σύμφωνα με το Παγκόσμιο Οικονομικό Φόρουμ.

Σε κίνδυνο τα ενεργειακά έργα της Παγκόσμιας Τράπεζας

Φόβοι ότι ο μεγαλύτερος μέτοχός της, οι ΗΠΑ, θα διακόψει τη στήριξη

Όσο η κυβέρνηση Τραμπ περικόπτει τις επιδοτήσεις στο εξωτερικό και τα προγράμματα ΑΠΕ, η Παγκόσμια Τράπεζα, ένας από τους σημαντικότερους φορείς χρηματοδότησης ενεργειακών έργων σε αναπτυσσόμενες χώρες, ανησυχεί ότι ο μεγαλύτερος μέτοχός της, οι ΗΠΑ, μπορεί να διακόψει τη στήριξη.

Ενώ η κυβέρνηση Τραμπ δεν έχει εκφράσει ούτε στήριξη ούτε αντίθεση στην τράπεζα, εξέδωσε εκτελεστικό διάταγμα, με το οποίο δεσμεύεται να επανεξετάσει τη συνεισφορά των ΗΠΑ σε όλους τους διεθνείς οργανισμούς. Επίσης, το Project 2025, που αποτελεί «χάρτη» για την αναδιάρθρωση της ομοσπονδιακής κυβέρνησης, άσκησε πίεση για υπαναχώρηση από την Παγκόσμια Τράπεζα.

Αν οι ΗΠΑ υπαναχωρούσαν, η τράπεζα θα έχανε την αξιολόγηση AAA, όπως προειδοποίησαν δύο οίκοι αξιολόγησης. Έτσι, θα μειωνόταν σημαντικά η δυνατότητά της να δανειστεί χρήματα. Περίπου το 18% των κονδυλίων της τράπεζας προέρχεται από τις ΗΠΑ.

Σε συνέντευξή του, ο Ajay Banga, πρόεδρος της τράπεζας, δήλωσε ότι ο οργανισμός διαφέρει θεμελιωδώς από τις υπηρεσίες ανθρωπιστικής βοήθειας, τις οποίες μειώνει η κυβέρνηση Τραμπ. Μάλιστα, χρησιμοποίησε ως επιχειρήματα κάποιους από τους στόχους της ίδιας της κυβέρνησης: Οι επενδύσεις στο φυσικό αέριο και την πυρηνική ενέργεια είναι καλές και τα αναπτυξιακά πρότζεκτ που χρηματοδοτούνται από την τράπεζα θα μπορούσαν να αποτρέψουν τη μεταναστευση, είπε.

Συμπλήρωσε πως η τράπεζα είναι κερδοφόρα και δεν θα έπρεπε να θεωρείται ότι χρηματοδοτείται από ελεησύν των Αμερικανών φορολογουμένων. «Η Παγκόσμια Τράπεζα είναι κερδοφόρα», είπε, επισημαίνοντας ότι υπερκαλύπτει τα λειτουργικά της έξοδα, παρότι η πλειονότητα των έργων έχει χαμηλή απόδοση. «Δεν είναι ότι παίρνουμε χρήματα κάθε χρόνο από τους φορολογουμένους, για να επιδοτούμε εμάς και τους μισθούς μας», τόνισε.

Η ανησυχία για το μέλλον της τράπεζας αυξάνεται, καθώς η νέα κυβέρνηση Τραμπ απομακρύνεται από τα κλιματικά έργα και προωθεί μια ταχεία επέκταση των ΗΠΑ στο πετρέλαιο και το φυσικό αέριο.

Οι ΗΠΑ ασκούν τεράστια επιρροή στην τράπεζα και ουσιαστικά επιλέγουν τον επικε-

Τον Δεκέμβριο, το αμερικανικό Κογκρέσο ενέκρινε τη δέσμευση της κυβέρνησης Μπάιντεν να συνεισφέρει 4 δισ. δολάρια σε επιδοτήσεις και δάνεια προς τις φτωχότερες χώρες του κόσμου μέσω της Παγκόσμιας Τράπεζας. Ωστόσο το νέο Κογκρέσο, υπό τον έλεγχο των Ρεπουμπλικανών πια, θα πρέπει να συμφωνήσει να συμπεριλάβει τις μεταφορές αυτές κάθε χρόνο στον προϋπολογισμό του.

Αν οι ΗΠΑ υπαναχωρούσαν από τις δεσμεύσεις τους, η τράπεζα θα έχανε την αξιολόγηση AAA και θα μειωνόταν σημαντικά η δυνατότητά της να δανειστεί χρήματα.

φαλής της. Ο David Malpass, τον οποίο είχε προτείνει ο Τραμπ το 2019, διπλάσιασε την κλιματική χρηματοδότηση της τράπεζας. Ωστόσο παραιτήθηκε λίγο αφότου δίστασε να απαντήσει σε διοργάνωση των NYT ανδέχεται το πόρισμα της επιστημονικής κοινότητας ότι τα ορυκτά καύσιμα είναι καταλύτης για την κλιματική αλλαγή.

Ο Banga προτάθηκε έπειτα, το 2023, από τον Τζο Μπάιντεν. Δεσμεύτηκε να διοχετεύσει το 45% των κονδυλίων της τράπεζας σε κλιματικά έργα, αυξάνοντας το ποσό κατά 10% από τον προκάτοχό του.

Η Παγκόσμια Τράπεζα δημιουργήθηκε το 1944 με στόχο την ανοικοδόμηση της Ευρώπης μετά τον πόλεμο και πλέον

είναι η μεγαλύτερη πολυεθνική τράπεζα στον κόσμο. Χρηματοδοτεί μια ευρεία γκάμα έργων σε φτωχές χώρες και αναδυόμενες οικονομίες, αν και επί καιρό δέχεται πίεση από ακτιβιστές ότι σπηρίζει έργα που πλήττουν τις κοινωνίες και την οικολογία τους, όπως υδροηλεκτρικά φράγματα και αγωγοί φυσικού αερίου.

Τώρα, η τράπεζα έρχεται αντιμέτωπη με ένα άμεσο πρόβλημα. Τον Δεκέμβριο, το αμερικανικό Κογκρέσο ενέκρινε τη δέσμευση της κυβέρνησης Μπάιντεν να συνεισφέρει 4 δισ. δολάρια σε επιδοτήσεις και δάνεια προς τις φτωχότερες χώρες του κόσμου μέσω της τράπεζας. Ωστόσο το νέο Κογκρέσο, υπό τον έλεγχο των Ρεπουμπλικανών πια, θα πρέπει να συμφωνήσει να συμπεριλάβει τις μεταφορές αυτές κάθε χρόνο στον προϋπολογισμό του.

Παράλληλα, η τράπεζα αντιμετωπίζει και μια υπαρξιακή απειλή: Θα συνεχίσει η κυβέρνηση Τραμπ να σπηρίζει τον οργανισμό; Και αν ναι, θα στηρίξει τον στόχο του Banga να διοχετεύει σχεδόν τα μισά χρήματα σε αναπτυσσόμενες χώρες ώστε να προσαρμοστούν σε έναν πλανήτη με υψηλότερες θερμοκρασίες και να χτίσουν ενεργειακά συστήματα

που θα συμβάλουν λιγότερο στην κλιματική αλλαγή;

«Ποιος ξέρει τι θα αποφασίσουν αύριο; Προσπαθώ να τους δείξω –τους το δείχνω τα τελευταία δύο χρόνια– ότι αυτό που κάνω είναι χρήσιμο σε εσάς. Αυτό που κάνω είναι να παίρνω τα δολάρια σας και να τα πολλαπλασιάζω», είπε ο Banga.

Ο Kevin Gallagher, διευθυντής του Global Development Policy Center στο Boston University, δήλωσε ότι ο Λευκός Οίκος θα μπορούσε είτε να υπαναχωρήσει από την τράπεζα και να πάρει τα χρήματά του είτε να υπαναχωρήσει και να τα αφήσει στην τράπεζα, είτε να παραμείνει και να απαιτήσει επικέντρωση στα ορυκτά καύσιμα.

Πάντως, σύμφωνα με τον Gallagher, οι αναπτυσσόμενες χώρες «ετοιμάζονται γρήγορα για μία διακοπή της αμερικανικής χρηματοδότησης για το κλίμα, σίγουρα. Και ναι, αυτό προφανώς σημαίνει ότι θα ζητήσουν από την Κίνα περισσότερη χρηματοδότηση». Σημειώνεται ότι η Ιαπωνία και η Κίνα έχουν το δεύτερο και το τρίτο μεγαλύτερο μερίδιο αντίστοιχα στην Παγκόσμια Τράπεζα, μετά τις ΗΠΑ. Και η Κίνα είναι πρόθυμη να αυξήσει την επιρροή της.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΘΕΣΜΟΤΗΣ
ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Προς Κάθε Ενδιαφερόμενο – Φυσικό ή Νομικό Πρόσωπο

Το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες, του Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας, διενεργεί διαγωνισμό με συνοπτική διαδικασία και με κριτήριο ανάθεσης τη χαμηλότερη τιμή, για την παροχή Βοηθητικών Υπηρεσιών Γραφείου στο Κέντρο Αξιολόγησης Αναπηρίας Λεμεσού (Αρ. Διαγωνισμού: ΤΚΕΑΑ 05/2025).

Μπορείτε να βρείτε τα σχετικά έντυπα του Διαγωνισμού στην ιστοσελίδα του Τμήματος www.dmsw.gov.cy/dsid στην ενότητα «Τελευταία Νέα».

Σε περίπτωση που ενδιαφέρεστε για συμμετοχή στον πιο πάνω Διαγωνισμό, μπορείτε να υποβάλετε την προσφορά σας, το αργότερο μέχρι τις 20 Μαρτίου 2025 και ώρα 12:00 μ., είτε τοποθετώντας την στο κιβώτιο προσφορών της Αναθέτουσας Αρχής στη διεύθυνση: Λεωφόρος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου III 67, 2220 Λατσία (Ισόγειο), είτε αποστέλλοντας την με συστημένη ταχυδρομική επιστολή, η οποία θα πρέπει, με δική σας ευθύνη, να παραληφθεί από την Αναθέτουσα Αρχή μέχρι την τελευταία προθεσμία υποβολής Προσφορών.

ΚΥΠΡΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΝΘΕΣΜΟΤΗΣ
ΑΤΟΜΩΝ ΜΕ ΑΝΑΠΗΡΙΕΣ

Προς Κάθε Ενδιαφερόμενο – Φυσικό ή Νομικό Πρόσωπο

Το Τμήμα Κοινωνικής Ενσωμάτωσης Ατόμων με Αναπηρίες, του Υφυπουργείου Κοινωνικής Πρόνοιας, διενεργεί διαγωνισμό με συνοπτική διαδικασία και με κριτήριο ανάθεσης τη χαμηλότερη τιμή, για την παροχή Υπηρεσιών Καθαριότητας στο Κέντρο Αξιολόγησης Αναπηρίας Λεμεσού (Αρ. Διαγωνισμού: ΤΚΕΑΑ 04/2025).

Μπορείτε να βρείτε τα σχετικά έντυπα του Διαγωνισμού στην ιστοσελίδα του Τμήματος www.dmsw.gov.cy/dsid στην ενότητα «Τελευταία Νέα».

Σε περίπτωση που ενδιαφέρεστε για συμμετοχή στον πιο πάνω Διαγωνισμό, μπορείτε να υποβάλετε την προσφορά σας, το αργότερο μέχρι τις 20 Μαρτίου 2025 και ώρα 12:00 μ., είτε τοποθετώντας την στο κιβώτιο προσφορών της Αναθέτουσας Αρχής στη διεύθυνση: Λεωφόρος Αρχιεπισκόπου Μακαρίου III 67, 2220 Λατσία (Ισόγειο), είτε αποστέλλοντας την με συστημένη ταχυδρομική επιστολή, η οποία θα πρέπει, με δική σας ευθύνη, να παραληφθεί από την Αναθέτουσα Αρχή μέχρι την τελευταία προθεσμία υποβολής Προσφορών.

Πόσο αυξάνει την τιμή ενοικίου και πώλησης η ανακαίνιση

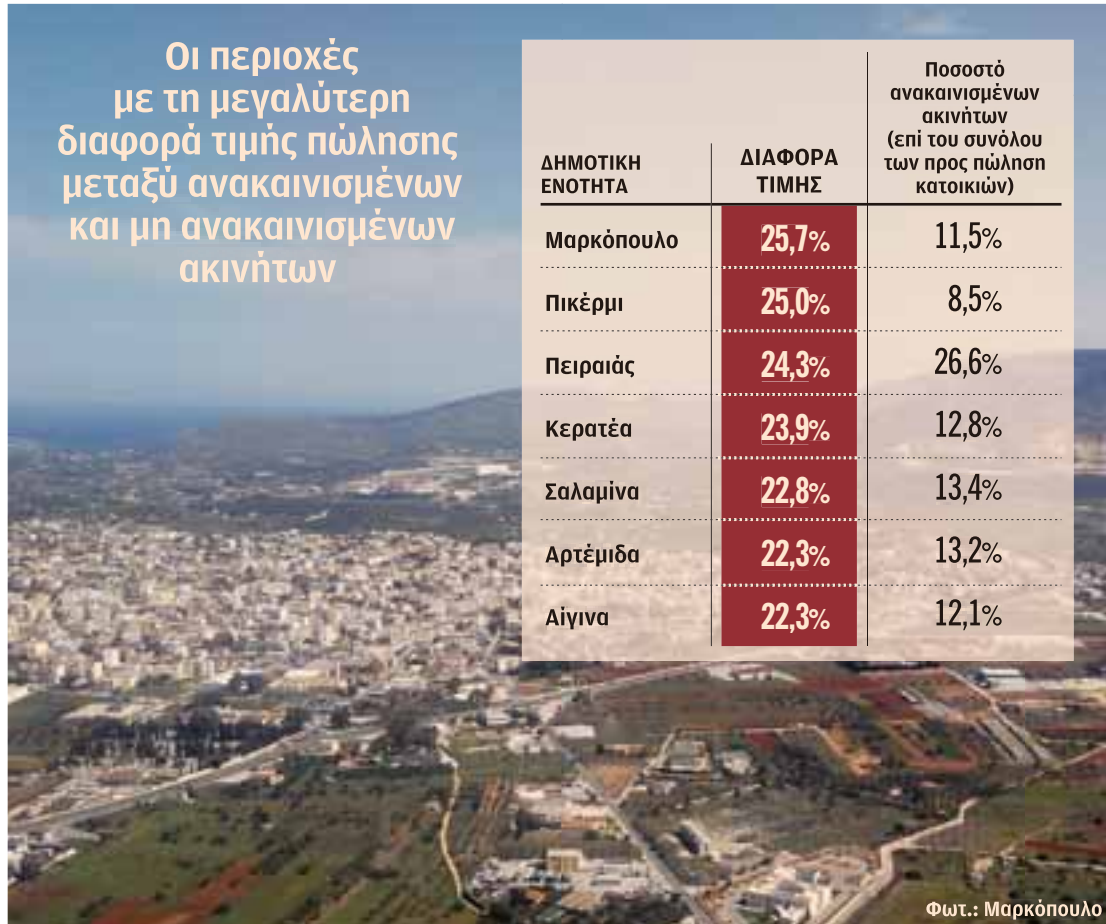
Σε ποιες περιοχές της Αττικής καταγράφονται οι μεγαλύτερες υπεραξίες

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Υπεραξίες έως 25,7% σε ό,τι αφορά τις τιμές πώλησης αλλά και έως 15,1% στις τιμές ενοικίασης εξασφαλίζουν οι ανακαινισμένες κατοικίες σε σχέση με όσες δεν έχουν ανακαινιστεί. Αυτό προκύπτει από σχετική έρευνα της ReDataset, του τμήματος Data & Analytics της Resolute Cepal Greece (RCG), όπου καταδεικνύεται ότι τα μεγαλύτερα κέρδη προκύπτουν σε περιπτώσεις περιοχών όπου το ποσοστό των ανακαινισμένων ακινήτων είναι σχετικά χαμηλό. Για παράδειγμα, σε ό,τι αφορά τις τιμές πώλησης, το Μαρόκπουλο ξεχωρίζει με υπεραξίες 25,7%, ενώ ακολουθούν το Πικέρμι με 25% και ο Πειραιάς με 24,3%. Ωστόσο, ειδικά στις πρώτες δύο περιπτώσεις προκύπτει ότι το απόθεμα των ανακαινισμένων ακι-

Τα υψηλότερα κέρδη στις τιμές πώλησης έχει το Μαρόκπουλο (25,7%) και στις τιμές μίσθωσης η περιοχή της Ανοιξης (15,1%).

νίων είναι μόλις 11,5% και 8,5% του συνόλου (και 26,6% στον Πειραιά), κάτι που δείχνει ότι είναι ευκολότερο να ξεχωρίσουν τα ανακαινισμένα σπίτια και φυσικά να «πληρωθούν» και την αντίστοιχη υπεραξία. Σύμφωνα με την ανάλυση, η μεγαλύτερη συγκέντρωση ανα-

καινισμένων κατοικιών προς πώληση εντοπίζεται στη Βουλιαγμένη με 39,6% επί του συνόλου, στη Φιλοθέη με 27,8% και στο κέντρο της Αθήνας με 27,3%. Ειδικά σε ό,τι αφορά το κέντρο, οι υπεραξίες στις τιμές πώλησης από μια ανακαίνιση διαμορφώνονται σε 15,6%.

Υψηλότερα είναι τα ποσοστά των ανακαινισμένων ακινήτων που διατίθενται προς μίσθωση (σε σχέση με το συνολικό απόθεμα των προς ενοίκιαση σπιτιών). Στην κορυφή βρίσκεται η Βουλιαγμένη με ποσοστό 46,6%, ακολουθούμενη από το Ψυχικό (44,7%) και τη Φι-

λοθέη (41,6%). Ο Πειραιάς (41,3%) και το Νέο Ψυχικό (40%) εμφανίζουν επίσης υψηλά ποσοστά ανακαίνισης, ενώ οι περιοχές Παπάγου (39,2%) και Δάφνης (38,8%) συμπληρώνουν τη λίστα.

Στο κέντρο της Αθήνας τα ανακαινισμένα ακίνητα ανέρχονται

σε 37,8% του συνόλου, αλλά η θετική διαφορά στο ύψος του ενοικίου δεν ξεπερνάει το 8,6%. Στον δε Πειραιά το όφελος επίσης είναι χαμηλό, καθώς δεν ξεπερνάει το 8,9%. Παρόμοια τάση παρατηρείται και στο Παλαιό Φάληρο (4,8%) και στου Ζωγράφου (4,6%), περιοχές που συνδυάζουν υψηλά ποσοστά ανακαίνισης (37,5% και 36,5%) με μικρές αυξήσεις στις τιμές. Το στοιχείο αυτό δείχνει ότι σε περιοχές υψηλής ζήτησης και χαμηλής προσφοράς είναι πιο δύσκολο να προκύψουν υπεραξίες από μια ανακαίνιση, καθώς αυξάνονται δυσανάλογα και τα ενοίκια των μη ανακαινισμένων κατοικιών.

Σε απόλυτα νούμερα, η περιοχή της Ανοιξης καταγράφει τη μεγαλύτερη διαφορά ενοικίου μεταξύ ανακαινισμένων και μη ανακαινισμένων κατοικιών με 15,1%, ακολουθούμενη από τη Σκόλα Ωρωπού (13,6%) και την Αρτέμιδα (12,8%). Η Νέα Μάκρη εμφανίζει διαφορά 12,4%, ενώ το Ψυχικό (10,8%), η Φιλοθέη (9,8%) και η Δάφνη (9,2%) καταγράφουν μικρότερες, αλλά ακόμη αξιοσημείωτες διαφορές. Τα δεδομένα δείχνουν ότι οι περιοχές με υψηλότερες διαφορές τιμών τείνουν να έχουν χαμηλότερα ποσοστά ανακαίνισης, ενώ περιοχές με υψηλότερα ποσοστά ανακαινισμένων ακινήτων, όπως το Ψυχικό και η Φιλοθέη, εμφανίζουν μικρότερες αποκλίσεις τιμών.

«Ανακαινίζω - Νοικιάζω»

Υπενθυμίζεται ότι αύριο, 21 Φεβρουαρίου, προβλέπεται να ενεργοποιηθεί η πλατφόρμα για τη συμμετοχή στο νέο και βελτιωμένο

πρόγραμμα «Ανακαινίζω - Νοικιάζω», που αποσκοπεί στο να διευκολύνει την ανακαίνιση κλειστών διαμερισμάτων προκειμένου αυτά να εκμισθωθούν κι έτσι να αυξηθεί η προσφορά. Το ανώτατο ποσό της επιδότησης διπλάσιασθηκε σε 8.000 ευρώ (από 4.000 ευρώ), καθώς πλέον προβλέπεται επιδότηση έως του 60% των εργασιών, με ανώτατο ύψος τις 13.500 ευρώ. Οι προϋποθέσεις ένταξης στο πρόγραμμα είναι το ετήσιο οικογενειακό εισόδημα να είναι έως 40.000 ευρώ και η ακίνητη περιουσία του ιδιοκτήτη της κενής κατοικίας να είναι έως 300.000 ευρώ.

Επίσης θα πρέπει το ακίνητο να μην έχει δηλωθεί ως πρώτη κατοικία, να μην έχει δηλωθεί ως μισθωμένο και να βρίσκεται καταχωρισμένο ως κενό στο έντυπο Ε2 που συνοδεύει τη δήλωση φορολογίας εισοδήματος των τριών τελευταίων ετών.

Προϋπόθεση σαφώς είναι μετά τις εργασίες να συναφθεί μισθωτήριο συμβόλαιο ελάχιστης διάρκειας τριών ετών, που πλέον, με βάση και τον πρόσφατο νόμο του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας και Οικονομικών, εξασφαλίζει τριετή φοροαπαλλαγή από τον φόρο εισοδήματος από ενοίκια, αρκεί το ακίνητο να έχει παραμείνει κλειστό τα τρία τελευταία χρόνια. Βάσει του προγράμματος, η ανακαίνιση των ακινήτων πρέπει να ολοκληρωθεί εντός έξι μηνών, ώστε τα ακίνητα να είναι έτοιμα προς ενοίκιαση. Το πρόγραμμα είναι συνολικού ύψους 50 εκατ. ευρώ και στοχεύει στην προσέλκυση πάνω από 10.000 ενδιαφερόμενων δικαιούχων.

Αύξηση 34% στις μεταβιβάσεις ακινήτων μέσω πλειστηριασμών

Χιλιάδες ενδιαφερόμενοι αναζητούν ευκαιρίες στην πλατφόρμα e-auction

Της **ΕΥΓΕΝΙΑΣ ΤΖΩΡΤΖΗ**

Σημαντική αύξηση κατά 34% κατέγραψε την προηγούμενη χρονιά σε σχέση με το 2023 ο αριθμός των ακινήτων που μεταβιβάστηκαν μέσω της ηλεκτρονικής πλατφόρμας e-auction, αναδεικνύοντας τους πλειστηριασμούς ως μια εναλλακτική πηγή εύρεσης ακινήτων εν μέσω της ανοδικής πορείας των τιμών. Ο αριθμός των ακινήτων που μεταβιβάστηκαν ανήλθε το 2024 στις 12.476 έναντι 9.279 το 2023, ενώ αυξημένη κατά 19,4% ήταν και η αξία των ακινήτων που αγοράστηκαν μέσω πλειστηριασμού και η οποία ανήλθε στο 1,3 δισ. ευρώ. Αυτό προκύπτει από τα στοιχεία της Landea.gr που αποτελεί το μοναδικό portal με την πλήρη λίστα των ακινήτων που βγαίνουν σε πλειστηριασμό μέσω του e-auction. Βάσει των στοιχείων, η πλειονότητα των συναλλαγών αφορά οικιστικά ακίνητα, γεγονός που όπως σημειώνεται, «επιβεβαιώνει τη σταθερά υψηλή ζήτηση για τον συγκεκριμένο τύπο ακινήτων».

Συνολικά το 2024 προγραμματίστηκαν να διεξαχθούν 69.026 πλειστηριασμοί ακινήτων και από αυτούς:

- Οι 20.362 (ποσοστό 29,5%) αναστάλθηκαν ή ματαιώθηκαν οπότε και η διαδικασία του πλειστηριασμού δεν ολοκληρώθηκε.
- Από τους υπόλοιπους 48.664 που ολοκληρώθηκαν, άγονοι ήταν οι 36.188, ενώ γόνιμοι, δηλαδή με υπερθεματιστή, ήταν οι 12.476,

Για το 2025 είναι προγραμματισμένοι 23.593 πλειστηριασμοί, από τους οποίους οι 10.373 αφορούν κατοικίες.

διαμορφώνοντας το ποσοστό των γόνιμων πλειστηριασμών στο 25,6% επί των ολοκληρωμένων.

Γενικότερα, το 31% των πλειστηριασμών δεν ολοκληρώνεται, λόγω αναστολών και ματαιώσεων και βασική αιτία αποτελεί η προσφυγή σε ένδικο μέσα από τους οφειλέτες προκειμένου να αποτρέ-

ψουν τον πλειστηριασμό. Για το 2025 με βάση τα σημερινά στοιχεία είναι προγραμματισμένοι 23.593 πλειστηριασμοί από τους οποίους οι 10.373 αφορούν κατοικίες, αλλά η πλατφόρμα εμπλουτίζεται διαρκώς με νέους. Όπως σημειώνεται στην ανάλυση που δημοσίευσε η Landea, «κατά τη διάρκεια του 2024, παρατηρήθηκαν αξιοσημείωτες αλλαγές στη συμπεριφορά των αγοραστών ακινήτων μέσω πλειστηριασμών. Η διαρκής άνοδος των τιμών και η περιορισμένη προσφορά στη βασική αγορά ακινήτων διαμόρφωσαν ένα περιβάλλον αυξημένης ζήτησης για την εναλλακτική αγορά των πλειστηριασμών, οδηγώντας σε μεταβολές που αφο-

ρούν τις αποφάσεις συμμετοχής αλλά και τα προσφερόμενα τιμήματα. Μέχρι και το 2023, η μείωση στην τιμή εκκίνησης αποτελούσε εξαιρετικά κρίσιμο παράγοντα για την επιτυχία ενός πλειστηριασμού. Ωστόσο, το 2024, η αυξημένη ζήτηση για ακίνητα φαίνεται να περιορίζει τη σημασία για μείωση της αρχικής τιμής, καθώς πολλοί ενδιαφερόμενοι επιλέγουν να προχωρήσουν στην αγορά ακόμα και χωρίς αυτή. «Η επιλογή αυτή των αγοραστών αντικατοπτρίζει την ανησυχία τους ότι η αναμονή για χαμηλότερη τιμή ενδέχεται να τους στερήσει τη δυνατότητα της αγοράς του ακινήτου», σημειώνεται στην έκθεση της Landea.

Ετσι, ενώ το 2022 οι πλειστηριασμοί με μειωμένη τιμή ήταν γόνιμοι σε ποσοστό 26,6% και αυτοί χωρίς μείωση σε ποσοστό 21,7%, αυτό άλλαξε το 2024 καθώς πλέον οι πλειστηριασμοί χωρίς μείωση τιμής υπήρξαν γόνιμοι κατά 27%, ενώ αυτοί με μείωση τιμής κατά 22,9%. Να σημειωθεί ότι αν δεν υπάρξει νικητής σε έναν πλειστηριασμό, τότε η διαδικασία επαναλαμβάνεται από την αρχή. Για πλειστηριασμούς που διενεργούνται δύο φορές και δεν κατακυρώνονται (άγονοι), την επόμενη φορά που θα προκηρυχθούν για διενέργεια, η τιμή πρώτης προσφοράς του ακινήτου μειώνεται στο 80% της αρχικής. Για πλειστηριασμούς που βαίνουν άγονοι και τρίτη φορά, η τιμή πρώτης προσφοράς του ακινήτου μειώνεται στο 65% της αρχικής.

Κίνδυνος απαξίωσης για 3 εκατ. τ.μ. γραφείων

Του **ΝΙΚΟΥ Χ. ΡΟΥΣΑΝΟΓΛΟΥ**

Ορατός είναι ο κίνδυνος απαξίωσης για το μεγαλύτερο μέρος των κτιρίων γραφείων της Αττικής τα επόμενα χρόνια, καθώς πάνω από το 60% του συνολικού αποθέματος των 5,13 εκατ. τ.μ. έχει κατασκευαστεί πριν από τη δεκαετία του 2000, δηλαδή είναι ηλικίας άνω των 25 ετών. Αυτό σημαίνει ότι τουλάχιστον 3 εκατ. τ.μ. γραφείων, σύμφωνα με εκτιμήσεις φορέων της αγοράς, θα πρέπει να αναβαθμιστούν ενεργειακά και λειτουργικά τα επόμενα χρόνια. Σε αντίθετη περίπτωση, θα βρεθούν ενώπιον του φάσματος της απαξίωσης και της εγκατάλειψης, σε μια περίοδο που η ζήτηση για σύγχρονα γραφεία είναι ιδιαίτερα μεγάλη, ακριβώς επειδή ένα σημαντικό μέρος των υφιστάμενων γραφείων χρήζει αναβάθμισης και οι επιχειρήσεις αναζητούν καλύτερους και πιο αποδοτικούς χώρους εργασίας.

Σε πρόσφατη μελέτη τηςushman & Wakefield με τίτλο Rethinking European Offices 2030, αναλύεται ακριβώς αυτή η εξέλιξη, που αποτελεί και πανευρωπαϊκό φαινόμενο. Ετσι, με βάση την εξέταση 16 ευρωπαϊκών πόλεων, προκύπτει το συμπέρασμα ότι έως το 2030, πάνω από 170 εκατ. τ.μ. κτιρίων γραφείων, που κατασκευάστηκαν πριν από το 2004 και χωρίς καμία σημαντική παρέμβαση έκτοτε, θα κινδυνεύουν με απαξίωση.

Ειδικά σε ό,τι αφορά την Αττική, σύμφωνα με την επικεφαλής της εταιρείας στην ελληνική αγορά, Νίκη Σύμπουρα, ο μεγαλύτερος κίνδυνος αφορά τα κτίρια του κέντρου, που είναι και τα μεγαλύτερης ηλικίας, κάτι που εν πολλοίς ισχύει και για την πόλη του Πειραιά. Επί-

σης, η πολυιδιοκτησία συνιστά κι έναν σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα για την εκτέλεση εργασιών ανακατασκευής. Αντιθέτως, οι αγορές των βορείων και των νοτίων προαστίων αντιμετωπίζουν σαφώς χαμηλότερο κίνδυνο απαξίωσης του γραφειακού αποθέματος. Υπενθυμίζεται ότι η ελληνική αγορά καλείται να αντιμετωπίσει και τη «χαμένη δεκαετία» της οικονομικής κρίσης, όταν δεν κατασκευάστηκε σχεδόν κανένα νέο κτίριο γραφείων, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται σημαντικές ελλείψεις σήμερα, παρά τη μεγάλη επενδυτική

Το 60% του συνολικού αποθέματος της Αττικής είναι ηλικίας άνω των 25 ετών.

δραστηριότητα ανάπτυξης νέων κτιρίων τα τελευταία χρόνια.

Μάλιστα, με βάση τα στοιχεία της Proprius, που εκπροσωπεί στην Ελλάδα τηνushman & Wakefield, έως το 2027, προβλέπεται να παραδοθούν προς χρήση 240.000 τ.μ. κτιρίων γραφείων μέσω 25 νέων έργων, ο κύριος όγκος των οποίων αναπτύσσεται στα βόρεια προάστια. Με βάση τα στοιχεία της Proprius, το 70% των νέων γραφείων που αναπτύσσονται αυτήν την περίοδο, έχει εμπορικό χαρακτήρα, δηλαδή κατασκευάζονται από επενδυτές που επιθυμούν να εκμεταλλευτούν την αυξημένη ζήτηση και το έλλειμμα χώρων στην αγορά. Αντίθετα, το υπόλοιπο 30% είτε έχει ήδη εξασφαλίσει μισθωτή, είτε ανήκει στους ίδιους τους μελλοντικούς χρήστες.

Στο αμερικανικό όνειρο εστιάζουν με τον φακό τους τόσο ο Σον Μπέικερ με το «Απορα» και τη Λαμπερή Μάικι Μάντισον όσο και ο Μπρέντι Κορμπέ με το «The Brutalist», στο οποίο λάμπει (ξανά) το αστέρι του Εϊντριαν Μπρόντι. Ανάμεσά τους το «Emilia Perez» (επάνω) του Ζακ Οντιάρ, με την Κάρλα-Σοφία Γκασκόν.

Δέκα ταινίες για ένα Οσκαρ

Η πιο αμφίρροπη απονομή των κορυφαίων κινηματογραφικών βραβείων της τελευταίας δεκαετίας

Του **ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ**

Λίγες ώρες απομένουν για την 97η τελετή απονομής των βραβείων Οσκαρ, για πολλούς την πιο αμφίρροπη και ανοιχτή σε προβλέψεις της τελευταίας (τουλάχιστον) δεκαετίας. Δέκα υποψήφιες ταινίες διεκδικούν το κορυφαίο χρυσό αγαλματίδιο της βραδιάς και καθεμιά έχει τα δικά της καλά επιχειρήματα για να το κατακτήσει. Θέλοντας να προσθέσουμε λίγο... αλατοπίπερο, εμείς παραθέτουμε από τη μία τις αρετές και από την άλλη τις αδυναμίες των φετινών μονομάχων, καθώς ετοιμάζουμε το ποπ κορν και παίρνουμε θέση στον καναπέ.

Κονκλάβιο

Ο Εντουαρντ Μπέργκερ («Ουδέν νεώτερον από το δυτικό μέτωπο») μας έβαλε στα άδυστα του Βατικανού με ένα αγωνιώδες πολιτικό θρίλερ, που ξαφνικά μοιάζει ακόμη πιο επίκαιρο. **Το αξίζει**, διότι επενδύει μια σχεδόν υποδειγματική πολιτική αλληγορία με το υποβλητικό τελετουργικό του καθολικισμού. Αποσπιά επιπλέον άψογες ερμηνείες από τους Ρέιφ Φάινς, Στάνλεϊ Τούτσι και Ιζαμπέλα Ροσελίνι. **Δεν το αξίζει**, γιατί στο τελευταίο δεκάλεπτο ολισθαίνει σε μια αγκιστρωμένη σε αφηγήματα του συρμού επιλογή, ικανή να αποξενώσει εντελώς τον αφοσιωμένο θεατή.

Anora

Η ιστορία της σεξεργάτριας που βλέπει τη ζωή της να αλλάζει όταν γνωρίζει και παντρεύε-

ται (αστραπαία) τον νεαρό γιο ενός Ρώσου ολιγάρχη, είναι η τελευταία ανατομία του Σον Μπέικερ πάνω στα απομεινάρια του αμερικανικού ονείρου. **Το αξίζει**, διότι αφηγείται μια βασικά τραγική ιστορία με τρόπο ανάλαφρο και απολαυστικό, μέχρι που η τελική σκηνή έρχεται σαν συναισθηματική κάθαρση να δώσει το ιδανικό, μακριά

—
Τα ατού και τα μειονεκτήματα καθεμιάς από τις υποψήφιες για το πολυπόθητο βραβείο καλύτερης ταινίας.

από τα κλισέ, φινάλε. Επίσης για τη γενναία ερμηνεία της Μάικι Μάντισον, που συστήθηκε σαν σίφουνας στο παγκόσμιο κοινό. **Δεν το αξίζει**, γιατί η διαρκής κωμική ροπή του σεναρίου μπορεί να αποπροσανατολίσει κάπως από τα σημαντικά νοήματα του φιλμ.

Emilia Perez

Το καλλιτεχνικά ρηξικέλευθο όραμα του Ζακ Οντιάρ, όπου το μαφιόζικο δράμα παντρεύεται με τη σαπουνόπερα και το μιούζικαλ, συζητήθηκε όσο κανένα άλλο φιλμ, λόγω της γνωστής ιστορίας με τις αμφιλεγόμενες αναρτήσεις της πρωταγωνίστριας, Κάρλα-Σοφία Γκασκόν. **Το αξίζει** για το πρωτότυπο της σύλληψης και (κυρίως) της εφαρμογής της ιδέας, συν το υπέροχο γυναικείο καστ. **Δεν το αξίζει**, γιατί υπάρχουν κομμάτια όπου το οικοδόμη-

μα μοιάζει κάπως αμήχανο και υπερβολικά «κατασκευασμένο».

The Brutalist

Η επινοημένη –αλλά με αληθινά παράλληλα στοιχεία– ιστορία του αρχιτέκτονα Λάζλο Τοθ εξελίσσεται από τον Μπρέντι Κορμπέ σε μια επικής υψής πολυεπίπεδη αφήγηση γύρω από το φως και το σκοτάδι του αμερικανικού ονείρου. **Το αξίζει** για τη δεξιοτεχνική σκηνοθεσία, που παράγει και κάποιες στιγμές πραγματικής κινηματογραφικής ανθολογίας. Επίσης για την εκπληκτική ερμηνεία του Εϊντριαν Μπρόντι και το υποχρεωτικό... διάλειμμα στη μέση της μαραθώνιας διάρκειας. **Δεν το αξίζει** λόγω της αρκετά ευδιάκριτης «κοιλιάς» του δεύτερου μέρους και της κάπως ψυχρής επίπεδης αύρας που αποπνέει συνολικά.

Dune: Μέρος δεύτερο

Ο Ντενί Βιλνέβ συνέχισε με επιτυχία το επικό ταξίδι του στο λογοτεχνικό σύμπαν του Φρανκ Χέρμπερτ, με ένα ακόμη πιο εντυπωσιακό οπτικά φιλμ, που φέρνει πια τον πρωταγωνι-

στή, Πολ Ατρείδην, στο κέντρο της κοσμικής «σκακιέρας». **Το αξίζει** για τη φαντασμαγορία της και κάποιες απίθανες σκηνές δράσης. Κυρίως όμως για τη γενικότερη αίσθηση απόδρασης σε έναν άλλο κόσμο, με τρόπο πειστικό και όχι βεβιασμένο, στα πρότυπα αριστουργημάτων του παρελθόντος, όπως «Ο άρχοντας των δαχτυλιδιών». **Δεν το αξίζει**, γιατί, ειδικά στο καταληκτικό μέρος της, η αφηγηματική συνοχή θυσιάζεται ελαφρώς στον βωμό της δράσης, καθώς και μιας πλοκής που μοιάζει υπερβολικά απλουστευτική.

The Substance

Η Κοραλί Φαρζά έφερε στο προσκήνιο το ζήτημα των ηλικιακών διακρίσεων που αντιμετωπίζουν οι γυναίκες τόσο στον επαγγελματικό όσο και στον κοινωνικό τομέα, με ένα οπτικά σοκαριστικό φιλμ για γερά στομάχια. **Το αξίζει** για τη θαρραλέα αντιμετώπιση του θέματος, προκαλώντας συνεχώς τον θεατή, αλλά (φυσικά) και από την πλευρά της Ντέμι Μουρ, η οποία παραδίδει ερμηνεία ζωής και θεωρείται δίκαια φαβορί για το Οσκαρ πρώτου γυναι-

κείου ρόλου. Πολύ καλή διπλά της και η Μάργκαρετ Κουάλι. **Δεν το αξίζει**, γιατί περιορίζεται βασικά σε ένα και μόνο θέμα, ενώ η διάρκειά της επιμηκύνεται με ένα παντελώς ακრειαστο τελευταίο εικοσάλεπτο, το οποίο ωθεί την ευπρόσδεκτη μαύρη σάτιρα στα όρια της φάρσας.

A Complete Unknown

Εχοντας να αναμετρηθεί με τον καλλιτεχνικό και μυθολογικό ογκόλιθο του Μπομπ Ντίλαν, ο Τζέιμς Μάνγκολντ αποφάσισε να εστιάσει στα πρώτα, «επαναστατικά», χρόνια του σπουδαίου τραγουδοποιού και δικαιώθηκε με μια καλοφτιαγμένη μουσική βιογραφία. **Το αξίζει** αρχικά γιατί, μέσα από την προσοχή του στη λεπτομέρεια, μεταφέρει ατόφια την ατμόσφαιρα μιας εποχής της οποίας παράγωγο είναι και ο Ντίλαν. Την ίδια στιγμή τονίζει και τη μοναδικότητα του καλλιτέχνη, κυρίως μέσα από την ερμηνεία του Τιμοτέ Σαλαμέ, ο οποίος μοιάζει ικανός για κάθε μεταμόρφωση. **Δεν το αξίζει**, διότι, ανά στιγμές, θυσιάζει εμφανώς την ουσία για χάρη του στυλ, ενώ και σε επίπεδο αφήγησης δεν βλέπουμε κάποια ιδέα που να μας προκαλέσει εντύπωση.

Είμαι ακόμη εδώ

Ο Βραζιλιάνος Βάλτερ Σάλες ανατρέπει σε μια σκοτεινή περίοδο της χώρας του, αφηγούμενος την αληθινή ιστορία μιας μπτέρας στα χρόνια της στρατιωτικής δικτατορίας. **Το αξίζει** για ένα υπέροχο πρώτο μέρος, όπου η αθώα παιδική ματιά συναντιέται με τη σκληρή

πραγματικότητα του καθεστώτος. Φυσικά και για την αφοσιωμένη ερμηνεία της Φερντάντα Τόρες, μιας από τις κορυφαίες της φετινής χρονιάς. **Δεν το αξίζει** λόγω του αρκετά φθάρου δευτέρου μισού, το οποίο επιμηκύνει αδικαιολόγητα τη διάρκεια και μπορεί να κουράσει τον θεατή.

Wicked

Το δημοφιλές μιούζικαλ του Μπρόντγουεϊ μεταφέρθηκε στην οθόνη με μια εντυπωσιακή παραγωγή που μας μεταφέρει στην παραμυθένια χώρα του Μάγου του Οζ. **Το αξίζει** για τις εντυπωσιακές εικόνες που δημιουργεί και την ενδιαφέρουσα σχέση ανάμεσα στις δύο μάγισσες πρωταγωνίστριες, τις οποίες ερμηνεύουν με κέφι η Σίνθια Ερίβο και η Αρίαννα Γκράντε. **Δεν το αξίζει**, γιατί το βαρυφορτωμένο σύνολο καταλήγει να κουράσει, με υπερπληθώρα εφέ και σκηνών που, από ένα σημείο κι έπειτα, μοιάζει να επαναλαμβάνονται.

Nickel Boys

Η μοναδική ταινία που δεν έχει βρει ακόμη διανομή στη χώρα μας, αφηγείται την ιστορία φίλιας δύο νεαρών Αφροαμερικανών κατά τη δεκαετία του 1960. **Το αξίζει** για την εφευρετική πρωτοπρόσωπη οπτική, που υιοθετεί ο σκηνοθέτης Ραμέλ Ρος, καθώς και για τη μη γραμμική αφήγηση που λειτουργεί. **Δεν το αξίζει**, γιατί οι συνεχείς οπτικοί πειραματισμοί οδηγούν, ανά περιπτώσεις, σε κάποια αμυχανία, που δεν βοηθά τον θεατή να ταυτιστεί περισσότερο με το δράμα των ηρώων.

Αιζέντα

Ε Π Ι Λ Ο Γ Ε Σ

2.3 - 8.3.25

Επιμέλεια: ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ
kouroupakisa@kathimerini.com.cy

ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

«I’m Still Here»

Ξεκίνησαν από τις 27 Φεβρουαρίου οι προβολές της ταινίας «I’m Still Here» του Walter Salles στον κινηματογράφο Πάνθεον. Η ταινία είναι βασισμένη στα best-seller απομνημονεύματα του Marcelo Rubens Paiva, στα οποία η μπτέρα του έρχεται ξαφνικά αντιμέτωπη με μια νέα κατάσταση, όταν ο σύζυγός της συλλαμβάνεται από το στρατιωτικό καθεστώς στη Βραζιλία, το 1971. Γλώσσα: Πορτογαλικά με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους. Καθημερινές προβολές έως 12 Μαρτίου, ώρα 8:30 μ.μ. Σαββατοκύριακο 1 και 8 Μαρτίου, ώρα 7:30 μ.μ. και 8:30 μ.μ. Στις 3 και 10 Μαρτίου η ταινία δεν θα προβληθεί. **Εισιτήρια <https://pantheon-theatre.com> και στο ταμείο του κινηματογράφου. Πάνθεον, Διαγόρου 29, Λευκωσία.**

ΕΚΘΕΣΗ

«Φως εκ Φωτός» του Αλέξανδρου Γιωρκάτζη

Το Κέντρο Σύγχρονης Τέχνης Διάτοπος παρουσιάζει την ατομική έκθεση του Αλέξανδρου Γιωρκάτζη με τίτλο «Φως εκ Φωτός» σε επιμέλεια της Δάφνης Νικήτα. Το κεντρικό θέμα του Αλέξανδρου Γιωρκάτζη είναι η πολυδιάστατη φύση της ανθρώπινης ύπαρξης και η σχέση της με τη δημιουργία της «πραγματικότητας». Ο καλλιτέχνης προσαρμόζει τις τεχνικές, τα υλικά και τις μορφές έκφρασης ανάλογα με το θέμα κάθε έργου, ενσωματώνοντας τη φιγούρα, τις ψυχοσωματικές εκφράσεις, τον συμβολισμό των υλικών, τη γεωμετρία και το χρώμα. Συνολικά, διαμορφώνουν μια προοδευτική αναπαράσταση σημαντικών αληθειών και υπαρξιακών θεμάτων, διεγείροντας πολλαπλά επίπεδα της ανθρώπινης εμπειρίας—φυσικό,

συναίσθηματικό, νοητικό, διανοητικό και πνευματικό. Παράλληλα με τα μεγάλα έργα του, ο καλλιτέχνης εξερευνά τη δημιουργική του έκφραση μέσω διαδραστικών εγκαταστάσεων, μικρότερων έργων σε πηλό, ζωγραφικής, φωτογραφίας, ποίησης και άλλων πειραματικών μορφών τέχνης. Η έκθεση «Φως εκ Φωτός» είναι εμπνευσμένη από το θέμα της Ανάστασης—το φθαρτό και μεταβαλλόμενο, σε αντίθεση με το άφθαρτο, ασύλληπτο και αμετάβλητο. Εξετάζει τον συσχετισμό της «διαφώτισης» με τη συνείδηση και του «λόγου» ως σκέψη και έκφραση. Εγκαίνια Παρασκευή 7 Μαρτίου, ώρα 7 μ.μ. Διάρκεια έως τις 27 Μαρτίου. Diatopos Art Centre, Κρήτης 11, Λευκωσία. **Πληροφορίες 22766117, www.diatopos.com**

ΒΙΒΛΙΟ

«Πόσα μέτρα είναι ο κόσμος μας;»

Οι Εκδόσεις ΚΑΛΕΙΔΟΣΚΟΠΙΟ παρουσιάζουν το νέο βιβλίο της Σάντης Αντωνίου, με τίτλο «Πόσα μέτρα είναι ο κόσμος μας; Η ζωή, το έργο και ο κόσμος του Αδαμάντιου Διαμαντή». Στην παρουσίαση θα απευθύνουν χαιρετισμό οι Αλέξα Αποστολάκη, εκδότρια, Δάφνη Νικήτα, ιστορικός Τέχνης, Σάντη Αντωνίου, συγγραφέας και Έλενα Τσιγαρίδου, εικαστικός. Ομιλίες θα πραγματοποιήσουν οι Κυριάκος Χαραλαμπίδης, ποιητής, δρ Μαρίνα Ροδοσθένους-Μπαλάφα, αναπληρώτρια καθηγήτρια Νεοελληνικής Φιλολογίας, Πανεπιστήμιο Λευκωσίας και Θεοδώρα Δημητρίου, μουσειοπαιδαγωγός, ειδική Εκπαιδευτικών Προγραμμάτων της Λεβεντείου. Την εκδήλωση θα πλαισιώσει μουσική παρέμβαση από τον Ευαγόρα Καραγιώργη, μουσικοσυνθέτη. Τετάρτη 5 Μαρτίου, ώρα 6:15 μ.μ. Αίθουσα Εκδηλώσεων Λεβεντείου Πινakoθήκης, Αναστασίου Γ. Λεβεντή 5, Λευκωσία.

ΑΝΑΓΝΩΣΕΙΣ

Της **ΜΑΡΙΑΣ ΚΑΤΣΟΥΝΑΚΗ**

Αλλάζοντας πρόσωπο, όχι εαυτό

Όταν αλλάζει το πρόσωπο, αλλάζει και ο άνθρωπος; Είναι, άραγε, το πρόσωπο «ο καθρέφτης της ψυχής»; Οι απαντήσεις διαφέρουν. Η υποψήφια για Όσκαρ Ντέμι Μουρ στην ταινία «The Substance: Το ελιξίριο της νιότης», της Κοραλί Φαρζά, «θυσιάζεται» για να μεταμορφωθεί σε μια 25χρονη εκδοχή του εαυτού της. Δέχεται να δοκιμάσει μια «ουσία» η οποία «τρώει» σιγά σιγά τη γερασμένη (για τις προδιαγραφές της σόου μπιζ) τηλεοπτική star, για να δώσει χώρο στη νέα. Μία εβδομάδα ζει ως 60χρονη και μία ως 25χρονη. Το «body horror», εν προκειμένω, καταλήγει σε μια αποθέωση προκλητικής ανοησίας (του τύπου «κι αν δεν το καταλάβατε, θα το βάλουμε στο μπλέντερ»), στην οποία εκτιμήθηκε η ερμηνεία της Μουρ. Παρότι δεν αποκλείεται να βραβευτεί και σήμερα το βράδυ στα Όσκαρ, κατακτώντας και την κορυφή, γι’ αυτόν τον ρόλο-καρικατούρα, ύστερα από ένα σερί διεθνών διακρίσεων, as αποσπάσουμε τη δική μας «ουσία». Ναι, τα απανταχού συστήματα—όχι μόνο του θεάματος—λατρεύουν τη νεότητα. Τι αναγκάζει όμως μια γυναίκα να υποστεί κάθε μορφής παραμόρφωση (η Μουρ και στην πραγματική ζωή της) για να αγαστρωθεί από ένα χρόνο που δεν σταματάει, ούτε καν καθυστερεί, χωρίς ορατό κόστος;

Στο ίδιο μοτίβο, σε αντίστροφη πορεία, εστιάζει η ταινία «Ένας διαφορετικός άνθρωπος» του Ααρν Σίμπεργκ, με τον Σεμπάστιαν Σταν στον πρωταγωνιστικό ρόλο. Ένας φιλόδοξος ηθοποιός, που γεννήθηκε με δυσπλασία στο πρόσωπο, δέχεται να κάνει χρήση μιας πρωτοποριακής ιατρικής μεθόδου προκειμένου να αλλάξει δραστικά

Όπως ο χρόνος δεν βαλσαμώνεται, έτσι και τα εγχειρίδια για γρήγορες και αποτελεσματικές μεταμορφώσεις αποδεικνύονται απλώς καλοστημένες επιχειρήσεις.

ΘΕΑΤΡΟ

«Το Αγόρι των Ουίνσλοου» στο Σατιρικό

Η παραγωγή από το Σατιρικό Θέατρο και την Alpha Square «Το Αγόρι των Ουίνσλοου», σε μετάφραση και σκηνοθεσία του Ανδρέα Αραούζου, με έντεκα ηθοποιούς επί σκηνής, συνεχίζει τις παραστάσεις στην Κεντρική Σκηνή του Σατιρικού Θεάτρου κάθε Σάββατο και Κυριακή, και ετοιμάζεται για περιοδεία σε όλες τις πόλεις, 11-13 Μαρτίου. Εμπνευσμένο από πραγματικά δικαστικά γεγονό-

τα στην Αγγλία, το έργο αφορά στις απεικονισμένες προσπάθειες ενός πατέρα να «καθαρίσει» το όνομα του γιου του, όταν το αγόρι αποβάλλεται από το Βασιλικό Ναυτικό Κολλέγιο, για υποτιθέμενη κλοπή μιας ταχυδρομικής επιταγής πέντε σελινιών. Επί σκηνής: Βαρνάβας Κυριαζής, Έρικα Μπεγέτη, Σωτήρης Μεστάνας, Χριστίνα Μαρούχου, Ιωάννα Σιαφάκη, Θανάσης Δρακόπουλος,

Δημήτρης Γκουτζαμάνης, Σταύρος Χατζαντρίαν, Ναυσικά Απόδτρατου, Αλέξανδρος Χρυσάνθου και ο μικρός Κωνσταντίνος Γεωργίου. Σατιρικό Θέατρο, Κεντρική Σκηνή, Λευκωσία. Τακτικές παραστάσεις: Σάββατο, ώρα 8:00 μ.μ. και Κυριακή, ώρα 6:30 μ.μ. **Πληροφορίες και κρατήσεις: 22312940, 22421609, satiriko.tameio@cytanet.com.cy | www.alphasquare.com.cy**

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Ομαδική έκθεση HER

Η Lumiere Contemporary Art Gallery παρουσιάζει την έκθεση HER, μια ομαδική έκθεση που περιλαμβάνει ζωγραφική, γλυπτική, κόσμημα και υφαντική τέχνη από ένα εξαιρετικό σύνολο διεθνών καλλιτεχνών. Αντλώντας από τη δημιουργική έμπνευση καλλιτεχνών από πόλεις όπως η Νέα Υόρκη, το Παρίσι, η Αθήνα, η Αγία Πετρούπολη, η Λάρνακα, η Λεμεσός και άλλες, η HER προσφέρει ένα πολύχρωμο μωσαϊκό ερμηνειών που τιμούν την ουσία της θηλυκότητας. Καλλιτέχνες: Χριστίνα Δράκος, Μαρία Διαμαντοπούλου, Δημοσθένης Μιχαήλ, Άριστος Χριστοφόρου, Όλγα Λιβινέγκο, Αντζελίνα Γκουέζ, Νικόλας Αντωνίου, Φρέντερικ Τρίσαντ,

Μάρζορη Έγκαν, Μαρίνα Σουζαλτσέβα, Μάχια Γενεθλίου, Αντρέας Μόρφης, Άρθουρ Ντουζόλ-Λουκέτ, Σούζαν Κέν, Ιφιγένεια Παπαγεωργίου, Κίρκας Καστάνο, Πασκάλης Αναστάση. Εγκαίνια 8 Μαρτίου, ώρα 7:00 μ.μ. από την Ιταλίδα εκπαιδευτικό και κριτικό τέχνης Lucia Cuccarelli. Διάρκεια έως 8 Μαΐου. **Πληροφορίες www.lumiereartgallery.com**

ΕΚΘΕΣΗ

Καθρέφτης σε 40 δωμάτια

Η Γκαλερί Γκλόρια παρουσιάζει την ατομική έκθεση της εικαστικού Ρέας Αφαντίτου, με τίτλο «Καθρέφτης σε 40 Δωμάτια». Φωτογραφία καρφισωμένη σε μια γωνιά στον τοίχο εργαστήρι μου εδώ και πολλά χρόνια. Σαράντα άνθρωποι, γυναίκες, άνδρες και παιδιά, μέλη μιας μικρής κοινότητας στην Κύπρο (Λάνια) παραθέτουν τον εαυτό τους, χωρίς να τον επινοούν, με μια απροκάλυπτη αθωότητα. Η μετωπική στάση του σώματος και τα βλέμματα στη φωτογραφία του J.P. Foscolo της δεκαετίας 1890 αντανακλούν σαν σε καθρέφτη μια συλλογικότητα και προκαλούν την απορία της δικής μου διερεύνησης σε ένα

πολύλοκο δίκτυο ανθρώπινων συνδέσεων. Ανάμεσα στην ύλη που με περιβάλλει και τα θραύσματα μνημονικών αποθεμάτων εκκρεμεί συνεχώς η αναγκαιότητα για επικαιροποίηση του ανοίκειου στον κάθε παρόντα χρόνο. Ξανά και ξανά η εμμονή του βλέμματος προκαλεί τη σκέψη και το συναισθήμα. Γκαλερί Γκλόρια, Ζήνωνος Σώζου 3, Λευκωσία. **Πληροφορίες www.gloriagallery.com**

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ | Του ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Πολιτισμός προς όφελος των πολλών

Η Λάρνακα και η Λεμεσός είναι οι δύο πόλεις που θα διεκδικήσουν το χρίσμα της πολιτιστικής πρωτεύουσας της Ευρώπης για το 2030. Αμφότερες οι πόλεις είχαν κάνει μεγάλη προεργασία και φαίνεται πως τους βγήκε σε καλό. Μακάρι ό,τι προετοίμασαν για τις πόλεις τους να παραμείνει στις πόλεις τους και αυτές να αναπτυχθούν έτι περαιτέρω πολιτιστικά και άρα οι αστικοί ιστοί να γίνουν βιώσιμοι, διότι θα έχει αναβαθμιστεί το πολιτισμικό επίπεδό τους. Μακάρι οι πόλεις αυτές, και βεβαίως και οι υπόλοιπες, ως πολιτιστικές πρωτεύουσες να καταφέρουν να εμπνεύσουν τους πολίτες τους για την αξία του δικαιώματος στη ζωή, στη στέγαση, στην απονομή δικαιουσύνης, το δικαίωμα πρόσβασης σε υπηρεσίες πολιτισμού ποιότητας. Μακάρι να μπορέσουν όλοι στην Κύπρο, ανεξαρτήτως εθνικότητας, θρησκείας, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, εκπαιδευτικού υποβάθρου κτλ. πολλά να μπορούν να γίνονται μέτοχοι σε ό,τι έχει να προσφέρει το θέατρο, οι εικαστικές τέχνες, ο χορός, το βιβλίο, η μουσική, το καθαρό οξυγόνο...

Μακάρι οι 57 νεκροί του σιδηροδρομικού δυστυχήματος των Τεμπών να δικαιωθούν, οι συγγενείς τους και οι φίλοι τους να παρηγορηθούν γιατί

αποδόθηκαν ευθύνες και η δικαιοσύνη η επίγεια θριάμβευσε. Μακάρι και οι νεκροί της Λεμεσού να μην ξεχαστούν ελέω καρναβαλίου και προετοιμασιών για την πολιτιστική πρωτεύουσα. Σίγουρα δεν απόλαυσαν οξυγόνο, αμφιβάλλω αν είχαν την ευκαιρία ή και τη διάθεση να απολαύσουν και τέχνη, σε μία πόλη που μοιάζει να διώχνει μακριά οτιδήποτε δεν έχει αστερόσκοπη ή δεν είναι επενδυμένη με λείες και απαστράπτουσες επιφάνειες. Σε μία πόλη που και η τέχνη αρχίζει και γίνεται πολυτέλεια... ελεύθερη αγορά σου λένε, και γιατί τον ρόλο και τον λόγο της Αντουανέτας πολλοί εμίσπσαν και σκέφτηκαν πως και το παντεσπάνι τους είναι πολύ, αποφάσισαν να το πάνε όπως πολύ παλιά, τότε που οι αυτοκράτορες μοίραζαν δηνάρια στους υπηκόους τους, και έμεναν όλοι ευχαριστημένοι... Πολυτέλεια το θέατρο, το επονομαζόμενο καλό θέατρο, αυτό που έρχεται απ’ έξω, και κάνει τη χώρα και μοιάζει η χώρα κολυμβήθρα του Σιλβάμ. Σε αυτή τη χώρα ξεχνάμε γρήγορα, χωρίς όμως να έχουμε καταλήξει σε κάποιο συμπέρασμα για το τι έγινε, και πού τελικά έφτασε η λογική μας σκέψη. Είτε αυτό είναι πολιτική, είτε μιλάμε για το Κυπριακό, είτε αφορά το Κίνημα Με Too. Θυμόμαστε μόνο

ό,τι είναι εύκολο να διυλίσουμε... αλλά συνήθως καταπίνουμε την κάμηλον και διυλίζουμε τον κώνωπα. Βλέπετε τις καμήλες τις είχαμε συνηθίσει, στη Βώνη της Λευκωσίας, κοντά δηλαδή στη χώρα υπήρχαν πολλές και αλλού... ενώ ο κώνωψ πάντοτε ενοχλούσε, και οι Βρετανοί έκαναν πολλά για να τον καταπολεμήσουν και ορθώς... αλλά τελικά μάθαμε μόνο με κουνούπια να ασχολούμαστε και τα χοντροκομμένα ψέματα και τις χοντροκομμένες καταστάσεις να τις κάνουμε γαργάρα. Είτε πρόκειται για τον πολιτισμό μας, είτε αφορά την πολιτική μας, είτε αφορά τον διπλανό μας... εμένα και το έχω μου να μην ακουμπήσει ο κώνωψ και όλα τα άλλα τα καταπίνω.

Αλλά ξεκίνησα να γράφω για τις πόλεις της Λάρνακας και της Λεμεσού που διεκδικούν τον τίτλο της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Ευρώπης το 2030. Ελπίζω μέχρι το 2030 οι πόλεις αυτές να έχουν αναβαθμιστεί πολιτιστικά, να έχουν αποκτήσει θέατρο, ως ενέργεια, αλλά και θεατρικές στέγες, να έχουν αποκτήσει υποδομές τέτοιες που οποιαδήποτε πολιτιστική αποκέντρωση ή κάλυψη κενών από πρωτοβουλίες σχεδόν λεσεψιανές, να είναι παραπληρωματική και όχι αδήριτη ανάγκη. Μακάρι σε αυτές τις πόλεις

το θέατρο, η μουσική, οι εικαστικές τέχνες, να έχουν καταφέρει να μπορούν να κινητοποιούν τους πολίτες και να ζητούν άρτο ικανό, να μπορούν να απολαμβάνουν θεάματα, και όχι να δίνεται σύρονται πίσω από «άρτο και θεάματα». Γιατί νομίζω ότι πλέον στις πόλεις μας ο άρτος έχει αρχίσει να εκλείπει και να πολλαπλασιάζονται τα θεάματα, που και αυτά δεν είναι για όλους. Πολλαπλασιάζονται οι θεάσεις του έξω κόσμου, και μειώνονται απελπιστικά τα κοιτάγματα στο απέναντι μπαλκόνι... αρχίζουμε και λείπουμε από το τώρα και το εδώ μας, γιατί φαντασιωνόμαστε ένα αλλού και ένα μελλοντικό κάποτε.

Αλλά πάλι ξεστράτισα, από τις υποψήφιες για Πολιτιστική Πρωτεύουσα της Ευρώπης 2030. Μακάρι λοιπόν η Λάρνακα και η Λεμεσός να πετύχουν όσα έχουν βάλει στόχο. Μακάρι και η Λευκωσία, και ο Δήμος Κουρίου, και η Αγία Νάπα, και όλες οι πόλεις της Κύπρου, να ευτυχίσουν να έχουν πολιτισμό και ανθρώπους που να τον προάγουν προς όφελος των πολλών και της πόλης και όχι απλώς για να τρέφονται φακοί φωτογραφικοί και καρέκλες υψηλές.

kouroupakisa@kathimerini.com.cy

Η πάλη μεταξύ ταυτότητας και προσδοκιών

Μηχανισμός επιβίωσης, αλλά και παγίδα οι «μάσκες», λέει ο Νεκτάριος Θεοδώρου μιλώντας για την παράσταση «Personne»

Συνέντευξη στον
ΑΠΟΣΤΟΛΟ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗ

Η παράσταση «Personne» από τους Liminal Theatre Company είναι βασισμένη στο έργο «Εξομολογήσεις μιας Μάσκας» του Yūkiō Mishima, σε σκηνοθεσία και απόδοση κειμένου του Γιώργου Σιένα, με τον Νεκτάριο Θεοδώρου να ακολουθεί τα μονοπάτια της ιστορίας του Mishima, σε μια αναζήτηση αυθεντικότητας μέσα από την αφήγηση και το παιχνίδι. Όπως λέει ο Νεκτάριος Θεοδώρου η ιδέα της μεταμφίεσης, του δικασμού ανάμεσα στο «φαίνεσθαι» και το «είναι», αποτέλεσε και τον πυρήνα για τη δημιουργία της παράστασης Personne. «Θέλαμε να διερευνήσουμε σκηνικά και σωματικά αυτή την ένταση, να δώσουμε φωνή στη μοναξιά αλλά και στην υπόγεια δύναμη που κρύβεται στην προσπάθεια αυτοπροσδιορισμού». Αναφέρει επίσης πως η παράσταση «Personne» δεν δίνει μια λύση, αλλά δημιουργεί έναν χώρο όπου αυτή η σύγκρουση βιώνεται σωματικά, απογυμνωμένη από απλουστευτικές βεβαιότητες, λέγοντας πως τελικά, το να «κερδίσουμε τον εαυτό μας σημαίνει να αποδεχτούμε την πολυπλοκότητά μας, τις μάσκες μας, αλλά και τις στιγμές που τολμάμε να τις αποχωριστούμε, έστω και φευγαλέα».

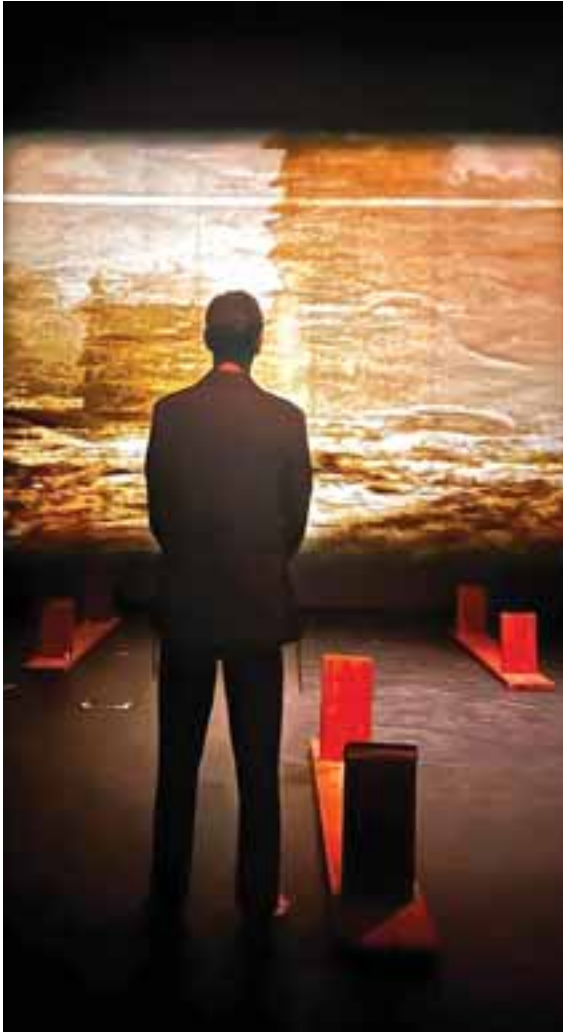
—Πώς έγινε η επιλογή αυτού του μυθιστορήματος; Τι σε εντρίγκαρα περισσότερο;
—Η επιλογή του μυθιστορήματος «Οι εξομολογήσεις μιας μάσκας» του Γιούκιο Μισίμα προέ-

κυψε αρχικά από τον συνεργάτη μου, σκηνοθέτη και ηθοποιό, Γιώργο Σιένα. Όταν μου πρότεινε το έργο και το διάβασα, με εντρίγκαρα τόσο η σαγηνευτική του γλώσσα όσο και ο τρόπος που ανατέμνει την ανθρώπινη επιθυμία, την αποξένωση και τη διαρκή αναζήτηση του εαυτού. Αυτό που με γοήτευσε περισσότερο ήταν η εσωτερική σύγκρουση του πρωταγωνιστή, η πάλη

«Ζούμε σε μια κοινωνία όπου η ταυτότητα κατασκευάζεται και ανακατασκευάζεται διαρκώς για να ανταποκριθεί σε προσδοκίες, ρόλους, συμβάσεις. Η «μάσκα» γίνεται μηχανισμός επιβίωσης, αλλά και παγίδα».

μεταξύ προσωπικής ταυτότητας και κοινωνικών προσδοκιών. Η ιδέα της μεταμφίεσης, του δικασμού ανάμεσα στο «φαίνεσθαι» και το «είναι», αποτέλεσε και τον πυρήνα για τη δημιουργία της παράστασης Personne. Θέλαμε να διερευνήσουμε σκηνικά και σωματικά αυτή την ένταση, να δώσουμε φωνή στη μοναξιά αλλά και στην υπόγεια δύναμη που κρύβεται στην προσπάθεια αυτοπροσδιορισμού.

—Πώς αντιλαμβάνεσαι την προσωπικότητα και την ιδεολογία του συγγραφέα σε σχέση με το «Personne»;

—Η προσωπικότητα και η ιδεολογία του Mishima είναι βαθιά αντιφατικές, γεμάτες εντάσεις που αντανακλώνται τόσο στο έργο του όσο και στη ζωή του. Ήταν ένας άνθρωπος που ταλαντευτηκε ανάμεσα στον αισθητισμό και τον ασκητισμό,

«Όπως ο Mishima βίωνε τη ζωή του μέσα από ένα δι-
αρκές παιχνίδι ρόλων, έτσι και η παράσταση εξερευνά το πώς κατασκευάζουμε και φθείρουμε τις προσωπεία μας» λέει ο ηθοποιός Νεκτάριος Θεοδώρου που ακολουθεί τα μονοπάτια της ιστορίας του Mishima στην παράσταση «Personne».

ανάμεσα στην παρακμή και την πειθαρχία, ανάμεσα στην προσωπική του εσωστρέφεια και την εμμονή του με την εικόνα του προς τα έξω.

Στο Personne αυτές οι αντιθέσεις βρίσκουν έκφραση μέσα από τη σκηνική διαπραγμά-

τευση της ταυτότητας και της «μάσκας». Όπως ο Mishima βίω-
νε τη ζωή του μέσα από ένα διαρκές παιχνίδι ρόλων – είτε ως συγγραφέας, είτε ως εθνικιστής, είτε ως ερμηνευτής του ίδιου του του μύθου – έτσι και η παράσταση εξερευνά το πώς

κατασκευάζουμε και φθείρουμε τις προσωπεία μας.

—Δημόσια μάσκα, διάχυτη υποκρισία, και στο επίκεντρο το άτομο, εμείς... μπορούμε να κερδίσουμε τον εαυτό μας;
—Ζούμε σε μια κοινωνία όπου η ταυτότητα κατασκευάζεται και ανακατασκευάζεται διαρκώς για να ανταποκριθεί σε προσδοκίες, ρόλους, συμβάσεις. Η «μάσκα» γίνεται μηχανισμός επιβίωσης, αλλά και παγίδα. Μας προστατεύει από την έκθεση, αλλά μας απομακρύνει από τον εαυτό μας. Ίσως η νίκη απέναντι σε αυτή την υποκρισία δεν είναι η πλήρης αποκάλυψη του εαυτού αλλά η συνειδητή επιλογή του τι αποκαλύπτουμε και τι κρύβουμε. Εξάλλου, υπάρχει άραγε ένας «αληθινός» εαυτός ή είναι και αυτό μια ακόμα κατασκευή; Η παράσταση Personne δεν δίνει μια λύση, αλλά δημιουργεί έναν χώρο όπου αυτή η σύγκρουση βιώνεται σωματικά, απογυμνωμένη από απλουστευτικές βεβαιότητες. Ίσως, τελικά, το να «κερδίσουμε τον εαυτό μας» σημαίνει να αποδεχτούμε την πολυπλοκότητά μας, τις μάσκες μας, αλλά και τις στιγμές που τολμάμε να τις αποχωριστούμε, έστω και φευγαλέα.

Πληροφορίες: «Personne» από τους Liminal Theatre Company, δημιουργία: Νεκτάριος Θεοδώρου και Γιώργος Σιένα. Σκηνοθεσία/απόδοση κειμένου: Γιώργος Σιένα, ερμηνεία: Νεκτάριος Θεοδώρου. Παραστάσεις: 6, 7, 8 και 9 Μαρτίου στις 8:30 μ.μ. Ξυδάδικο, Γενεθλίου Μιπέλλα 34, Λεμεσός. Κατάλληλο 15 ετών και άνω.

Η αληθινή εκδοχή του εαυτού μας

—Personne, «ένα άτομο που ορίζεται από τη συνείδηση της ύπαρξής του, ως βιολογικό, ηθικό και κοινωνικό ον», γεννιόμαστε σχεδόν άγραφες πλάκες. Εν τέλει τι νομίζεις πως διαμορφώνει τη συνείδησή μας;
—Η συνείδησή μας διαμορφώνεται μέσα από μια αλληλεπίδραση εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων. Ίσως γεννιόμαστε σαν άγραφες πλάκες, αλλά πολύ γρήγορα χαράσσονται πάνω μας ιστορίες, φόβοι, επιθυμίες, κοινωνικές νόρμες. Η βιολογία

«Η μάσκα δεν είναι μόνο ατομική, αλλά και συλλογική. Είναι ένας μηχανισμός που όλοι, σε διαφορετικές στιγμές, υιοθετούμε για να κινηθούμε μέσα σε έναν κόσμο γεμάτο κανόνες και βλέμματα» λέει ο Νεκτάριος Θεοδώρου.

μας δίνει μια αφετηρία, αλλά η ηθική και η κοινωνία επεμβαίνουν, διαμορφώνοντας το πώς υπάρχουμε και πώς αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο. Το Personne διερευνά ακριβώς αυτή τη διαδικασία: πώς χτίζεται η συνείδηση μέσα από την αλληλεπίδραση, πώς οι ταυτότητες κατασκευάζονται, φοριούνται και, ίσως, κάποτε απορρίπτονται. Η παράσταση ψαχουλεύει τα όρια ανάμεσα στο αυθεντικό και το επιβεβλημένο. Εν τέλει, νομίζω πως η συνείδησή μας είναι ένας ζωντανός οργανισμός που μεταβάλλεται, συγκρούεται και αμφιταλαντεύεται. Δεν είναι κάτι στατικό, αλλά κάτι που διαρκώς αναδιαμορφώνεται μέσα από τις εμπειρίες, τις επιλογές και τις συγκρούσεις μας. Και ίσως, μέσα από αυτή τη ρευστότητα, βρίσκεται η πιο αληθινή εκδοχή του εαυτού μας.

Το «Personne» διερευνά πώς χτίζεται η συνείδηση μέσα από την αλληλεπίδραση, πώς οι ταυτότητες κατασκευάζονται, φοριούνται και, ίσως, κάποτε απορρίπτονται. Η παράσταση ψαχουλεύει τα όρια ανάμεσα στο αυθεντικό και το επιβεβλημένο.

—Η ιστορία του Mishima είναι μια συλλογική ιστορία;
—Η ιστορία του Mishima, αν και βαθιά προσωπική και αυτοβιογραφική, κουβαλά μια ένταση και μια θεματική που την καθιστούν συλλογική. «Οι εξομολογήσεις μιας μάσκας» δεν είναι απλώς η αφήγηση ενός ατόμου που παλεύει με την ταυτότητά του. Είναι η ιστορία κάθε ανθρώπου που νιώθει παγιδευμένος ανάμεσα σε αυτό που είναι και αυτό που πρέπει να δείξει στον κόσμο. Είναι η ιστορία κάθε ανθρώπου που φορά μια «μάσκα» για να επιβιώσει σε μια κοινωνία που δεν αποδέχεται το αληθινό του πρόσωπο. Η μάσκα δεν είναι μόνο ατομική, αλλά και συλλογική. Είναι ένας μηχανισμός που όλοι, σε διαφορετικές στιγμές, υιοθετούμε για να κινηθούμε μέσα σε έναν κόσμο γεμάτο κανόνες και βλέμματα. Άρα

να, η ιστορία του Mishima δεν είναι μόνο δική του. Είναι ένας καθρέφτης όπου αντανακλώνται πολλοί, ίσως και όλοι μας.

—Έχεις σταθεί πολλές φορές απέναντι σε χαρακτηρισ, μόνος σου επί σκηνής... τι κερδίζεις κάθε φορά και τι απαιτεί από εσένα αυτή η συνθήκη;
—Κάθε παράσταση είναι μια νέα αναμέτρηση, μια νέα εξερεύνηση. Όταν δε, είμαι μόνος μου επί σκηνής, η διαδικασία έχει άλλες απαιτήσεις, δεν υπάρχουν δίχτυα ασφαλείας. Χρειάζεται πλήρης συγκέντρωση και διαθεσιμότητα, πνευματική, σωματική και συναισθηματική. Αλλά έτσι ανακαλύπτω και τον εαυτό μου. Με εντρίγκάρει αυτή η μοναξιά επί σκηνής, αυτό το ρίσκο που απαιτεί απόλυτη ειλικρίνεια ανά πάσα στιγμή.

Βιωματική Παρουσίαση Βιβλίου

«Δεν Υπάρχει Μη Λεκτικός Αυτισμός»
του συγγραφέα, λογοθεραπευτή, ειδικός αυτισμού
Μποχατζιάρ Ευάγγελου

Σάββατο 8 Μαρτίου | 10:30π.μ.

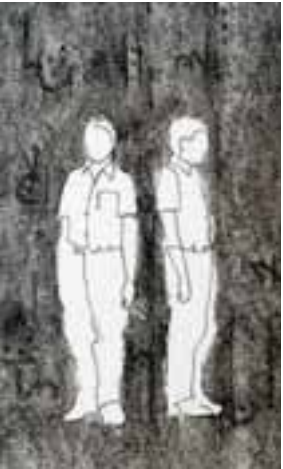
Στον Πολυχώρο Πολιτισμού Παλιά Ηλεκτρική του Δήμου Πάφου
Οδός Βλαδίμηρου Ηρακλέους 8, Πάφος

Είσοδος Ελεύθερη

Χορηγός Επικοινωνίας
H ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

Τα σχέδια του Γιάννη Κατρινίτσα, ο οποίος υπογράφει το σκηνικό, τα κοστούμια και τον σχεδιασμό του βίντεο για τη νέα όπερα «Ο πεθαμένος και η ανάσταση» που βασίζεται στο ομώνυμο πεζογράφημα του Νίκου Γαβριήλ Πεντζίκη.

ΕΚΤΟΣ ΥΛΗΣ

Του **ΣΑΚΗ ΙΩΑΝΝΙΔΗ**

Very very χολοσκασμένη

Να το κάνω εικόνα για να συνεννοούμαστε. Εκείνος κάθεσαι στο Οβάλ Γραφείο και βγάζει πρόγραμμα για το Kennedy Center, τη Γάζα και την Ουκρανία. Εκείνη μπαίνει φουριόζα, τον πιάνει από το τροφαντό του μαγουλάκι και τον γυρνάει δυο σβούρες. Ικανή την έχω την Τζέιν Φόντα. Την περασμένη εβδομάδα απέδειξε ότι, στα 87 της χρόνια, δεν έχει καμία όρεξη να καθίσει σπίτι και να κάνει απλώς στην παλιά, χρυσή εποχή. Η θεά της «Barbarella» έδωσε μία από τις πιο γενναίες πολιτικές ομιλίες στα βραβεία των Αμερικανών ηθοποιών (SAG Awards) μπροστά σε ένα Χόλιγουντ που μοιάζει να έχει καταπνίξει τη γλώσσα του. Η δουλειά τους, είπε, είναι να μπουν στη θέση του άλλου, να δείξουν ενσυναίσθηση και να δώσουν ένα όραμα για το μέλλον. Αλλιώς ένας νέος μακαρθισμός περιμένει στη γωνία. Πώς το λέτε εσείς εδώ; Very χολοσκασμένη.

Αλλαγή φιλοσοφίας

Με τη μίνι κρίση του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου, τις παραιτήσεις και τις αλλαγές διευθυντών, προέδρων και τα λοιπά, δεν είδαμε με προσοχή μια λεπτομέρεια στο υπερατλαντικό ταξίδι της υπουργού Πολιτισμού

Ο χάλκινος γρύπας που είχε εμφανιστεί από την Αρχαία Ολυμπία το 1930 επιστρέφει στη χώρα μας.

Λίνας Μενδώνη. Μία από τις αρχαιότητες που επιστρέφουν, ένας χάλκινος γρύπας που έκανε φτερά από την Αρχαία Ολυμπία το 1930, δεν γυρίζει ύστερα από νομικές διεκδικήσεις, όπως γίνεται συνήθως. Επιστρέφει έπειτα από έρευνα που έκανε το ίδιο το Μνηστοπολιτικό Μουσείο της Νέας Υόρκης στη συλλογή του. Ψιλά γράμματα ή αλλαγή φιλοσοφίας;

70 χρόνια

Το θέμα είναι από πού θα αρχίσεις το μέτρημα. Οσοι γεννήθηκαν στις αρχές του 20ού αιώνα μέχρι που σήκωσε την μπαγκέτα του ο Θεόδωρος Βαβαγιάννης της ΚΟΑ στο Ηρώδειο, το 1955, είχαν περάσει από παγκόσμιους πολέμους, εκστρατείες, εμφυλίσους. Για εκείνους το Φεστιβάλ Αθηνών, μια γιορτή των τεχνών, ήταν ο ορισμός της πολιτιστικής συνταγογράφησης κατευθειάν από τα χέρια του Ασκληπιού. Για εμάς, 70 χρόνια μετά, τι είναι; Σε αυτή την επέτειο as μη μείνουμε μόνο στις ασπρόμαυρες εικόνες του χθες.

Σκοπός

«Μπορώ να έχω λίγες λέξεις παραπάνω;». Ισως η πιο συχνή ερώτηση στα γραφεία των εφημερίδων. Ευχά και κατάρτα το διαρκές μέτρημα και ζύγισμα λέξεων και θεμάτων. Χωράει ένα ακόμη θέμα στη σελίδα; Τα όρια του χαρτιού δημιουργούν το σώμα μιας ύλης, τι ξενάμε όταν διαβάζουμε στο Διαδίκτυο. Μπορεί κανείς να συνοψίσει ή να φωτίσει πιυχές θεμάτων που έμειναν εκτός ύλης; Αυτός είναι ο σκοπός αυτής της στήλης. Σε 380 λέξεις. Ούτε μία παραπάνω.

Της **ΜΑΡΩΣ ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ**

«Θέλω να μιλήσω με δύναμη για να μπορέσει να κατορθωθεί η ζωή στον τόπο μου. Μέσα μου, όπως κάτω από μία πέτρα, ακούς το νερό υπόγειου ποταμού. Ακούω ομιλία, ιστορίες, τη ζωή όλων των ανθρώπων μαζί. Οπισθοχωρώ με πληγές, ματωμένος, καταδικασμένος σε αδιέξοδο». Στο τέλος του χειρογράφου διατηρήθηκε η υπογραφή του συγγραφέα και η χρονολογία ολοκλήρωσης του έργου: «Ν. Γ. Πεντζίκης, 26 Αυγούστου 1938».

«Αν λάβουμε υπόψη την ένταση των λεγομένων, το μυθιστόρημα “Ο πεθαμένος και η ανάσταση” γράφτηκε ολόκληρο εκείνο το καλοκαίρι», λέει στην «Κ» ο Γαβριήλ Νικολάου Πεντζίκης.

Συνομιλούμε με τον γιο του Νίκου Γαβριήλ Πεντζίκη μέσω τηλεφώνου, γιατί βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη μοιράζοντας τον χρόνο του ανάμεσα στην Αθήνα και την πόλη της καταγωγής του. Την πόλη - σφραγίδα, για την οποία ο πατέρας του έγραψε, «διευθετώντας το σώμα μου νιώθω να είμαι όχι απλώς ο χάρτης ή το παραστατικό σχήμα της Θεσσαλονίκης, παρά αυτή ταύτη η έκταση που καταλαμβάνει η πόλη πάνω στην επιφάνεια της γης (...)».

Τον Αύγουστο του 1938 που ολοκληρώθηκε «Ο πεθαμένος και η ανάσταση», η Ελλάδα γιόρτασε με φανφάρες και παρελάσεις μαυροφαλαγγιτών τη διετία του καθεστώτος Μεταξά. Ο 30χρονος Ν. Γ. Πεντζίκης είχε επιστρέψει στη γενέτειρα έπειτα από τις σπουδές φαρμακευτικής και βοτανικής στο Πανεπιστήμιο του Στρασβούργου, αναλαμβάνοντας το φαρμακείο του πατέρα του, που έγινε ένα από τα γνωστότερα λογοτεχνικά στέκια της πόλης. Είχε επίσης ξεκινήσει τις επισκέψεις στο Άγιον Ορος, έναν τόπο όπου ταξίδεψε 93 φορές μέχρι τον θάνατό του (1993). Δεν είχε ακόμη αποκτήσει τον γιο του, ο οποίος γεννήθηκε το 1952.

Οπερα

Η συζήτηση με τον Γαβριήλ Νικολάου Πεντζίκη γίνεται με αφορμή τη νέα σύγχρονη όπερα «Ο πεθαμένος και η ανάσταση», ανάθεση της Εναλλακτικής Σκηνής της ΕΛΣ στον συνθέτη Νικόλα Τζώρτζη, που ζωντανεύει επί σκηνής το ομώνυμο έργο. Ο κ. Πεντζίκης ονομάζει αυτό το αινιγματικό πεζογράφημα «πεζοτράγουδο» και υπογραμμίζει ότι ο ελληνιστής Μάριο Βίτι το χαρακτήρισε «μονόλογο». «Το έργο έχει προφανή τα στοιχεία της νεωτερικότητας, αφού η ενόττητα χρόνου και χώρου έχουν καταργηθεί», εξηγεί.

Αναρωτιέμαι εάν οι σπουδές του υιού Πεντζίκη είναι φιλολογικές. Το επιβεβαιώνει: απόφοιτος Φιλολογίας στην Οξφόρδη. Του ζητώ κάποιες οικογενειακές αναμνήσεις για να «συνοδεύσουν» την ανέκδοτη ασπρόμαυρη φωτογραφία που μας παρα-

Ο Νίκος Γαβριήλ Πεντζίκης με τον μοναχογιό του στη Θεσσαλονίκη, γύρω στο 1954. Φωτογραφία από οικογενειακό αρχείο.

κήρρισε: εικονίζει τον ίδιο πολύ μικρό στην αγκαλιά του πατέρα του, γύρω στο 1954.

«Ήταν ένας άνθρωπος απολύτως αφοσιωμένος στο έργο του», λέει. «Η ζωγραφική και η λογοτεχνία υπήρξαν καλλιτεχνικές εκφράσεις ισοδύναμες και ισόρροπες στην πορεία του. Οι πίνακες παρουσιάζονταν αμέσως σε εκθέσεις, ενώ τα γραπτά χρειάζονταν περίπου μια δεκαετία για να εκδοθούν».

Αυτοδίδακτος ζωγράφος και ένας από τους σημαντικότερους εκφραστές του ευρωπαϊκού νεωτερικού ρεύματος στη γραφή, μέσα σε μια πόλη που ως ευαίσθητος δέκτης ανταποκρίθηκε άμεσα σε αυτά τα μηνύματα, ο Ν. Γ. Πεντζίκης δέχτηκε απανωτές απορρίψεις από μεγάλα κυρίως αθηναϊκά περιοδικά στα οποία έστειλε κείμενα προς δημοσίευση.

«Υπήρξε κατά μία έννοια ανέστιος στον λογοτεχνικό κύκλο της Αθήνας;», ρωτώ τον κ. Πεντζίκη.

Γελάει. «Τι σύμπτωση λέξεων!», απαντά. «Μία από τις απορρίψεις είχε έρθει από τη “Νέα Εστία” σε διεύθυνση του Πέτρου Χάρη, ο οποίος έγρα-

Ο Γαβριήλ Νικολάου Πεντζίκης ονομάζει «πεζοτράγουδο» το αινιγματικό πεζογράφημα «Ο πεθαμένος και η ανάσταση» και υπογραμμίζει ότι ο ελληνιστής Μάριο Βίτι το χαρακτήρισε «μονόλογο».

«Σε κάθε καλλιτέχνη υπάρχει μια πλευρά που αγγίζει το μυστήριο. Πάντως στην οικογένειά μας υπήρχε ένα στοιχείο τρέλας. Ή πάθους, όπως θέλετε πείτε το», λέει στην «Κ» ο Γ. Ν. Πεντζίκης.

ψε στον Πεντζίκη ότι δεν θεωρούσε το κείμενο στο ύψος του περιοδικού και του συγγραφέα. Νομίζω ότι συχνά οι λογοτεχνικές συζητήσεις που αφορούσαν τον πατέρα μου επιβαρύνθηκαν με ιδεολογικές προεκτάσεις και πολιτικές προσαρτήσεις. Ο ίδιος είχε μια ιδιαίτερη σχέση με την Εκκλησία, όπως και με την ελληνική γλώσσα, δύο ζητήματα ακανθώδη για την εποχή. Η Εκκλησία που έβλεπε δεν ήταν η ίδια με την Εκκλησία την οποία έκριναν οι σύγχρονοί του. Ασχολήθηκε επίσης με θέματα που κίνησαν το ενδιαφέρον των θεολόγων και των φιλολόγων πολύ αργότερα, προαναγγέλοντας την ανατροπή του ξεπερασμένου ευσεβισμού που κυριαρχούσε στο κράτος και στις θεολογικές σχολές.

«Όσο για την γλώσσα, εκεί δυστυχώς για εκείνον προσέκρουσε στον στρατηγό Μακρυγιάννη, μια προσωπικότητα την οποία η γενιά του '30 έκανε ακρόπρωρο για την πλεύση της. Για τη γενιά του '30 τα “Απομνημονεύματα” του Μακρυγιάννη απέδιδαν την ακριβή ελληνική γλώσσα, σε αντίθεση με την πλασματικότητα της κα-

θαρεύουσας. Από την άλλη ο Πεντζίκης, στα νιάτα του, έκανε παρέα με τον Γιάννη Ψυχάρη και είχε υιοθετήσει το μονοφωνικό αλφάβητο, αλλά έπειτα από αυτές τις συγγνωστές τρελίσες του φοιτητικού βίου, έβλεπε τη γλώσσα ως ενιαία. Έτσι μπορούσε να χρησιμοποιεί στα κείμενά του μια καθημερινή λέξη, για παράδειγμα το “τσανάκι” δίπλα σε μια ομηρική, όπως το “ερίβωλαξ”».

«Ήταν άραγε τόσο αυστηρός, κρυπτικός όπως τα περισσότερα κείμενά του;», ρωτώ τον γιο Πεντζίκη για τον πατέρα Νίκο Γαβριήλ. «Και ναι και όχι», απαντά. «Πιστεύω ότι σε κάθε καλλιτέχνη υπάρχει μια πλευρά που αγγίζει το μυστήριο. Πάντως στην οικογένειά μας υπήρχε ένα στοιχείο τρέλας. Ή πάθους, όπως θέλετε πείτε το. Ο παππούς μου Γαβριήλ Πεντζίκης σπούδασε χημεία τη δεκαετία του 1880 στην Αθήνα και ίδρυσε το πρώτο επιστημονικό φαρμακείο της Θεσσαλονίκης. Μια από τις τρεις αδερφές του πατέρα μου, η Χρυσούλα, ήταν η κατοπινή ποιήτρια Ζωή Καρέλλη».

Αυστηρό πρόγραμμα

«Στα τέλη της ζωής του, του πρότειναν να καρεί μοναχός, αλλά δεν το έκανε. Το πρόγραμμά του, ωστόσο, ήταν πολύ αυστηρό. Ξυπνούσε πολύ νωρίς το πρωί, μεταξύ πέντε και έξι, έμπαινε στο γραφείο του και εργαζόταν έως τις 12 το μεσημέρι. Στη συνέχεια έφευγε για τη δουλειά του στη φαρμακευτική εταιρεία (αυτό, αφού πια έκλεισε το φαρμακείο του). Επίσης αγαπούσε πολύ τα ταξίδια και τα επιδίωκε πέραν των υποχρεώσεών του ως αντιπρόσωπου φαρμακευτικών πωλήσεων».

Όσο πήγαινε σχολείο τον συναντούσε περισσότερο. Μετά, ως φοιτητής, όταν τύχαινε να συγκατοικήσουν, ο γιος κοιμόταν την ώρα που ο πατέρας δούλευε στο γραφείο του. «Ωστόσο αναπόφευκτα άκουγε μαζί μου πολλή ροκ μουσική και του άρεσαν οι Doors», θυμάται. «Ενικά ήταν ένας άνθρωπος με αυστηρά κριτήρια και επιλεκτικές συναναστροφές. Όμως, δεν υπήρξε καλλιτέχνης στη Θεσσαλονίκη που ο Πεντζίκης δεν γνώριζε, και αντίστροφα. Δεν χαριζόταν ποτέ ούτε και σε εμάς τα παιδιά του. Ποτέ δεν μας άφησε να κερδίσουμε όταν παίζαμε τάβλι, σκάκι ή σκραμπλ».

Αναλογίζομαι με τρόπο το ενδεχόμενο μιας παρτίδας σκραμπλ με τον Ν. Γ. Πεντζίκη και την αναπόφευκτη ήττα απέναντι σε έναν τέτοιο παίκτη, ο οποίος διέθετε επίσης ευρύτατη κουλτούρα, συμπεριλαμβανομένης της μουσικής. «Η τέχνη», έλεγε ο ίδιος, «είναι μια διαρκής συναναστροφή. Όταν πρόκειται για την “κπιουρική” των τεχνών, όλοι οι καλλιτέχνες είναι λίγο πολύ το ίδιο».

«Ο πεθαμένος και η ανάσταση» κάνει πρεμιέρα στην Εναλλακτική Σκηνή στις 14.3.

Και Ερωτόκριτος και λίγο Οθέλλος

Ο Κωστής Παλαμάς «απευθύνει φλόγα τη σκέψη του» στη Μούσα του με ένα αποκριάτικο τετράστιρο ποίημα

Της ΔΗΜΗΤΡΑΣ ΚΩΤΟΥΛΑ

16 Μαρτίου 1929. Αποκρία. Της Τυρινής.

Ο ποιητής Κωστής Παλαμάς με το αποκριάτικο τετράστιρο ποίημα «απευθύνει φλόγα τη σκέψη του» στην Αρτέμιδα Ρέσσου. Τη νεαρή Ρέσσου, που έμελλε να γίνει μία από τις μούσες του, ο ποιητής τη γνώρισε στην Αιδνή-ψό όπου παραθέριζε το καλοκαίρι του 1926. Το αρχείο Ρέσσου αποτελείται από 39 επιστολές, φωτογραφικό υλικό και 33 δημοσιευμένα και άγνωστα, αδημοσίευτα ποιήματα του «ρυθμοποιού», «στρατιώτη της Ιδέας» Παλαμά. Από το αρχείο αυτό είναι και το ποίημα, που δημοσιεύεται εδώ για πρώτη φορά από φωτογραφικές αναπαραγωγές, με τις οποίες μόλις πρόσφατα εμπλούτισε το αρχείο του το Ίδρυμα Κωστή Παλαμά.

«Ο ποιητής όσο βαθύτερα αισθάνεται τόσο βαθύτερα σκέπτεται και όσο σκέπτεται τόσο αισθάνεται», σημειώνει ο ίδιος ο Παλαμάς στην Ποιτική του. Η μορφή της εκάστοτε μούσας ως ενσάρκωση της ιδανικής γυναίκας-έμπνευσης διασείει την καρδιά και το έργο του. Φλογίζει το συναισθημά του κι αυτό στοχάζεται, φλογίζει τη σκέψη του κι αυτή δονείται αισθαντικά, τρέφει δημιουργικά τον «φυσιοκρατικό, προχριστιανικό, καλογερικό» –σύμφωνα με τα γραφόμενά του– πδονισμό του. «Δεν έχω ευνοούμενες, όπως λέτε», γράφει

Η μορφή της εκάστοτε Μούσας ως ενσάρκωση της ιδανικής γυναίκας-έμπνευσης διασείει την καρδιά και το έργο του Κωστή Παλαμά.

«Ο ποιητής όσο βαθύτερα αισθάνεται τόσο βαθύτερα σκέπτεται και όσο σκέπτεται τόσο αισθάνεται», σημειώνει ο ίδιος ο Παλαμάς στην Ποιτική του.

ο ίδιος σε επιστολή στην κόρη του Ναυσικά. «Κρίμα που δεν το καταλάβατε, κρίμα για την πεζή αντίληψη της ζωής που δείχνετε». Αντίθετα, για τον ίδιο τον ποιητή το κοίταγμα των πραγμάτων με τη συνδρομή της έντασης, που έρχεται να συνεισφέρει η διάδραση με τη μούσα του, γίνεται «απ' τη βαθιά και ωραία τους όψη, που είναι η μόνη αληθινή», σαν κάτι που μετατρέπεται από «σκέψη σε αίσθημα και από αίσθημα σε πάθος και σε στίχο από πάθος», συλλαμβάνοντας την «πλάτωνική

ιδέα πολύ περισσότερο από τα πρόσωπα και τα ορατά τριγύρω παρά από τα ιδεατά από πάνω». Μασκαράτες που παραπέμπουν στον Ερωτόκριτο και τον Οθέλλο, Αραπίνες που θυμίζουν εξωτικές Αφροδίτες, γέλια, χαριτωμένα πρόσωπα μεταμορφωμένα, ευλαβικές ανευλάβειες, γιορτινές χαρές, αποκριάτικες απογευματινές έξοδοι με συνοδό, η τρελή Αποκρία του τότε στο αποκορύφωμά της – στην ακμή μιας εποχής που η έξοδος με συνοδό πχούσε διαφορετικά στη δι-

απασών μιας νεαρής γυναικείας ύπαρξης. «Ο,τι ξεχύνεται» στον παλαμικό στίχο, όσο «μικρό», αποκτά την πατίνα της φιλοσοφικής, της βαθιά στοχαστικής συγκίνησης, φωτίζει τα πράγματα στην εσχατολογική προέκτασή τους, πέρα από τις δεσμεύσεις συγκεκριμένου χώρου ή χρόνου, μετατρέποντάς τα σε άρτιο έργο της τέχνης του λόγου, σε μια κατάθεση ακόμη και σήμερα αφοπλιστικά επίκαιρη.

Η κ. Δήμητρα Κωτούλα είναι ποιήτρια

16 Μαρτίου 1929

Τοῦ Μαρτιοῦ δεκάξη. Τυρινή.
Κ' ἔξαφνα κι ἀπογεματιανή,
μέ τὸν Ἀντωνάκη συνοδό,
τί χαρά! Καὶ μασκαράτα
νὰ σὲ ἰδῶ.
*
Ἄ! με κάποιαν ἀνεβλάβεια,
βεβαιώσου,
στὸ χαριτωμένο πρόσωπό σου
πού, ποιητής, εὐλαβικά
τ' ἀγάπησα,
βάψεις χέρι, κ' ἔγινες...
Ἀράπισσα!
*
Γιὰ τὰ γέλια κι ἂν
μεταμορφώθηκες,
μὰ δὲν ἦσουν γιὰ τὰ γέλια.
Στὴν ἀπόκριά τὴν τρελή
κι ἂν παραδόθηκες,
βγήκες Ἀραπίνα... στὴν ἐντέλεια.
*

Καὶ μοῦ θύμισες, καὶ δίχως
νὰ τὸ θέλω,
κ' Ἐρωτόκριτο καὶ λίγο Ὀθέλλο.
Πιὸ πολύ, ἄλλοῦ κάπου
στὸν πλανήτη,
καὶ τὴ μαύρη, πού λατρεύεται,
Ἀφροδίτη.

Κωστής Παλαμάς

Η ΚΩΜΩΔΙΑ ΠΟΥ ΕΚΑΝΕ ΡΕΚΟΡ ΕΙΣΙΤΗΡΙΩΝ ΣΤΗΝ ΑΘΗΝΑ
ΓΙΑ ΠΡΩΤΗ ΦΟΡΑ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ !!!

ΠΑΡΟΥΣΙΑΖΕΙ:

 HELLENIC BANK

Μέλος του Ομίλου **EUROBANK**

**SEXY
LAUNDRY**

THE MICHELE RIML

ΣΠΥΡΟΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

ΡΕΝΙΑ ΛΟΥΪΖΙΔΟΥ

Μετάφραση: Νικολέτα Κοτσαηλίδου
Σκηνοθεσία: Σπύρος Παπαδόπουλος

ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ:
24-25-26-27 ΑΠΡΙΛΙΟΥ
ΠΑΤΤΙΧΕΙΟ ΘΕΑΤΡΟ ΛΕΜΕΣΟΥ:
29-30 ΑΠΡΙΛΙΟΥ ΚΑΙ 1η ΜΑΙΟΥ

ΕΙΣΙΤΗΡΙΑ:
ticketmaster.cy | | 7777 7040

ΜΕΓΑΛΟΙ ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΧΟΡΗΓΟΙ:

ΥΠΟΣΤΗΡΙΚΤΕΣ:

ΟΙ ΜΕΤΑΚΙΝΗΣΕΙΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΜΕ ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΑ ΤΗΣ

Driving your stories.

ΧΟΡΗΓΟΣ ΦΙΛΟΞΕΝΙΑΣ:

ΧΟΡΗΓΟΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ:

ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ

Επιμέλεια: **ΝΙΚΟΣ ΒΑΤΟΠΟΥΛΟΣ**

ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ

Ρεύματα Μεσοπολέμου

Στη Neue Galerie του Μανχάταν, μουσείο αφιερωμένο στην τέχνη του γερμανόφωνου κόσμου του 1890-1930, εγκαινιάστηκε η νέα έκθεση για το κίνημα του Νέου Αντικειμενισμού. Υπήρξε ένα σημαντικό ιδεολογικό και καλλιτεχνικό ρεύμα του 20ού αιώνα μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, χαρακτηριζόμενο από τον κριτικό ρεαλισμό, τον κοινωνικό σχολιασμό και τη λεπτομερή αναπαράσταση της καθημερινότητας. Υπήρξε αφετηρία του εξπρεσιονιστικού ρεύματος.

ΜΠΙΛΜΠΑΟ

Ταρσίλα ντο Αμαράλ

Από τις ηγετικές μορφές του βραζιλιάνικου μοντερνισμού, η Ταρσίλα ντο Αμαράλ (1886-1973) είναι το θέμα έκθεσης στο Γκούγκενχάιμ του Μπιλμπάο. Η έκθεση επικεντρώνεται στον μοντερνισμό της Βραζιλίας και δίνει την ευκαιρία στο ευρύ κοινό να γνωρίσει τη ζωγραφική της Ταρσίλα ντο Αμαράλ (ή απλώς Ταρσίλα). Ανάμεσα στο Σάο Πάολο και στο Παρίσι, η Ταρσίλα βίωσε τα κύματα μοντερνισμού της δεκαετίας του 1920 με επιρροές από τα ρεύματα του κυβισμού και του πρωτογονισμού.

ΜΑΔΡΙΤΗ

Προυστ και Τέχνη

Στο Μουσείο Thyssen-Bornemisza παρουσιάζεται μια ιδιαίτερως ενδιαφέρουσα έκθεση με θέση τη σχέση του Μαρσέλ Προυστ με τις τέχνες. Οι αισθητικές ιδέες του Προυστ, το καλλιτεχνικό και αρχιτεκτονικό περιβάλλον που τον περιέβαλλε και που αναπαρήγε στα βιβλία του, καθώς και οι καλλιτέχνες που εξασκούσαν επιρροή στο πνεύμα του, συγκροτούν τις πτυχές της έκθεσης. Εμφανίζεται και στο Παρίσι που γνώρισε ο Προυστ. Στη φωτογραφία, η Βενετία από τον Τέρνερ (1834).

ΚΑΛΙΦΟΡΝΙΑ

Τσαρλς Γκέινς

Για πάνω από έξι δεκαετίες, ο Αμερικανός εικαστικός Τσαρλς Γκέινς δημιουργεί «οικοσυστήματα» επιχειρώντας να διερευνήσει την περίπλοκη σχέση μεταξύ αντίληψης και νοήματος. Στην έκθεση που παρουσιάζει τώρα στην γκαλερί της Hauser & Wirth στο δυτικό Χόλιγουντ, ο Γκέινς δείχνει τη νέα σειρά από δέντρα με μεγάλων διαστάσεων πλεξιγκλάς, που υιοθέτησε αρχικά το 1987. Πρόκειται για εννέα τρίπτυχα και ορισμένα δίπτυχα υδατογραφιών, όλα βασισμένα στα δέντρα της Τανζανίας.

ΧΡΟΝΙΝΓΚΕΝ

Βίνσεντ βαν Γκογκ

Δεν είναι ευρέως γνωστό ότι στη δεκαετία του 1890 το Μουσείο του Χρόνινγκεν στην Ολλανδία παρουσίασε μία από τις μεγαλύτερες εκθέσεις έργων του Βίνσεντ βαν Γκογκ. Η έκθεση που παρουσιάζεται έως τις 5 Μαΐου στο Μουσείο του Χρόνινγκεν με τίτλο «Πώς ο Βαν Γκογκ έφτασε στο Χρόνινγκεν» αφηγείται αυτήν την ενδιαφέρουσα ιστορία. Εκείνη την εποχή, πριν από 130 χρόνια, φωτισμένοι αστοί και ενθουσιώδεις φοιτητές έφερναν τα ρεύματα της μοντέρνας τέχνης στη βόρεια Ολλανδία.

Εξώφυλλο του περιοδικού The New Yorker (11/11/2024).

Η λαμπρή πορεία 100 ετών ενός περιοδικού-θρύλου

Στη Δημόσια Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης άνοιξε η έκθεση που τιμά τη λαμπρή πορεία 100 ετών ενός περιοδικού-θρύλου, του περιοδικού The New Yorker. Η έκθεση θα έχει διάρκεια ένα χρόνο (έως τις 21 Φεβρουαρίου 2026) και θα μεταδίδει σε όλο αυτό το διάστημα τις αρχές της δημοσιογραφίας που πηγάζουν από την πορεία αυτού του περιοδικού. Για τον New Yorker θα μπορούσε να πει και να γράψει κανείς τόσο πολλά, αλλά ας σταθούμε στα πιο οφθαλμοφανή και αξιοπρόσεκτα. Τα long reads του περιοδικού, τα εκτενή (έως υπερβολικά εκτενή) άρθρα του, είναι σήμα κατατεθέν, όπως και τα καλλιτεχνικά εξώφυλλα που αποτελούν ένα χωριστό κεφάλαιο. Πώς θα μπορούσε βεβαίως να μην αναφερθεί κανείς και στις τόσο χαρακτηριστικές γελοιογραφίες (σάτιρες πάντα των κοινωνικών νθών), όπως και στην καταπληκτική σελιδοποίηση και τη μοναδική σύζευξη φωτογραφιών και σκίτσων. Οι φωτογραφίες όπως και τα σκίτσα είναι με την υπογραφή σημαντικών δημιουργών. Η συμβολή των εικονογράφων είναι επίσης κεφαλαιώδους σημασίας. Η έκθεση αφηγείται πορεία προσώπων, ιστορίες, ιδέες. Άλλωστε, ένα περιοδικό είναι καθρέφτης ιδεών και αρχών. Το The

New Yorker είναι ένα τεράστιο κομμάτι των αρχείων που φυλάσσονται στη Βιβλιοθήκη της Νέας Υόρκης. Τα εξώφυλλα του από το 1925, έτος ιδρύσεως, έως σήμερα είναι μια πινακοθήκη της Αμερικής. Όπως και των άλλων μεγάλων περιοδικών, του Time, του Life και του Newsweek. Η έκθεση αυτή μας υπενθυμίζει κάτι πολύ σημαντικό επίσης. Τον ρόλο των περιοδικών, που στη δική μας χώρα έχουμε αγνοήσει τα τελευταία χρόνια καθώς έχουμε αφήσει το κοινό να θεωρήσει την ύπαρξη ενός περιοδικού ως κάτι παρωχημένο και ξεπερασμένο. Περιοδικά αυτού του βελγνεκούς και ποιότητας είναι ένα ανάχωμα στον κυλό της παραπληροφόρησης. Η έκθεση δείχνει στο κοινό πόσος κόπος, πόση επιμονή και ποια κριτήρια απαιτούνται για να προστατευτεί και να αναδειχθεί το κύρος του τίτλου ενός σοβαρού περιοδικού. Δείχνει επίσης τη συμβολή του στον «λογοτεχνικό κοσμοπολιτισμό», όπως λέγεται στην έκθεση, από τη δεκαετία του 1920 ως τις μέρες μας, καθώς και στην ανάδειξη σημαντικών υπογραφών. Το θέμα επίσης της διόρθωσης, της επιμέλειας και της έρευνας για πιστοποίηση των στοιχείων που αναφέρονται σε κάθε άρθρο είναι εξίσου σημαντικής αξίας.

Ο ΚΥΡΙΟΣ ΓΚΡΙ

Γράφει ο **ΗΛΙΑΣ ΜΑΓΚΛΙΝΗΣ**

Πόσο κρίμα να μην τον ακούει περισσότερος κόσμος!

Για τον Αντόνιο Σαλιέρι τα έχουμε ξαναπεί από εδώ («Ο αδικημένος, παρεξηγημένος Αντόνιο Σαλιέρι ήταν μεγάλος μουσικός», 8.9.2024), με αφορμή το δικό του Ρέκβιεμ που είχε κυκλοφορήσει πριν από μερικούς μήνες μαζί με το Ρέκβιεμ του Μότσαρτ (δισκογραφική έκδοση του ιδρύματος Chateau de Versailles). Τον Σαλιέρι τον θυμόμασταν λόγω της (ανυπόστατης) φήμης ότι δηλητηρίασε τον Μότσαρτ στη Βιέννη. Η αλήθεια είναι ότι συχνά ο Μότσαρτ ήταν χολωμένος επειδή ένας Ιταλός είχε «τα μέσα» στην πόλη του. Ωστόσο, υπήρχε αμοιβαία εκτίμηση παρότι ο Σαλιέρι όντως απολάμβανε σπάνια προνόμια στη Βιέννη, τέτοια που ο κατά έξι χρόνια νεότερός του Μότσαρτ μπορούσε μονάχα να ονειρευτεί. Η τεράστια φήμη του Σαλιέρι έσβησε σχεδόν αμέσως με το που

Τον Σαλιέρι
χαρακτήριζε
ένας απaráμιλλος
μελωδικός οίστρος.

πέθανε το 1825: στην αυγή του ρομαντισμού, οι μόνοι Ιταλοί συνθέτες που έχαιραν εκτίμησης ήταν οι Ροσσίνι, Μοντιτσέτι και Μπελίνι (ο Βέρντι ήρθε λίγο αργότερα)· την πρωτοκαθεδρία είχαν οι Γερμανοί ρομαντικοί συνθέτες συμφωνιών, κοντσέρτων και μουσικής δωματίου. Η ειρωνεία είναι ότι ως συνθέτης ο Σαλιέρι ήταν περισσότερο επιπρεασμένος από τη γερμανική σχολή του 18ου αιώνα παρά από την ιταλική, αλλά αυτό τελικώς μικρή σημασία είχε όταν πέθανε. Τα τελευταία χρόνια, ωστόσο, υπάρχει μια αναβίωση της μουσικής του και όχι μόνο στον τομέα

Antonio Salieri, «Piano Concertos», δίσκος που μόλις κυκλοφόρησε από την Brilliant Classics με εξαιρετικά ορχηστρικά έργα ενός παρεξηγημένου συνθέτη.

της όπερας. Ο κύριος Γκρι ακούει με μανία τις τελευταίες ημέρες ένα νέο, πολύ πρόσφατο cd από την Brilliant Classics (Antonio Salieri, Piano Concertos) που περιλαμβάνει δύο κοντσέρτα για πιάνο και ορχήστρα, μαζί με τη Sinfonia Venezziana (που πουρι από οπερατικά του μουσικά θέματα) και τη σονάτα για πιάνο σε ντο μείζονα (παγκόσμια πρώτη ηχογράφηση), όλα έργα που ο Σαλιέρι έγραψε στη Βιέννη τη δεκαετία του 1770. Στο πιάνο, ο Κωνσταντίνος Κατένα, τον οποίο συνοδεύει η ορχήστρα Accademia d'Archi Arrigoni Giulio Arnaldi cond. Η έκλεκτες ερμηνείες σε πάρα πολύ καλή ηχογράφηση. «Χωρίς τον Σαλιέρι ως σημείο αφετηρίας», έλεγε ο μεγάλος αρχιμουσικός Ρικάρντο Μούτι, «είναι πολύ δύσκολο να κατανοήσουμε τα αριστουργήματα του Μό-

τσαρτ». Πράγματι· όμως, τα έργα αυτά δικαιούνται την αυθυπαρξία τους και μόνο λόγω της μουσικής δυναμικής τους. Ουσιαστικά ο ακροατής ακούει έναν σφοδρά αφομοιωμένο Χάιντν, την ίδια στιγμή όμως η βαθύτερη φωνή ανήκει στον Ιταλό συνθέτη, τον οποίο χαρακτήριζε ένας απaráμιλλος μελωδικός οίστρος. Μια καλή απορία είναι αν ο Μότσαρτ είχε μελετήσει καθόλου τα έργα αυτά, διότι τον «βρίσκει» ένα έμπειρο αυτί σε αυτά. Ο κύριος Γκρι προτείνει να σταθούμε στο έξοχο δεύτερο μέρος (Adagio) του Κοντσέρτου σε ντο μείζονα: η στοχαστική και δραματική του ένταση, η κάποτε θλιμμένη μελωδικότητα του πιάνου και τα ρυθμικά πιτσικάτι των εγχόρδων συνθέτουν όλα μαζί ένα μοναδικό αριστούργημα που είναι τόσο κρίμα να μην ακούγεται από όσο το δυνατόν περισσότερο κόσμο!

ΕΞ ΑΦΟΡΜΗΣ

Του ΣΤΑΥΡΟΥ ΖΟΥΜΠΟΥΛΑΚΗ

Υπόκωφη ένταση

Γνώρισα την Κλερ Κίγκαν (γενν. 1968), όπως και πολλοί άλλοι στον τόπο μας, στα τέλη του 2022, με τα «Μικρά πράγματα σαν κι αυτά» (μτφρ. Μαρτίνα Ασκητοπούλου, Μεταίχμιο – το βιβλίο είχε εκδοθεί στα αγγλικά μόλις τον προηγούμενο χρόνο, 2021). Μέχρι τότε δεν ήξερα τίποτε γι' αυτήν. Το βιβλίο με ενθουσίασε, αλλά και με ξάφνιασε: από πού βγήκε αυτό το διαμάντι; Από πού μας ήρθε; Ήταν ένα τυχαίο επίτευγμα; Μια στιγμική δωρεάς που συμβαίνει μία φορά και δεν ξανασυμβαίνει; Ένας διάττων; Διάβασα κατόπιν και τα άλλα δύο μικρά βιβλία της, με τη σειρά που βγήκαν στα ελληνικά από τον ίδιο εκδότη και την ίδια μεταφράστρια, την επόμενη χρονιά, το 2023 («Τα τρία φώτα» και «Πολύ αργά πια») και η απορία μου μετριάστηκε ασφαλώς αλλά παρέμεινε. Όταν δεν έχεις στα χέρια σου ικανή συγγραφική ύλη, δεν μπορείς να βγάλεις σίγουρα συμπεράσματα για έναν συγγραφέα. Η απορία λύθηκε οριστικά με την «Ανταρκτική» (Μεταίχμιο, 2024), την πρώτη συλλογή διηγημάτων της, που εκδόθηκε το 1999, όταν η συγγραφέας ήταν στα τριάντα της, ενώ ορισμένα διηγήματά της είχαν πρωτοδημοσιευθεί δύο-τρία χρόνια νωρίτερα. Η «Ανταρκτική», ωστόσο, δεν είναι διόλου πρωτόλειο. Αν το διήγημα είναι η μεγάλη τέχνη του υπαινιγμού, της λεπτής πινελιάς, της αποσιώπησης, η Κίγκαν την έχει κατακτήσει.

Η Κλερ Κίγκαν έχει τη δική της φωνή, τον δικό της τρόπο να βλέπει τον κόσμο και να κατανοεί την πολυπλοκότητα και αντιφατικότητα του ανθρώπινου ψυχισμού, με τα κατακλωνισμένα αισθήματα.

Αν το διήγημα είναι η μεγάλη τέχνη του υπαινιγμού, της λεπτής πινελιάς, της αποσιώπησης, η Κίγκαν την έχει κατακτήσει.

να κοιμόταν με κάποιον άλλον άνδρα, και το αποφασίζει, σίγουρον ότι θα απογοτευθεί» (σ. 11). Έκανε πράγματι αυτό που ήθελε και ετοιμάζεται να γυρίσει στον άνδρα της, τον βλέπει ήδη να την περιμένει στην είσοδο. «Ενιωθε καθαρή, είχε ένα αίσθημα πληρότητας και ζεστασιάς» το μόνο που ήθελε ήταν να πάρει έναν υπνάκο στο τρένο» (σ. 30). Τα πράγματα όμως δεν εξελίχθηκαν έτσι και βρέθηκε τελικά δεμένη στο εργωτικό κρεβάτι με χειροπέδες και ένα πανί να της κλείνει το στόμα. Την κυριεύει φόβος, ο οποίος γίνεται τρόμος, και μετά τίποτε. Τίποτε δεν έχει σημασία. Μπορεί να μην τη βρουν ποτέ, μπορεί να μην ξαναδεί τα παιδιά της και τον άνδρα της, αλλά δεν έχει σημασία. Σκέφτεται μόνο την Ανταρκτική και τους εξερευνητές που χάθηκαν εκεί και τους βρήκαν, χρόνια αργότερα, πεθαμένους. Και σκέ-

φτεται την Κόλαση και την αιωνιότητα. Πώς αυτό; Το πρώτο βράδυ που έχει πάει στο σπίτι του άγνωστου εραστή της η συζήτηση ήρθε στην Κόλαση. Του διηγήθηκε ότι μικρή που πίστευε στην Κόλαση –τόρα πια όχι– τη φανταζόταν σαν ένα παγωμένο μέρος. Το διήγημα δεν είναι ηθοκοιδοδραματικό, οπότε –αναρωτιέμαι– τι μπορεί να σημαίνει ότι η γυναίκα αυτή τις τελευταίες(;) ώρες της ζωής της σκέφτεται την Κόλαση και την αιωνιότητα; Την αιωνιότητα της Κόλασης; Δεν ξέρω τι σημαίνει για εκείνην, αλλά αυτή είναι η πιο τρομακτική εικόνα της Κόλασης που έχω διαβάσει: παγωνιά, πολικά παγωνιά, και μοναξιά! Να πεθαίνεις μόνος και αβοήθητος στην Ανταρκτική, στην οποιαδήποτε Ανταρκτική της ζωής! Το διήγημα, θέλω να πω, δεν είναι ένα απλό διήγημα συζυγικής αποτίας.

Αγάπη

Στο δεύτερο διήγημα, «Αγάπη μες στα αγριόχορτα», η Κορντέλια ζει μόνη σε ένα περιβόλι με μυλιές, κοντά στο χωριό. Ο γιατρός πηγαίνει εκεί κάθε Πέμπτη, η Κορντέλια τον περιποιείται, του προσφέρει τσάι, τον ρωτάει και τον ακούει να διηγείται. Ένα απόγευμα δεν ζήτησε τσάι και τη φίλησε. Ο γιατρός την έχει ερωτευθεί, το ίδιο και η Κορντέλια. Αρχίζουν να

ανταλλάσσουν πράγματα, αυτός της δίνει βιβλία, εκείνη του γράφει γράμματα, που τα φυλάει σε μια σοφίτα, κρυφά από τη γυναίκα του. Εκείνος δεν της έγραφε ποτέ γράμματα, το μόνο δείγμα του γραφικού του χαρακτήρα που είχε ήταν μια συνταγή για παυσίπονα: «Ένα δισκίο με νερό (ή βότκα) τρεις φορές ημερησίως» (σ. 48). Η συνέχεια είναι τυπική: Η γυναίκα έχει ανακαλύψει τα γράμματα και ο γιατρός ανακοινώνει στην Κορντέλια το τέλος της σχέσης τους μέσα στο ιατρείο του: «Εκείνος μίλαγε και μίλαγε, αλλά η Κορντέλια δεν άκουγε πια. Διάβαζε τον οπτομετρικό πίνακα πίσω από το κεφάλι του. Μπορούσε να διαβάσει μέχρι την έβδομη γραμμή. Μάλλον χρειαζόταν γυαλιά» (σ. 51)! Χαρακτηριστική Κίγκαν: Κανένας δραματικός τόνος, αλλά μια ψυχρή δithen ουδετερότητα, μια απάθεια. Η ένταση στην Κίγκαν είναι υπόκωφη, υποδόρια, κρυμμένη. Ο γιατρός της ζητάει να τον περιμένει και της δίνει ραντεβού σε δέκα χρόνια. Τον περίμενε πράγματι και πάει στο ορισμένο σημείο του ραντεβού. Εκεί βρίσκει τη γυναίκα του γιατρού, η οποία τον απεχθανόταν, αλλά κινητοποιήθηκε τώρα που εμφανίστηκε μια άλλη, και της δηλώνει ότι ο γιατρός δεν θα έρθει. Ο γιατρός, όμως, θα πάει και αυτός στο ραντεβού: «Στέκεται εκεί όρθιος, δέκα χρόνια μεγαλύτερος, κοιτάζοντας την Κορντέλια. Και οι τρεις θνητοί περιμένουν, περιμένουν κάποιον να φύγει» (σ. 58-59). Έτσι, εντελώς αποδραματοποιημένα, βουβά, χωρίς σκηνές και εκρήξεις, κλείνει το διήγημα. Ποιος θα φύγει; Ποιος θα φύγει πρώτος; Κανείς δεν φεύγει. Μένουν και οι τρεις εκεί, καθηλωμένοι, αντιμέτωποι με τη δυστυχία τους, χαμένοι.

Σταματώ αναγκαστικά εδώ. Οσα βρήκαμε και θαυμάσαμε στα «Μικρά πράγματα» και στα «Τρία φώτα» βρίσκονται ήδη εδώ στο πρώτο της βιβλίο. Το μόνο που δεν βρήκα στην «Ανταρκτική» είναι εκείνες οι συγκλονιστικές μορφές καλοσύνης, όπως αυτές του Μπιλ Φέρλονγκ («Μικρά πράγματα σαν κι αυτά») ή του Τζον Κινσέλα («Τα τρία φώτα»). Εδώ επικρατεί η σκοτεινή όψη των ανθρώπων και της ζωής.

500 ΛΕΞΕΙΣ

ΜΕ ΤΗ ΔΑΝΑΗ ΔΡΑΓΩΝΕΑ

Η Δανάη Δραγωνέα είναι συγγραφέας, συνιδρύτρια της οργάνωσης «Κάθε μία ιστορία» και πρέσβειρα του διεθνούς φεστιβάλ λογοτεχνίας Corfu Literary Festival. Το νέο της βιβλίο «Το νησί που ταξιδεύει στον χρόνο» κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Διόπτρα.

Ποια βιβλία έχετε αυτόν τον καιρό πλάι στο κρεβάτι σας; Διαβάζω ξανά το «Mr Wilder and Me» του αγαπημένου μου Τζόνθαν Κόου, που φιλοξένησα τον Σεπτέμβριο στο πλαίσιο του Corfu Literary Festival. Μέσα από την ιστορία μιας νεαρής Ελληνίδας στα γυρίσματα της «Fedora» στην Κέρκυρα, το βιβλίο μιλάει για το σινεμά, την αλλαγή των εποχών και το τι σημαίνει να βρίσκεσαι στο μεταίχμιο μεταξύ δύο κόσμων.

Ποιο ήταν το πιο ενδιαφέρον στοιχείο που μάθατε πρόσφατα χάρη στην ανάγνωση ενός βιβλίου; Διαβάζοντας το «The Extinction of Experience» της Κριστίν Ρόουσον, συνειδητοποίησα ότι δεν απειλείται μόνο η προσοχή μας, αλλά και η ίδια η ανθρώπινη εμπειρία. Όσο περισσότερο μεσολαβεί η τεχνολογία, τόσο λιγότερο ζούμε τον κόσμο άμεσα και αυτό τελικά μας κάνει λιγότερο ανθρώπινους.

Βρήκατε ποτέ τον μελετά σας επειδή διαβάσατε ένα βιβλίο; Εχω χαθεί αναζητώντας τον μυστικό κήπο, έχω δοκιμάσει (με αποτυχία) φάρμες εμπνευσμένες από

τα βιβλία της Ενιντ Μπλάιτον και έχω προσπαθήσει να πετάξω (με σχετική επιτυχία) την περίοδο που διάβαζα μανιωδώς τον «Μικρό βρικολάκα». Οπότε... ναι, μάλλον έχω βρει τον μελετά μου αρκετές φορές!

Περιγράψτε την ιδανική αναγνωστική συνθήκη.

Ανοιξη σε κάποιο από τα αγαπημένα μου καφέ, στην παλιά πόλη της Κέρκυρας.

Υπάρχουν κάποια είδη λογοτεχνίας που προτιμάτε και άλλα που αποφεύγετε;

Αγαπώ τα εφηβικά μυθιστορήματα και μου είναι αδύνατον να διαβάσω οποιαδήποτε ιστορία μπορεί να με κάνει να φοβηθώ.

Τι είναι αυτό που σας συγκινεί περισσότερο σε ένα βιβλίο;

Το να νιώθω, έστω και για λίγο, ότι ζω τη ζωή κάποιου άλλου – να φοβόμαι, να ελπίζω, να ονειρεύομαι μαζί του.

Υπάρχει κάποιο αγαπημένο βιβλίο που θα θέλατε να γίνει ταινία; Το «On Beauty» της Ζάντι Σμιθ, ένα βιβλίο που εξερευνά τις διαφορετικές ταυτότητες και τις συγκρούσεις που μας διαμορφώνουν.

Πώς θα αποκτήσουν θάρρος οι ήρωες του βιβλίου «Το νησί που ταξιδεύει στον χρόνο»;

Πιστεύοντας στον εαυτό τους, προχωρώντας ακόμα και όταν όλα φαινονται τρομακτικά και ανακαλύπτοντας τη δύναμη που κρύβουν οι ιστορίες – οι δικές τους και των άλλων.

Τι αλλάζει στον ψυχικό κόσμο ενός παιδιού όταν μπαίνει στην εφηβεία;

Όλα γύρω τους –ακόμα και οι ιδιοφραίνεται να αλλάζουν συνεχώς, οι έφηβοι αναζητούν την ταυτότητά τους, αμφισβητούν τα δεδομένα και διεκδικούν ανεξαρτησία, ενώ παράλληλα μπορεί να νιώθω ανασφάλεια ή μοναξιά. Νομίζω ειδικά σε αυτή την ηλικία χρειαζόμαστε ιστορίες που μας βοηθούν να δούμε πέρα από τα στερεότυπα και να καταλάβουμε ότι δεν είμαστε μόνοι.

Επιμέλεια: ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΚΑΡΑΚΗ

ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ
ΤΗΣ ΕΒΔΟΜΑΔΑΣ

ΣΥΛΛΟΓΙΚΟ
«Ποιητική Ανθολογία Καρπασίας»
ΕΚΔ. ΕΛΚ, 2023, σελ. 170

Το 170 σελίδων σκληρόδετο βιβλίο διαστάσεων, σε επιμέλεια του εκδοτικού οίκου Εν Τύποις, περιλαμβάνει ποιήματα 42 Καρπασιτών/σών, αλλά και ανθρώπων που με τον ένα ή τον άλλο συνδέθηκαν με τον τόπο αυτό, όχι απαραίτητα λογοτεχνών, ένα για κάθε κατέχομενη κοινότητα και τον Δήμο Ακανθούς της Καρπασίας. Την έκδοση υποστήριξαν η Ένωση Λογοτεχνών Κύπρου και το εγκεκριμένο φιλανθρωπικό Ίδρυμα Αχαιών Ακτή Πολυθεματικό Μουσείο. Για την επιλογή των ποιημάτων η Ένωση Λογοτεχνών Κύπρου είχε προκηρύξει, το 2022, διαγωνισμό ποίησης, θεωρώντας ως πολιτιστικό χρέος της την προβολή της Καρπασίας. Το βιβλίο περιέχει ενσωματωμένους χάρτες της Καρπασίας (σε μέγεθος Α3) έχει ειδικά τυπωθεί και διπλωθεί μέσα στο βιβλίο, μαζί με σελιδοδείκτη που απαριθμεί τα 42 ονόματα των κατεχόμενων χωριών και της Ακανθούς. Περιλαμβάνονται επίσης, τιμή ένεκεν, επτά ποιήματα καταξιωμένων ποιητών, των Έλλης Πασινίδου, Γιώργου Μολέσκου, Θεοδόση Νικολάου, Κλαίρης Αγγελίδου, Λεόντιου Ζαφειρίου, Κυριάκου Χαραλαμπίδη, Χρίστου Χατζήπαπα. Η Ένωση Λογοτεχνών Κύπρου και το Ίδρυμα Αχαιών Ακτή Πολυθεματικό Μουσείο παρουσιάζουν το έργο αυτό γιατί, όπως αναφέρει στον επίλογο της έκδοσης ο Ηλίας Παντελίδης, αντιπρόεδρος της Ένωσης Λογοτεχνών Κύπρου, και κοινοτάρχης Αιγιαλούσας: «τον σκοταδισμό της εποχής μας, πολεμάμε με φως».

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΚΟΥΡΟΥΠΑΚΗΣ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Της ΕΛΙΣΑΒΕΤ ΚΟΤΖΙΑ

Όταν ο λόγος γνώρισε την εικόνα

ΝΑΝΤΙΑ ΦΡΑΓΚΟΥΛΗ
Ο διάλογος της ελληνικής πεζογραφίας με τον κινηματογράφο 1949-2009. Μέθοδος, παραδείγματα, εκτιμήσεις. προλ. Έυα Στεφανή εκδ. Γκόνι, 2023, σελ. 707

Το πάθος για την έρευνα, η πρωτότυπη προσέγγιση και η τεράστια βιβλιογραφική εποπτεία χαρακτηρίζουν τη μελέτη της Νάντιας Φραγκούλη. Πώς οι θεματικές, αφηγηματικές και υφολογικές κατακτήσεις της έβδομης τέχνης δείχνει να έχουν επηρεάσει τη λογοτεχνική γραφή –τη θεματολογία, τους αφηγηματικούς τρόπους και τις υφολογικές κατακτήσεις της πεζογραφίας– και ειδικότερα την ελληνική μεταπολεμική και μεταπολιτευτική πεζογραφία; Αντιστρέφοντας το σύνθετο ερώτημα –το πώς η πεζογραφία άφησε το αποτύπωμά της στον κινηματογράφο– η συγγραφέας σπινιζεί την έρευνά της όχι σε βιογραφικές υποθέσεις (πότε και ποιες ταινίες είδαν λόγω χάριν οι συγγραφείς), αλλά στο πώς θεματικές και ιδεολογικές επιλογές αλλά και καταστατικές κινηματογραφικές τεχνικές όπως η εικονοποιία, η δραματοποίηση και το μοντάζ συνομιλούν με τις λογοτεχνικές τεχνικές που ακολούθησε η ελληνική πεζογραφία.

Αρχικά η συγγραφέας κάνει μια συναρπαστική περιήγηση πάνω στο πώς οι Έλληνες λογοτέχνες των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα αντιμετώπισαν την έλευση του κινηματογράφου. Προχωράει σε μια επισκόπηση της διεθνούς βιβλιογραφίας πάνω στις διακαλλιτεχνικές επιδράσεις – στο πώς ειδικότερα το κινηματογραφικό στοιχείο ανιχνεύεται στα λογοτεχνικά κείμενα. Και τέλος διαιρεί το χρονολογικό φάσμα που διερευνά σε τρεις περιόδους: Στην εικοσαετία 1949-1967 όπου η ελληνική πεζογραφία επιδιώκει την αναπαράσταση του ηθικού χρέους σε συντονισμό, καθώς προκύπτει, προς τον ιταλικό νεορεαλιστικό κινηματογράφο (Φραγκιάς, Λυμπεράκης, Μυλιέξ, Χατζής, Κάσδαγλης, Τοίρκας). Στη δεκαπενταετία 1967-1981 όπου πεζογραφία και κινηματογράφος δείχνει να αναπτύσσονται μια κοινή πειραματική δυναμική που σχετίζεται με το πνεύμα

αμφισβήτησης, τις υπαρξιακές αναζητήσεις και την απομάκρυνση από τον ρεαλισμό που ανέπτυξε η νεανική κουλτούρα της εποχής (Μηλιώνης, Δρακονταειδής, Λυμπεράκης, Γονατάς, Χάκας, Αμπατζόγλου, Βασιλικός). Και στην τριακονταετία 1981-2009 όπου καθοριζόμενη όλο και περισσότερο από το εμπνευσμένο πνεύμα της εποχής, η πεζογραφία από κοινού με τον εμπορικό κινηματογράφο του νέου Χόλλιγουντ υιοθετούν «ευθυγράμμιους» διασκεδαστικούς μύθους, γοργό ρυθμό, περιπετειώδη πλοκή, έμφαση στη θεαματικότητα της σεξουαλικής προκλητικότητας και bias μαζί με την αδιαφορία για τις ρεαλιστικές αναπλάσεις (Δούκας, Σφακιανάκης, Δελγιώρης, Σωτηροπούλου, Καραπάνου, Πανσέλλης, Ραπτόπουλος, Τασόπουλος, Ταμβακάκης). Το τελευταίο τμήμα της μελέτης «Ο διάλογος της ελληνικής πεζογραφίας με τον κινηματο-

Βλέποντας την ιστορία, βούρκωσα

Η Χάρis Αλεξίου μιλάει στην «Κ» για τον ρόλο της αφηγήτριας στη σειρά ντοκιμαντέρ της ΕΡΤ για την ελληνική δισκογραφία

Της ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ

Πάντα στην πρώτη γραμμή από το 1970, χάραξε μια διαδρομή 55 χρόνων γεμάτη επιτυχίες, τριάντα και πλέον άλμπουμ, πάνω από 12 εκατ. πωλήσεις και δική της γερή τραγουδοποιία. Η Χάρis Αλεξίου μάς αφηνίδισε όταν αποφάσισε να σταματήσει να τραγουδά. Στράφηκε με επιτυχία στο θέατρο, πρωταγωνίστησε στην τηλεοπτική σειρά «Maestro» που ταξίδεψε και εκτός Ελλάδας και να τώρα σε κάτι καινούργιο: τον ρόλο της αφηγήτριας στην πολύ ενδιαφέρουσα σειρά ντοκιμαντέρ της ΕΡΤ «100 χρόνια ελληνική δισκογραφία», που αρχίζει στις 9 του μηνός.

Δώδεκα επεισόδια που αφηγούνται από τα χρόνια του φωνογράφου έως το Διαδίκτυο. «Είναι μια μεγάλη ιστορία και μιλάμε γι' αυτήν παράλληλα με τις κοινωνικοπολιτικές εξελίξεις, γιατί το τραγούδι βάδιζε παράλληλα με όσα συνέβησαν στην κοινωνία», λέει στην «Κ» η Χαρούλα Αλεξίου. «Κάποιες εποχές υπήρξε απόλυτη σιωπή, όπως στον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο με τη γερμανική κατοχή, που διέκοψε τη λειτουργία του εργοστασίου της Columbia. Στο σενάριο των Δημήτρη Χαλιώτη και Νίκου Ακτύπη παρακολουθούμε πώς κάθε εποχή επηρέαζε με διάφορους τρόπους το τραγούδι. Έχει σημασία η δουλειά της σκηνοθέτιδος Μαρίας Σκόκα, της Ευγενίας Παπαγεωργίου στο μοντάζ, καθώς και των ανθρώπων που μελέτησαν το τραγούδι, των Γιώργου Τσάμπα και Σιδερή Πρίντζη».

Της άρεσε ο ρόλος της αφηγήτριας και τον δέχθηκε αμέσως. Περίπου 140 άτομα μιλούν για έναν αιώνα της δισκογραφίας. «Είναι πολύ ωραίο να μιλούν η Φαριντούρη και ο Μπουζουξής Κώστας Παπαδόπουλος που έζησαν μεγάλες στιγμές, όπως και ο ηχοηέτης Γιάννης Σμυρναίος που ξήλωσε ολόκληρη κονσόλα για να τη συναρμολογήσει εκ νέου στο γήπεδο Καραϊσκάκη, στην πρώτη μεγάλη συναυλία της Μεταπολίτευσης, του Μίκη Θεοδωράκη. Επίσης, είναι σημαντικό ότι έχουμε εικόνες από ηχογραφήσεις στην Columbia του Απόστολου Καλδάρη, του Γιάννη Μαρκόπουλου κ.ά. Βλέποντας τα πρώτα έξι επεισόδια, υπήρξαν στιγμές που βούρκωσα.

Σκηνή από το «Maestro» του Χριστόφορου Παπακαλιάτη. «Θα ήθελα να παίξω κωμωδία. Εκεί θέλω να με δω», λέει η Χάρis Αλεξίου. Προς το παρόν απολαμβάνει τη συμμετοχή της στη σειρά ντοκιμαντέρ «100 χρόνια ελληνική δισκογραφία», που αρχίζει στην ΕΡΤ στις 9 του μηνός.

Ηταν σημαντικό βήμα της ΕΡΤ αυτή η σειρά, στην οποία μάλιστα διέθεσε το πολύτιμο αρχείο της. Υποσχέθηκαν ότι θα εγκρίνουν και άλλα επεισόδια για να αναπτυχθεί η εποχή από το 2000 μέχρι σήμερα. Τότε έχουμε τη ριζική αλλαγή της δισκογραφίας».

Ντοκουμέντα

Ένα σημαντικό κομμάτι της ελληνικής δισκογραφίας είναι και η ίδια η Αλεξίου. «Είπαμε με την ομάδα ότι είναι καλύτερα να μην μπω και σε αυτόν τον ρόλο, για να υπάρχει ισορροπία. Το θέμα είναι η ιστορία της δισκογραφίας και όχι τα άτομα ξεχωριστά». Το σημαντικό για εκείνη είναι ότι υπάρχουν ντοκουμέντα με τη δου-

λειά του Τσιτσάνη, του Βαμβακάρη, αλλά και νεότερων δημιουργών. «Έχει σημασία και ο ρόλος των συλλεκτών που διέσωσαν μέρος της ιστορίας. Ανθρώπων ερωτευμένων με την έρευνα και τη συλλογή. Θυμάμαι το 1975, που υπήρξε μια αναβίωση του ρεμπέτικου, μοιραζόμασταν κασέτες με τραγούδια που είχαν διασώσει οι Σπύρος Παπαϊωάννου και Παναγιώδης Κουνάδης. Ήταν σχολείο για εμάς».

Και σήμερα; «Εμείς οι παλαιότεροι», λέει, «θα γκρινιάζουμε για τον τρόπο που βγαίνουν σήμερα τα τραγούδια. Ακούμε μουσική από τις πλατφόρμες, έχουμε συνδεθεί με όλα τα ραδιόφωνα του πλανήτη, με το κινητό έχουμε

πρόσβαση παντού». Η ίδια βίωσε τη δισκογραφία όταν οι συνθέτες έγραφαν κύκλους τραγουδιών, οι ποιητές στίχους, ζωγράφοι φιλοτεχνούσαν τα εξώφυλλα των δίσκων, έζησε όμως και ένα αλλοτριωμένο πρόσωπο της δισκογραφίας. «Ωστόσο, το live δεν θα σταμάτησε ποτέ. Το τραγούδι δεν θα τελειώσει, ο τρόπος αλλάζει».

Από την ανοικτή πόρτα απέναντι διακρίνω μια βιβλιοθήκη με cd. «Είναι οι μαρτυρίες όσων έζησα». Η Χαρούλα ήταν 20 χρόνων όταν παρουσιάστηκε με το «Όταν πίνει μια γυναίκα» των Β. Βασιλειάδη και Πυθαγόρα και την επόμενη χρονιά σε 45άρια με τραγούδια των Καλδάρη, Χατζιδάκι, Χατζηνάσιου. Ο πρώτος σταθμός ήρθε το

1972 με τον δίσκο «Μικρά Ασία» και δύο χρόνια μετά, η συμμετοχή της στο «Καλημέρα ήλιε» των Λοΐζου - Χριστοδούλου. «Η χαρά τότε ήταν η επαφή με τον συνθέτη και τον στιχουργό για ένα τραγούδι και η αγωνία αν θα το πω σωστά. Επαιρνα μέρος σε κάτι όμορφο που γεννιόταν και μεγάλωνα δίπλα σε ανθρώπους που είχαν πνεύμα και λόγο».

Τα παλιά τετράδια

Στο πατρικό της άκουγε ό,τι έπαιζε το ραδιόφωνο και σε ένα τετράδιο έγραφε με καλλιγραφικά γράμματα τους στίχους που αγαπούσε. Έχει πολλά τέτοια τετράδια. «Ήταν σαν διαγώνισμα. Έτσι μαθαίναμε». Κι όταν γνώρισε τους μύθους από κοντά; «Υπήρχε δέος. Ήταν μεγάλη υπόθεση να πίνεις καφέ με τον Χατζιδάκι».

Σε μια εποχή που δεν υπάρχουν εκείνοι οι μύθοι, πολλοί ομότεχνοί της μιλούν για τον φόβο της ΑΙ. «Εδώ αρχίζουμε και ανησυχούμε. Πολλές φορές ένιωσα ότι βρίσκομαι μπροστά στο άγνωστο και δεν ξέρω πού θα μας πάει. Όμως έχουμε μια νέα γλώσσα. Δεν μπορείς να την κατηγορήσεις επειδή δεν την καταλαβαίνεις. Αναρωτιέμαι: μήπως δεν ξέρω να διαβάσω αυτή τη νέα πραγματικότητα γιατί έχω “κλειδώσει” στα δικά μου, ισχυρά και πολύ αληθινά, πρότυπα;». Με την τεχνική νομοσύνη όμως τίθεται και θέμα ηθικών ορίων. «Με την ΑΙ έχω ακούσει τη φωνή μου από άλλη τραγουδίστρια. Είναι σαν να λέμε ότι εσύ τραγουδάς το “Όλα σε θυμίζουν” με τη δική μου φωνή».

Δίπλα στον γιο της, Μάνο Θεοφίλου, που ασχολείται με τη μουσική και ως παραγωγός και μας έδωσε το «Reworks» με ενδιαφέρουσες διασκευές της, όπως αυτή με τον ΛΕΕ, η Χάρis Αλεξίου παρακολουθεί τις αλλαγές της εποχής. «Μου έχει πει ο γιος μου: “Άκου αυτή την παραγωγή. Πώς σου φαίνεται;”. Του λέω: “Αυτό είναι τραγούδι;”. “Δεν είναι ακόμη”, μου απαντάει. Άλλα ήταν τα δικά μου κριτήρια, όμως ήθελα να δω τι τραβάει έναν νέο παραγωγό που ακούει μια φωνή και λέει “τι φωνάρα είναι αυτή”. Εκεί το βουλώω, γιατί είναι σαν να μην αποδέχομαι τον νεότερο. Αλλά αφού δεν ευχαριστείται;».

Είναι πολύ ωραίο να μιλούν η Φαριντούρη και ο Μπουζουξής Κώστας Παπαδόπουλος. Έχουμε εικόνες από ηχογραφήσεις στην Columbia του Απόστολου Καλδάρη, του Γιάννη Μαρκόπουλου κ.ά.

Έχει σημασία ο ρόλος των συλλεκτών. Θυμάμαι το 1975, που υπήρξε μια αναβίωση του ρεμπέτικου, μοιραζόμασταν κασέτες με τραγούδια που είχαν διασώσει οι Σπύρος Παπαϊωάννου και Παναγιώδης Κουνάδης.

Φούντωσε η αγάπη του κόσμου

Την παραξενεύει το έντονο ενδιαφέρον του κοινού μετά το «Maestro» του Χριστόφορου Παπακαλιάτη. «Βλέπω νέους να προσπαθούν να με προσεγγίσουν. Κάτι έγινε και φούντωσε η αγάπη του κόσμου». Κι όμως, αυτό εκδηλώθηκε σαν προστατευτική αγκαλιά ήδη το 2020, όταν δήλωσε ότι δεν μπορεί να τραγουδήσει όπως πριν. «Νομίζω ότι ο κόσμος έχει ανάγκη από σταθερότητα. Έχουμε την ανάγκη απ' ό,τι μας έχει διαμορφώσει. Όπως θέλουμε να υπάρχει η μάνα μας –άσχετα αν της τα φορτώνουμε–, υπάρχει ανάγκη να υπάρχουν οι παλιότεροι. Είναι η αξία που χρειαζόμαστε».

Βλέπει ακόμη στο όνειρό της ότι τραγουδάει; «Βλέπω ότι τραγουδάω και λέω “κοίτα που μπορώ”», λέει γελώντας. Ευχαριστείται που την ακολούθησε ο κόσμος στο θέατρο. «Θα το συνεχίσω. Να, τον Απρίλιο ο Θωμάς Κωνσταντίνου ανεβάζει θεατροποιημένο αναλόγιο με σκηνές από τους ύμνους του Ρομανού του Μελωδού και παίζει ο ίδιος μουσική. Θα το παρουσιάσουμε στη Λευκωσία και έπειτα τον Μάιο ακολουθεί κάτι στο Μέγαρο». Λέει ότι στο τραγούδι τα περισσότερα χρόνια τα τράβηξε μόνη της, έχοντας έγνοια για όλα. «Είχε μια μοναχικότητα ο δρόμος του τραγουδιού. Στο θέατρο μου αρέσει ότι είμαι μέρος

ενός συνόλου. Στις συνεργασίες με ενδιαφέρει ο σκηνοθέτης και να παίξω ρόλους που μπορώ να καταλάβω. Θα ήθελα να παίξω κωμωδία. Εκεί θέλω να με δω».

Σπουδές υποκριτικής

Μικρή πήγαινε στη σχολή του Πέλου Κατσέλη, εδώ στη Νέα Σμύρνη. «Ήμουν συμμαθήτρια με τον Δημήτρη Καταλειφό και τον Άγγελο Παπαδημητρίου, αλλά μετά ήρθε το τραγούδι και παράτησα τη σχολή». Όταν έπαιξε τον μονόλογο του Β. Χατζηγιαννίδη, μου είχε πει «θέλω να είμαι πολύ καλή, να ξεχάσουν το άλλο που έκανα». «Πίστευα ότι το κοινό ήθελε κάποιο χρώμα για να βγάλει από το μυαλό του τη Χαρούλα που τραγουδάει». Της αρέσει που την αποδέχθηκαν, όπως και ότι αγάπησαν τη σύγχρονη γαλιά που παίζει στο «Maestro». Φαντάζεται τον εαυτό της αληθινή γιαγιά; «Δεν ξέρω πώς θα ήμουν, αλλά βλέπω μωράκια και μου τρέχουν τα σάλια. Μωράκια και σκυλάκια στο Instagram».

Της αρέσει να ζει το πρωινό, να βλέπει τον ήλιο, αν και στους καλλιτέχνες ταιριάζει το βράδυ. «Μου αρέσει να κωθώ σε μια θεατρική αίθουσα, να δω μια παράσταση και μετά να γυρίσω σπίτι. Σπάνια βλέπω μουσικά πράγματα γιατί τελειώνουν αργά». Στην αρχή την αναστάτωνε το live,

«αλλά όχι, δεν βλέπω τον εαυτό μου εκεί πάνω. Έχω σκεφτεί “τι ωραία, τελείωσα με αυτό”. Καταλαβαίνω βέβαια ότι δεν παρατάει κανείς τη σκηνή στα καλά καθούμενα. Οσο έχει τη φωνή του, συνεχίζει. Καμιά φορά ακούμε έναν τραγουδιστή που δεν αποδίδει όπως όταν ήταν γερή η φωνή του σαν να μην ακούμε την απώλειά της. Όταν κάποιος πει τη “Φραγκοσυριανή” και δεν μας νοιάζει πώς τη λέει, είναι γιατί ακούμε το τραγούδι που έχουμε μέσα μας».

Δεν γράφει τραγούδια, αλλά πριν από ένα χρόνο ξεκίνησε διστακτικά την αυτοβιογραφία της. «Είμαι στο κεφάλαιο πριν από το τραγούδι. Το σταμάτησα· σκεφτόμουν το μετά. Τι θα γράψω; Οτι έκανα δίσκο με τον τάδε;».

Συνήθως τα παιδικά χρόνια δεν είναι αυτά που πονάνε και στοιχειώνουν; «Από το '60 που ήρθα στην Αθήνα, ένιωσα την αγριάδα. Γιατί στη Θήβα, στο σπιτάκι μας, με τη γιαγιά και τον παππού, την αυλή, οι άνθρωποι είχαν ό,τι χρειαζόνταν, έμοιαζαν όλα πιο γλυκά». Από τη Θήβα βρέθηκαν σε ένα παραγκόσπιτο στο Δουργούτι. «Η Αθήνα, η πόλη μας, άλλαξε. Η επιθυμία να μπω κι εγώ σε ένα διαμέρισμα, να πάρω αυτοκίνητο. Αναρωτιέμαι: ένα βιβλίο ποιον απασχολεί; Άλλη μια ιστορία, μα όλος ο κόσμος έχει μια...».

«Ο φόβος φάνηκε στα μάτια του»

Η νέμεση του Ταλαάτ Πασά και όσων
σχεδίασαν τη Γενοκτονία των Αρμενίων

Ο **συγγραφέας** του βιβλίου αυτού είναι ο γνωστός Αμερικανός ηθοποιός (αρμενικής καταγωγής) Ερικ Μπογκοσιάν. Η αρχική του ιδέα ήταν να γυρίσει σε ταινία την ιστορία του Σογομόν Τεχλιριάν και πώς δολοφόνησε τον ιθύνοντα νου της αρμενικής γενοκτονίας, Ταλαάτ Πασά. Η έρευνα του πήρε επτά ολόκληρα χρόνια και τελικώς κατέληξε σε αυτό το βιβλίο με τον τίτλο «Επιχείρηση Νέμεσις. Η εξόντωση των υπαιτίων για τη Γενοκτονία των Αρμενίων», που κυκλοφορεί στη χώρα μας από τις εκδόσεις Παπαδόπουλος εντός της εβδομάδας. Είναι ένα συναρπαστικό, τεκμηριωμένο χρονικό, μέσα από το οποίο, ωστόσο, ο Μπογκοσιάν δεν ηρωοποιεί κανέναν.

Σήμερα η «Κ» προδημοσιεύει ένα απόσπασμα που επικεντρώνεται στη σκηνή της δολοφονίας του Ταλαάτ Πασά.

H. M.

ΠΡΟΔΗΜΟΣΙΕΥΣΗ

Εύρω στις δέκα το πρωί της 15ης Μαρτίου 1921, ένας εύσωμος άνδρας με

παλτό βγήκε από την πολυκατοικία του στη μοντέρνα συνοικία Σαρλότενμπουργκ του Βερολίνου. Κρατούσε ένα μπαστούνι και είχε το κεφάλι του ακάλυπτο παρά την ψύχρα του πρόωρα ανοιξιάτικου καιρού. Ο άνδρας δεν ένιωθε άνετα να φοράει καπέλο ευρωπαϊκού τύπου. Δεν του φαινόταν σωστό. Και δεν θα τολμούσε να φορέσει φέσι σε αυτήν τη χαοτική πόλη των κατασκόπων. Το τελευταίο πράγμα που ήθελε να κάνει ήταν να τραβήξει την προσοχή στην τουρκική του καταγωγή. (...)

Ο άνδρας με το παλτό, ο Ταλαάτ Πασάς, κρυβόταν στη Γερμανία με ψεύτικο όνομα, προσποιούμενος τον επιχειρηματία. Τα χρόνια πριν μετακομίσει στο διαμέρισμα της Χάρντενμπεργκ Στράσε, ο Ταλαάτ είχε αποκτήσει φήμη ως ηγέτης της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας κατά τη διάρκεια του Μεγάλου Πολέμου. Το όνομα «Ταλαάτ» ήταν γνωστό σε όλο τον κόσμο, αλλά για την παρούσα περίοδο αποτελούσε βάρος. Οι βρετανικές δυνάμεις που κατέλαβαν την Κωνσταντινούπολη μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο είχαν διεξαγάγει δίκες για εγκλήματα πο-

Ο **Μεχμέτ Ταλαάτ Πασάς** υπουργός Εσωτερικών και μεγάλος βεζύρης της Τουρκίας, από το 1919 είχε διαφύγει στο Βερολίνο, όπου ζούσε με ψεύτικο όνομα γνωρίζοντας ότι οι Αρμένιοι τον είχαν επικηρύξει. Το 1921, όμως, η πραγματική ταυτότητα του «Σαλέχ Μπέη» αποκαλύφθηκε. Η επιχείρηση «Νέμεσις» μπήκε στην τελευταία φάση της.

Η **επιχείρηση εξόντωσης των υπευθύνων του πογκρόμ που οδήγησε στη σφαγή 1,5 εκατ. ανθρώπων.**

λέμου και είχαν κρίνει τον Ταλαάτ ένοχο και τον καταδίκασαν σε θάνατο. Προς το παρόν, θα ήταν προτιμότερο να χρησιμοποιεί το πιο ταπεινό «Σαλέχ Μπέη».

Η εξορία είχε μειώσει τη δύναμη του Ταλαάτ, αλλά δεν την είχε εξαλείψει. Εξακολουθούσε να είναι ένας πολύ σημαντικός άνθρωπος, στον οποίο πολλοί έβλεπαν την ηγεσία. Δεν είχε άλλη επιλογή, όμως, έπρεπε να παραμείνει κρυμμένος. Μόλις λίγες μέρες πριν, σε μια μυστική τους συνάντηση ο Βρετανός πράκτορας Ομπρέι Χέρμπερτ είχε ρωτήσει τον Τα-

λαάτ αν φοβόταν τη δολοφονία. Εκείνος είχε απαντήσει ψυχραία: «Δεν το σκεφτόμαι ποτέ». Αλλά το σκεφτόταν. Το σκεφτόταν συνέχεια. Υπήρχαν φήμες ότι οι Αρμένιοι τον κυνηγούσαν, ότι υπήρχε επικήρυξη για το κεφάλι του. (...) Αυτό που δεν γνώριζε ο Ταλαάτ την ώρα που κατηφόριζε τη μοντέρνα Χάρντενμπεργκ Στράσε του Βερολίνου, εκείνο το δροσερό ανοιξιάτικο πρωινό, ήταν ότι το ψευδώνυμό του είχε ήδη αποκαλυφθεί. Ο κίνδυνος ήταν πολύ πιο κοντά απ' ό,τι φανταζόταν. Ακόμα και καθώς περπατούσε αμέριμνα ανάμεσα στους ντόπιους Βερολινέζους, καθ' οδόν προς το πάρκο του Τιεργκάρντεν, τον παρακολουθούσαν. Απέναντι και παράλληλα με την πορεία του, ένας νεαρός Αρμένιος μετανάστης από την τουρκική Ανατολία παρακολουθούσε τη διαδρομή του. Ο Σογομόν Τεχλιριάν ήταν σχεδόν αόρατος, μεταφο-

ρικά και κυριολεκτικά. Σε αντίθεση με τον Ταλαάτ, κανείς δεν ήξερε το όνομά του, κανείς στο Βερολίνο δεν θα τον αναγνώριζε ποτέ και μέσα σε αυτή την αριστοκρατική γειτονιά των λευκών Ρώσων εμικρέδων, δεν ξεχώριζε καθόλου. Ο Τεχλιριάν ήταν η προσωποποίηση της ανωνυμίας. Σε λίγες στιγμές, αυτή η ανωνυμία θα έληγε θεαματικά. Προβλέποντας την πορεία του Ταλαάτ, ο νεαρός άνδρας διέσχισε με τζόκινγκ τη Χάρντενμπεργκ Στράσε. Ο δολοφόνος γύρισε απότομα και επέστρεψε προς το θήραμά του. Ο νεαρός Αρμένιος βρέθηκε πρόσωπο με πρόσωπο με τον γεροδεμένο Τούρκο. (...) Ο Τεχλιριάν θα έγραφε αργότερα ότι «ο φόβος φάνηκε στα μάτια του» καθώς η «πρεμία κατέκλυσε το είναι μου».

Ενόσω ο Τεχλιριάν προσπερνούσε τον Ταλαάτ, ο πιο μεγάλος άνδρας προσάρμοσε

τον βηματισμό του, επιβραδύνοντας ελαφρώς. Ο νεαρός στρατιώτης έβγαλε το πιστόλι από το ζωνάρι του, σημάδεψε εξ επαφής στον σβέρκο του φαριδιού λαιμού του Ταλαάτ και πάτησε τη σκανδάλη. Ούτε ο Τεχλιριάν ούτε ο Ταλαάτ άκουσαν την έκρηξη πριν η σφαίρα διασπάσει τον νωτιαίο μυελό του Ταλαάτ, εισέλθει στη βάση του κρανίου του, διασχίσει τον εγκέφαλο και βγει από τον κρόταφο του ακριβώς πάνω από το αριστερό του μάτι. Το σοκ προκάλεσε οξεία καρδιακή προσβολή και ο μεγαλόσωμος άνδρας τραντάχτηκε. Στη συνέχεια, σύμφωνα με τον Τεχλιριάν, «έπεσε μπρούμυτα με έναν ήχο σαν κλαδί που πριν ονίζεται από δέντρο». Μια γυναίκα λίγα μέτρα μπροστά τους στο πεζοδρόμιο ούρλιαξε και λιποθύμησε, ενώ στο μυαλό του Τεχλιριάν ήρθε μία μόνο σκέψη: «Τόσο αβίαστα!». >>>

He was made for this

OSCARS

HOSTED BY CONAN O'BRIEN

Μέγας Χορηγός

Τράπεζα Κύπρου

Χορηγός

COPYBET

Υποστηρικτές

UNICARS

Alumi

Χορηγός RED CARPET

Alpha C.K. ART GALLERY

METROVIA

MESIMVRIA

Το κανάλι διατίθεται από τις συνδρομητικές πλατφόρμες CABLENET (Θέση 101) και CYTAVISION (Θέση 49)

NEW PROGRAM

Whoops Meghan Trainor

Listen on Deejay 93.5

Small Talk

Τζώρτζια Παναγή

Καθημερινά 13:00-15:00

Οι άνθρωποι πίσω από τα φώτα του Βέγκας

Η Τζία Κόπολα για το «The Last Showgirl»

Του ΑΙΜΙΛΙΟΥ ΧΑΡΜΠΗ

Στην προ ολίγων εβδομάδων τελετή απονομής των Χρυσών Σφαιρών, η Ντέμι Μουρ δήλωσε δικαιωμένη για το πρώτο βραβείο της καριέρας της, αποκαλύπτοντας ότι κάποτε ένα σημαίνον στέλεχος της βιομηχανίας την είχε χαρακτηρίσει «nθοποιό του ποπ κορν» (pop-corn actress). Κάτι παρόμοιο θα μπορούσε να ειπωθεί φέτος και για την Πάμελα Αντερσον. Η 57χρονη Αμερικανίδα star, επί δεκαετίες σύμβολο ερωτισμού και ανδρικών φαντασιώσεων, πρωταγωνιστεί στο «The Last Showgirl» της Τζία Κόπολα (κυκλοφορεί εδώ και λίγες ημέρες στις αίθουσες), ένα φιλμ που μοιάζει να γράφτηκε για εκείνη.

«Αυτό που είναι πραγματικά σπουδαίο στο σενάριο της Κέιτ (σ.σ. Γκέρστεν) είναι ότι περιγράφει έναν πολύ συγκεκριμένο χαρακτήρα. Μπορείς να την “ακούσεις” και να τη “δεις”. Ομως δεν μου ερχόταν κάποια στο μυαλό. Κι επειδή η Σέλι αγαπά τόσο τη νοσταλγία, σκέφτεσαι σπουδαίες nθοποιούς του παρελθόντος. Ομως ο ξάδελφός μου, Ματ, μου είπε “Ξέρω ποια είναι η Σέλι,δες το ντοκιμαντέρ της Πάμελα” (σ.σ. εννοεί προφανώς το “Pamela: A love story” του Netflix). Το είδα και σχεδόν αμέσως κατάλαβα ότι καμία άλλη δεν έπρεπε να παίξει τον ρόλο, εκτός από την Πάμελα, για πολλούς λόγους. Προφανώς, υπάρχουν αρκετές ομοιότητες ανάμεσα σε εκείνη και στη Σέλι, αλλά επίσης κατάλαβα ότι η Πάμελα ήταν μια τόσο υποτιμημένη καλλιτέχνης και διψούσε να εκφραστεί μέσα από ένα δραματικό ρόλο. Επιπλέον, ένιωσα ότι συγγενεύουμε πνευματικά,

έχουμε παρόμοιο γούστο, αρέσει και στις δυο μας το γαλλικό Νέο Κύμα στο σινεμά, η φιλοσοφία και γενικώς ήταν κάποια με την οποία θα μπορούσα να συνεργαστώ αρμονικά», μας λέει η εγγονή του Φράνσις Φορντ Κόπολα, στη διαδικτυακή μας συνάντηση.

Όταν σβήνουν τα φώτα

Στην ταινία της, η Σέλι είναι η μεσήλικη star ενός καμπαρέ σόου του Λας Βέγκας, το οποίο терματίζει τη λειτουργία του έπειτα από δεκαετίες, αφήνοντάς την στην πόλη φτάνει η αποξενωμένη κόρη της. «Πάντα αγαπούσα το Λας Βέγκας. Πήγαينا εκεί από τα φοιτητικά μου χρόνια και διαρκώς αναρωτιόμουν πώς θα ήταν να ζεις σε ένα τέτοιο μέρος. Το Βέγκας αποτελεί όμως και μια προσωποποίηση ή μεταφορά της “Americana”. Τα πάντα είναι σχεδιασμένα για να ξεδεύεις τα λεφτά σου, για το εμπόριο. Ποιοι είναι ωστόσο οι άνθρωποι που δουλεύουν για να υλοποιηθούν αυτά τα όνειρα; Εδώ έχουμε βασικά να κάνουμε με μια ιστορία μπτέρας - κόρης. Με μεγάλωσε μια ανύπαντρη μπτέρα και αργότερα έγινα μπτέρα και η ίδια. Επίσης έχει να κάνει με τα παρασκήνια του Βέγκας και επειδή ήθελα κρατήσω προσωπικό χαρακτήρα, να δουλέψω με φίλους και συγγενείς, μόρεσα οπτικά να απεικονίσω την πόλη με έναν δικό μου τρόπο. Και η ταινία, ούτως ή άλλως, μιλάει για την οικογένεια που δημιουργείς στον χώρο εργασίας, όμως συμβαίνει και στα γυρίσματα των ταινιών», αναφέρει η Κόπολα.

Επιστρέφοντας στις ομοιότητες με την ηρωίδα της Ντεμί Μουρ στο «The Substance», εκεί

Η Πάμελα Αντερσον «διψούσε να εκφραστεί μέσα από έναν δραματικό ρόλο», λέει στην «Κ» η σκηνοθέτις του φιλμ «The Last Showgirl», Τζία Κόπολα. «Καμία άλλη δεν έπρεπε να παίξει τον ρόλο της Σέλι», προσθέτει.

όπως και εδώ, αυτή αντιμετωπίζεται ως αναλώσιμη από τη βιομηχανία του θεάματος, η οποία την «ξεφορτώνεται» χωρίς κανένα δισταγμό, ύστερα από μια συγκεκριμένη ηλικία. «Εκείνο που μου κάνει ακόμη περισσότερο εντύπωση είναι πως ο πολιτισμός και η κοινωνία μας απορρίπτουν οτιδήποτε από ένα σημείο κι έπειτα. Το σόου της Σέλι, για παράδειγμα, ένα σύμβολο του Λας Βέγκας, παύει να υπάρχει επειδή η ποιότητα της παραγωγής του κρίθηκε υπερβολικά ακριβή για να διατηρηθεί. Για τις γυναίκες είναι, φυσικά, αλήθεια ότι υπάρχουν συστημικοί περιορισμοί εις βάρος τους, ιδίως αναφορικά με τις εργαζόμενες μπτέρες. Έχει σημασία, λοιπόν, να φωτίσουμε αυτές τις αδικίες, αλλά και γενικότερα να αναδείξουμε τι μετράει για εμάς σε επίπεδο

κουλτούρας. Νομίζω ότι φέτος υπάρχουν αρκετές ταινίες, όπως τα “The Substance” και “Anora”, που μεταφέρουν αυτό το ευρέως αποδεκτό μήνυμα και απεικονίζουν τους συγκεκριμένους κόσμούς στην οθόνη, διότι απλώς αυτή είναι η πραγματικότητα».

Η Γαλάζια Νεράιδα

Εκτός από την πραγματικότητα και τον ρεαλισμό, πάντως, το φιλμ της Κόπολα επιστρατεύει ακόμη το παραμυθικό στοιχείο, ιδίως με τη χρήση της μουσικής αλλά και της επαναλαμβανόμενης εικόνας της Γαλάζιας Νεράιδας, τοποθέτησης του Λας Βέγκας, προκειμένου να δώσει έναν τόνο ρομαντισμού σε ένα κατά τα άλλα δραματικά φορτισμένο σύνολο. «Ούτως ή άλλως, η Σέλι ονειροπολεί συνεχώς – προσωπικά, μου αρέσει που είναι χαρακτήρας

με ελαττώματα. Αυτό άλλωστε την κάνει αληθινή. Είναι άραγε πρόβλημα να είσαι εγωιστής σε κάποιες πλευρές της ζωής σου; Ακόμη και ως γονιός κάποιες φορές πρέπει να δείξεις εγωισμό για να κάνεις σωστή δουλειά. Από την άλλη, η Σέλι έχει επίσης τις φαντασιώσεις της και βρίσκει καταφύγιο εκεί. Όσο για τη Γαλάζια Νεράιδα, ήταν λίγο... μοιραίοι οι άνθρωποι της τοπικής κοινότητας μου είπαν ότι έπρεπε να τη συμπεριλάβω στην ταινία και το άγαλμα έτυχε να ταιριάζει αισθητικά με τα υπέροχα μπλε κοστούμια των χορευτριών του σόου, που σχεδίασε ο Μπομπ Μακί».

Η βιομηχανία του σινεμά

Κλείνοντας, ρωτάμε την Τζία Κόπολα, ως δημιουργό του αμερικανικού ανεξάρτητου σινεμά, αν βλέπει κάποια αλλαγή ως προς

«Το Βέγκας αποτελεί μια προσωποποίηση ή μεταφορά της “Americana”. Τα πάντα εκεί είναι σχεδιασμένα για να ξεδεύεις τα λεφτά σου. Ποιοι είναι όμως οι άνθρωποι που δουλεύουν για να υλοποιηθούν αυτά τα όνειρα;», λέει η Τζία Κόπολα.

Για τις γυναίκες υπάρχουν συστημικοί περιορισμοί εις βάρος τους, ιδίως αναφορικά με τις εργαζόμενες μπτέρες. Έχει σημασία να φωτίσουμε αυτές τις αδικίες.

της προθέσεις της βιομηχανίας να πάρει περισσότερα ρίσκα έπειτα από μία δεκαετία –και βάλε– ολοφάνερου δημιουργικού και οικονομικού συντηρητισμού. «Νομίζω ότι η φετινή χρονιά ήταν πραγματικά συναρπαστική. Υπήρξαν πολλές ανεξάρτητες ταινίες οι οποίες βγήκαν στο προσκήνιο και αναγνωρίστηκαν, τολμώ ταινίες όπως η “Anora” του Σον Μπίκερ ή το “Babygirl” της Χαλίνα Ρέιν.

Μιλάμε για φιλμ που έχουν σχετικά μικρά μπάζετς και μοιάζουν πιο προσωπικά, απτά, αν τα συγκρίνεις με κάποια τεράστια ταινία με υπερήρωες. Ετσι, υπάρχει κάποια ισορροπία και νομίζω περισσότερη μοναδικότητα. Οι προσωπικές φωνές των ανθρώπων έρχονται στο προσκήνιο και αυτό είναι καλό», καταλήγει εκείνη.

ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΟΥΣΙΚΗΣ

Του ΝΙΚΟΥ Α. ΔΟΝΤΑ

Η Πέμπτη Συμφωνία του Μάλερ από τον Οικονόμου και την ορχήστρα της ΕΡΤ

Επιμένει σε απαιτητικές επιλογές ο Μιχάλης Οικονόμου και από μια άποψη πολύ καλά κάνει. Στις 10 Φεβρουαρίου στην αίθουσα «Χρήστος Δ. Λαμπράκης» διηύθυνε την Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ στην Πέμπτη Συμφωνία του Γκούσταφ Μάλερ. Καθώς το Μέγαρο επικεντρώνεται πλέον σχεδόν αποκλειστικά σε προσώπων της μπαγκέτας, τις οποίες το κοινό επιθυμεί να δει μάλλον παρά να ακούσει, ή προσκαλεί διάσημους λυρικούς καλλιτέχνες προκειμένου να τραγουδήσουν το «Strangers in the night» αφήνοντας μέρος του ακροατηρίου εκστατικό, οι ελληνικές κρατικές ορχήστρες έχουν επωμισθεί σχεδόν αποκλειστικά την υπεράσπιση της οποίας μουσικής ζωής έχει απομείνει στην Αθήνα.

Με αυτό το σκεπτικό, η απόδοση της Πέμπτης Συμφωνίας του Μάλερ από την Εθνική Συμφωνική Ορχήστρα της ΕΡΤ υπό τον Οικονόμου υπήρξε σημαντική και ουσιαστική για το πολυπληθές κοινό που παρακολουθούσε το έργο (και όχι την περφόρμανς του όποιου αρχιμουσικού), αλλά και για τους μουσικούς του συνό-

λου, τους οποίους ο Οικονόμου εκθέτει σταθερά σε απαιτητικό ρεπερτόριο. Προφανώς υπήρξαν αδυναμίες και αναμφίβολα υπάρχουν περιθώρια βελτίωσης τόσο από τεχνικής όσο και από ερμηνευτικής άποψης, αλλά η συνολική εντύπωση υπήρξε θετική.

Τα πρώτα δύο μέρη πήγαν καλά, με το σώμα των εγχόρδων αποτελεσματικά συντονισμένο. Το πένθιμο εμβατήριο ήχησε μάλλον αυστηρό, χωρίς το λίκνισμα που θα αναδείκνυε επιπλέον τον

Η συνολική εντύπωση ήταν θετική, ανεξάρτητα από αδυναμίες και περιθώρια βελτίωσης που αναμφίβολα υπάρχουν.

ελεγειακό, ποιητικό χαρακτήρα που διαθέτει η μουσική. Το δεύτερο μέρος διέθετε τη δύναμη και την ένταση που ζητεί ο συνθέτης. Ο Οικονόμου συντόνισε με επιτυχία τις κολοσσιαίες δυνάμεις,

Ο Μιχάλης Οικονόμου στο πόντιουμ του Μεγάρου Μουσικής Αθηνών, ανάμεσα σε μέλη της Εθνικής Συμφωνικής Ορχήστρας της ΕΡΤ. Ο κορυφαίος αρχιμουσικός ξέρει πώς να αποσπά ενδιαφέρουσες ερμηνείες από τους μουσικούς του.

ενώ τα βιολοντσέλα έδωσαν τον καλύτερό τους εαυτό.

Ο συνθέτης είναι πολύ απαιτητικός με τα πνευστά, ιδιαίτερα τα χάλκινα. Τα σολιστικά μέρη του κórνου απέδωσε αποτελεσματι-

κά ο Αντώνης Λαγός. Ωστόσο, συνολικά το ανάλαφρο «Σκέρτσσο» (τρίτο μέρος) υπήρξε λιγότερο επιτυχημένο. Παρακάμπτοντας αστοχίες στα χάλκινα, οι οποίες δεν λείπουν ακόμη και από τις

καλύτερες ορχήστρες, στέκεται κανείς στον λιγότερο επιτυχημένο συντονισμό των διαφορετικών ομάδων της ορχήστρας, ο οποίος περιόρισε τη διαύγεια του ήχου και την ευκρινήσια της άρθρωσης.

Εκφραστική υπήρξε η απόδοση του περίφημου «Adagietto» (τέταρτο μέρος), που έφερε πολλούς φίλους του κινηματογράφου στην αίθουσα, καθώς το γνωρίζουν από τον τρόπο με τον οποίο το αξιοποίησε ο Λουκίνο Βισκόντι στην ταινία του «Θάνατος στη Βενετία». Η μουσική αυτή σελίδα θυμίζει το εξίσου διάσημο τραγούδι «Έχω καθεί από τον κόσμο» σε ποίηση Φρίντριχ Ρίκερτ, που ο Μάλερ συνέθεσε περίπου την ίδια εποχή. Απέσπασε, δε, από τα έγχορδα μια ποιητική ερμηνεία γεμάτη συναίσθημα και όνειρο.

Στο σύνθετο τελευταίο μέρος της Συμφωνίας ο Οικονόμου ανέδειξε ένα πλήθος διαβαθμίσεων από συναισθήματα χαράς. Μιας χαράς από την οποία ο Μάλερ μοιάζει να παίρνει αποστάσεις, υπονομεύοντας, περιγελώντας ή «μολύνοντάς» την με αποχρώσεις που τη δηλητηριάζουν. Από τις ερμηνείες του στην Τέταρτη και τώρα στην Πέμπτη Συμφωνία του Μάλερ είναι φανερό ότι ο Οικονόμου ξέρει πώς να αποσπά ενδιαφέρουσες ερμηνείες από τους μουσικούς του. Μακάρι η προσπάθεια να συνεχιστεί.

Ο Πάνος κατά τη διάρκεια συνεδρίας ψυχολογικής υποστήριξης - σκηνή από το «Sexability». Δέχθηκε να πρωταγωνιστήσει στο ντοκιμαντέρ με αντικείμενο τη σεξουαλική και ρομαντική ζωή του.

«Την πρώτη φορά ήταν αμήχανα»

Όσα δυσκολευόμαστε να πούμε για το σεξ και την αναπηρία, στην οθόνη του Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης

Της **ΕΛΙΖΑΣ ΣΥΝΑΔΙΝΟΥ**

«Μήπως πήγαινες στο Πάντειο;», με ρωτάει ο Πάνος όταν συναντιόμαστε στο σπίτι των γονιών του ένα μεσημέρι. Είχε την αίσθηση ότι με γνώριζε από κάπου, μολονότι με έβλεπε για πρώτη φορά. Η αλήθεια είναι πως κι εγώ, τις προηγούμενες μέρες, παρακολουθώντας το ντοκιμαντέρ «Sexability» του MDA Ελλάς, στο οποίο πρωταγωνιστεί, είχα την ίδια έντονη αίσθηση. Τελικά συνεδιητοποιούμε ότι ήμασταν συμφοιτητές: είχαμε κάποια κοινά μαθήματα στο κτίριο Χιλ στην Πλάκα, όπου γίνονται τα εργαστήρια της σχολής Επικοινωνίας, Μέσων και Πολιτισμού. Δεν είχαμε, όμως, συναντηθεί πολλές φορές. «Δεν μπορούσα να έρθω εκεί», λέει. Το υπόγειο εργαστήριο δεν ήταν προσβάσιμο σε αναπηρικά αμαξίδια. Σήμερα θα μάθω ότι στα 5 χρόνια που παρακολουθούσε τη σχολή, οι γονείς του τον πήγαιναν σε κάθε μάθημα, συνήθως και οι δύο μαζί, για να έχουν παρέα, και περιμέναν υπομονετικά σε κάποια καφετέρια να τελειώσει.

Ο Πάνος εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τους γονείς του ή από την προσωπική βοήθ, η οποία του έχει προσφερθεί πιλοτικά από το κράτος εδώ και ένα χρόνο. Είναι ένας από τους πολλούς ασθενείς που ζουν στην Ελλάδα με μυϊκή δυστροφία Duchenne, εκφυλιστική πάθηση που σε μικρή ηλικία επηρεάζει τους μύς του σώματος, ξεκινώντας από τους σκελετικούς, που ελέγχουν την κίνηση. Τα νεαρά αγόρια στα οποία εμφανίζεται (στη συντριπτική πλειονότητα οι ασθενείς είναι άνδρες) παρουσιάζουν προοδευτική αδυναμία, δυσκολεύονται στο περπάτημα, στο τρέξιμο, στο ανέβασμα της σκάλας. Συνήθως μέχρι να μουν στην εφηβεία έχει χρειαστεί να καθηλωθούν σε αμαξίδιο, ενώ αργότερα επηρεάζονται η καρδιά και οι αναπνευστικοί μύες, μειώνοντας σημαντικά το προσδόκιμο ζωής. Στην Ελλάδα, όπως εξηγεί η Βάνα Λαβίδα, πρόεδρος του Σωματείου Φροντίδας Ατόμων με Νευρομυϊκές Παθήσεις MDA –βρίσκεται πίσω απ’ το ντοκιμαντέρ– δεν υπάρχει εθνικό μητρώο καταγραφής, έτσι δεν ξέρουμε τον ακριβή αριθμό. Όμως, η ασθένεια εμφανίζεται σε 1/3.500 γεννήσεις τον χρόνο παγκοσμίως.

Απέναντί μου είναι ένας νέος 32 ετών, που του αρέσει να μαθαίνει ξένες γλώσσες (έχει μελετήσει μέχρι στιγμής αγγλικά, γερμανικά –τα σταμάτησε αλλά θα ήθελε να είχε συνεχίσει–, ισπανικά, ιταλικά, κορεατικά, ιαπωνικά, ταϊλανδέζικα). Έχει εκδώσει ένα μυ-

θιστόρημα φαντασίας, το οποίο διαδραματίζεται στη Σεούλ και τώρα ολοκληρώνει το δεύτερο βιβλίο του. Του αρέσει η ιαπωνική γυναικεία ροκ. Είναι επίσης ένας άνδρας που δέχθηκε να πρωταγωνιστήσει σε ένα ντοκιμαντέρ με αντικείμενο τη σεξουαλική και ρομαντική του ζωή, έχοντας κατά νου, όπως λέει, να εμπνεύσει και να δώσει κουράγιο με την αισιόδοξη φύση του.

200 ευρώ για δύο επαφές

Το «Sexability», το οποίο θα προβληθεί στο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης στις 10 Μαρτίου, είναι ένα ντοκιμαντέρ για το δικαίωμα και την ανάγκη που έχουν οι ασθενείς με τη νόσο Duchenne, και εν γένει οι άνθρωποι με αναπηρία, στον έρωτα – όπως όλοι. Δεν είναι μια ρομαντική αφήγηση, δεν ωραιοποιεί, δεν αποζητεί τη συμπόνια. Είναι

Το «Sexability» δεν είναι μια ρομαντική αναπαράσταση, δεν ωραιοποιεί, δεν αποζητεί τη συμπόνια. Είναι ωμό και ειλικρινές, όπως και η σεξουαλική ορμή.

ωμό και ειλικρινές, όπως ωμή και ειλικρινής είναι η σεξουαλική ορμή όταν εμφανίζεται στο εφηβικό σώμα, πριν μπολιαστεί από εξωγενείς κοινωνικές επιρροές και ταμπού. Στο ντοκιμαντέρ, οι γονείς του Πάνου αφηγούνται, από την ηλικία των 16 περίπου ετών, έψαξαν και βρήκαν μια σεξεργάτρια για να έρχεται να κάνει σεξ με το παιδί τους. «Συζητώντας το, καταλήξαμε ότι πρέπει να βρούμε κάποιο τρόπο να έχει ο γιος μας μια επαφή με το αντίθετο φύλο», λέει η μητέρα του. «Και ο τρόπος βρέθηκε».

Ο πατέρας του παρακάλεσε κάποιον φίλο του με αντίστοιχες εμπειρίες να τον βοηθήσει να εντοπίσει το κατάλληλο άτομο. Έκαναν ένα πρώτο ραντεβού όπου συζήτησαν τι είχε ανάγκη ο Πάνος και ποιες κινήσεις μπορούσε να κάνει στο κρεβάτι. Το ραντεβού αυτό ήταν επί πληρωμή. Στη συνέχεια, όταν ήρθε η μέρα, η μητέρα προετοίμασε τον γιο της: να είναι καθαρός, να είναι περιποιημένος, να είναι ελκυστικός. Στην κάμερα, ο Πάνος θυμάται την πρώτη του εμπειρία στον έρωτα. Ήταν αμήχανα. Για εκείνον ήταν η πρώτη φορά – για εκείνη ήταν η πρώτη φορά με άτομο με αναπηρία. Όμως, σιγά σιγά η αμη-

Ο Πάνος με τη μητέρα του σε μία ακόμη σκηνή από το ντοκιμαντέρ «Sexability», παραγωγή του MDA Ελλάς.

Ο Μαρίνος με τη μητέρα του. Κάποτε είχε σχέση με κοπέλα που ήταν και εκείνη σε αμαξίδιο. Όμως οι δυο τους δεν μπορούσαν να προχωρήσουν σεξουαλικά και έτσι η σχέση τελείωσε.

χανία ξεπεράστηκε. Οι επισκέψεις συνεχίστηκαν. Ο πατέρας του πήγαινε και έπαιρνε τις κοπέλες από τη στάση του μετρό, με το αυτοκίνητο. Τις πήγαινε στο σπίτι, τους έδινε προφυλακτικά (άλλες φορές είχαν οι ίδιες μαζί τους) και στη συνέχεια απομονώνονταν μαζί με τη γυναίκα του σε ένα άλλο δωμάτιο και περίμεναν. Όπως, άλλοτε, περίμεναν στην καφετέρια να τελειώσει ο γιος τους το μάθημα στο Πανεπιστήμιο. Όταν το ραντεβού τελείωνε, η γυναίκα τους χτυπούσε την πόρτα για να τους ειδοποιήσει και πληρώνονταν – 200 ευρώ για δύο επαφές.

Ο Μαρίνος, άλλος ωφελούμενος του οργανισμού, με την ίδια πάθηση, κάποτε είχε μια σχέση με κοπέλα που ήταν κι εκείνη σε αμαξίδιο – πήγαινε σπίτι της, έβγαιναν για καφέ. Όμως οι δυο τους δεν μπορούσαν να προχωρήσουν σεξουαλικά. Η δική της αναπηρία, σε συνδυασμό με τη δική του, το καθιστούσε αδύνα-

τον να συννευρευθούν χωρίς την παρουσία ενός τρίτου στο δωμάτιο. Και έτσι η σχέση τελείωσε. Πλέον, ο Μαρίνος επίσης χρησιμοποιεί τις υπηρεσίες γυναικών που πληρώνονται για να κάνουν σεξ. Η μητέρα του ενδιαφέρθηκε να τις βρει στην αρχή και πια το κανονίζει μόνος του.

Οι οικογένειες που συμμετέχουν στο ντοκιμαντέρ είναι εξαιρετικές, καθώς οι περισσότεροι γονείς παιδιών με αναπηρία που ξέρουν οι ίδιοι, όχι απλώς δεν κάνουν κάτι για να βοηθήσουν τα παιδιά τους να εκτονωθούν σεξουαλικά, αλλά αποφεύγουν και να το συζητήσουν. «Δεν θέλουν να καταλάβουν πως τα αγόρια τους έχουν ανάγκες», λέει στην «Κ» ο πατέρας του Πάνου. «Πήγαινα να τους το πω, αλλά αρνούνταν να ακούσουν. Ίσως δεν ήθελαν να προσθέσουν επιπλέον προβλήματα στη ζωή τους. “Και πού θα βρω γυναίκα, πώς θα τη φέρω...”». Οι γονείς κλείνουν τα

αυτιά και προτιμούν να πάνε το παιδί τους στην εκκλησία.

«Το κρύβουν κάτω απ’ το χαλί», λέει η μητέρα του. Μήπως έχουν άγχος μη γίνει κάτι που θα πληγώσει ή θα πονέσει το παιδί τους; Ο πατέρας του Πάνου είναι κατηγορηματικός: «Εμένα δεν μου πέρασε απ’ το μυαλό, τα είχα τακτοποιήσει», λέει. «Ήξερα ακριβώς τι θα κάνουν στο παιδί και έκαναν ακριβώς αυτό που είχα πει. Είχα την απόλυτη επίβλεψη». Ίσως όμως, λένε, είναι πιο δύσκολο για τις μανάδες να αναζητήσουν μια σεξεργάτρια. Γιατί για τις μανάδες μόνο; «Μα, το 80% των οικογενειών είναι μονογονεϊκές!», απαντούν. «Οι άνδρες φεύγουν και οι γυναίκες μένουν μόνες τους να αντιμετωπίζουν τα θέματα. Απ’ τους γνωστούς μας, μόνο δυο τρεις είναι οικογένεια. Δεν είναι ότι φεύγουν να πάνε κάπου να απομονωθούν, να δια-

Μακάρι να υπήρχε μια σύντροφος να σταθεί πλάι του, να την αγκαλιάσουμε κι εμείς». Τελικά δεν συναντήθηκαν ποτέ από κοντά και η σχέση αυτή έχει λήξει, όσο για το σεξ ο Πάνος προτιμά να απέχει, μέχρι να έρθει η ώρα να συμβεί ξανά με έναν άνθρωπο για τον οποίο θα νιώθει συναισθήματα. «Είχα εμπειρίες, ναι, αλλά σαν κάτι να έλειπε. Όταν γνώρισα την κοπέλα αυτή, σκέφτηκα πως πλέον θέλω. Όμως τώρα θα πρέπει να περιμένω».

Δυσκολία στις μετακινήσεις

Η καθημερινότητά του δεν είναι εύκολη. Απλές διαδικασίες, όπως το να πάρει τα μέσα μαζικής μεταφοράς ή να κινηθεί στο πεζοδρόμιο, για τον Πάνο είναι συχνά απαγορευτικές. Σε αντίθεση με πόλεις είναι οικογένεια. Δεν είναι ότι φεύγουν να πάνε κάπου να απομονωθούν, να δια-

Όμως, είναι αισιόδοξος. Τα τελευταία χρόνια διαβάζει, κάνει διανοητισμό, παρακολουθεί μαζί με την αδερφή του ομιλίες συγγραφέων και γκουρού της αυτοβελτίωσης, όπως ο Ρόμπιν Σάρμα. «Κάνω όνειρα και πιστεύω ότι μπορούν να πραγματοποιηθούν. Θέλω να εξελισσώμαι και ό,τι μαθαίνω να το μοιράζομαι για να μπορέσει να εξελιχθεί και κάποιος άλλος», λέει. Αναγνωρίζει πως η συναναστροφή με την κοπέλα αυτή του έκανε καλό: «Αναψε τη φλόγα της αισιοδοξίας μέσα μου, η οποία υπήρχε, αλλά ήταν σβηστή».

Πριν φύγω από το σπίτι, η μητέρα του, η οποία θυμίζει συχνά στον γιο της πως πρέπει να μην το βάζουμε ποτέ κάτω και να αντιμετωπίζουμε τη ζωή σαν δώρο που μας δόθηκε και πρέπει να εκμεταλλευτούμε, μου χαρίζει μια όμορφη πετρουλά που έχει βάψει μόνη της. Μπλε θάλασσα, λευκά κύματα, ένα λευκό καρβάκι. «Όταν δεν μπορείς να αλλάξεις τον άνεμο, ρυθμίζεις τα πανιά», γράφει.

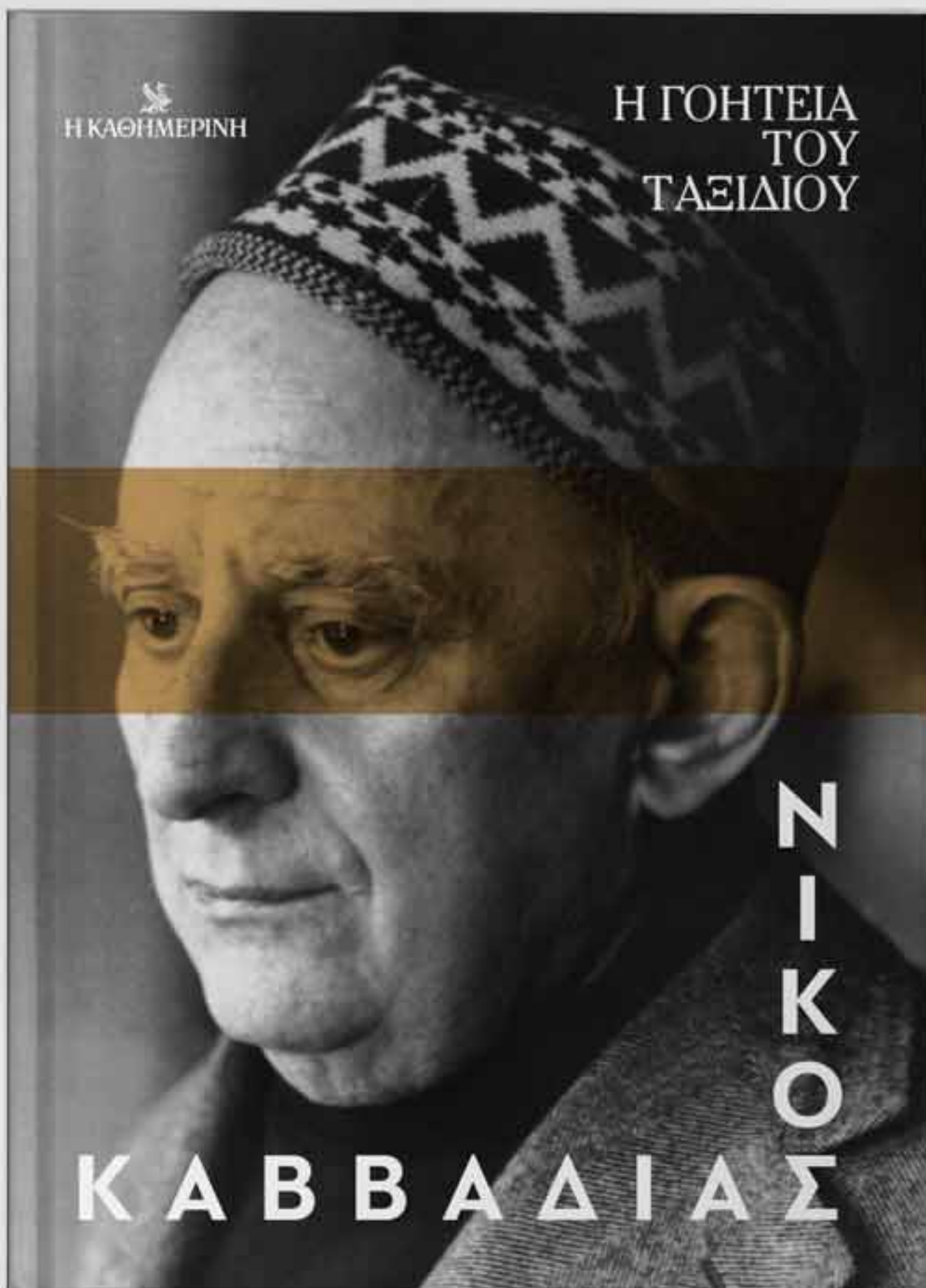
Το Sexability - A story about Duchenne Muscular Dystrophy and Love θα κάνει πρεμιέρα στο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης, στο τμήμα «Ανοιχτοί Ορίζοντες» τη Δευτέρα 10.3 στις 17.00, στην αίθουσα Φρίντα Λιάππα, Αποθήκη Δ, Λιμάνι. Σκηνοθεσία: Δημήτρης Ζιβόπουλος.

Οι γονείς του Πάνου εξέφρασαν την ανάγκη να ευχαριστήσουν το MDA Ελλάς για τη στήριξη που τους παρέχει εδώ και χρόνια.

Νίκος Καββαδίας

Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ

ΜΙΑ ΣΥΛΛΕΚΤΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ
50 χρόνια από τον θάνατό του

«Δεν
ξεκίνησα
για τίποτα.
Μονάχα
για να
ταξιδεύω»

Κείμενα των:

Γιώργου Ζεβελάκη, Δημήτρη Ζερβουδάκη, Κώστα Θωμαΐδη, Θάλειας Ιερωνυμάκη, Οδυσσέα Ιωάννου,
Δημήτρη Καλοκύρη, Θάνου Σ. Μικρούτσικου, Παντελή Μπουκάλα, Γιώργου Νταλάρα, Σταύρου Πετσόπουλου,
Guy-Michel Saunier, Γιώργου Τράπαλη, Φίλιππου Φιλίππου, Γιάννη Ψυχοπαίδη

ΚΥΡΙΑΚΗ

9/3

